

STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 81 · 24. mai
Sesjonen 2017–2018

Møte torsdag den 24. mai 2018 kl. 10

President: Eva Kristin Hansen

Dagsorden (nr. 81):

1. Innstilling fra Stortingets presidentskap om endring i Stortingets forretningsorden (Innst. 284 S (2017–2018))
  2. Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 22. mai 2018)
  3. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Gina Barstad, Mona Fagerås og Nicholas Wilkinson om å bruke TRIPS-avtalen for tvangslisensiering av Spinraza, slik at de SMA-syke får medisinen de trenger (Innst. 285 S (2017–2018), jf. Dokument 8:138 S (2017–2018))
  4. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Geir Pollestad, Marit Arnstad og Åslaug Sem-Jacobsen om tiltak for å sikre mor og barn ei fagleg god barselomsorg og hindre uforsvarlege kutt i liggjetid på sjukehus etter fødsel og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Mona Fagerås, Freddy André Øvstegård, Solfrid Lerbrekk og Nicholas Wilkinson om åtte tiltak for å sikre trygg fødselsomsorg (Innst. 280 S (2017–2018), jf. Dokument 8:154 S (2017–2018) og Dokument 8:168 S (2017–2018))
  5. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Nicholas Wilkinson, Karin Andersen og Arne Nævra om å rette opp mangler i rusbehandlingen (TSB) som anbudsrunder fra Helse Sør-Øst har ført til (Innst. 282 S (2017–2018), jf. Dokument 8:157 S (2017–2018))
  6. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Solfrid Lerbrekk, Freddy André Øvstegård og Nicholas Wilkinson om fast ansatte vikarer for bedre velferd og tryggere jobber (Innst. 281 S (2017–2018), jf. Dokument 8:159 S (2017–2018))
  7. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Petter Eide og Nicholas Wilkinson om å stoppe omsorgssvikt og overgrep i eldreomsorgen (Innst. 283 S (2017–2018), jf. Dokument 8:146 S (2017–2018))
  8. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Lov om fagskoleutdanning (fagskoleloven) (Innst. 289 L (2017–2018), jf. Prop. 47 L (2017–2018))
  9. Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Endringer i opplæringslova, friskolelova og folkehøgskolelova (plikt til å tilby intensiv opplæring og plikt til fleirfagleg samarbeid m.m.) (Innst. 290 L (2017–2018), jf. Prop. 52 L (2017–2018))
  10. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Espen Stoknes, Else-May Botten og Espen Barth Eide om likebehandling av kjøretøy for avfallsbasert biogass med kjøretøy for elektrisitet og hydrogen (Innst. 287 S (2017–2018), jf. Dokument 8:153 S (2017–2018))
  11. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sandra Borch, Heidi Greni, Kari Anne Bøkestad Andreassen og Geir Adelsten Iversen om endring av forskrift for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag (Innst. 286 S (2017–2018), jf. Dokument 8:155 S (2017–2018))
  12. Referat
- Presidenten:** Fra representanten Trond Giske foreligger søknad om foreldrepermisjon i tiden fra og med 28. mai til og med 8. juni.
- Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:
1. Søknaden behandles straks og innvilges.
  2. Vararepresentant Kristian Torve innkalles for å møte i permisjonstiden.
- Presidenten:** Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse at møtet i dag fortsetter utover kl. 16, til dagens kart er ferdigbehandlet.
- Sak nr. 1 [10:01:05]
- Innstilling fra Stortingets presidentskap om endring i Stortingets forretningsorden (Innst. 284 S (2017–2018))*
- Andre visepresident Morten Wold [10:01:31]:** Denne saken gjelder forslag til endring i Stortingets forretningsorden § 27 om å åpne for at andre enn komiteens medlemmer kan være til stede på lukkede komitéhøringer.
- Etter at innstillingen ble avgitt, har presidentskapet mottatt innspill om at denne endringen bør utsettes. Presidentskapet har i dag drøftet saken og kommet til at ønsket om utsettelse bør imøtekommes. Jeg vil derfor

foreslå at saken sendes tilbake til presidentskapet i henhold til Stortingets forretningsorden § 41.

Presidenten: Morten Wold har på vegne av presidentskapet tatt opp det forslaget han refererte til.

Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [10:02:18]

Debatt om utenriksministerens redegjørelse om viktige EU- og EØS-saker (Redegjørelsen holdt i Stortingets møte 22. mai 2018)

Presidenten: Presidenten vil foreslå at taletiden fordeles slik:

Arbeiderpartiet 15 minutter, Høyre 15 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Venstre 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter, Miljøpartiet De Grønne 5 minutter og Rødt 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til sju replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Anniken Huitfeldt (A) [10:03:03] (komiteens leder): Jeg vil takke utenriksministeren for en god redegjørelse og for de perspektivene som ble trukket opp.

I en tidvis mer ustabil og uforutsigbar verden er det stabile forholdet vi har til EU gjennom EØS-avtalen, blitt enda viktigere. Jeg mener det er hasardiøst å tro at vi skulle få en bedre avtale med 26 land enn det vi i sin tid fikk med 25 land tidlig på 1990-tallet.

Storbritannias forsøk på å finne en best mulig tilknytning utenfor EU har vist seg å være en risikabel vei å gå. Å tro at et enkelt land kan forhandle fram en skreddersydd avtale, der vi velger og vraker blant enkeltelementer vi liker og misliker, er ikke realistisk.

EØS-avtalen har alt i alt tjent oss godt, og jeg synes utenriksministeren gjorde rede for hvordan den fungerer og hvor risikabelt det er å sette den på spill. Men jeg er overrasket over at utenriksministeren overhodet ikke omtalte det oppsiktsvekkende linjeskiftet i norsk politikk overfor Storbritannia og EØS som statsministeren bekjente gjennom et eget intervju den 13. mai, og som hun senere bekreftet i et nytt intervju med NTB. Hvis britene har lyst til å bli medlem av EØS, er de hjertelig velkommen, sa hun.

Utenriksministeren var selv opptatt av at regjeringen ikke ville sette EØS-avtalen på spill. Vel, dette linjeskiftet er helt på tvers av uttalelser denne regjeringens tidligere

europaministre har kommet med. Og jeg kan ikke se at Stortinget har vært konsultert om dette heller. Regjeringen har tidligere signalisert tydelig at EFTA- og EØS-medlemskap for Storbritannia ikke er i norske interesser. Nå sier statsministeren noe helt annet. Men når det gjelder både landbruk og fisk, og når det gjelder miljø- og arbeidstakerstandarder i handelsavtaler, har vi ofte andre interesser enn Storbritannia.

Det politiske samarbeidet mellom europeiske land er viktigere enn tidligere. Felles opptreden mot russisk annekasjon av Krim har tydeliggjort at Europa kan samarbeide. Vi må fortsatt stå sammen om felles verdier, folkerett og samarbeid – ikke den sterkeste rett. De felles europeiske verdiene om politisk og økonomisk samarbeid ble i stor grad etablert med basis i de transatlantiske forbindelsene og med inspirasjon og oppmuntring fra USA etter krigen. Nå er det USA som i stor grad utfordrer disse fellesverdiene gjennom innføring av nye tollsatser, oppsigelse av Iran-avtalen og ved å gå ut av multilaterale avtaler – som Parisavtalen om vårt felles klima. Da må Europa ta et større globalt ansvar for folkerett, multilateralisme og vedlikehold av våre felles institusjoner. I en slik situasjon er det viktig at vi også i Norge støtter opp om EU-samarbeidets politiske kraft. Et sterkt EU er en fordel for Norge.

Utenriksministeren varslet at hun vil invitere andre statsråder til disse europaredegjørelsene. Jeg skal ikke utelukke at det kan være en god idé – det må vi diskutere – men jeg mener vi også må være ærlige med hverandre om hvordan Stortingets arbeid med europasaker fungerer nå. Jeg mener for min del at f.eks. Europautvalget ikke fungerer som en god konsultasjonsordning mellom regjering og storting. Statsrådene kommer og holder ofte gode og lange innlegg, men det er vanskelig å forberede seg for de ulike fagkomiteene her på huset. Jeg mener derfor en konkret forbedring er at Stortinget får oversendt statsrådets manus på forhånd, så vi vet hva vi skal konsulteres om. Måten vi i dag behandler samtykke til deltakelse i EØS-komiteen på, har også noe rituellet over seg. Så jeg vil nok advare mot å lage flere parlamentariske ritualer, med mindre det er et konkret fagområde regjeringen vil diskutere med Stortinget.

EØS-avtalen har tjent Norge godt, men vårt nasjonale EØS-arbeid har rom for forbedring. Jeg mener at vi primært ikke trenger nye ritualer og strukturer, men at vi sammen har ansvar for at de organene vi har i dag, fungerer bedre.

Michael Tetzschner (H) [10:07:49]: Jeg vil begynne omtrent der forrige taler startet, men kanskje ikke sluttet, nemlig ved å takke utenriksministeren for den redegjørelsen som vi fikk her i salen på tirsdag. Jeg synes utenriksministeren har gitt en meget betimelig gjen-

nomgang og påminnelse for å understreke hvor viktig det europeiske samarbeidet er. I vår egen hjemlige debatt om Europa, som selvfølgelig ofte vil være problemfokuseret, er det også samtidig en tendens til å underspile hva europapolitikken faktisk betyr for oss, ikke bare i denne salen, men for dem som går ute på gaten her, de som driver forretning, og de som nyter godt av sikkerhet og velferd – kort sagt hele det norske samfunn.

Det er en vesentlig påpekning at tett tilknytning til EU, ikke minst gjennom EØS og tilleggsavtalene, hvorav den viktigste er Schengen, har vært ønsket av samtlige regjeringer og stortingsflertall gjennom snart 30 år. Dette er et samarbeid som ikke er påtvunget oss, ikke påført oss av andre. Norge velger selv å samarbeide nært med EU, rett og slett fordi det er i vår egen nasjonale interesse.

EØS-avtalen gir Norge økonomiske muligheter som langt overgår en ordinær handelsavtale med EU. Det finnes ingen andre tilknytningsformer som gir tilsvarende muligheter og rettigheter, med mindre man da sammenligner med et fullverdig EU-medlemskap. Helt ned til vår arbeidshverdag i norske bedrifter ser vi hvor viktig EØS-avtalen er. Uten arbeidskraft fra andre EØS-land ville mange norske bedrifter stått stille eller kanskje ikke hatt så stor verdiskaping. Uten adgang til et marked 100 ganger større enn vårt hjemmemarked ville norske arbeidsplasser bli skadelidende. Skal vi ta del i velstanden i det internasjonale varebyttet, som er en av forklaringene på at verden har arbeidet seg ut av fattigdom, og at mellominnkomstlandene har gått fra å være mellominnkomstland til å bli høyinnkomstland, er det nettopp fordi vi deltar i dette varebyttet. For å ha noen å bytte varer med må vi ha en uhindret markedsadgang på like fot.

Europeisk samarbeid blir viktigere fremover. Vi ser det særlig de siste årene i sikkerhetspolitikken, og dette gir en tilleggsdimensjon ut over det praktiske og økonomiske, som når det gjelder globale problemer som migrasjonspress og klimaendringer. Mindre mektige stater er avhengige av at multilaterale institusjoner danner rammen om samarbeidet mellom de enkelte land. Uten slikt institusjonelt rammeverk ville de store land vinne konsekvent over de små. Med rammer, med felles rettsdannelse og institusjoner, blir det internasjonale samkvem mer preget av likhet for regler, forutsigbarhet, likestilte partnerskap og tøylet makt. De internasjonale institusjoner tilbyr også en ferdig organisasjon som kan settes opp til å løse nye problemer som måtte komme, sette disse løsningene ut i livet når problemene anerkjennes av alle, oppleves som felles og overskrider landegrensene.

En ulempe med vår tilknytningsform er at vi har avskåret oss fra å delta i de forutgående diskusjoner og samarbeid om utformingen av løsningene. Det er ikke regjeringens politikk å søke medlemskap, men de poli-

tiske partiene må over tid vurdere om det også ville vært bedre for Norge om EU skulle vært beriket med norsk deltagelse i politikktutformingen. Vi har sett større endringer historisk i politikken enn aktualisering av en søknad om medlemskap, men det må altså komme nedenfra, som et politisk ønske, som et uttrykk fra partiene og deres medlemmer og velgere, ikke ovenfra og fra regjeringen.

Sikkerhets- og forsvarspolitikken i EU har etter aneksjonen av Krim fått en eksistensiell dimensjon. Hvis EUs medlemsland forsterker samarbeidet på dette feltet, gjør det også Norge tryggere. Hvor store fordeler Norge høster, avhenger av hvor tett Norge får anledning til å delta i dette samarbeidet. Jeg vil her avslutte med å si om den motsetningen som enkelte har prøvd å sette opp i det permanente, strukturerte samarbeidet om forsvarsspørsmål, at det er et supplement og ikke en konkurranse. Vi ser ikke en alternativ allianse, fordi de som er med i Pesco, er også de som har forbundet seg gjennom Atlanterhavspakten. Men det er mye å gjøre for å mobilisere hele samfunnet i et totalforsvarsprosjekt, og det er også det Pesco handler om.

Hans Andreas Limi (FrP) [10:13:11]: I likhet med utenriksministeren vil jeg begynne med å understreke viktigheten av EØS-avtalen. Den er viktig for norske bedrifter og norske arbeidsplasser. EØS-avtalen sikrer en unik adgang til det europeiske markedet. Vi er et lite land med 5 millioner mennesker, og vi er helt avhengige av en åpen økonomi. Gjennom EØS-avtalen får norske bedrifter adgang til et hjemmemarked på rundt 500 millioner mennesker fordelt på 31 land, uten å måtte håndtere handelshindringer og varierende krav til standard.

EØS-avtalen er også viktig for vanlige folk. De får tilgang til et større utvalg av varer og tjenester til lavere priser. De kan reise til andre europeiske land for å studere, forske eller jobbe.

En vanlig frihandelsavtale vil ikke gi samme tilgang og muligheter. Ingen alternativ fjerner handelshindre, slik medlemskap i EUs indre marked gjør. Brexit-prosessen viser at det er svært utfordrende å forhandle en alternativ tilknytningsform til EU. Man kan ikke velge ut det man synes er positivt med tilknytningen til EU, og holde resten utenfor. Dette betyr likevel at vi kan jobbe for å finne gode løsninger på det vi mener er problematiske aspekter av EØS-avtalen, slik som velferdseksport og arbeidslivskriminalitet.

At vi ser viktigheten av EØS-avtalen for norske interesser, betyr heller ikke at vi er enig i alt som EU foretar seg. Vi må bruke de virkemidlene vi kan for å endre forslag som ikke er i Norges interesse. EØS-avtalen er fleksibel og gir oss handlingsrom til å finne nasjonale ordnin-

ger når vi trenger dette. Vi må utnytte dette handlingsrommet. EU har tross alt endret seg vesentlig siden EØS-avtalen ble signert i 1992.

Jeg tror at europeisk samarbeid kommer til å bli enda viktigere for Norge i årene som kommer. Det gjelder på migrasjons- og asylområdet, terrorbekjempelse, kampen mot organisert kriminalitet og arbeidslivskriminalitet. Det er også viktig å stå sammen med likesinnede, vestlige demokratier i en verden som blir mer usikker og uforutsigbar, og der vår verdensorden blir utfordret fra flere hold.

Grensekryssende arbeidslivskriminalitet er uforenlig med et ordnet og velfungerende arbeidsliv. Svart arbeid og andre lovbrudd undergraver seriøse bedrifter. Vi skal ha rettferdig og fri konkurranse, og ved å svekke den svarte økonomien kan vi finansiere mer velferd og skattelettelser til folk flest. Derfor må vi arbeide for felles tiltak på europeisk nivå og konkrete samarbeidstiltak med enkelte land. Det er svært positivt at statsministeren har tatt et initiativ overfor EU for å styrke innsatsen mot arbeidslivskriminalitet.

Utenriksministeren trakk i sin redegjørelse frem EØS-midlene som et viktig virkemiddel i kampen mot arbeidslivskriminalitet. For perioden 2014–2021 stilles 2,8 mrd. euro til disposisjon for de 15 landene som kan motta EØS-midler. Disse bør i større grad kunne brukes for nettopp å bekjempe denne typen kriminalitet.

I tillegg vil Fremskrittspartiet senke terskelen for utvisning av EØS-borgere og sikre at politiet og UDI følger opp disse sakene, slik at bransjene dette gjelder, fungerer optimalt under lovlige forhold.

Det er helt urimelig at personer skal motta det samme beløpet i barnetrygd og kontantstøtte hvis barna bor i et land med vesentlig lavere utgifter enn i Norge og kanskje aldri har satt sine ben her. Regjeringen arbeider for at EU skal akseptere kjøpekraftjustering av velferdstelsener. Det er velkjent at dette kravet ikke har møtt velvilje i EUs organer. Men her er det flere EU-land som tenker som oss, og som vi samarbeider med for å påvirke EU.

Brexit står høyt på regjeringens dagsorden. Målet er fremdeles å sikre et så nært samarbeid som mulig med Storbritannia. Vi har mange felles interesser og samarbeidsområder. Fiskeri, finans, justis og sikkerhet er noen av de viktigste. Storbritannia er en av våre aller viktigste handelspartnere, og vi må ivareta norske interesser.

Brexit har vist seg å være en krevende prosess. I mars kom Storbritannia og EU til enighet om en overgangsordning fra Storbritannia forlater EU 29. mars 2019, og til og med 31. desember 2020.

Storbritannia vil fremdeles være bundet av forpliktelsene i EUs avtaler med tredjeland, slik som EØS-avtalen, i overgangsperioden. Dette er viktig for bl.a. å sikre

forutsigbarhet og like rettigheter for norske borgere og næringsliv i Storbritannia, mens avtaleverket for det fremtidige forholdet mellom Norge og Storbritannia forhandles frem.

Til tross for at den britiske regjeringen har avvist at en EØS-modell er aktuell, er det en tiltagende debatt i det britiske parlamentet om EØS som mulig modell. Overhuset stemte i begynnelsen av mai for at Storbritannia skal forbli tilknyttet EØS. Saken skal nå stemmes over i underhuset.

Dersom britiske myndigheter endrer sin tilnærming når det gjelder EFTA- og EØS-medlemskap, må regjeringen grundig vurdere dette, men i utgangspunktet er Fremskrittspartiet positivt innstilt til en slik tilnærming.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:19:15]: Takk til utenriksministeren for utgreinga om Noregs forhold til EU og EØS-avtalen – ei utgreiing som viser at regjeringa, med støtte frå stortingsfleirtalet, som me òg har høyrte her i salen i dag, gjer alt dei kan for å tilpasse oss raskast mogleg til EU, òg på område som aldri var meint å liggje inn under EØS-avtalen.

Statsråden snakka varmt om alle fordelane EØS-avtalen gir, og det er sjølvstøtt mange gode, men ingen veit om stoda hadde vore det minste annleis med ein annan, alternativ avtale. No rår norske statsrådar EU til å ikkje gi Storbritannia betre vilkår enn EØS, for tenk om deira dommedagsprofetiar ikkje held fisk? I dag fører jo EØS-avtalen til at fiskebåtar på opptil 15 meter vert kjøpte opp av folk frå austeuropeiske land, til stor fortvilning for kystbefolkninga, og at transportselskap vert utkonkurrerte av austeuropeiske lågprisselskap.

Fri flyt gjer òg at me har fått eit arbeidsliv der sosial dumping og underbetalte tilsette med håplause arbeidsvilkår – etter norsk standard – er daglegdags. Men det nemnde ikkje utanriksministeren. Ho nemnde heller ikkje den uroa som breier seg i EU etter at radikale høgeregjeringar har innteke regjeringsposisjonar i både Polen, Ungarn og Italia. Kvifor gjorde ho ikkje det?

Regjeringa lener seg på at det er støtte i folket til EØS-avtalen. Men veit folk flest korleis regjeringa er i ferd med å gjere om EØS-avtalen til eit «medlemskap light»? Det er på høg tid at dette vert ein del av det offentlege ordskiftet.

Saka om EUs finanstilsyn er eitt døme. Berre to år etter at Stortinget gjorde ei historisk suverenitetsoverføring til EUs finanstilsyn, er EU no i gang med å gi det same finanstilsynet vesentleg meir makt. Dette var underkommunisert frå statsråden, men viser at suverenitetsoverføringa ikkje stoppar opp.

Det som likevel gir mest grunn til uro nett no, er regjeringa si hast med å kople Noreg til EUs forsvarspolitikk. Medlemskapet vårt i NATO står sterkt i Noreg og er

livsviktig for oss. Noreg er NATO i nord. Og nett i ei tid der USA med sin uføreseielege president gjer at alle gode krefter må støtte opp om NATO som sterk forsvarsallianse, vel regjeringa å varsle ei tett integrering i EUs oppbygging av eit eige forsvarssamarbeid. Dette er alvorleg.

Eg vil be statsråden gjere greie for kva mandat regjeringa har frå Stortinget til å integrere Noreg i EUs forsvarsfond. Det held ikkje med nokre setningar i ei orientering om EU- og EØS-saker. Om regjeringa skal gå vidare med dette arbeidet, må regjeringa leggje fram ei sak der Stortinget vert informert på ein skikkeleg måte, òg om korleis EUs opptrapping av eige forsvarssamarbeid kan påverke NATO-samarbeidet. På møte eg har delteke på i NATO-hovudkvarteret, var det tydeleg at ein i dei kretsane er uroa over at ein byggjer parallelle strukturar som kan gi kamp om både vegval, strukturar og allereie små økonomiske ressursar.

Senterpartiet fremjar difor eit forslag i dag der me ber regjeringa leggje fram ei sak for Stortinget om, og korleis, Noreg skal delta i EUs forsvarsfond og andre forsvarspolitiske samarbeid som ikkje er ein del av EØS-avtalen.

Dette er ei stor sak om det framtidige forsvaret vårt. Som folkevalde er det vårt ansvar at me sikrar tryggleiken til innbyggjarane, brukar avgrensa ressursar mest mogleg effektivt, og at NATO ikkje vert svekt gjennom oppbygging av parallelle strukturar. EU-tilhengjarane i regjeringa og her i Stortinget gjer alt dei kan for å føre Noreg tettast mogleg inn i EU, for ved neste krossveg å kunne hevde at me så å seie er medlemmer uansett. Det viser lite demokratisk sinnelag og respekt for folkemeininga. No er det på høg tid at me tek ein fot i bakken og set søkjelyset på kva som skjer, og konsekvensane av tilpassinga.

Eg etterlyser ein sterkare vilje frå regjeringa til å vareta norsk suverenitet. Ikkje eingong i regjeringa sin kommunikasjon med EU prøver ein å vareta han. I ACER-kompromisset på Stortinget vart det hevda at Noreg skulle kome med

«en formell erklæring overfor EU/EØS som gir uttrykk for vår holdning».

Det ble også hevdet at

«dette vil ligge til grunn for Norges syn ved eventuelle fremtidige endringer i EUs energipolitikk».

Klassekampen avdekkja sist tysdag at erklæringa er send til EU, men at denne såkalla erklæringa i praksis ikkje betyr noko som helst. Også her har Arbeidarpartiet – i alle fall delar av Arbeidarpartiet – grunn til å føle seg lurte av det som vart sagt, og som i alle fall Arbeidarpartiet hevda var situasjonen.

EU er i ferd med å opprette stadig fleire byrå. Til Klassekampen seier professor Jarle Trondal at oppretting av byrå er Brussel si nye universalløysing for å utvikle EU-

prosjektet vidare. Det talar for mange fleire ACER-konfliktar i framtida.

Ja, EØS-avtalen har òg gjort godt for Noreg, men eg etterlyser ein utanriksminister som òg er realistisk når det gjeld dei mindre positive sidene ved avtalen.

Eg tek opp forslaget frå Senterpartiet.

Presidenten: Representanten Liv Signe Navarsete har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Audun Lysbakken (SV) [10:24:49]: Utenriksministeren påpekte ganske riktig at det i en stadig større del av Europa er en bekymringsfull framvekst av høyrenasjonalisme og tilhengere av såkalt illiberal demokrati – ikke bare i form av opposisjonelle med økt tilslutning, men også i form av regjeringer som styrer på det grunnlaget i hjertet av Europa og i EU.

Jeg deler den bekymringen, men samtidig er det en veldig tydelig forskjell i hvordan vi forklarer og forstår at dette skjer. Det blir behandlet av våre hjemlige EU-tilhengere nærmest som om det er en form for naturkatastrofe, mens det i virkeligheten henger veldig nøye sammen med den markedsliberalismen som gjennomstyrer EU på alle plan, og som er en grunnleggende del av EUs idé. Det er en forfeilet økonomisk politikk som fører til en voldsom økning i ulikhet i makt og rikdom, som fører til at arbeidslivet forandres mer og mer på arbeidsgivernes og de store selskaperes premisser, og at arbeidsfolk i større grad må stå med luen i hånden, at gjelden i Sør-Europa etter innføringen av den økonomiske og monetære union har nådd helt u håndterlige størrelser, og at landene i øst er etterlatt med en økonomi der de i altfor stor grad eksporterer sine egne innbyggere istedenfor varer og tjenester. Det er det som er grunnlaget for SVs EU-motstand og den venstreorienterte EU-kritikken som nå er veldig i vekst, også i EUs medlemsland.

Men jeg ser at EU-tilhengerne her hjemme, enten de er representert ved regjeringen på denne talerstolen, eller i kommentarspaltene til Dagens Næringsliv, preges av den samme fatalismen som vi kjenner fra 1994. Alt er som det alltid har vært, og sånn må det bestandig være, ingenting kommer til å forandre seg, og det finnes ikke noe alternativ. Den måten å argumentere på har et skjær av komikk over seg i en tid der vi ser så grunnleggende og store politiske endringer som vi gjør akkurat nå, og der en ting vi virkelig burde ha gjort, er å være enige om at ting ikke kommer til å være akkurat som før, og at vi derfor må ha en seriøs debatt om hva som er de beste alternativene, også for Norge.

Når utenriksministeren i sin redegjørelse gang på gang slår fast at det ikke finnes noe bedre alternativ enn dagens EØS-avtale, gjør hun det etter at regjeringen ikke har gjort noe forsøk på å undersøke den saken – ikke ett

eneste initiativ for å undersøke om det finnes noe bedre alternativ for Norge, eller en mulighet for å være med på å forhandle om den nyorganiseringen vi nå på den ene eller andre måten får mellom EU og land som står utenfor EU. Grunnen til det er kanskje at det største problemet med EØS-avtalen ikke vekker så stort engasjement hos regjeringspartiene, for det største problemet med EØS-avtalen ligger i arbeidslivet vårt, i den dramatiske utviklingen mot mer sosial dumping, mot mer underordning av arbeidsfolk, med større midlertidighet, mindre grad av ansettelsestrygghet, mindre grad av beskyttelse mot vilkårlig å kunne få sparken, mindre grad av rettigheter og muligheter til å stå opp for seg selv.

Vi har i løpet av kort tid muligheten til å ta stilling til to EU-direktiver, som også for Norges del vil styrke utviklingen mot et mer liberalisert, deregulert arbeidsliv på premissene til sjefene og toppene i det norske samfunnet. Det ene vil komme hvis regjeringen ikke får gjennomslag for sine synspunkter i debattene i EU om kabotasje, og vi dermed får enda mer sosial dumping på veiene. Og det andre vil komme gjennom debatten om jernbanedirektivet, der EU vil påtvinge oss en lovfesting av den konkurranseutsettingen og privatiseringen av jernbanen som et stort mindretall her på Stortinget er mot. Vi mener at veto retten må brukes i begge disse sakene hvis EU vil pådytte oss mer sosial dumping på veiene, og hvis man vil lovfeste en konkurranseutsetting som så mange i Norge er imot.

Så har jeg avslutningsvis lyst til å spørre utenriksministeren om noe, for jeg er også forundret over denne EØS-invitasjonen fra statsministeren, og jeg lurer på hvordan dette skal foregå. For hvis Storbritannia skal forhandle om å bli med i EØS, er det vel vanskelig å forestille seg at de bare skal gå inn i EØS uten at det er noen som helst slags form for forhandling om hvordan EØS-avtalen da skal se ut? Regjeringen har hele tiden sagt at det er helt uaktuelt å reforhandle EØS-avtalen. Betyr det at regjeringen åpner for at britene skal forhandle om EØS-avtalen uten at Norge er med? Eller er det nå sånn at regjeringen i praksis åpner for å reforhandle EØS-avtalen likevel?

Presidenten: Neste taler er Ketil Kjenseth. Han er ikke her, da gir vi ordet til Knut Arild Hareide.

Knut Arild Hareide (KrF) [10:30:19]: Eg vil òg starte med å gi ein takk til statsråden for ei veldig god utgreiing. Takk òg for eit sterkt forsvar for EØS-avtalen, her er me einige. Avtalen har tent Noreg godt, og tilgangen han gir til EUs indre marknad, vil eg seie er kritisk viktig for norsk næringsliv og norske arbeidsplassar. Samtidig sikrar EØS-avtalen at me unngår å miste nasjonal handlefridom på viktige område, som EUs tollunion og felles landbruks- og fiskeripolitikk. Det er viktig, ikkje minst i

eit distrikts- og næringsperspektiv. Me beheld òg større utanrikspolitisk handlefridom, der EU-landa i større grad må tale med éi stemme. Dagens tilknytning er, slik Kristeleg Folkeparti ser det, den beste løysinga på forholdet til EU, og me opplever det ganske godt å stå i den politiske debatten i Noreg mellom EU-tilhengjarane og ønskjetenkjarane om ein annan avtale med EU.

Samtidig har eg lyst til å seie at me har ei reservasjonsmoglegheit gjennom EØS-avtalen. Ho har vore forsøkt brukt av ulike mindretal i denne salen. Eg trur EØS-avtalen hadde stått seg enda sterkare om me reelt sett hadde brukt den reservasjonsmoglegheita, den retten me har i avtalen.

Brexit vil ikkje berre påverke forholdet til Storbritannia og EU, men er òg viktig for Noreg og norsk næringsliv. Storbritannia er ein av dei viktigaste handelspartnarane til Noreg når det gjeld varer, tenester og investeringar, og den største handelspartnaren når det gjeld varer. Det er viktig at regjeringa følgjer forhandlingane og prosessen rundt brexit så tett som mogleg, og at ein tar ansvar for å førebu norske bedrifter på endringane, samtidig som ein gjer det ein kan for å sikre solide avtalar med britane.

Brexit tar naturleg nok mykje merksemd og er ei utfordring som Europa bør kunne løyse på ein god måte. Ei langt meir alvorleg utfordring på sikt er likevel den gryande kløfta me ser mellom dei opprinnelege, vestlege medlemene i EU og dei nyare medlemslanda i Aust- og Mellom-Europa. Det er eit skilje som går djupare enn dei enkelte sakene. Det handlar om identitet, historie, verdiar, religion og forståing av demokratiet. Dei antidemokratiske tendensane i land som Ungarn og Polen gir absolutt grunn til bekymring. I Polen har myndighetene i aukande grad tatt kontroll over rettsvesenet og forsøker å gjere det same med media, samtidig som ein har kriminalisert påstandar om polsk deltaking i Holocaust. Slike straumdrag truar både europeiske verdiar og det europeiske samhaldet. Det er avgjerande for den vidare utviklinga til EU at ein maktar å stå tydeleg opp for demokratiet, rettssikkerheita og respekten for menneskerettane i møte med illiberale tendensar. Det handlar om kva for verdiar som skal få forme Europa framover, og det gjeld i høgste grad òg Noreg. Da er det litt paradoksalt at ein i Polen, som dekkjer over 60 pst. av dei ofentlege investeringane sine gjennom EU-midlar, no nesten fører ein ordkrig mot EU. Det er òg enkelt for europeiske politikarar å gi EU skylda for alt som går gale, og sjølv ta æra for det som går bra. Det såg me kanskje òg eit utslag av før brexit-debatten i Storbritannia.

Til slutt vil eg takke utanriksministeren for at ho er tydeleg i vektlegginga av det nordiske samarbeidet. Norden er vårt næraste regionale samarbeidsnivå, og samarbeidet med dei nordiske landa har avgjerande betydning

for Noreg. Kristeleg Folkeparti meiner Norden bør prøve å kome fram til felles standpunkt og stå saman som ein viktig utanrikspolitisk aktør i fleire viktige internasjonale spørsmål framover.

Per Espen Stoknes (MDG) [10:35:07]: Først takk til utenriksministeren for en grundig og detaljert redegjørelse. Som alle i denne sal er fullt klar over, blir en stor del av norske forskrifter og lover forhandlet og vedtatt i Brussel av EUs medlemsland og Europaparlamentet.

Vårt norske fravær i disse organisasjonene representerer et stort demokratisk problem da vi har det som kalles «regulation without representation». For Miljøpartiet De Grønne er det derfor viktig å sørge for et større folkelig engasjement i EUs arbeid og redusere det demokratiske underskuddet innenfor de rammene vi har. Ikke minst i debatten om den tredje energimarkedspakken viste det seg at det var sterke følelser og sterkt engasjement rundt forholdet til Europa. Det er viktig for et godt samarbeid framover at dette engasjementet får et bedre uttrykk i både form og prosess.

Jeg vil understreke at EU ikke først og fremst er et marked definert ved de fire markedsfrihetene. Europa er kanskje framfor alt en vilje til å leve sammen, en vilje til samarbeid på tvers av forskjeller, noe som er spesielt påtrengende i verden i dag. Istedenfor den store, generelle EU-debatten skal jeg her trekke fram de konkrete, spesifikke, nære tingene vi kan gjøre for å styrke debatten om å delta i samarbeidet.

Det er fire spørsmål jeg ønsker å stille regjeringen:

1. Vil regjeringen nå besette stillingen Norge har i Europaparlamentet, som har stått ledig i tre år? Hvorfor står den fortsatt ledig, og hva vil regjeringen gjøre for å styrke Norges tilstedeværelse i Europaparlamentet?
2. Vil regjeringen arbeide for å etablere et frivillighetens hus som kan legge til rette for et aktivt arbeid fra norske borgeres side opp mot EU-institusjonene, for at et bredere organisert sivil samfunn i Norge, som blir berørt av Europas politikk, kan få en tydeligere stemme der – altså et frivillighetens hus for sivil sektor?
3. Vil regjeringen sørge for et mer aktivt og utvidet diplomatisk arbeid i Brussel, som kan gjøre norske syn bedre sett, bedre hørt og bedre forstått av våre naboland og i hele EU?
4. Vil regjeringen arbeide for større oppmerksomhet rundt og politisk behandling av nye politiske initiativer fra Brussel i hele Norge – ikke bare i Stortinget? Hvordan kan vi få en bredere europeisk samtale i Norge?

Vi trenger en ny debatt om Europa i dag, som strekker seg utover direktiver og ESA-forordninger. Vi trenger en

debatt som i større grad gir folk i Norge en stemme i den større europeiske samtalen.

Bjørnar Moxnes (R) [10:38:45]: I sin redegjørelse for Stortinget sa utenriksministeren at alle regjeringer og stortingsflertall de siste nesten 30 årene har støttet EØS-avtalen og et tettere samarbeid med EU. Dette har utenriksministeren rett i. Det viser også nødvendigheten av at det folkeflertallet som stemte nei til EU, som har gjort det i to omganger, som stadig støtter norsk suverenitet, og som ikke ønsker at mer makt flyttes ut av Norge, blir bedre representert på Stortinget.

Vi i Rødt ser det som en viktig oppgave at befolkningen, flertallet, blir hørt og får gjennomslag, ikke minst når EU-tilhengerne i maktpartiene Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet og Høyre heller vil høre på Brussel. Et godt eksempel på maktelitens uvilje mot å lytte til befolkningens ønsker så vi i striden om EUs energibyrå, ACER. På tross av massiv motstand i hele fagbevegelsen, i eget parti og i egne fylkeslag stemte Arbeiderpartiet på Stortinget – sammen med Fremskrittspartiet, Høyre, Venstre og De Grønne – for å underlegge Norge EUs energibyrå, ACER.

I avtalen mellom regjeringspartiene, Arbeiderpartiet og Miljøpartiet De Grønne står det:

«Norske myndigheter skal ha full styring og kontroll over alle avgjørelser med betydning for energisikkerheten i Norge, herunder» det som handler om «industri og utkobling av kraft.»

Men denne avtalen har ingen betydning når vi ikke har en rettslig bindende avtale med EU om hvordan EØS-regelverket vil bli praktisert. I siste instans er det overvåkingsorganet ESA og EFTA-domstolen som håndhever og avgjør hvordan reglene i EUs tredje energimarkedspakke vil gripe inn i norsk energisektor. For å sikre pillen mest mulig under ACER-striden ble ACER-kameratens betingelser overfor EU omtalt som en sikkerhetsventil, som ufravikelige krav og til og med som en atomknapp.

I kompromisset på Stortinget ble det konkretisert at Norge skulle avgi

«en formell erklæring overfor EU/EØS som gir uttrykk for vår holdning i tråd med prinsippene i flertallsinnstillingen, (...), som slår fast at dette vil ligge til grunn for Norges syn ved eventuelle fremtidige endringer i EUs energipolitikk».

Dette kan høres i hvert fall litt kraftfullt ut. Men så kom brevet til EU. Der ble avtalen lagt ved som et vedlegg: Vennligst se vedlagt en engelsk oversettelse av avtalen, til orientering. Det har vel omtrent samme status – rettslig sett – som en resolusjon fra et fylkesårsmøte i Rødt. Dette er ikke bindende på noe som helst nivå, med mindre utenriksministeren kan dokumentere at dette

er en rettslig bindende tekst, som binder opp EU overfor Norge. På denne måten har Arbeiderpartiet, de borgerlige og De Grønne satt norsk selvråderett over energi, kraft og kraftforbindelser i spill, på tross av de såkalte garantiene som ble gitt da denne avståelsen av suverenitet ble diskutert her i Stortinget.

Utenriksministeren kom også inn på europeisk forsvars- og sikkerhetssamarbeid, Pesco. Rødt er ikke motstandere av sikkerhetspolitisk samarbeid i Europa. USA og NATO har de siste årene startet tre kriger i Europas nærrområder, samtlige med ødeleggende konsekvenser, som oppblomstring av islamistisk terror og flyktningkatastrofer rett utenfor Europas stuedør. Rødt ønsker en ansvarlig sikkerhetspolitikk og setter Norges interesser, fred og solidaritet, foran utenlandske stormaktsinteresser. Derfor er vi for å samarbeide med Europa for å sikre fred i våre nærrområder, men det må skje uten avtaler som kan frata Norge suverenitet og forsvarsevne, som Pesco dessverre ser ut til å gjøre.

Presidenten: Neste taler er representanten Ketil Kjenseth – vi gjør et nytt forsøk.

Ketil Kjenseth [10:44:09]: Takk for det, president! Beklager at jeg ikke var til stede innledningsvis. Det var litt kluss i vekslingen knyttet til hvem som skulle ha hovedinnlegget fra Venstres side.

Først av alt vil jeg takke utenriksministeren for redegjørelsen. For min egen del har jeg brukt fridager og den siste uka til en arbeidsuke på Vest-Balkan, som jo er et tema i utenriksministerens redegjørelse. Dette er en særlig viktig region. For egen del var jeg der også fordi dette er en region som har stort potensial knyttet til energi. Det tidligere Jugoslavia hadde et veldig bra infrastrukturnett knyttet til elektrisitet, de har betydelig vannkraft og betydelig solpotensial, men har også betydelig potensial knyttet til biomasse. De har fortsatt felles språk, felles standarder og felles utdanningssystem, og dette er en region som fortsatt er operativ med tanke på energi. De mener selv at de er den tredje best organiserte regionen i Europa når det gjelder energi – og det er jo interessant i oppfølgingen av representanten Moxnes' innlegg her med tanke på debatten vi hadde om ACER. Den debatten handler om så mye mer, og det er viktig å inkludere de regionene i Europa som har god infrastruktur knyttet til energi, og som også har et stort potensial, og som ser til Norden og Skandinavia, når det gjelder det energisamarbeidet vi har etablert her i Norden gjennom de siste 25 årene. Vi er en rollemodell for Vest-Balkan.

Men Vest-Balkan er også viktig fordi det fortsatt er utfordringer der, særlig knyttet til Bosnia når Serbia og Montenegro er invitert til å bli medlemmer av EU. Det vil ta sin tid. Særlig i Bosnia er det utfordringer knyttet til den framtidige utviklingen, og det er viktig at vi følger

opp og bruker de kanalene og de samarbeidsarenaene som de har etablert over lang tid. Det gjelder demokratibygging, det gjelder frivilligheten – NGO-er er viktige på Balkan – og 85 pst. av innbyggerne i Bosnia ønsker å bli medlem av EU, de ønsker et samarbeid vestover. På lørdag og søndag var jeg i Sarajevo, og da jeg dro, kom Erdogan – uten sammenligning for øvrig – og det var unektelig litt av en opplevelse å se busslastene som kom inn i Sarajevo med muslimer fra hele Europa for å hylle Erdogan. Det er ikke en utvikling vi i Norge skal heie på, at regimer som sliter med sine demokratiske utfordringer, tar plass i Sentral-Europa for å dyrke sine idealer.

Jeg var også tidligere denne uka på et møte for komitéledere i Sofia i Bulgaria om energi. Den store debatten der gjelder gass, og det er en debatt vi ikke hører noe om her. Polen og de baltiske landene ønsker seg mer samarbeid og mer leveranser fra Norge og fra Danmark gjennom en «Baltic Pipe». Tyskerne ønsker å gjøre ferdig Nord Stream 2 og samarbeide med russerne, som de mener har vært en stabil leverandør. Dette er store geopolitiske samarbeidsstrukturer. Det er viktig at vi i Norge diskuterer hvordan vi skal forholde oss til aktører som ikke nødvendigvis har de demokratiske idealene som vi i Norge ønsker å elske fram. Så det samarbeidet vi står i – om vi ikke er en del av EU – er veldig viktig. Som den store leverandøren vi er av fornybar energi, olje og gass, er dette viktige samarbeidsmønstre som vi må være en del av. Også det å bruke vår investering på demokrati og åpenhet, det å bygge et næringsliv som er basert på våre verdier, åpenhet og transparens, er særdeles viktig.

Jeg skal ikke bruke så mye tid på brexit, men det er åpenbart viktig nå å sitte stille i båten. Det er ingen grunn til at vi skal melde oss inn i klubben av usikkerhet, at vi skal skape usikkerhet for næringslivet i Norge som heier på EØS-avtalen.

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [10:49:36]: Takk for en god debatt så langt.

Representanten Bjørnar Moxnes – det er synd han ikke hadde anledning til å være i salen stort mer enn 6 minutter så han kunne hørt svaret – er opptatt av at folk har sagt nei til EU. Det er helt riktig, men folk har ikke sagt nei til EØS og den tilknytningsformen og det samarbeidet vi har med EU.

Som jeg var inne på i redegjørelsen min, er vi opptatt av et trygt, fritt, økonomisk sterkt og ansvarlig Europa, fordi det også tjener norske interesser. Vi er opptatt av et stort hjemmemarked, som gir muligheter for norske bedrifter, men vi er også opptatt av – som jeg syns representanten Stoknes sa så veldig bra – at Europa også er villig til å samarbeide. Det er et kjernepunkt for regjeringa både i den nye strategien vi har lagt for samarbeidet med EU, og generelt i måten vi jobber på.

Jeg vil gjerne forsøke å svare på noen av spørsmålene. Det kan godt hende jeg må komme tilbake til en liten 3-minutter etterpå hvis jeg ikke rekker alt samtidig.

Jeg hører stadig både SV, Senterpartiet og for så vidt Rødt snakke om at man ikke vet hvordan verden ville sett ut uten EØS-avtalen. Vel, vi vet en god del om hvordan det ville sett ut. Vi ville ikke på noen måte hatt den samme adgangen til et stort hjemmemarked. Vi ville ikke hatt den samme frie bevegelseheten av personer og arbeidskraft, muligheten til å studere ute og bosette seg ute, og ikke minst ville vi hatt mindre mulighet til felles løsning på felles problemer. Jeg mener mange i dag har sagt det veldig bra knyttet til hvordan man ville se for seg at vi nå skulle begynne en eventuell diskusjon om EØS-avtalen igjen. Det Storbritannia nå opplever, når de forsøker å finne avtaler og samarbeidsformer med EU etter at de går ut, er et godt bilde på hvor komplisert det er.

Representanten Navarsete mente at jeg ikke snakket om verken arbeidsliv, uro i Ungarn, Polen eller andre temaer. Jeg var ganske bredt og fyldig inne på det i min redegjørelse og skal ikke gjenta det nå, men uroen er høyst reell – for det som skjer på Vest-Balkan, som aspirerende medlemsland, og for det som skjer i Polen og Ungarn, og Tyrkia, som er et land EU samarbeider nært med.

Til uroen for forsvarspolitisk kobling. Som representanten Navarsete sa: «Noreg er NATO i nord.» Jeg er glad for at Senterpartiet bruker de samme begrepene som regjeringa gjør på det. Jeg var i min redegjørelse veldig klar på at bærebjelken i vårt sikkerhetspolitiske samarbeid er NATO – og det vil det fortsette å være. Men vi er også opptatt av at Europa skal ta større ansvar for vår felles sikkerhet, så sant det ikke kommer i konflikt med NATO-samarbeidet. Det har vi vært krystallklare på i NATO og i EU, og det var også en vesentlig del av redegjørelsen min.

Jeg sa også at regjeringa vil vurdere mulig deltakelse i prosjekter av særlig interesse innenfor det strukturerte forsvarssamarbeidet Pesco. Det er altså ikke det samme som, som representanten også sa, å integrere i EUs forsvarssamarbeid. Det er to helt forskjellige ting. Stortinget har for øvrig gjennom bevilgningene til deltakelsen i det forberedende forsvarsfondet for forskning hatt en diskusjon – og bidratt til en diskusjon – om nettopp en del av denne tilknytningen. Man kan også legge til i denne sammenheng at de fleste EU-land er i NATO. Det er seks stykker som ikke er i NATO. To av dem er Sverige og Finland, som har en veldig nær tilknytning til NATO.

Noen ord knyttet til uttalelsene fra statsministeren. Representanten Lysbakken var inne på at dette var et linjeskifte – det var også representanten Huitfeldt inne på. Det er jeg helt uenig i. Regjeringa har aldri avvist at dette kan være en aktuell problemstilling. Det er britene som har avvist at dette kan være en aktuell problemstil-

ling – gang på gang. Det forholder vi oss til, og vi respekterer de beslutningene den britiske regjeringa tar.

Men la meg også minne om at da statsrådene Aspaaker og Bakke-Jensen uttalte seg om dette, var forutsetningen at Storbritannia ikke ville godta de fire friheter og ikke ville godta rammebetingelsene for EØS som de ligger i dag. Statsministeren har svart under forutsetning – den hypotetiske forutsetning – av at Storbritannia skulle endre syn. Det har Storbritannia altså ikke gjort, og det er sånn vi forholder oss til det.

Det er flere spørsmål fra representanten Lysbakken, som egentlig også fortjener svar. Jeg kommer tilbake til dem i mitt innlegg etterpå.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Svein Roald Hansen (A) [10:54:46]: Nå sa utenriksministeren at statsministerens intervju ikke var noe linjeskifte. Det er det ikke noen vits i å krangle om, men det har i hvert fall blitt oppfattet som en ny linje. En ting er å aldri avvise en mulighet for at Storbritannia skal bli med i EFTA og EØS, men noe annet er etter mitt skjønn – slik intervjuet ble oppfattet – å invitere og si at det vil styrke vår forhandlingsposisjon. Men hvis nå britene skulle skifte syn på det spørsmålet, hvordan mener utenriksministeren at et britisk medlemskap i EØS ville styrke EØS-avtalen, gitt kravet om enstemmighet på EFTA-landenes side for å ta inn nytt regelverk og brite-nes hang til «opt-outs»?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [10:55:50]: En av årsakene til at vi, som vi har sagt flere ganger før, forholder oss til det at britene ikke har ønsket en EØS-tilknytning, er at de så veldig klart sier at de ikke ønsker de fire friheter. De vil bl.a. ha mindre fri personbevegelse, og de ønsker å kunne lage sitt eget regelverk. Begge deler er forutsetninger for EØS-samarbeidet. EU-sida er også usedvanlig tydelig på at man ikke kan splitte opp de fire frihetene – ta dem man liker, og se bort fra dem man ikke liker – og er svært opptatt av enheten i det indre marked. Det ble senest bekreftet i går, da jeg var på EØS-rådsmøtet i Brussel, av sjefsforhandler Barnier.

Så spørsmålet er helt hypotetisk. Dersom britene skulle endre sin posisjon, er det noe som da må vurderes. EØS-avtalen er ikke en avtale mellom Norge og EU. Det er en avtale mellom 31 land, og det er det også viktig å være klar over. Det vil ha noen fordeler, som f.eks. at man kan se for seg en sterkere blokk, men det vil også ha en del ulemper, særlig knyttet til at vi på enkelte områder har helt forskjellige interesser fra britene.

Svein Roald Hansen (A) [10:56:54]: Hvis nå det skulle skje – som vi kan si er hypotetisk i dag, men av og til skjer det bare ting, selv om de så ut som hypotetiske –

vil regjeringen konsultere Stortinget før man tar stilling til medlemskap både i EFTA og eventuelt også i EØS, eller vil Stortinget bli informert gjennom et intervju?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [10:57:22]: Jeg tror ikke vi skal foregripe noen begivenheter, for disse spørsmålene ligger relativt langt fram i tid. Vi skal først få på plass utmeldingsvilkår som kan gjøre at overgangsordningen trer i kraft, og den skal vare fram til 31. desember 2020. Det er ingen signaler per nå som tyder på at britene har noe ønske om å delta i felles regelverkutforming, delta i alle de fire friheter, og det er som sagt en diskusjon som man, dersom det plutselig skulle endre seg, må ta. Samtidig er jeg opptatt av å understreke at i denne sammenhengen er jo forutsetningen at britene da legger vekk sine primærposisjoner, altså at de, når det gjelder felles regelverk, kommer til å akseptere alle de fire frihetene og hele det indre markedets integritet, og det er det ikke noe som tyder på. Dersom det allikevel skulle endre seg, er det selvfølgelig noe som vi ønsker å diskutere med Stortinget.

Liv Signe Navarsete (Sp) [10:58:37]: I si utgreiing sa utanriksministeren at Noreg som einaste tredjeland er med i EUs forsvarsfond si forsøksordning for forsvarsforskning, og at regjeringa posisjonerer seg for å

«delta i den andre delen av fondet, som er rettet mot flernasjonalt materiellutviklings- og anskaffelses-samarbeid».

Ho sa òg at ein jobba aktivt opp mot instansar i EU og ei rekkje av medlemslanda for å sikre norsk deltaking, og at ein vil

«vurdere mulig deltakelse i prosjekter av særlig interesse innenfor det strukturerte forsvarssamarbeidet, Pesco.»

Dette er etter mi meining ei ganske stor integrering av Noreg inn i EU sitt forsvarspolitiske arbeid. Det er eit samarbeid som går langt lenger enn det me har vore med på tidlegare. Mitt spørsmål er: Vil utanriksministeren leggje fram ei sak for Stortinget før ein posisjonerer seg, og før ein tek avgjerd om å gå vidare med dette samarbeidet, slik at Stortinget kan diskutere dette i ope lende?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [10:59:45]: Som jeg var inne på i mitt innlegg nå, er det en vurdering at det å delta i et forberedende forskningssamarbeid er positivt. Det gjør vi på svært mange andre områder i EU. Dette gjelder ikke bare forsvarsforskning, men vi gjør det gjennom de store rammeprogrammene for forskning som har vært veldig gunstige for norske forskningsmiljøer, og som har vært veldig viktige for at vi kan internasjonalisere vår forskning.

Når det gjelder spørsmålet om materiellsamarbeid, er det en naturlig følge av at man også deltar i å utvikle materiell. Det er viktig for norsk forsvarsindustri, som Senterpartiet jo ellers er svært opptatt av, og som representerer veldig mange distriktsarbeidsplasser og en høyteknologisk og svært kompetent industri. Så siterte representanten selv det jeg sa om at vi vurderer i tillegg «mulig deltakelse» i enkeltprosjekter «av særlig interesse». Hva de eventuelt kommer til å være, vet vi ikke ennå, for det vet heller ikke EU ennå, men man begynner nå å strukturere samarbeidet noe mer og finne en god arbeidsdeling mellom EU og NATO.

Liv Signe Navarsete (Sp) [11:00:51]: I si utgreiing sa òg utanriksministeren at i ein del av mottakarlanda for EØS-midlar ser ein no at det er undertrykking, og at det sivile samfunn ikkje kan delta på ein god måte. Vil regjeringa no kutte i EØS-midlar til dei landa som ikkje har eit demokratisk styresett, på den måten me i Noreg definerer det – ved at sivilsamfunnet skal delta og delar av befolkninga ikkje skal undertrykkjast? Vil ein gå inn i dette, og vil Stortinget få informasjon om det?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [11:01:37]: Dette er også blant de tingene som jeg tidligere har orientert om i Stortingets Europautvalg, og jeg vil fortsette å holde Stortinget orientert om det. Dette er en veldig bekymringsfull utvikling, som jeg også var inne på i redegjørelsen min, og for så vidt også nå, fordi vi ser veldig tydelig at det er en klar dreining i en del enkeltland i Europa hvor man ser noe av den samme utviklingen. Det er styresett som i mindre grad enn tidligere tar hensyn til grunnleggende rettigheter og friheter, og som snarere tvert imot strammer inn betydelig mange steder. Vi bruker EØS-midlene på den måten at vi inngår avtaler særlig knyttet til sivilsamfunnsfondene. Det er der vi særlig er opptatt av det å ha uavhengig forvaltning, altså uavhengig av myndighetene. Vi inngår ikke avtaler om noen del av EØS-midlene før vi er enige om helheten. Det er det vi nå forhandler med Ungarn om, som er det siste landet vi ikke har blitt enig med om disse spørsmålene.

Audun Lysbakken (SV) [11:02:51]: Hypotetisk eller ikke – statsministeren og regjeringen har nå åpnet for at Storbritannia kan bli del av EØS, og vi må ta høyde for at uforutsette ting skjer, for det skjer hele tiden i Europa om dagen. Da ønsker jeg svar på følgende: Det er vel neppe tenkbart at Storbritannia skal gå inn i EØS uten en eller annen form for forhandling om betingelsene, der også muligheten for endringer i dagens avtaleverk vil komme opp. I en sånn situasjon vil jeg anta at det vil være særdeles uklokt av Norge ikke å delta i den typen forhandlinger selv. Regjeringen har til nå sagt et

veldig klart nei til alle forslag om å reforhandle EØS-avtalen. Hvis Storbritannia ønsker EØS-medlemskap, vil Norge da be om å få delta i forhandlingene og være positiv til en reforhandling av EØS-avtalen?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [11:03:49]: La meg gjenta noe av det jeg sa i et tidligere svar. Det at britene eventuelt skulle ønske en deltakelse, betyr altså ikke det samme som en reforhandling.

Det som er situasjonen, og som EU også er veldig klar på, er at det indre marked kan ikke brytes opp – integriteten til det indre marked er altså svært viktig. Man kan ikke velge noen av de fire frihetene og la andre være, man kan ikke velge å la være med felles regelverkutforming. Og det er nettopp disse tingene britene har sagt at de ikke ønsker.

Poenget da er at i en avtale mellom 31 land, ikke bare mellom Norge og EU, må eventuelle nye partnere som ønsker seg inn, akseptere de betingelsene som er der, altså bl.a. de fire frihetene og felles regelverkutforming. Det er et premiss som også vil ligge der fra EUs side, og som allerede i dag ligger der veldig tydelig fra EUs side, med tanke på både hvilken eventuell tilknytning britene skal ha til EU etterpå – også helt andre løsninger – og også hvordan de ser for seg det videre EØS-samarbeidet.

Ketil Kjenseth (V) [11:05:03]: Diskusjonen om Storbritannias uttreden av EU er per nå ikke så akutt og interessant for Norges del, men det er selvfølgelig interessant å følge. Jeg synes statsråden inntar en god posisjon ved å være avventende til at partene må bli enige. Men der vi kan samarbeide, og som representanten Navarse stilte spørsmål om, er bl.a. innen forskning og innovasjon, den delen.

En del av det nye trusselbildet er cybersikkerhet og cybertrusler. Vi kan samarbeide med NATO, vi kan samarbeide med EU, vi kan samarbeide med Nordisk råd, der vi er medlem. Jeg opplever at det er et stort tema, i både Finland, Sverige og Danmark, og det er et tema i EU. Så langt har Norge ikke vært en stor bidragsyter til NATOs cybersenter i Estland. Det er også en sivil sektor. Vi har flere muligheter til å samarbeide, og jeg opplever også større interesse for å bli en del av det samarbeidet med NATO. Hva tenker utenriksministeren om videre cybersamarbeid?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [11:06:08]: Dette er et av de områdene som diskuteres hyppig mellom NATO og EU for å få en god arbeidsdeling mellom de to organisasjonene. Og det er helt riktig som representanten sier, at det er flere land som har tatt initiativ til ulike Centres of Expertise and Excellence. Norge har til vurdering fortløpende både deltakelse og ikke minst også økonomiske bidrag, fordi vi mener det er en viktig

del av det vi kan løse sammen på europeisk nivå, enten gjennom NATO eller i EU.

Det er også helt riktig at en del av disse temaene er av en sann karakter at de ikke først og fremst er militære – en del av dem er også det – men nettopp derfor er dette samarbeidet og arbeidsdelingen mellom EU og NATO på dette området viktig.

Jeg vil også legge til at NATO i de senere årene har tatt et mye større ansvar for cyberdomenet og har nå definert det som et eget domene, og også definert at cyberangrep kan utgjøre en artikkel 5-situasjon i ekstreme tilfeller.

Per Espen Stoknes (MDG) [11:07:25]: Jeg har forståelse for at statsråden hadde mange spørsmål å svare på i sine fem minutter, så jeg skal gi henne anledning til å svare på to av de fire spørsmålene jeg stilte.

Regjeringen arbeider for å etablere et såkalt frivillighetens hus, som kan legge til rette for aktivt arbeid opp mot EU-institusjonene for det sivile samfunn i Norge som blir berørt av prosesser som pågår, spesielt i Brussel.

Det andre av de fire spørsmålene jeg vil løfte opp her, er: Vil regjeringen ta initiativ til politisk behandling og dermed større oppmerksomhet om det politiske arbeidet i Brussel i hele Norge, altså også utenfor Stortinget, slik at vi kan få en større del av norske borgere involvert i den europeiske samtalen?

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [11:08:14]: Det var på ingen måte meningen ikke å svare på de gode spørsmålene representanten Stoknes hadde, så la meg veldig fort gå gjennom noen av dem.

Det ene er frivillighetens hus. Jeg skal ikke ta stilling til om det skal etableres i Norge, men realiteten er at vi har et veldig stort norsk miljø i Brussel, på Norway House. Jeg besøkte dem senest i går. Det var over hundre mennesker til stede, og de representerte alt fra norske regioner til utdanningsinstitusjoner, kommuner, bedrifter – et stort nettverk også fra det sivile samfunn som er med på å lære om og påvirke i Europa, og det syns jeg er veldig positivt; de er veldig engasjerte.

Det engasjementet er mye likt det vi også ønsker å ha rundt om i Norge når vi diskuterer europaspørsmål. Det var en av årsakene til at da regjeringa lanserte den nye EU-strategien, gjorde vi det på et åpent frokostmøte utenfor her, også for å kunne få debatten bredere ut.

Jeg vil også svare på et annet spørsmål representanten hadde, og det gjaldt å utvide det diplomatiske arbeidet i EU. EU-delegasjonen er den største utestasjonen vi har – en slags statsforvaltning i miniatyr – og den er veldig viktig for Norge.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Nina Sandberg (A) [11:09:40]: Norge har et tvetydig forhold til EU. Vi er innenfor og utenfor. Som tredjeland er vi tett integrert i både økonomi og politikk i Europa.

I dette samarbeidet har EØS-avtalen vært den viktigste bærebjelken siden den ble signert for over 25 år siden. Avtalen er viktig for både norsk næringsliv, arbeidsplasser og velferd. Som representanten Huitfeldt sa tidligere i debatten, har EØS-avtalen tross mangler og problemer tjent oss godt. Ifølge jusekspert Fredrik Sejersted har den vært en stabil, men tilstrekkelig fleksibel ramme. Når det er sagt, tror jeg det er viktig å merke seg at avtalen gir et handlingsrom som vi nok kunne utnyttet enda bedre nasjonalt.

De ulike avtalene med EU er viktige både utenrikspolitisk og innenrikspolitisk. De berører de fleste samfunnsområder. Jeg skal ta opp ett som er særs viktig, nemlig forskning og innovasjon.

EØS-avtalen, den formelle innlemmelsen, gjør at Norge kan delta i verdens største program for finansiering av forskning og innovasjon, EU-programmet Horisont 2020. Her går aktører fra ulike land, fagfelt og sektorer sammen om å søke prosjektmidler. Den norske deltakelsen i EU-programmet er viktig ved at vi får tilgang til kunnskap og erfaringer som trengs for å løse samfunnsutfordringer vi står overfor. Vi får også mulighet til å samarbeide med noen av de beste i verden på sine felt, og vi løfter oss internasjonalt. Dessuten er vi med på å utvikle EUs egen forsknings- og innovasjonspolitik og sikre at EUs prioriteringer sammenfaller med norske behov.

Det har tatt tid, og det har krevd målrettet arbeid i sektoren, men det er desto mer gledelig at norske forskere og innovasjonsmiljøer nå har nådd målet om å hente hjem 2 pst. av de konkurranseutsatte midlene fra EU. Det betyr ikke at regjeringen bør føle seg fri til å slå seg på brystet og hvile på laurbærene. Det viktigste arbeidet her har sektoren gjort selv. Og framover må det for alvor settes inn ressurser for å legge til rette for å styrke norsk deltakelse.

Vi har store globale utfordringer å løse som Norge ikke kan håndtere isolert: klima og miljø, velferdsordninger under press og sosial ulikhet m.m. Jeg synes det passer å sitere de ni norske universitetsrektorene som hadde et opprop nylig til regjeringen, der man for å løse de oppgavene vi står overfor, sier at Norge må «satse kraftfullt på kunnskap» og «øke trykket både i egne budsjetter og overfor EU». Vi forventes framover nå å bidra mer til EUs innsats, men vi må også styrke og videreutvikle egne utdannings- og forskningsinstitusjoner.

Da vil jeg runde av med å bruke et særlig viktig eksempel: digitalisering som driver av samfunnsutviklingen. Regjeringen sier nå at man vil at det nye EU-pro-

grammet skal bidra til å utvikle framtidens arbeidsplasser innenfor digitalisering, og Norge skal være ledende i å bruke digitale muligheter i alle sektorer – viktige mål, men regjeringen har en lang vei å gå. Ikke bare har den ansvaret for realnedgang i forskningsbevilgningene, men varsellampene for satsing på IKT og digital kompetanse lyser, f.eks. tilstandsrapporten for høyere utdanning, som viser at grunnleggende IKT-forskning i Norge står på stedet hvil, IKT-Norge, som sier at vi har store utfordringer med å sikre tilstrekkelig framtidig IKT-kompetanse, og NHO Kompetanse, som sier at det er særlig de små og mellomstore bedriftene, som Norge er full av, som ikke evner å skaffe nok IKT-kompetanse. Så for å runde av forventer jeg økt innsats og langt mer aktiv politikk fra regjeringen på dette viktige feltet for omstilling av Norge.

Ingjerd Schou (H) [11:13:51]: Først vil jeg benytte anledningen til å takke statsråden for en god redegjørelse. Jeg synes særlig det er grunn til å gi oppmerksomhet til måten redegjørelsen er kommet i stand, hvordan utenriksministeren via stortingspresidenten inviterer til at flere statsråder kan bidra med sine aksjer.

For dem som etterlyser en bredere debatt i landet generelt, kunne vi jo begynne med denne salen, for dette gir oss anledning til å involvere våre partikolleger og alle representanter til å delta i en debatt som de aller fleste komiteene har aksjer i – det være seg innenfor næringskomiteens arbeid, justiskomiteen, energi- og miljøkomiteen, samferdselskomiteen, utdanningskomiteen, bare for å nevne noen. Vi må ikke nødvendigvis tro at en slik debatt utelukkende skal foregå i regi av utenriks- og forsvarskomiteen. Her er det viktige anliggender for de aller fleste komiteene, og som berører oss på alle mulige måter. På den måten vil samtalen kunne breddes både politisk og selvfølgelig også i langt større grad ute i det offentlige rom.

Jeg skal vie oppmerksomhet til noe som flere samlivsekspertene ofte berører i sine spalter, som at man tar ekteskapet litt for gitt. Mulig er det slik med EØS-avtalen også. Jeg tror det er all grunn til å heise opp EØS-avtalens betydning, og jeg må si jeg undres over at det er partier og representanter i denne salen som snakker ned EØS-avtalen og på den måten gjør det svært vanskelig for bedrifter ute i distriktene som lever av eksport, å kunne opprettholde arbeidsplasser og på den måten sikre velferden – at man ikke ser den betydningen EØS-avtalen faktisk har.

Noen tror at man kan veksle inn og shoppe ulike typer avtaleformer i form av en frihandelsavtale. Jeg tror det kan være klokt å utfordre de representantene som setter for mange spørsmålsteget ved EØS-avtalen, på hva en frihandelsavtale egentlig er, og hvilke dramatiske konsekvenser det ville hatt for f.eks. Mapei i Nord-Odal,

som sier at EØS-avtalen er livsviktig for dem. Den typen bedrifter finner vi i alle fylker. Mapei sier sågar at de 150 mill. kr som de investerer i bedriften, uten en EØS-avtale ville blitt investert i nabolandet Sverige. Det betyr at snekkere, murere, andre håndverkere og en rekke andre arbeidstakere i lokalsamfunn ute i distriktene ikke ville hatt arbeid, ikke bidratt med skattepenger og på den måten heller ikke sikret vårt grunnlag for å beholde og videreutvikle den velferden som det norske samfunnet er tjent med, og som vi er tjent med.

EØS-avtalen skaffer Norge markedstilgang til 31 andre land med ca. 500 millioner innbyggere. Sverige, Tyskland, Storbritannia, bare for å nevne noen av de aller viktigste samarbeidspartnerne våre, vil noen her altså skape usikkerhet om. Man kan ikke velge blant de fire frihetene og si at vi tar bare lite grann eller halvparten av noe og shopper litt rundt omkring. EØS-avtalen gir Norge, og dermed også våre bedrifter, arbeidsplasser. Det sikrer velferden, som det gjør for Mapei, og som det gjør for NorDan på Moi, som sier at konsekvensene av f.eks. brexit, eller at de ikke har eller får på plass en slik avtale med Storbritannia – det som sikres gjennom EØS-avtalen i dag – vil gjøre fremtiden for bedriften svært usikker. Det er å skalte og valte med arbeidsplasser i Distrikts-Norge.

Jeg er svært overrasket over at noen partier spiller ut dette kortet og tror at det er andre løsninger i form av frihandelsavtaler. Jeg ber om at man viser fram for Stortinget hva det vil si å ha en frihandelsavtale og ikke en EØS-avtale. Det er klart at den kan forbedres, men å gi signaler om at EØS-avtalen skal reforhandles, vil si at man gir signaler om at den skal nulles ut. EØS-avtalen er det viktigste avtaleverket vi har med våre europeiske partnere. Den er bærebjelken i det samarbeidet vi har med Europa, og trygger altså norsk velferd og norsk økonomi.

Svein Roald Hansen (A) [11:19:04]: Vi må se på vårt forhold til Europa og EØS-avtalen i et bredere geopolitisk perspektiv. I dag er den internasjonale situasjonen på mange områder mer krevende enn noen gang gjennom disse 25 årene med EØS. Vi ser et USA som går ut av internasjonale avtaler, undergraver WTO, rasler med handelskrig og truer europeisk næringsliv med Iran-sanksjoner. Vi ser flere av våre europeiske naboland som fortsatt sliter med å komme over det økonomiske tilbakeslaget etter finanskrisen.

Spørsmålet vi må stille oss i denne situasjonen, er hvordan vi best ivaretar grunnlaget for vår handel, vår konkurransedyktighet og vår velferd. Det kan umulig være ved å bringe ytterligere usikkerhet til torgs – for oss og for våre partnere – ved å så tvil om vår aller viktigste internasjonale avtale, EØS-avtalen. Det vi tvert imot bør gjøre, er å tilby mer i dette samarbeidet på områder som

er viktig for oss, f.eks. i forskningssamarbeidet, i klimasamarbeidet og i arbeidet for en mer sosial dimensjon i samarbeidet i Europa. Det ville styrke samarbeidet som helhet. Det ville styrke vår rolle som en troverdig og stabil partner i et nytt landskap, hvor andre bringer usikkerhet til bordet.

Brexit-erfaringene så langt er at det er mulig å melde seg ut av EU-samarbeidet, men ikke like lett å skulle forlate den europeiske integrasjonen, fordi integrasjonens reelle drivkrefter er økonomi, handel og internasjonalisering. Det politiske byggverket, institusjonene og beslutningene, er rammene som skal styre og tøyde de reelle drivkreftene. Det er dette byggverket britene skal forlate. De andre drivkreftene er vanskeligere å unnsnippe.

Da britene stemte ja til å forlate EU i 2016, vakte det eufori hos EØS-motstanderne her i landet. Endelig skulle vi få se at det fantes en bedre avtale med EU enn vår EØS-avtale. Men fortsatt hører vi intet om hva som skal være bedre med en ny avtale, og for hvem en ny avtale skal være bedre enn den vi har. For norske eksportbedrifter finnes i hvert fall ingen bedre modell, for kjernen i EØS-avtalen er tross alt en friksjonsfri adgang til vårt aller viktigste og største eksportmarked. I tillegg utvider den våre rettigheter og muligheter i hele Europa: et felles arbeidsmarked og muligheter for å nyte sitt otium i varmere strøk med trygghet for helsehjelp, for å nevne noe.

Jeg oppfordrer alle som ser til brexit for ledelse i europapolitikken, om å ta inn over seg hva som skjer. Det britene ønsker seg, er en handelsavtale med EU som ligger så tett opp til det de har i dag som mulig. De vil fortsette samarbeidet i f.eks. kjemikaliebyrået og i byrået for luftfartssikkerhet. Ja, de vil endog fortsatt delta i energisamarbeidet i ACER.

Representanten Lysbakken var bekymret for høyrenasjonalismen i noen land i Øst-Europa. Det er det all mulig grunn til. Men tror representanten det ville være enklere å demme opp for denne utviklingen om disse landene sto utenfor EU og ikke ble utfordret, slik de nå blir, av kommisjonen og de øvrige medlemslandene?

Til slutt noen ord om det som oppfattes som statsministerens invitasjon til britene om å slutte seg til oss i EØS. Vi må huske at EØS-avtalen er en avtale som var konstruert for at de daværende seks EFTA-landene skulle kunne integreres i det indre marked uten å måtte bli medlemmer av EU, fordi det ikke på det tidspunktet var noen som tenkte seg at det skulle være aktuelt. Det er ikke konstruert som en avtale for land som vil ut av EU-samarbeidet. Derfor mener jeg at statsministerens uttalelser, slik de oppfattes, i hvert fall ikke er i tråd med det utenriksministeren sa i sin redegjørelse: «Regjeringa debatterer veldig gjerne EØS-avtalen, men vi setter den ikke på spill.»

I dagens situasjon må vår oppgave være å verne om EØS-avtalen. Den er her for å sikre vår, Islands og Liechtensteins forhold til det europeiske samarbeidet. Den er ikke konstruert for å løse utfordringene for et land som vil forlate dette samarbeidet, og jeg håper britene også innser det.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Hårek Elvenes (H) [11:23:54]: EØS-avtalen har vært en god avtale for Norge de siste 25 årene. Den har fremmet vekst og velferd, og den har ikke minst vært en mekanisme for en fredelig problemløsning i Europa. Det er dette representanten Lysbakken kaller en forfeilet økonomisk idé. Nei, det er ikke det. Skal man bruke begrepet forfeilet økonomisk idé, er det om det økonomiske tankegodset som SV og dets moderparti har vært tuftet på. Resultatene har talt sitt tydelige språk.

Det er en nasjonal oppgave å hegne om EØS-avtalen. EØS-avtalen er selve bærebjelken i norsk europapolitikk. Den gir norske bedrifter adgang til et marked bestående av 31 land, under felles rammebetingelser, og ikke minst håndterer EØS-avtalen grenseoverskridende problem på en god måte knyttet til miljø og ikke minst sivil beredskap. I løpet av én dag får faktisk 25 millioner innbyggere i Europa fersk fisk fra Norge levert fra norske fiskeeksportører, mulig gjort gjennom et veterinærstandardregelverk og fravær av forsinkende grensepasseringer.

Men EØS-avtalen er mye mer enn bare markedsadgang. Den gir oss viktige rettigheter og muligheter i Europa knyttet til å studere, forske og jobbe. Det er i vår nasjonale interesse å samarbeide med Europa. Uten EØS-tilgang vil norske bedrifter få knapphet på arbeidskraft, og vår markedsadgang til Norges største marked vil bli vanskelig gjort, nesten umulig.

Denne avtalen gir faktisk nordmenn muligheter som vi bare kunne drømme om før vi inngikk EØS-avtalen. Å si opp denne avtalen, som egentlig er den logiske konsekvensen av venstresiden og dessverre Senterpartiet sitt resonnement, vil få alvorlige konsekvenser for en liten, åpen økonomi som den norske.

Regjeringen fører en aktiv europapolitikk. Det som er bra for Europa, er bra for Norge. Europa er vårt kulturelle, handelsmessige og sikkerhetspolitiske fellesskap som vi har all mulig interesse av fortsatt å være del av. Alternativene til EØS-avtalen er norsk proteksjonisme, en tankegang som bygger på at hvert land klarer seg bedre for seg selv enn sammen med andre. Historien har lært oss at det er feil. Det har vist seg også å være feil for Norge.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [11:27:00]: Førrige torsdag feiret vi 17. mai. Vi feiret Grunnloven. Vi feiret Norges selvstendighet. Det går en klar linje fra eidsvollsmennene, fra president Christie som ser ut i stortingssalen, som ser på alle oss som har Grunnloven liggende på pulten – alle og enhver.

Grunnloven gjør det helt klart at Stortinget ikke kan avgi suverenitet til en organisasjon Norge ikke er medlem i. Takket være det norske folk og den kloke beslutning vi tok i 1972, og den kloke beslutning vi tok i 1994, er ikke Norge medlem i EU. Dermed kan ikke Stortinget avgi suverenitet verken til EU eller et EU-organ, for vi er ikke medlem i den organisasjonen.

Vi som sitter her, stilles til ansvar i valg. Folket har makta hvis vi gjør noe uklokt eller klokt. Et grunnleggende prinsipp er folkesuverenitet. De siste årene har dette grunnprinsippet blitt omgått og angrepet flere ganger – først med EUs finanstilsyn, der stortingsflertallet gjennom noen raske uker presset gjennom at EUs finanstilsyn kan fatte bindende vedtak overfor norske myndigheter og norske finansforetak. Det var kortere saksbehandlingstid når det gjelder EUs finanstilsyn, enn det er for et middels norsk veikryss i en norsk kommune. Det ble presset gjennom så fort som overhodet mulig, og nå kan det tilsynet fatte bindende vedtak overfor norske organer når det er krise. Hvem definerer når det er krise? Er det Det norske storting? – Nei. Er det den norske regjering? – Nei. Det er EUs ministerråd som definerer når det er krise, og de har helt andre hensyn å ta, bl.a. fordi de har en annen valuta – euroen og ikke den norske krona.

I vår opplevde vi det igjen, med ACER, EUs energibyrå – en klar omgåelse av Grunnlovens bestemmelser. Nå skal EUs energibyrå kunne fatte avgjørende beslutninger overfor norsk energipolitikk. Nasjonal selvråderett i energipolitikken har vært helt definerende for at vi har bygd det landet vi har bygd. Det har vært en suksesshistorie å ha nasjonal kontroll.

Stortingets fremste rådgiver i grunnlovsspørsmål, professor Eivind Smith, har begge gangene sagt at dette er tydelige omgåelser av Grunnloven, at det går på tvers av Grunnlovens bestemmelser. Nå er det en ny diskusjon om EUs arbeidsmarkedsbyrå. Der er det den samme holdningen man kan spore i både Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet: Så lenge det kommer fra EU, er vi for. Men kjære medrepresentanter og president, Grunnloven er et vern om demokratiet vårt, og den sikrer det norske folk muligheten til å styre utviklingen i Norge, og det er tid for å respektere selve Grunnloven.

Margunn Ebbesen (H) [11:30:27]: Jeg har sagt det før, og jeg sier det igjen – selv om jeg ikke vet om det er

politisk korrekt fra Stortingets talerstol: Ikke kødd med EØS-avtalen.

Jeg er veldig glad for at denne regjeringen viderefører det som alle tidligere regjeringer har vært tydelige på, nemlig å føre en aktiv europapolitikk. Det er ikke tvil om at EØS-avtalen og de nærmere 70 andre avtalene vi har med EU, gir Norge store fordeler. EØS-avtalen er viktig for norske arbeidsplasser og ikke minst for velferdsstatens framtid. Norge er et lite land med 5 millioner innbyggere, men EØS-avtalen gir norske bedrifter tilgang til et marked med 500 millioner mennesker. Mesteparten av alt som eksporteres fra Norge, går til EU.

Det som bekymrer meg da, er at noen bevisst snakker ned EØS-avtalen og også tar til orde for å framforhandle en ny avtale. Det mener jeg vil være å gamble med det vi faktisk har i dag. Det vil heller gagne oss som nasjon å snakke opp EØS-avtalen og vise til alle de gode eksemplene vi har på at EØS-avtalen gir oss både rettigheter og muligheter som mange av oss tar for gitt. Viktig er det også at EØS-avtalen gir norske bedrifter tilgang på utenlandsk arbeidskraft – arbeidskraft som er helt nødvendig, bl.a. for at norsk landbruk skal få sine avlinger raskt i hus, eller at fiskeindustrien i Nord-Norge får ekspedert fisken raskt fra mottak til marked.

For å gi noen tall: Nordlandsbedriftene eksporterte i 2017 for 27,4 mrd. kr – det meste av dette til EU. Skulle vi spist all laksen vi eksporterer selv, måtte hver og en av oss ha spist trekvart kilo laks hver dag.

Vi har heldigvis noen som står opp for EØS-avtalen, og som er bekymret for at EØS-motstanderne ikke snakker om hvilke konsekvenser det vil få for tunge sektorer som fiskeri, havbruk og landbasert eksportindustri å trekke seg fra avtalen. Arve Ulriksen, administrerende direktør i Mo Industripark, er én av disse, og jeg er glad for at vi har slike som ham.

Jeg ønsker videre å trekke fram statsministerens initiativ overfor EU for å styrke innsatsen mot arbeidslivskriminalitet. At regjeringen også jobber med et mål om å fremme et arbeidsliv med trygghet og fleksibilitet for arbeidstakere og å sørge for seriøse arbeidsgivere og et velfungerende og effektivt trepartssamarbeid, er viktig.

Jeg avslutter med starten: Uten tilgang til det indre marked vil norske eksportører bli skadelidende, og det kan svekke vår egen velferdsvekst. Kødder en med EØS-avtalen, kan en faktisk bidra til å svekke norske distriktsarbeidsplasser.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [11:53:26]: Jeg vil også takke for redegjørelsen. Det mest interessante

med den var nok dessverre likevel alt utenriksministeren ikke sa.

Utviklingen og utsiktene for EU og samarbeidet i EØS-avtalen framover er spent. Vi ser en sterkt økende motstand mot overnasjonal styring i Europa. Folkestyret parkeres, og folk over hele Europa føler de mister mer av rettene til selv å styre livet sitt og landet de bor i. Jeg vil stille spørsmål ved hvorvidt EU selv tar inn over seg alvoret i situasjonen. Deres framtidsplaner ser ut til å være å rase fram i høyere tempo og større omfang, framfor å vurdere tingenes tilstand. Jeg opplever heller ikke at utenriksministeren vurderer utsiktene for EUs økende omfang av områder for politikk og føringer. Tvert imot: Utenriksministeren sier regjeringen ønsker økt samarbeid med Brussel.

EU har bl.a. varslet sitt pågående arbeid med en utdanningspakke. Samarbeid innen utdanning og forskning er viktig for Norge og verden i sin helhet. Det driver oss framover, det driver verden framover. Men jeg lurer på: Hvilken posisjon vil Norge og utenriksministeren ta i et slikt arbeid? Risikerer vi å bli med i EUs utdanningspakke uten å gå ordentlig inn i saken? Hvilke tanker gjør regjeringen seg om vårt etablerte samarbeid i OECD og på tvers av kontinent?

I forkant av den debatten vi kommer til å ha om EU, EØS og utdanning, vil jeg advare mot tendensen jeg ser i debatten om EU. Det etablerer seg altfor ofte to leirer, som gir en polarisert og lite pragmatisk debatt. Fra Senterpartiets ståsted oppleves det som om man enten er blant dem som undergraver omfanget og bagatelliserer utfordringene, og svelger EU-direktiver rått, uavhengig av kamelenes størrelse, eller at man er blant dem som etterspør informasjon og er kritiske, og ønsker at våre nasjonale interesser skal komme først, uten at man uhemmet hyller det som kommer fra EU.

Personlig er jeg for internasjonale ambisjoner og utvikling av verden, godt illustrert i FNs bærekraftsmål, men jeg er imot at ansvar, forvaltning og styring skal bli fjernet fra vårt land og vår nasjonalforsamling.

Utenriksministeren viser til regjeringens nye strategi. Her har ikke utdanning fått den plassen den fortjener.

Vi må jobbe for å bevare det som er vellykket, og vurdere endringer for det som ikke er det – basert på våre stedegne vilkår og kunnskaper, der endelige vedtak blir gjort i Stortinget, i denne sal.

Marianne Synnes (H) [11:36:16]: Bedriftene hjemme i Møre og Romsdal blir bekymret når stortingspolitikere fra enkelte partier i fullt alvor sier at vi må finne en annen løsning enn EØS-avtalen, for det er vel bare å etablere en ny frihandelsavtale? Har vi så høye tanker om vår rolle i Europa at vi tror at vi kan legge press bak kravene, med en befolkning på knapt 1 pst. av EUs be-

folkning? Da bør vi kanskje se på vår storebror Storbritannias forsøk på å finne en løsning som tjener landet best mulig, i forbindelse med utmeldingen av EU. Så enkelt er det ikke.

Realiteten er at få land er så avhengig av handel med andre land som det Norge er. Vi er en liten, åpen økonomi som har alt å vinne på åpne handelskanaler og tette relasjoner med våre handelspartnere i verden. EØS-avtalen er det viktigste avtaleverket vi har med våre europeiske partnere. EØS-avtalen knytter oss til et større europeisk fellesskap, et fellesskap som handler om å løse framtidens samfunnsutfordringer gjennom styrket forskningsinnsats, konkurransekraft og innovasjonsevne. Her spiller vi på lag med våre europeiske partnere.

Handelen med EU har gjort at bedrifter i vår og andre regioner har kunnet utvikle seg og skape nye arbeidsplasser. Åpne handelskanaler er avgjørende for bedriftene, for regionene og for nasjonen. Usikkerheten rundt USAs bygging av tollmurer og Storbritannias brexit viser oss hvor avhengig vi er av disse handelsavtalene. Det truer eksportbedriftene våre og er spesielt uheldig for de små og mellomstore bedriftene, som er svært sårbare for denne typen handelsmurer og økte kostnader. Statistikken viser at den totale verdien av norsk vareeksport i 2017 beløp seg til 843 mrd. kr, opp 12,2 pst. fra året før. Det gir kanskje et perspektiv på hvor viktig eksport og internasjonal handel er for Norge.

Vi lever i en global verden. Å trekke lua ned over øynene og tro at vi kan bevare velferdsstaten Norge ved å stenge grensene og bli selvforsynt, er i beste fall strutsepolitikk. Den som tror at dette er politikerskapte problemstillinger, kan gjerne bli med meg hjem og ta en prat med våre bedrifter, så innser man kanskje at en fortsatt sterk EØS-avtale er veldig viktig for at innbyggerne i Møre og Romsdal fortsatt skal ha en jobb å gå til.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [11:39:10]: Fra utenriksministerens side er det blitt hevdet at de som ønsker en bedre avtale med EU enn dagens EØS-avtale, driver ren ønsketenkning. Fra komitélederens side gikk en så langt som å kalle det hasardiøst å tro at en kan få en bedre avtale enn dagens EØS-avtale. Samtidig avviser det samme flertallet ethvert initiativ om å utrede alternativer til den løsningen som en har i dag. En lukker øynene for det som skjer av store endringer i Europa i dag. En lukker øynene for at vår viktigste handelspartner har som ambisjon i brexit-forhandlingene å gjenvinne nasjonal råderett på viktige samfunnsområder.

Det handler ikke om at det er enkelt, det handler heller ikke om at vi tror at en kan velge og vrake mellom løsninger, men det handler om å stå opp for viktige nasjonale interesser. Det handler om å stå opp for det norske demokratiet. Det handler om å stå opp for den norske

grunnloven, norsk selvstendighet på viktige områder, istedenfor å cashe ut stadig nye milliarder til EU og la kopimaskinen gå med direktiver fra EU i enhver sammenheng.

Senterpartiet står opp for norske lastebilsjåfører og trygghet på norske veier. Vi står opp for havnearbeiderne i deres kamp for fortrinnsrett til lasting og lossing. Vi står opp for norske bygningsarbeidere. Vi står opp for det som en enstemmig LO-kongress ved to anledninger har sagt, at norske tariffavtaler og norsk arbeidslivslovgivning skal ha forrang foran EUs lover i Norge.

Det er flertallet på Stortinget som driver ønsketenkning, når en mener at LOs vedtak er forenlig med EØS-avtalen – når det er det stikk motsatte som er prinsippet i EØS i dag. Det er flertallet på Stortinget som driver ønsketenkning, når en mener at råderetten over energipolitikken skal kunne sikres gjennom å sende et brev til EU til orientering.

For to år siden avga flertallet i Stortinget i hurtigtogs-fart suverenitet over det norske finanstilsynet til EU. Nå skal en gi EUs finanstilsyn ytterligere makt til å gripe inn i konfliktsituasjoner, til å kunne gå inn i tvister på eget initiativ og å foreta bøtelegging. En skal ha en styringsstruktur som er ny, fordi dagens struktur ifølge EU-kommisjonen ivaretar nasjonale interesser og hindrer beslutninger til beste for EU. Dette er altså det som stortingsflertallet har sluttet seg til tidligere, og som utenriksministeren bare helt kort kommenterte i sitt innlegg. Jeg vil be om en avklaring fra regjeringens side om hvorvidt det er aktuelt å avgi ny suverenitet til EU på dette feltet i framtiden.

Ole André Myhrvold (Sp) [11:42:23]: Etter å ha hørt utenriksministerens redegjørelse, og ikke minst fulgt handlingsmønsteret til flertallet i denne salen over noe tid, kan man spørre seg om én ting: Er EU løsningen på alle landets utfordringer? Sagt på en annen måte: Er det noe område i samfunnet hvor EU ikke er løsningen? Ikke om man skulle tro Høyre og Fremskrittspartiet – og de er for så vidt i godt selskap, for EU på sin side har også stort sett én løsning på alle utfordringer, nemlig å utvikle og implementere én politikk for ett felles marked.

Vi begynner etter hvert å få nok av eksempler på denne kombinasjonen i norsk politikk, nemlig at flertallet reduserer vårt eget handlingsrom i viktige nasjonale spørsmål og overlater utformingen av politikk og regelverk – på område etter område – til EU. En debatt om hvorvidt EUs løsninger alltid passer Norge, har vi i praksis ikke. En blind implementering av EU-direktiver og politiske konstruksjoner har vi imidlertid fått mange eksempler på.

På klimafeltet, f.eks., har Norge innenfor jord- og skogbruk andre interesser enn store deler av EU. For Norge handler ikke dette bare om klima, det handler like mye om beredskap, ressursutnyttelse, det grønne skiftet og distriktpolitikk. De forutsetninger som EU bygger sin klimapolitikk for jord og skog på, finnes enkelt sagt ikke i Norge. Det må derfor selvfølgelig være en klar forutsetning i planene for utslippskutt at de også gjelder her.

Det hadde vært flott om regjeringen her og nå kunne varsle at den ville sette foten ned og sørge for å ivareta viktige norske interesser innenfor skogbrukssektoren, slik flertallet påpeker i klimameldingen. Dersom regjeringen mener at skogen er en viktig del av det grønne skiftet i Norge, må man faktisk – og aktivt – legge til rette for at så kan skje. Å følge EU betingelsesløst – også her – vil ikke sette skogbruket i stand til å være nøkkelen i klimapolitikken framover. Her må man følge opp i praksis, og det forventer Senterpartiet at regjeringen gjør.

ACER-saken viste dessverre at Høyre og Fremskrittspartiets garantier er lite verdt. Når det viser seg at det å ivareta norske interesser i praksis er å utarbeide ensidige erklæringer her på Stortinget, for så å sende dem som en høflig hilsen til EU, blir det vanskelig å tro på evnen til å stå opp for norske interesser i møte med EU.

Å ivareta norske interesser handler noen ganger om å trekke en klar linje hvor grensen går – og så stå ved det. Det handler om å skaffe seg garantier og – i ACER-sakens tilfelle – om å skaffe seg garantier som anerkjennes av begge parter. Ensidige erklæringer fra stortingsflertallet er ikke bindende i internasjonal rett, de er knapt verdt papiret de er skrevet på. Jeg håper derfor at regjeringen merker seg flertallsmerknadene i klimameldingen når det gjelder skogbruket, og sørger for å ivareta de interessene på en skikkelig måte.

Det holder ikke med ensidige, gode ønsker fra norsk side. Det blir for lettvinnt, og det er ikke troverdig.

Michael Tetzschner (H) [11:45:27]: Jeg la merke til at representanten Slagsvold Vedum lot seg inspirere av det bildet vi så ofte betrakter her. Jeg vil minne om at det ikke var akkurat den form for grunnlovskonservatisme som brakte demokratiet fremover. Maleren Oscar Wergeland malte det som et innlegg i den pågående debatten om riksrett mot ministeriet Selmer. Etter at Stortinget hadde fremtvunget både statsrådenes møteplikt og innført parlamentarismen, var det mulig å skrive inn i Grunnloven så sent som i dette århundret. Det er altså slik at nye tider vil kreve nye fortolkninger. Å påberope seg en grunnlovskonservatisme for politiske formål vil faktisk hindre utviklingen.

Jeg har i denne debatten fornemmet en tone fra Senterpartiet – og litt også fra SV, i den grad de hadde anled-

ning til å delta – nemlig at brexit skal brukes som en brekkstang for å få Norge ut av EØS-avtalen. Når det gjelder det indre marked, er vi en del av det. Det er velkjent i denne salen. Vi er altså på den siden som forhandler det indre markedes friheter, prinsipper og forutsetninger overfor et medlem som skal tre ut av EU og EØS. Det som det kanskje har vært henvisning til, er at Storbritannias stilling vil ligne litt på EØS-stillingen i overgangsperioden som vil finne sted mellom 29. mars 2019 og endelig uttredelse 31. desember 2020. Da er det nemlig slik at Storbritannia blir nødt til å respektere tvisteløsningsmekanismene. De er fullverdige medlemmer av det indre markedet, og de deltar også i harmoniserende regelarbeid til siste dag. Men de trer ut av det politiske samarbeidet, så det er sånn sett riktig å parallellføre den overgangsperioden med en de facto EØS-tilstand. Men det betyr ikke at man så kan melde seg inn i EØS som om det var en klubb man kan tilslutte seg. Det er ikke en tilslutningsavtale, det er en ferdig avtalt konvensjon mellom tre identifiserte parter som utgjør en del av EFTA-samarbeidet. Inngangen til EFTA er annerledes, for der er det mulig å ha flere ordninger når det gjelder det indre marked og EU. Det er Sveits et godt eksempel på.

Margret Hagerup (H) [11:48:34]: Vi lever i en verden som stadig blir mer åpen. I verden er Norge en liten og sårbar aktør. Både norske bedrifter og offentlig sektor er prisgitt at mennesker fra Europa vil jobbe i Norge. Samtidig kan norske arbeidstakere få glede og nytte av å jobbe i Europa.

Uten ekstra hender i arbeid og tilgangen til EUs marked – hjemmemarkedet til norske bedrifter – er det vanskelig å se for seg et Norge med like rask vekst, høy sysselsetting og blomstrende næringsliv.

Det er et faktum at Norges tette forhold med det europeiske fellesskapet er avgjørende for norske arbeidsplasser. EØS-avtalen er uunnværlig for et lite land som Norge. Omtrent 80 pst. av vår totale eksport går til EU, 70 pst. av det vi kjøper, kommer derfra, og hver dag går det over 170 vogntog med sjømat over grensen til Europa. Norsk ungdom kan studere fritt i Europa, norske bedrifter kan levere anbud i Europa, nordmenn har viktige rettigheter til hjelp ved sykdom i Europa, nordmenn sikres viktige trygderettigheter i Europa, og norske frakt- og transportselskaper sikres tilgang til Europa i lufta, til vanns og på land. Det skal vi ikke ta for gitt.

Vår tilknytning til EU og EUs marked er ikke bare viktig for norske arbeidsplasser. Det er avgjørende for norsk økonomi. Sår en tvil om Norges viktigste avtale, må en være klar over hva en setter i spill, og hva en putter i potten. Vi kan ikke og skal ikke gamble med enkeltmenneskers og bedrifters liv på den måten.

EØS-avtalen har også en annen viktig side enn de grunnleggende frihetene. EU har også blitt en av våre

viktigste partnere i kampen mot arbeidslivskriminalitet. Vår åpne økonomi gjør oss sårbare for svart arbeid, organiserte kriminelle nettverk og for useriøse aktører på tvers av landegrensene. Dette er en problemstilling regjeringen har tatt opp med EU ved flere anledninger. Bekjempelse av arbeidslivskriminalitet er en av regjeringens høyest prioriterte områder på arbeidslivsfeltet. Derfor er jeg glad for at EU nå er i ferd med opprettelsen av det europeiske arbeidsmarkedsbyrået, ELA. Byrået har som formål å sikre at våre felles regler om arbeidsmobilitet blir håndhevet på en rettferdig, enkel og effektiv måte.

Dette er initiativ Norge bør ønske velkommen for å styrke det europeiske samarbeidet mot arbeidslivskriminalitet. Det er viktig at byrået respekterer nasjonal kompetanse slik det nå er tiltenkt. For Høyre er det positivt med tiltak som kan styrke kampen mot grenseoverskridende arbeidslivskriminalitet, og samtidig legge til rette for god tjenesteyting over landegrensene utført av seriøse aktører.

For å trygge norske arbeidsplasser og bekjempe arbeidslivskriminalitet er det avgjørende å bevare EØS-avtalen og Norges sterke tilknytning til det europeiske fellesskapet. Vår tids største utfordringer krever globale løsninger. Da må vi samhandle mer, ikke mindre.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [11:51:51]: Europabevegelsens leder, Heidi Nordby Lunde, sendte oss 9. mai boka Fryktens kontinent – hvordan europeere begynte å stole på hverandre. I forordet av Frank Rossavik heter det bl.a.:

«I dag kan vi også peke på euroen (...) som et bemerkelsesverdig resultat, rettere sagt en bemerkelsesverdig tabbe: En felles valuta uten en felles finanspolitikk til å støtte opp om seg. Den muliggjorde en alvorlig gjeldskrise (...).»

Dette er sterke sjølerkjennelser fra Rossavik, som oppsiktsvekkende er gitt ansvaret av daværende ledelse i Europabevegelsen til å skrive forordet til jubileumsboka. Men årsaken er sjølsagt at Europabevegelsen, som er medlem i European Movement, arbeider for å realisere det vedtektsfestede formålet for organisasjonen, nemlig Europas Forente Stater – EU skal altså bli en økonomisk og politisk union. Dette burde Europabevegelsens leder si med høy stemme, men det skjer ikke, hun er ikke engang i salen. Hvorfor? EU-landene får det ikke til, mange land innførte euro samtidig som landenes økonomiske forhold er svært forskjellige. Euro blir derfor en tvangstrøye. En kan f.eks. se på Italia, med ekstrem høy statsgjeld, 130 pst. av bruttonasjonalproduktet. Konsekvensen er at det er en svært EU-kritisk regjering som blir etablert nå.

Denne tvangstrøyen – euro – skaper sosial og politisk uro. Det gir store partipolitiske rystelser. Gamle statsbæ-

rende politiske partier svekkes, sterkest sosialdemokratene. Hellas, Frankrike og Nederland er gode eksempler, nå også Tyskland. Det er dramatisk og bør uroe Arbeiderpartiet.

For meg er det nærmest uvirkelig at utenriksministeren i sin redegjørelse ikke analyserer årsakene til den økende økonomiske og politiske uro i mange EU-land med euro. Etter Senterpartiets vurdering er en viktig årsak systemfeilen: felles valuta uten felles finansdepartement. Og systemfeilen blir ikke rettet opp, for EU-land har ikke folkevalgt støtte til en politisk union med bl.a. beskatningsrett for personer og bedrifter. EU sitter derfor i skårfestet. Folks avmakt i EU-land vil øke, og den sosiale og politiske uroen vil øke. Det er grunnleggende feil å koble Norge stadig tettere til Europa, hvor EUs problemer kommer til å øke.

EUs arbeidsmarkedsbyrå skal være et overvåkingsorgan på linje med ACER – over 30 slike byråer på forskjellige områder innen EU. Formålet er å skape et EU med enda sterkere samkjørt regelverk, som skal gjelde også Norge som EØS-land. Dette utfordrer sjølsagt den norske arbeidslivsmodellen, som har sikret høy arbeidsproduktivitet, mer jambyrdige forhold i arbeidslivet og bedre samarbeid mellom arbeidslivets parter. Den norske modellen er resultatet av politisk strid, hvor flertallsvedtak i Stortinget har lagt stein på stein. Dette møysommelig politisk oppbygde byggverket settes nå under stadig kraftigere press som følge av EØS-avtalen, med friest mulig arbeidsinnvandring. Konsekvensen er at den norske modellen forvitrer og ødelegges over tid.

Audun Lysbakken (SV) [11:55:06]: Jeg tegnet meg på nytt for å følge opp replikkordskiftet med utenriksministeren i sted. Når regjeringen altså har åpnet for at Storbritannia kan bli del av EØS-avtalen, var mitt spørsmål til utenriksministeren om det vil innebære en anledning for britene til å forhandle om hvordan en framtidig EØS-avtale skal se ut. Jeg oppfatter at det svaret jeg fikk, er at Norge i så fall vil si at forhandlinger om EØS-avtalen er uaktuelt. Det synes jeg er oppsiktsvekkende. Det er viktig å få klargjort om det er det som faktisk er regjeringens holdning, altså at selv i en situasjon hvor det kan åpnes for forhandlinger om hvordan EØS-avtalen skal se ut mellom Storbritannia og EU, så vil Norge ensidig motsette seg at det skal forhandles, så vil Norge si nei til en mulighet til å delta i en eller annen form for reforhandling av EØS-avtalen. Hvis jeg har misforstått, er det fint om utenriksministeren korrigerer det. Hvis jeg ikke har misforstått, betyr det jo at regjeringen i praksis åpner opp for en reforhandling av EØS-avtalen, som de hele tiden har sagt er umulig. Så la oss få klargjort hva som er riktig.

Ellers har jeg lyst til å utkvittere en ting som utenriksministeren tok opp i sin redegjørelse, og det er mulighe-

ten for å legge om i hvert fall en av redegjørelsesdebatte-
ne hvert år med flere statsråder. Det er vi positive til, det
tror jeg kunne skape en bredere og enda mer konkret
debatt, så det synes jeg er et godt initiativ.

SV vil stemme for Senterpartiets forslag, ikke fordi vi
er like opptatt som Liv Signe Navarsete av å være NATO
i nord, men fordi vi synes det er klokt at den typen sam-
arbeid diskuteres i Stortinget.

Til slutt noe som ikke har vært tema i dag, men i rede-
gjørelsen varslet utenriksministeren at regjeringen er
positiv til å gjøre den avtalen om klimasamarbeid som
Norge inngår med EU, til del av den frivillige delen av
EØS-avtalen. Jeg forutsetter at det kommer til en egen
behandling i Stortinget. Men jeg vil advare mot å legge
den avtalen inn under EØS. SV er mot avtalen i utgangs-
punktet, fordi den er et redskap for å kjøpe oss fri fra for-
pliktelser istedenfor å føre en sterk, egen klimapolitikk.
Men ved å gjøre klimaavtalen til del av EØS-avtalen, risi-
kerer vi i tillegg at deler av vår økonomi og vårt nærings-
liv som i dag klart er unntatt – landbruk, fiskeri – i større
grad vil oppfattes som EØS-relevant av ESA og EU. Det vil
jeg advare mot, og derfor mener jeg at det trengs en stor
og egen debatt om hvorvidt klimaavtalen eventuelt skal
bli del av EØS.

Liv Signe Navarsete (Sp) [11:58:34]: Eg fekk ikkje
med alt på fem minutt, så då må eg seie litt om brexit på
desse tre minutta.

Då Storbritannia valde å gå ut av EU, hadde den nor-
ske regjeringa det travelt med å forklare at det sjølvsgt
berre var innvandringsmotstand som låg bak. Det er feil
– det har vist seg at det var feil.

Eg trur at Noreg må ha den mest EU-lojale regjeringa
i heile Europa. Fyrst åtvare ein mot at Storbritannia skul-
le gå ut av EU, så nekta ein EFTA å sende brev for å invi-
tere til samarbeid etter brexit, så trua ein med å blokke-
re eit eventuelt britisk EFTA-medlemskap, og så, etter
sterkt press frå norsk næringsliv, vart den norske hald-
ninga endra til at Noreg sjølvsgt var positiv til samar-
beid med britane, men Storbritannia måtte sjølv finne
ut kva dei ville.

I utgreiinga si sa òg statsråden at ho måtte snakke
med kommissær Barnier – som ho sikkert gjorde i går –
for å høyre når Storbritannia eventuelt kan forhandle
med Noreg. Så her er ein veldig lojal. Regjeringa har vore
negativ til å innlemme Storbritannia i EØS-avtalen, men
då har altså statsministeren opna for det. Her har ein
gått frå den eine sida til den andre, det er vanskeleg å sjå
ein konsistent politikk. Når statsministeren seier at dei
er hjarteleg velkomne, måtte det vere ein kalddusj for
leiaren i EØS-komiteen, representanten Hansen, som òg
stilte spørsmål ved det i innlegget sitt.

Eg vil gjerne be om at utanriksministeren i innlegget
sitt – eg ser ho har teikna seg – gjer greie for kva som er
regjeringas samla syn i denne saka. Eg vil òg følgje opp
dei tydelege spørsmåla frå siste talar. Det er interessant
å høyre kva regjeringa eigentleg meiner om EØS-avtalen
og eventuell reforhandling.

Det er ingen tvil om at denne regjeringa tilpassar No-
reg på alle område der ein kan, mest mogleg og helst
utan å inkludere Stortinget. Å omgå Grunnlova er det
heller ingen tvil om at ein er i gang med, gjennom tilpas-
sing og tilslutning til dei ulike byråa. Det er heller ikkje
slik at ein frå regjeringas side følgjer opp for å vareta
norsk suverenitet. Når det f.eks. gjeld EUs energibyrå,
valde regjeringa og olje- og energiminister Terje Søvik-
nes ikkje eingong å vere til stades på møte med EUs
energiministrar då framtidig makt til ACER og ytterlega-
re suverenitetsoverføring til byrået var tema på eit møte
i Sofia. Ikkje eingong statssekretæren orka å møte opp,
og det i ei sak som er så viktig for Noreg, og i ein situasjon
der regjeringa hevdar at ein har ein aktiv europapoli-
tikk.

I hyllinga av EØS-avtalen – som me er vitne til frå Hø-
gre, Framstegspartiet og Arbeidarpartiet i dag – bør ein
kunne vente at ein i større grad enn det me ser frå regje-
ringa i dag, vil vareta norske interesser.

Ingunn Foss (H) [12:01:48]: Norsk utenrikspolitikk
starter i Europa. De europeiske landene er Norges nær-
meste allierte, og Europa er vår viktigste handelspart-
ner. Vi er samstemte i en rekke spørsmål i internasjonal
politikk, og vårt europeiske interesse- og verdifelles-
skap danner grunnlaget for samarbeid med Europas in-
stitusjoner og medlemsland på den internasjonale are-
naen, ikke minst i vårt felles nærområde.

Samarbeidet med Europa er også et verktøy i norsk
innenrikspolitikk. Regjeringsplattformen peker på seks
store utfordringer samfunnet vårt står overfor. Vi skal

- omstille norsk økonomi
- oppfylle Norges klimaforpliktelser
- skape et inkluderende arbeidsliv
- sikre gode velferdsordninger
- redusere fattigdom og utenforskap
- gjennomføre et integreringsløft

Alle disse utfordringene har en europeisk dimensjon.

Norge er en liten, åpen økonomi, som lever av ek-
sport av varer og tjenester – olje og gass, fisk, metaller,
trevirke og avansert offshoreteknologi, for å nevne no-
en. Gjennom EØS-avtalen får vi tilgang til et marked
med 500 millioner mennesker. Det er 100 ganger større
enn det norske markedet. Og uten tilgang på arbeids-
kraft fra andre EØS-land ville mange norske bedrifter
stoppet opp, spesielt innenfor fiskeri og landbruk.

Uten tilgang til EUs indre marked ville norske bedrifter få store problemer. 80 pst. av alle varene vi selger til utlandet, selges til Europa. 60 pst. av alle varene vi kjøper fra utlandet, kommer fra Europa.

EØS-avtalen gir nordmenn muligheter som vi aldri hadde fått uten denne avtalen – hvis vi ikke hadde blitt fullverdige medlemmer, da! Vi har fri tilgang til det europeiske studie- og arbeidsmarkedet, vi får tryggere mat, billigere bruk av internett, bedre rettighet for forbrukerne, tilgang til helsetjenester i Europa, tilgang til forskning og utvikling som styrker våre bedrifter.

For Sørlandet er EØS-avtalen ekstremt viktig. Vi har en industri og et næringsliv som i all hovedsak er eksportrettet, og meldingene fra bedriftene i både bygd og by er at å si nei til EØS er å gamble med norske arbeidsplasser og velferdsstatens framtid.

Men kanskje viktigere enn et felles marked er fredsprosjektet Europa. Helt til slutt i mitt innlegg vil jeg sitere litt fra en tale som ble holdt i Europaparlamentet den 25. mars i år av en spansk politiker som heter Esteban González Pons:

Europa er ikke et marked, det er viljen til å leve sammen. Å forlate Europa er ikke å forlate et marked, det er å forlate felles drømmer. Vi kan ha et felles marked, men hvis vi ikke har felles drømmer, har vi ingenting. Europa er samlingen som oppsto etter annen verdenskrig. Det er forbrødringen mellom franskmenn og tyskere, frihet for Hellas, Spania og Portugal, Berlinmurens fall, slutten på kommunismen. Europa er velferdsstaten. Europa er demokratiet.

I dagens urolige verden er det viktig å minne oss selv om dette. Det er mer samarbeid vi trenger, ikke mindre.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [12:05:00]: EU arbeider med å utvide sitt omfang og områder for politikk. Flere land har nok behov for å utvikle sin politikk for vei og jernbane, men det er hvilke konsekvenser EUs veipakke og jernbanedirektiv vil få for Norge, vi som folkevalgte i Stortinget har ansvar for å belyse, vurdere og konkludere samfunnsnyttene av.

Fylkeskommuner og flere forbund har advart mot effekten EUs forslag til veipakke og godstransport vil få i Norge. Forslaget legger bl.a. opp til at utenlandske transportører kan gjennomføre ubegrenset med transportoppdrag internt i andre land i en femdagersperiode. I tillegg vil kravet til at man må ha med seg last inn i land før man kan foreta såkalte kabotasjeoppdrag, bli svært mye lavere.

EUs forslag betyr i praksis fullt frislipp av utenlandsk godstrafikk langs norske veier. Det vil bety utbredt sosial dumping og farligere norske veier.

EUs regler for godstransport har allerede skapt massive problemer i transportsektoren i Norge. Både Norsk

Transportarbeiderforbund og Norges Lastebileier-Forbund har gjentatte ganger påvist hvordan kabotasjeregler fører til sosial dumping, utbredt kriminalitet og en alvorlig senking av veisikkerheten.

Det er helt uheort at vi nå skal gjøre et regelverk som er for dårlig, enda dårligere. Senterpartiet vil kjempe med nebb og klør mot en utvikling der enda flere norske sjåfører mister jobben sin. Vi forventer at regjeringen gjør sitt ytterste for at EUs skadelige veipakke ikke når våre landegrenser. Men med norgeshistoriens mest EU-vennlige regjering har vi stor grunn til bekymring. Veipakken ble i redegjørelsen ikke nevnt med ett eneste ord.

Godstransport på vei øker i kraft. At flere norske sjåfører mister jobben sin som følge av mer kabotasje, er et problem. En undersøkelse ble foretatt av Transportøkonomisk institutt, der de kartla antall alvorlige vogntogulykker på norske veier og nasjonaliteten til de involverte kjøretøyene mellom 2007 og 2012. Statistikken viste at utenlandske vogntog var kraftig overrepresentert i alvorlige ulykker.

Norske veier kan, spesielt på vinterstid, være krevende å kjøre tungt gods på. I tiden framover trenger vi tryggere og bedre rammer for transporten, ikke økt press og usikkerhet. Dersom man endrer kjøre- og hviletidsbestemmelsene, slik at sjåførene vil få lengre arbeidsdager og kortere pauser, går det på sikkerheten løs. Om transport kan gå fra et hvilket som helst land til et hvilket som helst annet, også via tredjeland, mister vi kontrollen.

Vi kan håpe at forslaget faller i EU, men det er en reell mulighet for at det blir vedtatt, og da må vi anerkjenne trusselen det er for arbeidsvilkår og tryggheten langs veiene i Norge. Jeg vil ønske regjeringen lykke til i forhandlingene om saken.

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [12:08:26]: Jeg forstår at det kan være vanskelig å tilhøre partier i denne sal som er i mindretall, men det at flertallet her, flertallet i befolkningen, mener at EØS-avtalen og de ca. 70 andre avtalene vi har med EU, ivaretar norske interesser, er altså et uttrykk for at norske interesser i dag kanskje er noe annet enn det Senterpartiet mener det faktisk er.

Mens den ene representanten etter den andre fra Senterpartiet og SV snakker seg varm om alle disse alternativene til EØS-avtalen, er jo det store spørsmålet: Hva skal dette alternativet være godt for? Hva er plan B? Hvordan skal vi klare å ivareta norske interesser på en best mulig måte? Hva er det egentlig som er norske interesser, om det ikke er å ivareta norsk næringsliv og norsk velferd, om det ikke er å ivareta at norske studenter kan reise ut og studere, og at andre kan komme hit, om det ikke er å ivareta høyt internasjonalt forsknings-

samarbeid, om det ikke er å ivareta samarbeid på den europeiske arena som gjør at vi får til felles løsninger på felles problemer? Vi kan bruke arbeidslivet som eksempel. EØS har bidratt til at vi har fått styrket arbeidstakerens rettigheter med bl.a. krav om skriftlige arbeidsavtaler og krav knyttet til virksomhetsoverdragelse og arbeidsmiljø.

Det initiativet som statsministeren har tatt når det gjelder arbeidslivskriminalitet, og som har blitt godt mottatt i EU, er kanskje det aller beste eksemplet på grenseoverskridende problemer som må løses i fellesskap, og der vi er for små til å løse dem alene – akkurat på samme måte som Sverige og Tyskland også er det.

Når det snakkes om å stå opp for norske interesser, er det nettopp det regjeringa og stortingsflertallet gjør. Vi står opp for interessene som bidrar til at vi i Norge har en mulighet til å kunne drive en politikk som også sikrer velferden for framtida.

Til spørsmålet om EUs økende omfang av politikk, som forrige taler var litt opptatt av: Vel, det kommer fordi EU-landene ønsker mer politikk på europeisk nivå. De ser at behovet er der. Det er ikke noe som noen finner på; det er der fordi behovet melder seg og man ser at de felleseuropeiske løsningene er de beste.

Avslutningsvis – igjen til spørsmålet om brexit: Vi sitter ikke i forhandlingene, det er en naturlig konsekvens av at vi ikke er EU-medlem, men vi følger selvfølgelig debattene nøye. Og som jeg var inne på i flere av mine tidligere svar, er situasjonen nå den at Storbritannia gang på gang har avvist en løsning som er en del av det indre marked og de fire friheter. Det er altså ikke et forhandlingsspørsmål per i dag, og det er ikke sannsynlig at det blir det i framtida.

Presidenten: Michael Tetzschner har hatt ordet to ganger tidlegare i debatten og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Michael Tetzschner (H) [12:11:47]: Denne lille bemerkning er bare for å minne våre ærede kolleger her i salen om at de, når de beskriver elendigheten i EU, faktisk beskriver våre nærmeste naboland i Norden: Sverige, Finland, Danmark – Finland er til og med euromedlem. Jeg har hatt gleden av å delta litt i det internasjonale parlamentariske samarbeidet i Nordisk råd – de snakker ikke om elendigheten i EU; de snakker om alt de får til, om stolthet over å ha en konkurransekommisær, danske Vestager, som iverksetter de store globale multinasjonale selskapene milliardbøter. Hvilken rettsdannelse uten et forpliktende samarbeid som det vi har i EU, kunne gjort det, stått opp mot de store spillerne? Det er jo nettopp siviliseringen av kreftenes frie spill som også anerkjenner den sosiale dimensjon, som bærer EU-samarbeidet.

For øvrig vil jeg bare si til representanten Navarsete: Storbritannia kan ikke innlemmes i EØS-avtalen slik vi kjenner den. Så enkelt er det.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:13:09]: Til siste taler, representanten Tetzschner, som kun hører lovord om EU når han er i internasjonale møter: Vel, det handler kanskje litt om hvem en snakker med. Hvis en snakker med folk som er på bakkenivået, som opplever EU og konsekvensene av EUs politikk, ser en at det er voksende motstand i stadig nye land i Europa. Det var over 17 millioner briter som stemte for at britene skulle gå ut av EU.

Til spørsmålet om EØS-avtalen – det framstår her nærmest som om verden startet med EØS og vil ende om EØS ikke blir videreført: Senterpartiet er for internasjonalt samarbeid. Norge har vært aktiv i internasjonalt samarbeid gjennom årtier, lenge før vi fikk EØS-avtalen. Norge hadde full tollfri adgang til EU-markedet fra 1977 for alle industrivarer. På fiskeriområdet innebar forskjellen mellom de gamle avtalene våre og EØS-avtalen en markedsadgang på ca. 2 pst. i tollbelastning – ikke den store forskjellen.

Norge deltar i internasjonalt samarbeid gjennom WTO. Vi deltar også i andre typer internasjonalt samarbeid, knyttet til både handel og andre politiske spørsmål. Det er ikke slik at samarbeidet med EU vil avsluttes om Norge ikke deltar i EØS-samarbeidet. Her er det flere ganger blitt vist til forskning og utdanningsamarbeid, og det hadde vi også før EØS-avtalen. Det er ikke bare Norge, Island og Liechtenstein som EØS-land som deltar i utdanningsamarbeid med EU – det er Sveits, og det er også Israel for den saks skyld. Det er flere andre land som deltar i både forsknings- og utdanningsprogram. Norge har over 70 avtaler med EU. Det vi diskuterer her, er om det er fornuftig fortsatt å være medlem i EØS, der den ene parten vedtar reglene og den andre parten bare må godta dem.

Til diskusjonen om EØS-avtalen, brexit og hva som skal skje der: Jeg er helt enig med utenriksministeren i at britene har avvist EØS-avtalen ettertrykkelig. Det gjør de klokt i. EØS-avtalen er en avtale der den ene parten godtar regler som den andre har utformet. Vi i Senterpartiet er særdeles tilfreds med at både statsminister Theresa May og opposisjonsleder Jeremy Corbyn er tydelig imot EØS. Men det jeg håper utenriksministeren kan avklare her i salen, er at den invitasjonen som nå er blitt gitt til britene om å kunne bli med i EØS, fortsatt slår fast at en kan bli med i EFTA-samarbeidet, om britene står fast på sin motstand mot EØS-samarbeidet. En vil da fortsatt kunne bidra til å gi forhandlingsstyrke. En kan bidra til å løse markedsadgang overfor Storbritannia dersom britene er med i EFTA-samarbeidet uten EØS. Det bør være en invitasjon fra norsk side.

Marit Arnstad (Sp) [12:16:31]: Jeg tror det var representanten Foss som sa at vårt internasjonale samarbeid starter i Europa og EU er vår nærmeste handelspartner. Ja, hvem i salen her er ikke enig i det? Alle er sjølsagt enig i det. Det er jo ikke slik at Norge noen gang har vært eller vil være uten noen tilknytning til europeiske land og til EU. Det er klart at vi har et forhold til europeiske land og til EU. Det er klart at de er en viktig del av vårt internasjonale samarbeid.

Jeg må si at jeg reagerer litt på en rekke av innleggene som Høyres talspersoner her har, for de er tilsynelatende designet på en slik måte at de skal plassere alle som ikke er for et medlemskap i EU eller for EØS-avtalen, i en bås der de heller ikke er opptatt av internasjonalt samarbeid. Det synes jeg egentlig er en fordømming av debatten fra Høyres side. Det er også litt sørgelig, for det stenger for noe denne debatten kunne vært, nemlig en vilje til å drøfte den dynamikken, den utvidelsen, de endringene som skjer, og som utfordrer EØS-avtalens grenser. Det mener jeg er en debatt en burde reflektere over, enten en er tilhenger av EØS eller motstander av EØS. En må kunne reflektere over det faktumet at det nå etableres en rekke tilsyn, der en hele vegen tillegger tilsynene nye oppgaver uten at det er forankret i beslutninger i de ulike medlemslandene. En må kunne reflektere over at kabotasjereguleringene kan komme til å bli endret på en slik måte at en rett og slett – jeg skal ikke si ødelegger, men – skaper transportmarkeder i de ulike landene som er veldig vanskelige sosialt sett og arbeidslivsmessig sett med hensyn til forholdene sjåførene kjører under. En må kunne reflektere over det. En må kunne reflektere over hvilken type arbeidsliv en får hvis en tillater sosial dumping innenfor EU- og EØS-området. En må kunne reflektere over hva det betyr hvis en knytter klimaavtalen som vi skal ha med EU, til EØS og dermed trekker jord- og skogbruk inn i EØS-avtalen på en måte som vi sa at vi ikke skulle gjøre den gangen EØS-avtalen ble vedtatt. En må kunne reflektere over hva det betyr at en også skal trekkes sterkere inn i et forsvarssamarbeid.

En må kunne stille spørsmål ved om dette er i tråd med det folk sa om grunnlaget for vår tilknytning til EU. En må kunne reflektere over om det er slik at EØS-avtalen er i ferd med å bli noe annet enn det Stortinget sa ja til i 1992. Og det er riktig, som representanter fra Senterpartiet har sagt her, at denne regjeringen ikke ser ut til å reflektere over dette i det hele tatt. Den bare tilpasser der det er mulig å tilpasse, og den omgår i tillegg også Grunnlovens suverenitetsavgjørelser på en måte som blir hardt kritisert, ikke minst av juridisk ekspertise.

Heidi Nordby Lunde (H) [12:19:54]: Jeg har lyst til å reflektere litt og løfte blikket. Det er nå nøyaktig 70 år siden rundt 800 delegater og observatører møttes i

Haag for å arbeide for et europeisk fellesskap basert på fred, frihet, demokrati og respekten for grunnleggende menneskerettigheter. Med den andre verdenskrigen som bakteppe så de nødvendigheten av et tettere samarbeid mellom innbyggerne, det sivile samfunnet og politiske beslutningstakere for å jobbe for et trygt, fritt og økonomisk sterkt og ansvarlig Europa. De anerkjente at det som vever oss sammen som mennesker, ikke bare er handelsavtaler, men også reell samhandling på tvers av landegrensene – en samhandling som ikke bare handler om en sterk nasjonal identitet, men som også handler om vår identitet som mennesker i en kulturell, sivil og politisk sammenheng.

Det er ikke bare Grunnloven som er et vern for norsk identitet og selvstendighet. Vår frihet og selvstendighet, som vi feirer 17. mai, sikres også av et trygt og stabilt Europa. Å si det er ikke en fordømming av debatten. Til tross for sine feil og mangler har europeisk samhandling ført til at sterke nasjonalstater har fått en velferdsutvikling gjennom en økonomisk vekst som har gitt et historisk trygt og stabilt Europa som samarbeider og i fellesskap tar ansvar for å løse vår tids største utfordringer, som er knyttet til demokrati, klima, migrasjon og opprettholdelsen av våre felles europeiske verdier.

De som sier at Norge kunne fått en bedre avtale enn EØS-avtalen, har selvsagt rett. Vi burde vært fullt ut medlem. Men som flere her har sagt: En bedre avtale med EU er antakeligvis ønsketenkning. Ikke bare fordi vi ville vært tjent med et fullt medlemskap, men også fordi jeg mener at EU ville vært tjent med et norsk medlemskap. EU ser jo til nordiske løsninger som en modell for utviklingen av egen politikk – fra vårt nordiske kraftsamarbeid, der Norge er fullt ut integrert med EU-landene Sverige, Finland og Danmark, til likestillingspolitikk. Tidligere barne- og familieminister Grete Berget var en sann europeer. Det er hennes ideer som føres videre når EU innfører minstekrav til foreldrepermisjon. Vi påvirker. Derfor burde vi sittet rundt bordet og sørget for at politikken blir best mulig for Europas 500 millioner innbyggere. Det hadde vært internasjonal solidaritet i praksis – særlig i en tid der internasjonale forhold er så ustabile som nå.

Norge skal jobbe for et trygt, fritt og økonomisk sterkt og ansvarlig Europa – det er i norsk interesse. De interessene hadde vi jobbet best for innenfor vårt europeiske fellesskap, ikke ved å stå utenfor det.

Jeg hørte at representanten Gjelsvik nevnte flere enkeltbransjer han står opp for. I 2016 eksporterte Hedmark og Oppland for 8,5 mrd. kr til EØS-land. Telemark-bedrifter solgte varer for 10 mrd. kr, det samme gjorde Sogn og Fjordane. Nordlandsbedrifter eksporterte for 20 mrd. kr. Kyst og innland – det gir arbeidsplasser over hele landet. De bedriftene som ikke selger til utlandet,

selger ofte til dem som gjør det. Når jeg står opp for EØS, står jeg opp for arbeidsplasser over hele landet. Når jeg står opp for EØS, står jeg opp for hele Norge. Europa-bevegelsens leder er i salen, men her er hun først og fremst stortingsrepresentant for Høyre og hele Norge.

Svein Roald Hansen (A) [12:23:09]: Spørsmålet – om vi må reforhandle EØS-avtalen – som er blitt reist av representanten Audun Lysbakken, hvis det som vi anser for lite trolig, skulle skje, at Storbritannia ønsker en EØS-løsning. Det som da må skje, er at Storbritannia må søke om medlemskap i EFTA, for EØS-avtalen er en avtale mellom tre av EFTA-landene – Norge, Liechtenstein og Sveits – og EU. Siden EØS-avtalen ble inngått, har EØS blitt utvidet mange ganger med nye land. Hver gang EU har blitt utvidet med et nytt medlemsland, har også EØS blitt utvidet. Det ligger i medlemskapsavtalen for nye land til EU at de også skal være en del av EØS. Så det er slett ikke nødvendig med en reforhandling av EØS-avtalen om den får et nytt medlemsland. Det Storbritannia må ha i tillegg, er en avtale med EU på områder som EØS-avtalen ikke dekker: landbrukspolitikk og fisk.

Representanten Navarsete etterlyste ivaretagelse av norske interesser. Vi, som er tilhengere av EØS-avtalen, mener at den er en ivaretagelse av norske interesser: handelsinteresser og viktigheten av å kunne delta i integrasjonen i Europa, for å nevne to ting.

Når jeg hører på debatten om hvor viktig det er at vi verner om norsk suverenitet, osv., lurer jeg på hvor vi skal finne bedre allierte og samarbeidspartnere enn EU-landene for det som er viktig for Norge, og som vi alle er opptatt av, f.eks. å bekjempe klimatrusselen, å møte migrasjonsstrømmene, å opprettholde et felles rammeverk for internasjonal handel gjennom WTO og handelsavtaler og å ha et høyt nivå på utviklingsbistanden til Afrika. Dette er områder hvor våre europeiske naboland er viktige partnere og går i spissen. Jeg ser ikke andre partnere i verden enn dette, kanskje med unntak av Kina, som i bekjempelsen av klimaproblemene gjør en innsats som går litt under radaren.

Jeg er helt enig med dem som har nevnt at veipakken er utfordrende. Det tror jeg alle i salen her er enig i. Regjeringen har i hvert fall varslet at de har et standpunkt om å få forandret kabotasjeregulene. Dette er en dragkamp mellom øst og vest, mellom landene i nord og sør i Europa. Da kunne man kanskje også reflektere over om mulighetene vi har for å få endret det i riktig retning, hadde vært større om vi hadde vært medlem og hadde sittet ved bordet.

Aleksander Stokkebo (H) [12:26:09]: Norge er en del av Europa. Derfor skulle det bare mangle at vi ikke også deltar for å skape et trygt, fritt, sterkt og ansvarlig Europa. Norge er ikke et land som stikker hodet i sanden for

å være oss selv gode nok. Vi samarbeider. Vi handler med andre og bidrar til å løse utfordringene verden står overfor.

EØS har tjent Norge godt og bidratt til en bedre hverdag for vanlige folk. Aldri før har det vært enklere og tryggere å reise, bo, arbeide og studere på tvers av landegrensene. I en urolig verden har det europeiske samarbeidet og EØS bidratt og vært avgjørende for å bygge sterke og fredelige demokratier, og verdens mest ambisiøse klimapolitikk har gitt mindre utslipp og mer fornybar energi.

EØS-avtalen har gitt norske bedrifter tilgang til et marked med 500 millioner mennesker og enorme muligheter. Jeg er stolt av at mitt eget hjemfylke, Rogaland, er blant dem som eksporterer mest. Handel bidrar til flere trygge jobber i hele landet og milliarder til vår felles velferd, flere gode lærere og en trygg eldreomsorg. La oss ikke sette dette på spill ved å så tvil om EØS-avtalen.

Det europeiske samarbeidet er som et fotballag, der landene er lagspillere som samarbeider om å få ballen i mål. Og om vi virkelig var et fotballag, hadde vi toppet tabellen, for det finnes knapt noe internasjonalt samarbeid i verden med like gode resultater på så mange områder. La oss ta klimautfordringen som eksempel: Utslippene går ned.

Det betyr ikke at alt er perfekt, eller at Norge er enig i alt som foreslås. Nettopp derfor har regjeringen en aktiv europapolitikk for å fremme norske interesser. Og derfor er det veldig bra at vi har en dyktig utenriksminister som jobber godt for et nært samarbeid med både EU og Storbritannia, våre viktigste handelspartnere. Med Høyre i regjering skal Norge gjøre – og gjør Norge – det riktige: Vi leder an for et trygt, fritt, sterkt og ansvarlig Europa.

Audun Lysbakken (SV) [12:28:51]: Jeg vil forsøke å oppsummere diskusjonen om hva som skjer hvis Storbritannia eventuelt ønsker å gå inn i EØS-avtalen. Det virker nesten som om utenriksministeren synes det er litt plagsomt at vi tar opp dette, men jeg vil da bare minne om at det er statsministeren selv som har åpnet dette ballet og satt i gang den debatten. Jeg ba om en bekreftelse på det jeg oppfattet at utenriksministeren sa i replikkordskiftet, nemlig at Norge i en sånn situasjon ikke vil ha noe ønske om, og faktisk vil motsette seg, enhver form for reforhandling av våre egne betingelser i EØS-avtalen. Jeg oppfattet ikke at det ble motsagt i innlegget. Det synes jeg er en oppsiktsvekkende konklusjon, men det viser at ja-partiene i realiteten ikke ser et eneste problem med EØS-avtalen, at alt er greit, og at det ikke finnes noen grunn for Norge til å søke om noen form for forbedringer. Det er et litt pussig standpunkt når vi husker det forrige forsøket på å dra i gang en debatt om norsk EU-medlemskap, tidlig på

2000-tallet, for da var EØS-avtalens elendighet selve begrunnelsen fra ja-siden.

Nå er altså EØS-avtalen omtrent den beste av alle mulige verdener. Det synes jeg er et pussig utgangspunkt, spesielt for Arbeiderpartiet – representanten Svein Roald Hansen har avlagt SV flere besøk i denne debatten – for grunnen til at vi er så opptatt av dette, er at vi ønsker å beskytte det norske arbeidslivet, ønsker å sørge for at alle arbeidere i Norge, enten de er norske eller har utenlandsk bakgrunn, skal ha frihet fra sosial dumping. Er det én ting Arbeiderpartiet burde være opptatt av, så er det dette. Det var den aller viktigste grunnen til at Arbeiderpartiet ble til. Hvis Arbeiderpartiet ikke engang er i stand til å se at det her finnes et problem med EØS-avtalen, synes jeg det er et skuffende utgangspunkt. Det vi burde være opptatt av på norsk venstreside nå, er å sørge for et sterkest mulig handlingsrom for å rydde opp i arbeidslivet vårt, sikre at ulikhetene i makt og rikdom går ned, sikre at ingen må stå med lua i hånden på sjefens kontor, og sikre at faste og trygge jobber blir en mulighet for alle. EØS-avtalen motvirker en slik politikk på punkt etter punkt.

Geir Pollestad (Sp) [12:31:32]: Når Senterpartiet er imot norsk EU-medlemskap, og når Senterpartiet stiller spørsmål ved EØS-avtalen, er det nokon som tolkar det som at me er imot handel og imot samarbeid. Det er ein påstand som er feil, og som det ikkje er dekning for. Det er fleire frå Senterpartiet i denne debatten som har halde gode innlegg om vår ståstad i saka.

Eg har lyst til å koma inn på tre tema som er viktige. For det første: snøkrabbesaka – at ein er tydeleg frå norsk side i den saka, og at ein ikkje gjev etter for urimelege krav frå EU – er ei svært, svært viktig sak.

Den andre saka gjeld toll på aluminium og stål, der eg oppfattar at EU har gått i dialog med USA for å finna ei løysing og få eit unnatak, medan Noreg i stor grad berre har vist til at det å gå i ein slik dialog vil innebera ein aksept av denne tollene. Så det framstår for meg i alle fall som om EU har ei meir offensiv haldning mot USA enn det Noreg har. Eg vil åtvare mot ein slik strategi, for sjølv om den norske eksporten av stål og aluminium til EU i dag er låg, er det ein mogleg framtidig marknad. Det er veldig bekymringsfullt at EU vurderer å innføra toll også mot Noreg på dette feltet. Der ventar eg at ein kjem fram til ei løysing, slik at Noreg ikkje vert skadelidande av det.

Det tredje er EUs jordbrukspolitikk. EUs jordbrukspolitikk er basert på tollvern, kraftige subsidiar og liberalisering. Det er ei oppskrift på fiasko, det er ei oppskrift på overproduksjon, og det er ei oppskrift på industrialisering, press på dyrevelferda og høg bruk av bl.a. antibiotika. Det er varsla at EU skal kutta kraftig i subsidiane til landbruket. Det vil ramma våre naboland Sverige og

Danmark hardt, og det vil òg ha ein indirekte påverknad på det som skjer i Noreg og presset på norsk jordbruk. Det er eit argument for at me framleis skal ha eit sterkt tollvern for jordbruksprodukt inn i Noreg. Det er ei sak som Senterpartiet vil fylgja tett framover.

Vetle Wang Soleim (H) [12:34:36]: I de siste årene har jeg hørt flere og flere bedriftsledere si at det er viktig at EØS-avtalen opprettholdes og videreutvikles. I seg selv er det svært bra, men det faktum at bedrifter nå faktisk føler behov for å minne oss politikere på at dette er en avtale som er livsviktig for deres bedrift og lokale arbeidsplasser, er ikke bra. Det viser at de ser en tilknytning til Europa og det indre markedet som er under press. Presset kommer fra enkelte partier i denne salen. Det er rett og slett verken troverdig eller ansvarlig at politikere i dette landet i den ene setningen sier at de ønsker en offensiv næringspolitikk, og i den andre at de ønsker å ta Norge ut av EØS-avtalen.

Som representant fra Møre og Romsdal er jeg sterkt imot enhver svekkelse av eller trussel mot EØS-avtalen. Mitt hjemfylke er landets nest største eksportfylke. For at vi skal opprettholde våre arbeidsplasser – og da mener jeg arbeidsplasser i distriktet, arbeidsplasser som gjør at nyutdannet ungdom flytter hjem, arbeidsplasser som gir bedrifter mulighet til å sponse den lokale frivilligheten, arbeidsplasser som øker folketallet i distriktskommunene – er EØS-avtalen og tilgang på det europeiske markedet grunnleggende viktig.

Vi kan være verdensledende på teknologi, nyvinninger og automatisering, men det hjelper ikke hvis vi ikke også kan selge våre varer sømløst, raskt og uten ekstra kostnader til kontinentet. Hele 80 pst. av Møre og Romsdals eksport går til EU. Det er innenfor fiskeeksport, skipsindustri, maritim næring og møbelindustrien for å nevne noen store. Det at såpass store næringer for landet vårt er avhengig av handel med Europa, må i seg selv være mer enn nok til at samtlige representanter i denne salen holder seg langt unna tanker om å gå ut av EØS.

Med det bakteppet er det uforståelig for meg hvordan Senterpartiet, som hevder å være et distriktparti, kan mene at det er riktig å gå ut av vårt viktigste marked, og det uten et alternativ å vise til. Bedriftsledere og arbeidstakere i dette landet understreker hver gang jeg møter dem, hvor viktig tilgangen på markedet er, og jeg håper at de strømningene vi ser ellers i verden, med mer toll og nasjonalisme, ikke kommer videre i Norge, for det har vi rett og slett ikke råd til på noen som helst måte.

Presidenten: Representanten Svein Roald Hansen har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Svein Roald Hansen (A) [12:37:18]: Jeg kan ikke la Lysbakkens påstander stå uimotsagt – at vi ser bort fra utfordringer på arbeidsmarkedet. Et felles arbeidsmarked i Europa, hvor man har hatt stor forskjell på lønnsnivået, har gitt utfordringer. Men vi har møtt de utfordringene med sosial dumping gjennom tiltakspakker. EØS-avtalen gir rom for den type tiltak, har gjort det til nå, og jeg regner med at den fortsatt vil gjøre det.

Urettferdig fordeling bekjempes med nasjonal politikk. Økonomisk politikk er landenes ansvar, ikke EUs ansvar.

Så skulle jeg ønske at de som ønsker en reforhandling av EØS-avtalen, kunne være konkret på hva det er de ønsker forandret. Hvis ikke blir det en skyggedebatt: Man kaster ut en påstand om at det er lett å få en bedre avtale, uten at man forteller hva som ligger i begrepet «bedre».

Utenriksminister Ine M. Eriksen Søreide [12:38:20]: For å svare på representanten Pollestads spørsmål først – nå ser jeg at han ikke er i salen lenger, men han skal likevel få svar: For det første, når det gjelder snøkrabbe, er de norske posisjonene helt klare. EU kan ikke utstede lisenser til fangst av snøkrabbe på norsk sokkel – det har Norge suverene rettigheter til. Det er også et standpunkt vi har formidlet klart og tydelig til EU, til de landene som har utstedt lisenser, og det er også et standpunkt vi klart har formidlet til EU i forbindelse med diskusjoner om kvotebytte. Vi innleder altså ikke nye samtaler med EU om eventuelt kvotebytte før EU endrer sin posisjon.

For det andre, når det gjelder stål og aluminium, tror jeg nok ikke representanten Pollestad har fulgt helt med i debatten. Vi har uttrykt i tydelige ordelag at vi er dypt uenig i den beslutningen USA har tatt, og vi jobber selvfølgelig opp mot amerikanske myndigheter på alle nivåer. Senest i går var næringsministeren i USA og hadde samtaler bl.a. med USAs handelsminister. Men vi har også en dialog med EU, av den enkle grunn at hovedmarkedet for vår eksport av stål og aluminium er Europa. Og dersom EU skulle innføre beskyttelsestiltak for å verne seg mot eksport som blir om dirigert fra det amerikanske markedet, er det det som vil treffe norske eksportører mest. Nettopp derfor har vi også dialog med EU, bl.a. gjennom kommisjonær Malmström. Det er en svært viktig del av jobben vi gjør.

La meg avslutningsvis også si at det er forskjell på frihandel og en avtale som sikrer oss felles regler, felles standarder og like konkurransevilkår. Det er stor forskjell på norske bedrifters muligheter i to så ulike regel-systemer.

Det er også viktig å understreke nok en gang når det gjelder spørsmålet fra Lysbakken og andre om hvorvidt Norge skulle motsette seg et spørsmål om EØS-tilknyt-

ning: Både Norge og EU selv, det vil si de 27 andre landene som er knyttet til EØS-avtalen gjennom EU-medlemskapet, og vi som er det gjennom EFTA-medlemskapet, har gjort det helt krystallklart at det ikke er aktuelt å svekke det indre marked med de fire friheter, med regelharmonisering. Med andre ord er det ikke aktuelt å forhandle bort dette for å få Storbritannia med. Det er altså ikke et norsk syn, eller et spørsmål om hvorvidt Norge vil motsette seg: Dette er 30 lands syn, og det er de 30 landene som har tenkt å forbli i EØS, gjennom både EU-medlemskap og EFTA-medlemskap. Og så vidt jeg har sett av den britiske debatten, har det heller ikke vært aktuelt for Storbritannia å slutte seg til EFTA – og dermed faller for så vidt også hele premisset bort.

Presidenten: Representanten Liv Signe Navarsete har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Liv Signe Navarsete (Sp) [12:41:54]: Eg har ein kort kommentar til representanten Hansen, som etterlyste eit alternativ. Me har fleire gonger bedt Stortinget om at me skal utgreie eit alternativ, kanskje fleire, til EØS-avtalen. Men det har ikkje Stortinget vilja vore med på. Så representanten Hansen og felagane hans får gå i seg sjølve og eventuelt vere med på det neste gong det kjem opp, så skal me diskutere det og òg få moglegheit til å utgreie det på ein skikkeleg måte.

Debatten har vist lita støtte til Senterpartiets forslag som eg fremja i hovudinnlegget mitt. Det gir grunn til å tru at det ikkje er fleirtal for det i salen. Eg føreset at statsråden, uavhengig av vedtak eller ikkje, vil kome til Stortinget med ei så viktig sak, som gjeld Noregs tryggleik. Me kjem til å ta det opp igjen, men eg vil gjere forslaget om til eit oversendingsforslag, for eg vil ikkje ha det stemt ned i salen.

Presidenten: Representanten Liv Signe Navarsete har gjort forslaget ho refererte til, om til eit oversendingsforslag.

Representanten Sigbjørn Gjelsvik har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Sigbjørn Gjelsvik (Sp) [12:43:10]: Flere her har vist til eksport fra norske distrikt. Ja, Norge eksporterer til hele verden. Etter at vi fikk EØS-avtalen har andelen norsk eksport som går til EU, gått ned, andelen til andre områder i verden har gått opp. Med brexit vil den utviklingen skyte fart. Hver uke går det fly med norsk laks til Sør-Korea og Kina, men vi underkaster oss ikke beslutninger i Seoul og Beijing av den grunn. Det er nettopp det som er kjernen i EØS-avtalen og hvorfor det er behov for et alternativ.

Utenriksministeren svarer fortsatt ikke konkret på det jeg spør om når det gjelder EFTA-medlemskap. Nå har statsministeren vært åpen på at man er positiv til at britene kan gå inn i EØS, hvis de ønsker det. Er man fra norsk side også positiv til at britene kommer inn i EFTA, dersom de ønsker det, uten en EØS-avtale?

Mats A. Kirkebirkeland (H) [12:44:12]: Jeg skulle holde innlegg i sted, men jeg måtte løpe i komitémøte, så det var veldig hyggelig å få avslutte, sånn har jeg forstått det, denne gode debatten.

Verdensdelen Europa har fått sitt navn fra gresk mytologi, der Europa var en kvinne av høy rang fra Fønikia. Historien forteller videre hvordan Zevs – i form av en hvit okse – bortførte Europa til den greske øyen Kreta.

Jeg får ofte inntrykk av at den offentlige debatten om Norges tilknytning til Europa til tider kan karakteriseres som å være litt bortført, i likhet med gudinnen Europa fra gresk mytologi. Bortføringen jeg da tenker på, omhandler det forhold at mange i Norge tror at utviklingen av vårt velutviklede og velstående samfunn kommer som et resultat av hva vi i Norge har klekket ut av ideer og kulturarv.

Men jeg vil minne denne ærefulle forsamlingen om at de norske av alle de norske verdiene, som demokrati, ytringsfrihet, den moderne rettsstaten og vår kristne kulturarv mfl., alle er ideer som først ble klekket ut i Europa, men som senere spredde seg til Norge.

Og til eventuelle representanter fra Senterpartiet i salen kan jeg også minne om at teknologien og kunnskapen som muliggjorde jordbruket, også kom til Norge via Europa.

Norge er, og har alltid vært, sammenvevd med Europa – et kontinent som historisk har vært preget av krig, uro og konflikter – veldig mye likt dagens situasjon i Midtøsten. Men i løpet av de siste 70 årene har denne konfliktfylte verdensdelen blitt et fyrtårn for stabilitet, demokrati, teknologisk utvikling og individuell frihet. EU, trolig verdens største sivilisasjonsprosjekt noen gang, har mye av æren for dette.

Regjeringen legger i dag fram en meget god EU-strategi fram mot 2021. Selv om Norge ikke er medlem av EU, er vi gjennom EØS-avtalen helt avhengig av stabilitet og en positiv utvikling i Europa – mye på grunn av at EU tross alt er Norges hjemmemarked med en befolkning på 500 millioner mennesker – 100 ganger Norges befolkning – men også fordi utveksling av ideer, varer og mennesker mellom Norge og Europa alltid har vært til stede og fortsatt vil være helt avgjørende for vår nasjons framtid.

Vetle Wang Soleim (H) [12:46:50]: Det er slik at når Senterpartiet, som selv hevder at de er et distriktsparti, går opp på talerstolen gang etter gang og sier at de øn-

sker seg ut av EØS-avtalen, må jeg opp på talerstolen på nytt igjen.

I valgkampen i Møre og Romsdal uttrykte Senterpartiets andrekandidat at det var bedre for næringslivet i Møre og Romsdal å gå ut av EØS-avtalen. Det har skapt meget stor debatt, og det er ikke uventet. Når fylker som eksporterer så mye som Møre og Romsdal, Rogaland og Hordaland, hører at man vil sende noen på Stortinget som vil frata dem markedet man selger til, skjønner jeg at det gir sterke reaksjoner fra offentlige myndigheter, fra arbeidsgivere og ikke minst arbeidstakere. Hovedmarkedet vårt er Europa. Jeg synes Senterpartiet unnlater å svare. Hva er deres svar til de hjørnesteinsbedriftene som er i distriktene – som er i verftsneringen, som er i møbelindustrien på Sunnmøre – når de tar fra dem markedet? Det er en feilslått distriktspolitikk, det er noe som Senterpartiet bør tenke lenge og vel over.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [12:48:06]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Gina Barstad, Mona Fagerås og Nicholas Wilkinson om å bruke TRIPS-avtalen for tvangslisensiering av Spinraza, slik at de SMA-syke får medisinen de trenger (Innst. 285 S (2017–2018), jf. Dokument 8:138 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve anledning til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Olaug V. Bollestad (KrF) [12:49:01] (komiteens leder og ordfører for saken): Legemiddelet Spinraza kan hjelpe folk med spinal muskelatrofi. Dette er det første legemiddelet som kan hjelpe dem som har denne sykdommen. Situasjonen er nå slik at Beslutningsforum har bestemt at unge under 18 år skal få denne medisinen. For dem som er over 18 år, er situasjonen annerledes. Beslutningsforum viser til at dokumentasjonen for Spinraza ikke viser at legemiddelet er kostnadseffektivt for dem over 18 år.

En samlet komité er enig i at SMA-syke må få tilgang til medisinen de trenger, så snart som mulig. Komiteen er enig i at SMA-syke har ventet lenge nok, og at norske

myndigheter bør bruke de virkemidlene Norge har for å sikre landets innbyggere medisinen de trenger.

Det er ifølge statsrådens opplysninger på nåværende tidspunkt ikke mulig å bruke TRIPS-avtalen for å tvangslisensiere Spinraza og på den måten sikre tilgang til medisinen for dem som trenger den, i Norge. Et mindretall i komiteen, bestående av Senterpartiet, SV og Kristelig Folkeparti, mener det er alvorlig når statsråden konkluderer med at Norge ikke kan tvangslisensiere denne medisinen, og ønsker å be regjeringen om å utrede den muligheten. Men dette er altså et mindretall.

Det samme mindretallet viser til at TRIPS-avtalen åpner for muligheten for parallellimport av et legemiddel dersom selskapet misbruker sin monopolmakt. Disse medlemmene mener at den muligheten bør utredes – men dette er altså et mindretall. Kristelig Folkeparti som parti er opptatt av å se på muligheten, for dette vil gjelde flere pasientgrupper etter hvert, hvor en ser at medisinfirmar kan misbruke sin monopolmakt. Derfor gjelder ikke denne saken bare Spinraza, den gjelder også medisin til andre pasientgrupper.

Med dette vil jeg ta opp de forslagene Kristelig Folkeparti er med på.

Presidenten: Då har representanten Olaug V. Bollestad teke opp dei forslaga ho viste til.

Sveinung Stensland (H) [12:51:30]: Et stabilt og forutsigbart patentsystem er viktig for å fremme forskning og utvikling av innovative legemidler. Forslaget vi har til behandling, vil undergrave dette. Norge har en begrenset produksjon av legemidler, og det vil ikke være mulig å ha en produksjonsfasilitet som dekker alle behov. Det er grenseløst naivt å tro at Norge på kort tid skal klare å etablere egenproduksjon av Spinraza. Hvem skal gjøre det? Hvor skal det skje? Nusinersen er ikke et enkelt molekyl en kan kjøpe fritt. Det er et komplekst molekyl som en eventuelt må syntetisere selv. Hvordan har forslagsstillerne tenkt å bygge opp dette på kort tid, og hvem skal finansiere det? En tvangslisens forutsetter at en har en annen legemiddelprodusent enn patenthaveren som produserer. En tvangslisens til å kunne utnytte patentet gir ikke mulighet til å pålegge patenthaveren å produsere oppfinnelsen for tvangslisenshaveren. En får heller ikke tilgang til fasiliteter og kunnskap.

Hvis dette forslaget ble vedtatt, ville det bryte ned Norges troverdighet som seriøs aktør. Vi er faktisk avhengig av at andre land vil handle med oss. Å ha egenproduksjon og eksport av flere legemidler er avhengig av kjøp fra andre. I tillegg er vi avhengig av en internasjonal legemiddelindustri for å få tilgang til nye legemidler. Ingen står klar til å utvikle og produsere nye legemidler om ikke legemiddelindustrien gjør det.

Vi må jobbe aktivt for å tiltrekke oss mer forskning og produksjon i Norge. Et vedtak i tråd med forslaget vil undergrave dette arbeidet. Spinraza har fortsatt dokumentbeskyttelse i henhold til legemiddellovgivningen. Det vil si at all dokumentasjon av legemiddelets kvalitet, sikkerhet og effekt må fremskaffes hvis en skal gjøre dette under en tvangslisens. For å klare det må vi ha kliniske studier. Det skal finansieres. Dette vil i det hele tatt bli svært ressurs- og kostnadskreven i en helsetjeneste der vi allerede har mer enn nok av ting som skal løses.

Parallellimport av patentbeskyttede produkter betyr at andre land har fått legemiddelet til en lavere pris, at disse landene har et overskudd av legemiddelet, og at det er tilgjengelig for eksport til et annet marked. Markedet for Spinraza er smalt, og det er lite trolig at det finnes et overskudd som kan dekke det norske behovet, i andre land. Dersom Norge går inn og kjøper produkter fra andre land, vil dette kunne medføre at andre land ikke får nok produkter. Det er usolidarisk og kan gå ut over pasienter som trenger produktet. Vi kan ikke hoppe over reglene vi selv har satt, og samtidig kreve at andre holder dem.

Vi arbeider for at norske pasienter skal få rask tilgang til nye legemidler innenfor rammene Stortinget selv har satt gjennom innstillingen til prioriteringsmeldingen. Vi må forholde oss til at Spinraza er dårlig dokumentert for dem over 18 år, og glede oss over at produktet nå tas i bruk for norske barn med gode resultater.

Dette forslaget er ingen vei å gå, det er bare egnet til å skape falske forhåpninger samt undergrave Norges rolle som seriøs aktør innenfor legemidler. Det rokker ved en stolt tradisjon for Norge som utvikler, produsent og studiested for nye legemidler og kan bremse den positive utviklingen vi nå ser med stadig flere kliniske studier. Særlig innen kreftområdet tiltrekker vi oss positiv, internasjonal oppmerksomhet. Jeg håper det fortsetter.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Sheida Sangtarash (SV) [12:54:46]: Jeg vil minne om at denne saken handler om svært sårbare mennesker, og saken er betent.

Mari Storstein er et navn som jeg ble gjort kjent med i år gjennom Debatten i NRK. Hun er en kvinne i tredveårene, som har diagnosen spinal muskelatropi – en muskelsykdom som svekker viktige muskelfunksjoner i ben, rygg og nakke, samtidig som den gir puste- og svelgevan-sker.

Legemiddelet Spinraza er det første legemiddelet som har vist effekt på SMA. Den gjør ikke pasientene friske, men kan forsinke sykdomsforløpet.

For barn som trenger medisinen, mener jeg det er både bra og viktig at den kommer inn tidlig i behandlingen, men det er satt en aldersgrense. Det betyr at de som

er over 18 år, som Mari Storstein, ikke får tilbud om nødvendig medisin, fordi høy pris og udokumentert effekt hos voksne brukes som argument. Det mener jeg ikke er bra nok. Men heldigvis finnes det en løsning.

Tvangslisensiering eller parallellimport gjennom TRIPS-avtalens artikkel 31 kunne løst denne floken. Når et selskap som Biogen tar så høy pris, det vil si 1 mill. kr per dose, har vi etter internasjonal lov rett til å tvangslisensiere. Det betyr at vi fortsatt betaler dem, men vi betaler en moderat pris og produserer medisinen i Norge. Og som alt annet handler dette om politisk vilje. SV er enig i at terskelen for å bruke unntak fra eneretten på patenter bør være høy, men dette er en svært alvorlig sykdom, der legemiddelet fører til økt profitt for det private legemiddelfirmaet når det burde gå til å sikre syke mennesker et bedre liv. Jeg vil derfor vise til forslaget SV er med på. Vi har denne åpenbare rettigheten i et viktig spørsmål, som gjelder menneskers liv, helse og livskvalitet.

Statsråd Bent Høie [12:57:15]: Et stabilt og forutsigbart patentsystem er viktig for å fremme forskning og utvikling av innovative legemidler. En tvangslisens er en tillatelse for offentlig myndighet til å utnytte en patentert oppfinnelse uten samtykke fra patenthaver. Det må være høy terskel for å benytte tvangslisens.

En tvangslisens er et inngrep i patenthavers enerett til å utnytte patentet og gir tvangslisenshaveren rett til å utnytte patentet. Formålet med ordningen er å unngå at patentrettigheter hindrer tilgang til patenterte produkter i en situasjon der viktige allmenninteresser gjør seg gjeldende, f.eks. når epidemier truer, eller i andre krisesituasjoner.

Jeg kan ikke se at vilkårene for tvangslisens foreligger når det gjelder Spinraza. En tvangslisens forutsetter at man har en annen legemiddelprodusent enn patenthaveren som kan produsere legemiddelet. En tvangslisens til å kunne utnytte patentet gir ikke mulighet til å pålegge patenthaver å produsere oppfinnelsen for tvangslisenshaver eller tilgang til patenthavers produksjonsfasiliteter og kunnskap.

For å kunne utnytte oppfinnelsen på en forsvarlig måte må den aktuelle produsenten ha nødvendig teknisk kompetanse, personale og produksjonsfasiliteter til å produsere legemiddelet. Å utnytte oppfinnelsen på en forsvarlig måte kan være vanskelig og mer komplisert der det aktuelle legemiddelet er. For produksjon av Spinraza finnes det trolig ikke en alternativ aktør med nødvendige fasiliteter og kompetanse.

I tillegg har Spinraza fortsatt dokumentbeskyttelse i henhold til legemiddelovgivningen, dvs. at all dokumentasjon på legemiddelets kvalitet, sikkerhet og effekt må framskaffes dersom det skulle bli gitt en tvangslisens.

For å klare det må betydelige kliniske studier gjennomføres. Det vil være svært ressurs- og kostnadskrevende og er sannsynligvis heller ikke gjennomførbart i praksis.

Norge har begrenset produksjon av legemidler, og det vil ikke være mulig å ha produksjonsfasiliteter som dekker alle behov. På grunn av Norges forpliktelser etter EØS-avtalen, kan parallellimport av pasientbeskyttede produkter bare gjøres innenfor EØS-området. Slik import forutsetter ikke bare at andre EØS-land har fått legemiddelet til en lavere pris, men at disse landene har et overskudd av legemiddelet, og at det da er tilgjengelig for eksport til et annet marked. Markedet for Spinraza er oversiktlig, og det er ikke sannsynlig at andre land har et overskudd som kan dekke det norske behovet.

Jeg arbeider for at norske pasienter skal få tilgang til nye legemidler. Dette må imidlertid gjøres innenfor rammene som Stortinget har satt gjennom innstillingen til prioriteringsmeldingen. I tillegg må vi forholde oss til gjeldende regelverk på dette feltet.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Marianne Synnes (H) [13:00:36]: I dag skal Stortinget behandle representantforslaget fra SV om å bruke TRIPS-avtalen for tvangslisensiering av Spinraza. Bakgrunnen for forslaget er svært forståelig: et ønske om at SMA-syke som trenger medisinen, skal få tilgang til den. Men å tro at man kan løse det ved å framstille Norge som et utviklingsland eller ved å vedta i Stortinget at Norge skal starte piratvirksomhet, er i beste fall useriøst, og det ville stille Norge i et særdeles dårlig lys om noe sånt skulle gå igjennom i Norges nasjonalforsamling.

TRIPS-avtalen, som Norge er tilsluttet, gir under visse forutsetninger andre enn patenthaveren rett til å produsere det patenterte produktet. Dette kalles tvangslisens og kan brukes f.eks. i tilfeller der utviklingsland ikke får tilgang til essensielle legemidler. Norge er ikke et utviklingsland. Det er utrolig at stortingsrepresentantene fra SV, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti på ramme alvor kan foreslå at Norge skal heve seg over avtalen med WTO, som har etablert kjøreregler for overholdelse av patentrettigheter i et globalt handelssystem. Landene som har signert avtalen, er enige om at patent er nødvendig for å stimulere til ny innovasjon og verdiskaping, og anerkjenner at et stabilt og forutsigbart patentsystem er viktig for utviklingen av nye medisiner.

For oss som jobber for at Norge skal bli et attraktivt land for kliniske forsøk, kan dette forslaget i verste fall ødelegge det arbeidet som er lagt ned. Vi jobber gjennom Nordisk råd for opprettelse av en felles etisk komité for godkjenning av kliniske studier for å gjøre det en-

klere og mer attraktivt å utføre kliniske studier i de nordiske landene. De nordiske kreftforeningene støtter også dette initiativet. For pasienter vil felles nordiske legemiddelstudier kunne bety at de kan få tilbud om medisiner som ennå ikke er ordinært tilgjengelige. Det vil bety mye for den enkelte – og spesielt for pasienter med sjeldne sykdommer.

Forslaget fra SV har ikke gått upåaktet hen. Internasjonale legemiddelselskaper lurar nå på om det er fornuftig å investere i Norge når slike holdninger kommer fram i Stortinget. Komiteens flertall ser heldigvis at en eventuell tvangslisensiering vil føre til at Norge sender et sterkt innovasjonsfiendtlig signal til den globale legemiddelindustrien og andre internasjonale handelsaktører, og at det kan medføre at Norge ikke blir et foretrukket land verken for forskningsinvesteringer, kliniske studier eller lansering av nye medisiner til nytte for den norske befolkningen. Jeg håper verden der ute får med seg flertallets holdning.

Olaug V. Bollestad (KrF) [13:03:31]: Det er av flere representanter sagt at mindretallet vil dette. Det vi har sagt, er at vi ber om en utredning. Jeg synes det er stor forskjell på det og å si at det skal bli sånn. Det har vi gjort i begge tilfellene, og det er det mindretallet har sagt. Det er også andre land enn u-land som har brukt denne avtalen, USA er ett av dem. Det synes jeg også er rett å si fra denne talerstolen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [13:04:08]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag frå stortingsrepresentantane Kjersti Toppe, Geir Pollestad, Marit Arnstad og Åslaug Sem-Jacobsen om tiltak for å sikre mor og barn ei fagleg god barselomsorg og hindre uforsvarlege kutt i liggjetid på sjukehus etter fødsel og Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Mona Fagerås, Freddy André Øvstegård, Solfrid Lerbrekk og Nicholas Wilkinson om åtte tiltak for å sikre trygg fødselsomsorg (Innst. 280 S (2017–2018), jf. Dokument 8:154 S (2017–2018) og Dokument 8:168 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Tuva Moflag (A) [13:05:24] (ordfører for saken): I dag blir det født om lag 160 barn her i Norge – ca. 20 av dem bare noen trikkestopp unna, på Ullevål sykehus. To av dem blir født på Gjøvik. I Kirkenes er det ikke sikkert det er fødsel i dag, men da blir det i så fall ganske sikkert en fødsel i morgen. Minst én av kvinnene som føder i dag, føder ufrivillig uten at de har rukket fram til kvalifisert fødselshjelp.

At barn blir født, er dagligdags både for samfunnet og for helsevesenet vårt. Men det er kanskje det minst dagligdags man opplever som menneske. Gjennom et langt svangerskap skal både kroppen og hodet forberede seg på fødselen. Da er det viktig å vite at fødetilbudet er trygt og tilgjengelig, uansett hvor i landet man bor.

Stortinget behandler i dag to representantforslag fra henholdsvis Senterpartiet og SV, som til sammen inneholdt 13 ulike forslag om føde- og barseltilbudet i Norge. Liggetiden er et av de sentrale spørsmålene i forslagene og i innstillingen. I løpet av de ti siste årene har gjennomsnittlig liggetid etter fødsel gått ned fra 3,2 døgn til 2,7 døgn. Høringspartene som deltok i høringen, var bestemt på at dette ikke bunnet i faglige vurderinger, men at det tvert imot knyttet seg til økonomiske rammer og innsparingskrav.

Det er ulike meninger i komiteen om dagens liggetid skal være det absolutte minimum, men det er derimot bred enighet om at føde- og barseltilbudet i kommunene må styrkes. Dette gjelder særlig for kvinner som reiser hjem tidlig etter fødsel, men det er også viktig for å sikre en god og forsvarlig oppfølging gjennom hele svangerskapet.

I dag er det en betydelig mangel på jordmødre. I Kommune-Norge er det 424 jordmødre som skal ivareta 60 000 gravide, barselkvinner og nyfødte. I Norge har vi gjennom godt og systematisk arbeid sørget for at vi har lav spedbarns- og mødredødelighet. Det må vi forsvare hver dag – dette kan vi ikke gamble med. Vi kan ikke kutte ned på tilbudene i sykehusene og sende kvinner og barn hjem til et mangelfullt utbygd tilbud i kommunene.

I dag har vi høring om luftambulansesaken her i Stortinget. Det er også en sak som er relevant når det gjelder fødsel og barsel. I Norge er det ikke slik at alle fødekvinner har et sykehus nærmest rett rundt hjørnet, slik vi har her i Oslo og Akershus. De prehospitale tjenestene er avgjørende for at fødetilbudet skal være trygt når man bor langt unna sykehuset.

Den 24. april ble lille Paul-Agnar født på legekontoret i Mehamn.

«Det var intenst, og jeg var veldig redd. Redd for at det skulle skje noe med meg eller barnet mitt. (...)

Hadde han stabil hjertelyd? Hvilken tilstand var han i? Jeg var redd for at det manglet nødvendig utstyr. Det var kjempeskummelt.»

Dette sa mamma Liss Inger Eriksen til NRK.

Fødselen på legekantoret i Mehamn var resultatet av en ekstraordinær situasjon knyttet til luftambulansen. Men som jeg sa innledningsvis, skjer ufrivillige fødsler utenfor fødeinstitusjon hver eneste dag, og antall transportfødsler er økende. Dette er ikke en ønsket utvikling. For kvinner som bor langt fra sykehuset, er en velfungerende følgetjeneste avgjørende for å få en god fødselsopplevelse.

Den rød-grønne regjeringen la fram St.meld. nr. 12 for 2008–2009, En gledelig begivenhet. Og det er nettopp det det skal være. For Arbeiderpartiet er det avgjørende at vi har et føde- og barseltilbud som er trygt og godt før, under og etter fødsel – uansett hvor i landet man bor.

Komiteens flertall, bestående av Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV og Kristelig Folkeparti, legger i dag fram en innstilling i syv punkter som omhandler sikring av dagens fødetilbud, kapasitet og finansiering av kommunal jordmortjeneste, kartlegging av følgetjeneste, liggjetid på barsel, utreisevurdering i samråd med kvinnen, opprettelse av ytterligere jordmorutdanning samt ny vurdering av depresjonsscreening av gravide og barselkvinner. I tillegg er det fremmet i alt ti mindretallsforslag.

Med det vil jeg takke komiteen for et godt samarbeid i denne saken, og jeg vil ta opp de forslagene som Arbeiderpartiet er en del av.

Presidenten: Representanten Tuva Moflag har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Torill Eidsheim (H) [13:10:11]: Noreg har eit godt føde- og barseltilbud med låg førekomst av mødre- og spedbarnsdødelegheit. Det skal vi framleis ha.

Ein debatt med ei framstilling som om nokon ønskjer å rasere fødetilbudet, vil ikkje bidra til å gjere tilbudet betre. Ein slik debatt vil skape misforståingar og bidra til utryggleik for komande mødrer og fedrar.

Nasjonal fagleg retningslinje for barselomsorga blei lagd fram i 2014, og det har ikkje vore politiske føringar for endringar i barselomsorga i nyare tid.

Kor lenge mor og barn skal få lov til å vere på sjukehus etter fødselen, er ei fagleg vurdering som må gjerast ut frå behovet til den enkelte kvinna, barnet og familien. Dette er det helsepersonell som er best skikka til å gjere, saman med kvinna, og ikkje vi på Stortinget. Ingen skal reise heim før familien er i stand til å ta vare på barnet heime.

Reduksjonen i liggjetid som enkelte sjukehus planlegg, er fagleg grunngeven. Samtidig er det viktig å hugse på at liggjetida i norske sjukehus er tilsvarande gjen-

nomsnittet i OECD-landa. Heimreise føreset eit organisert barseltilbud på heimstaden og støtte frå nettverket til kvinna. Helseføretaka må difor forsikre seg om at det finst eit organisert barseltilbud i kommunen, før mor og barn blir utskrivne.

Regjeringspartia og Kristeleg Folkeparti har styrkt barselomsorga og jordmorkapasiteten i kommunane frå 2014 og fram til i dag.

I budsjettet for 2018 blei det løyvd til saman 1,16 mrd. kr til helsestasjons- og skulehelsetenesta. Av det var 853,3 mill. kr ein auke i dei frie inntektene til kommunane, og 307,2 mill. kr blei løyvd som øymerkt tilskot. I tillegg har regjeringa innført igjen kravet om jordmorkompetanse i helse- og omsorgstenestelova.

Denne satsinga gjev fleire positive resultat. Dette er bra både for kvinnene og barna. Det har gjeve ein auke på 974 årsverk i helsestasjons- og skulehelsetenesta frå 2013 til 2017. Det viser seg også at kvinnene er meir fornøgde med det tilbodet dei får, noko brukarundersøkingane viser.

Pasientens helseteneste gjeld også innan barselomsorga. Tilbodet skal vere tilpassa den enkelte. Det er ikkje sikkert at det som er fagleg forsvarleg for éin familie, er riktig for alle, og helsesystemet må tilpasse seg dette.

Det er heller ikkje slik at det er det beste for alle å bli liggjande lenge på sjukehus etter ein fødsel. Mange ønskjer å kome heim til vande omgjevnader.

Omorganiseringa av f.eks. Kvinneklinikken i Bergen skal gjennomførast på ein slik måte at omsorga i større grad blir bygd opp rundt mor, barn og familien. Den nybakte familien skal få vere i ro, og helsepersonellet skal kome til dei og ikkje omvendt.

Helseføretaka skal systematisk dokumentere avvik dersom den fødande ikkje har jordmor hos seg både så tidleg som mogleg, i den aktive fasen av fødselen og til fødselen er over. Dette blir det rapportert om i styringskravet i dei årlege meldingane frå dei regionale føretaka.

Stortingets tilnærming til dei føreslåtte endringane i barselomsorga bør vere basert på tillit og leggje til grunn ein føresetnad om gode intensjonar blant fagfolk i dei respektive føretaka. Vi har og vi skal framleis ha eit trygt og godt føde- og barseltilbud i Noreg.

Sylvi Listhaug (FrP) [13:15:12]: Fødsel og det å få barn er den største begivenheten i livet. Jeg er så heldig at jeg har fått oppleve dette tre ganger, og det er bare litt over et år siden jeg var inne siste gang. Her møter en virkelig helsevesenet på sitt beste.

Når jeg leser disse forslagene og hører diskusjonen, får jeg inntrykk av at tilbudet i Norge er dårlig. Dette er mer egnet til å skape bekymring enn faktisk å gi dem som nå venter barn, en ro på at de kommer til å møte et

godt helsevesen i Norge som gir fantastisk service. Brukerundersøkelsene viser at det gjennomgående er god tilfredshet, og de fødende er mer fornøyd i 2016 enn de var i 2011.

Jeg mener at det ikke er politikere som skal vedta når nybakte mødre skal reise hjem. Det er det de selv som føler på, kjenner på, i samråd med fagfolk, enten det er sykepleiere, leger eller jordmødre, som er til stede og kan gi gode råd og veiledning i den situasjonen den enkelte er i. Jeg merker meg at helseministeren har sagt:

«Ingen skal reise hjem før familien er i stand til å ta vare på barnet hjemme.»

Det er noe jeg har merket meg, og det er det som er det viktigste her. Det vil variere fra person til person. Fødende er like forskjellige som alle andre. Hvordan fødselene går, er også svært forskjellig. Jeg må si at etter min erfaring er det stor forskjell på førstefødsel og tredjefødsel og hvor raskt man føler at man er dreven til å kunne reise hjem igjen og greie seg mest mulig selv.

Det som er godt, kan bli bedre, og jeg er glad for at denne regjeringen jobber for det. Men disse forslagene er å slå inn åpne dører. Det er ingen grunn til å stemme for forslag som allerede er regjeringens politikk.

Kjersti Toppe (Sp) [13:17:34]: I vinter har det vore ein stor offentleg debatt om forholda i norsk føde- og barselomsorg. For eit par tiår sidan reiste dei fleste barselkvinner heim etter tre til fire dagar på sjukehus. No vert dei fleste fødande skrivne ut etter to dagar. Helseføretak planlegg for enda kortare gjennomsnittleg liggjetid. I Bergen vert det nye barne- og ungdomssjukehuset planlagt med at 40 pst. av kvinnene skal reisa heim seks til åtte timar etter fødsel. Samtidig viser tal frå Jordmorføreningen at det på landsbasis manglar så mange som 600–700 jordmorårsverk i Kommune-Noreg for å oppfylla dagens faglege retningslinje.

Helseminister Høie og regjeringspartia har gått langt i å skulda opposisjonen for å laga eit skremmebilde av norsk fødsel- og barselomsorg. Det er ikkje tilfellet. Det er å skuva frå seg ansvar. Å visa til at Noreg har låg spedbarn- og mōdredødelegheit er rett, men ein helseminister må tola at det vert ein offentleg debatt om at utviklinga i barselomsorga går i feil retning.

Tendensen med kortare og kortare liggjetid på sjukehus fører til at fagfolk reagerer. Dei ser at tilbodet vert verre, at komplikasjonar ikkje vert oppdaga like tidleg som før. Barseltida på sjukehuset er ikkje eit hotellopphald. Det er ei tid da fagfolk skal fanga opp sjukdom og komplikasjonar hos mor og barn tidleg. Mor skal etablere amming. Barnelegeundersøking og screeningprøver vert tatt først etter 24 timar.

Barnedødelegheita i Noreg har gått ned takk vere eit godt utbygd fødsel- og barseltilbod, men er vi i ferd med

å gløyma kor viktig observasjonstida er for nettopp å behalda den låge barnedødelegheita? Gulsott ser ein vanlegvis først etter to levedøgn. Alvorleg gulsott kan gi barnet hjerneskkade. I Noreg er det rapportert tre tilfelle av alvorleg gulsott dei siste åra, etter at tilstanden har vore fråverande i 20–30 år. Det seier litt. Det er fagmiljøa som no roper varsku. Det er jordmødrene, barnelegane og helsesøstrene.

Pas-Opp-rapporten frå 2017 frå Folkehelseinstituttet viser at landets store sjukehus skårar dårleg på opplevd tilfredsheit med barseloppshaldet. Kvinnene saknar tilgjengelege jordmødrer. Tal frå kommuneanalysen til UNICEF Noreg i 2017 viste at 60 pst. av kommunane ikkje tilbyr heimebesøk innan to veker etter heimkomst, slik den faglege retningslinja krev. Ved Haukeland fann forskarar ein auke i talet på reinnleggingar i perioden 2002 til 2010, samanfallande med ein reduksjon i liggjetid på barsel. I august 2017 sende Regional perinatalkomite i Helse Sør-Aust ei bekymringsmelding til sin medisinske direktør. Deira undersøkingar avdekte store manglar i tilbodet. Berre éi av tre fødeavdelingar varsla helsestasjonen ved tidleg heimreise. Kvinner ved store sjukehus vart oftare sende heim mot sin vilje, grunna kapasitetsmanglar. Det vart rapportert om auka førekomst av uheldige hendingar, som uoppdaga fødselsdepresjon, høgt blodtrykk, blødingar eller infeksjon hos mor, og om barn med dehydrering, vektnedgang, gulsott og infeksjonar eller uoppdaga hjartefeil, hendingar som ifølgje perinatalkomiteen i landets største helseregion kunne vore unngått.

Leiaren i Norsk barnelegeforening er krystallklar. I Dagsavisen uttalte han at sjukehusa først og fremst er opptatt av å spara liggjedøgn, og han seier:

«Vi frykter alvorlige konsekvenser for de nyfødte.»

Legeforeningen sa i komitéhøyringa at det ikkje er dokumentert at tidlegare utskriving er eit trygt alternativ.

Tidlegare utskriving av barselkvinner og barna deira vil krevja ei heilt anna koordinering enn det vi synest å sjå vilje til i dag. Vi kan uansett ikkje begynna å kutta i liggjetida før oppfølging i kommunane er ordentleg etablert. Viss endring i praksis gir færre barselsenger, vert jordmor og lege i praksis sette i ein tvangssituasjon der fleire gråsonepasientar vert sende heim, anten kvinna vil det eller ei. Kvinners medbestemming vert vatna kraftig ut.

Artikkel 24 i barnekonvensjonen slår fast at for å sikra barns «rett til å nyte godt av den høyest oppnåelige helsestandard og til behandlingstilbud» må statspartane «sikre egnet helseomsorg for mødre før og etter fødselen». Noreg er eit av verdas beste land å føda i. Vi har gode tenester for kvinner i alle fasar knytt til det å få

barn, men i dei seinare åra har sentrale og viktige fagmiljø gitt uttrykk for at tenestene til kvinner under svangerskap, fødsel og i barselperioden er vortne gradvis svekte. Det kan ikkje vi tolerera.

Senterpartiet tar opp sine forslag til saka og er glad for fleirtal i fleire av dei.

Presidenten: Da har representanten Kjersti Toppe tatt opp de forslag hun refererte til.

Sheida Sangtarash (SV) [13:22:50]: I 2016 ble det født 56 000 barn i Norge. Det er mange spedbarn, som skal få den best mulige start på livet, samtidig som foreldrene – og særlig kvinnen – som gjennomgår en både vakker og sårbar periode før, under og etter fødselen, må ivaretas.

Tidligere i år ble det klart at nye Haukeland sykehus planlegges bygd slik at 40 pst. av de nybakte mødrene og deres barn sendes hjem etter 6–24 timer. Det skaper uro. Det er nemlig ikke slik at kommunene står klare til å ta imot disse familiene.

Regjeringspartiene har gjentatte ganger gitt inntrykk av at vi i opposisjonen skaper en usikkerhet rundt fødselsomsorgen. La meg minne om at det er regjeringen selv som har skapt bekymringen denne gangen. Det er også regjeringens politikk som har ført til at SV har fremmet åtte forslag om en bedre fødselsomsorg, og at det i dag blir flertall for en rekke av sakene vi og Senterpartiet fremmet. Det er en trygghet for norske kvinner og for det norske fødetilbudet.

Ifølge Folkehelseinstituttet har liggedøgn etter fødsel blitt redusert fra 3,2 til 2,7 i løpet av de siste årene. I dag får vi slått fast at en ytterligere reduksjon i liggetid på norske sykehus etter fødsel skal være faglig begrunnet og ikke føre til en forringelse av tilbudet. Det burde være en selvfølge.

Vi registrerer at statsråden gjentatte ganger har sagt at en tidligere hjemreise skal være frivillig. Vi er kanskje uenige om hva definisjonen av «frivillighet» er, for når vi bygger sykehus hvor det rent fysisk ikke er plass, gjør det frivillighet vanskelig.

Ifølge Den norske jordmorforening trenger vi på landsbasis mellom 600 og 700 nye jordmorårsverk dersom kommunene skal gi en god nok svangerskaps- og barselomsorg. Det er i kommunene vi skal ta imot sårbare nybakte familier. Det er i den kommunale svangerskapsomsorgen vi legger grunnlaget for et trygt svangerskap og en trygg fødsel. Å bygge opp det kommunale jordmortilbudet er noe av det viktigste vi kan gjøre. I dag ber Stortinget regjeringen styrke den kommunale jordmortjenesten. Det er viktig.

Så til oppfølging under fødsel. Det er et spørsmål som SV gjentatte ganger har tatt opp. Det er en klar sammenheng mellom antall jordmorstillinger i sykehusene og

den oppfølgingen den enkelte fødende får under fødselen. Alle fødende kvinner har krav på å ha en jordmor til stede i én-til-én-omsorg når de er i den aktive delen av fødselen. Det er det per i dag ingen oversikt over hvor mange sykehus som klarer å oppfylle. Helse- og omsorgsministeren har etter gjentatte spørsmål heller ikke klart å gi et tilfredsstillende svar om status i norske sykehus. Det forventer vi kommer.

I tillegg har den sterke sentraliseringen av fødeinstitusjonene naturlig nok hatt konsekvenser for tilbudet. Ifølge Den norske jordmorforening har antallet fødeinstitusjoner blitt mer enn halvert i løpet av de siste 30 årene. Sentraliseringen fører til lang reisevei for kvinner i fødsel og økt fare for transportfødsel. Når det er over halvannen time reisevei til fødestedet, skal det være døgnkontinuerlig vaktberedskap og følgetjeneste med kvalifisert personell. Følgetjeneste med jordmor skal sikre forsvarlig oppfølging og overvåking på vei til fødestedet. Denne er i dag svært ulikt organisert og i liten grad formalisert. Nå får vi et vedtak på at regjeringen skal sørge for en kartlegging av denne, og det er bra, men det viktigste er kanskje å stoppe ytterligere sentralisering.

Svangerskapsomsorgen er en vesentlig del av den samlede fødselsomsorgen. I april i år gikk statsministeren ut og ba oss føde flere barn. Det kan jeg godt støtte, men da må vi være sikre på at fødselstilbudet er godt nok.

Jeg tar til slutt opp SVs forslag i saken.

Presidenten: Da har representanten Sheida Sangtarash tatt opp det forslaget hun referert til.

Olaug V. Bollestad (KrF) [13:28:00] (komiteens leder): At Norge stort sett har et godt tilbud til gravide, fødende og barselkvinner, er vi ikke uenige om. Vi har heldigvis også lav forekomst av mødre- og spedbarnsdødelighet.

Kristelig Folkeparti er opptatt av at vi skal lytte til kvinnene og familiene, men også til fagfolk som gir omsorg og tar vare på ungene, kvinnene og familiene hver eneste dag. Én ting er at vi har systemer og retningslinjer som sier at fødende kvinner skal ha jordmor til stede. Én ting er at det sies at ingen nyfødte barn, mødre eller fedre skal tvinges hjem kort tid etter fødselen. Barnets behov og foreldrenes trygghet skal bestemmes. Når virkeligheten ikke oppleves slik for dem som står med begge beina oppe i det, er vi nødt til å lytte. Gravide, fødende og barselkvinner har veldig ulike behov. Noen ønsker å ha svangerskapskontrollen hos legen, andre hos jordmor. Noen ønsker å dra hjem raskt etter fødselen, andre vil gjerne ivaretas på barselavdelingen i flere døgn. Alt dette skal vi respektere.

Det som er viktig, er at tilbudet er faglig forsvarlig, at kvinnen lyttes til, at ungens og kvinnens trygghet er avgjørende, og at økonomiske hensyn aldri overkjører hensynet til trygghet og omsorg i den sårbare fasen som et barns, en kvinnes og en families liv er i etter fødselen.

Det er ikke et mål å ha en ytterligere reduksjon i gjennomsnittlig liggetid på sykehus etter fødsel. Det er et mål at hvert enkelt barn og hver enkelt kvinne får den tiden de trenger på sykehus etter fødselen – tid til å få i gang amming, tid til undersøkelser, tid til å komme seg på bena. Som Legeforeningen bl.a. påpekte i høringen: Tidlig hjemreise med kortere observasjonstid kan føre til at tilstander hos barnet ikke blir oppdaget.

Vi vet at fødselsdepresjon er lettere å avdekke i barselavdelingen enn hjemme i stua.

I høringen ble fagpersonene som møtte opp, spurt om reduksjonen i liggetid var faglig begrunnet. Svaret var: Det er ikke faglig begrunnet. Reduksjonen i liggetid er begrunnet i behovet for å spare penger.

Vi i Kristelig Folkeparti er virkelig opptatt av å legge til rette for at folk skal få lov til å bo i hele landet. Da må vi også sikre at gravide, fødende og barselkvinner får det tilbudet de skal ha, over hele landet.

Fødselsdepresjon kan få store konsekvenser for et barn, for en mor og for en hel familie. Forekomsten av psykiske plager etter fødsel er økende. For mange starter dette allerede i svangerskapet, og det har de siste årene vært en sterk økning i antall mødre som opplever dette.

Jeg vokste opp med en mor med fødselsdepresjon. Det kunne gå tre uker mellom hver gang hun snakket til oss små. Den første fødselen hadde mor på sykehus. Da oppdaget de ingenting, og hun var frisk etterpå. Andre og tredje fødsel var hjemme. Det hadde store konsekvenser. Det gikk mange år før helsevesenet oppdaget situasjonen. Dette er konsekvensen for mange små unger og mange familier om vi ikke legger til rette.

Vi må også tørre å snakke om disse konsekvensene. Det krever mye av kvinnene som blir syke, det krever mye av ungene som blir født, og det krever mye av den ektefellen som skal leve oppe i dette. Det går ut over familier og unger til slutt, og det er dyrt for samfunnet vårt.

Statsråd Bent Høie [13:32:26]: Norsk fødselsomsorg har høy kvalitet og gode resultater. Vi er et av landene med lavest nyfødtdødelighet, og brukerundersøkelser om svangerskaps-, fødsels- og barselomsorg viser god tilfredshet med tilbudet.

Det er ikke riktig at fødetilbud legges ned eller svekkes. Det er ingen pågående sentralisering av fødetilbudet, men noen små fødestuer har de senere år blitt nedlagt på grunn av synkende fødselstall. Nasjonal helse- og sykehusplan slår fast at fordelingen av mindre fødeavdelinger og fødestuer må sikre nærhet til fødetilbud,

også utenom de store kvinneklinikkene. Jeg regner med at det også er det flertallet legger til grunn i sitt forslag til vedtak IV.

Det har vært mye oppmerksomhet om liggetid etter fødsel. Liggetiden er blitt et halvt døgn kortere på ti år. Flergangsfødende har kortest liggetid, og nedgangen i liggetid er større for flergangsfødende enn for førstegangsfødende. Medisinsk kunnskap og erfaring tilsier at det ikke er nødvendig med et langt sykeleie etter en normal fødsel. Det framgår også av stortingsmeldingen En gledelig begivenhet, som den rød-grønne regjeringen la fram i 2009.

Jeg er enig i at sykehusoppholdets varighet må tilpasses kvinnens og det nyfødte barnets behov. Det er derfor et faglig spørsmål når mor og barn skal reise hjem etter fødsel. Ingen skal reise hjem før familien er i stand til å ta vare på barnet hjemme. Dette er forhold som også vektlegges når nye sykehus planlegges. Jeg viser til mitt svar på spørsmål til skriftlig besvarelse, om planleggingen av framtidige føde- og barseltilbud ved nye sykehus. I svaret framgår det at nasjonale retningslinjer for barselomsorgen er førende for planleggingen av framtidige føde- og barseltilbud, og at det gjøres individuelle vurderinger av tidspunkt for utskrivning fra sykehus. Jeg mener komiteens tilråding på dette området er ivaretatt.

Helse Bergen har gjennom mange år hatt god erfaring med at barselkvinner reiser hjem 6–24 timer etter fødsel. Gjennom prosjektet JordmorHeim fikk barselkvinner fra Bergen flere hjemmebesøk av jordmor fra Kvinneklinikken de første dagene, mot at de reiste fra sykehuset mellom 6 og 24 timer etter en ukomplisert fødsel. I nabokommunene ble oppfølgingen ivaretatt av kommunen. Prosjektet ble godt mottatt og var populært blant de fødende. Erfaringen er lagt til grunn i planleggingen av det framtidige barseltilbudet. Helse Bergen legger opp til at en viss andel av de fødende skal reise tidlig hjem etter en individuell vurdering. Dette er i tråd med de nasjonale retningslinjene og forutsetter oppbygging av kommunale tilbud fra helsestasjonen.

Å sende friske mødre og barn hjem kort tid etter fødsel fordrer at kommunen har klart å bygge opp en god jordmortjeneste som tar imot dem. Regjeringen er enig i at det er behov for flere jordmødre i kommunene, og derfor styrker vi jordmortilbudet. Den 1. januar i år gjennomførte vi lovkrav om jordmorkompetanse i kommunene, noe som Arbeiderpartiet fjernet da de satt i regjering.

Det er bevilget over 1,1 mrd. kr både i 2017 og 2018 til helsestasjoner og skolehelsetjenesten, der de fleste kommunejordmødrene jobber. Antallet jordmorårsverk i tjenesten økte med 129 fra 2013 til 2017. Til spørsmålet om finansiering viser jeg til mitt svar på spørsmål 986 og 1072 til skriftlig besvarelse nylig. Der går det fram

at det primært er kommuner med høy andel av selvstendig næringsdrivende fastleger som er best tjent med å bruke fastlegen i svangerskapsomsorgen. Slike kommuner blir det antakelig færre av. Det er mye kommunal subsidiering av legepraksis, og fastlegestatistikken viser at andelen fastlønnede fastleger øker.

Jeg viser til at det er Kunnskapsdepartementet som regulerer utdanningskapasitet for kandidater innen den enkelte helseutdanningen, herunder jordmorutdanningen. Vurderingen av kapasiteten i helseutdanningen inngår i regjeringens årlige budsjettprosesser, og konklusjonene presenteres i de årlige budsjettframleggene.

Det er få steder i verden det er så trygt å føde som i Norge, og vi skal også i framtiden ha god fødsels- og barselomsorg. Det viktigste nå er å styrke tilbudet i kommunene, og det går også fram av regjeringens prioriteringer og de prioriteringene som vi også har gjort i budsjettforlikene sammen med Kristelig Folkeparti.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tuva Moflag (A) [13:37:24]: Under høringen ga flere av faginstansene tilbakemelding om at tidlig hjemreise ikke er faglig begrunnet. Tvert imot mente de at flere helseforetak nå legger opp til en for kort liggetid. Særlig er de to første døgnene etter fødsel viktig for observasjon av barnet. Det har i denne debatten blitt sagt at politikere ikke skal vedta hvor lenge kvinner skal ligge på barsel, da dette er en faglig beslutning. Kan helseministeren akseptere at helseforetakene han har ansvar for, planlegger for en liggetid som fagfolkene advarer mot?

Statsråd Bent Høie [13:38:00]: Som jeg sa i mitt innlegg, er det helt klart at helseforetakene skal planlegge sin kapasitet med utgangspunkt i de faglige retningslinjene som er fastsatt av Helsedirektoratet, men som – selvfølgelig – er utarbeidet i nært samarbeid med fagmiljøene. Fagmiljøene involveres i utviklingen av de faglige normerende retningslinjene i Norge, og det synes jeg er en veldig god modell – i motsetning til at man her i Stortinget eller jeg i departementet skulle ha laget de faglige retningslinjene. Faglige retningslinjer er et stort arbeid som foregår med en sterk involvering av de fremste fagmiljøene. Sånn bør det også være i framtiden. Mitt krav til helseforetakene er at de følger de retningslinjene når de planlegger sitt tilbud, og det oppfatter jeg at de gjør.

Tuva Moflag (A) [13:38:48]: Ved Helse Bergen, som er mye omtalt, sier man at kompliserte fødsler/risikofødsler – om lag 20 pst. – vil ha seks døgn liggetid, mens 40 pst. av de fødende vil kreve mer oppfølging og kan forvente ca. fire døgn på sykehus. Dette er fra svaret

som jeg fikk fra helseministeren på mitt skriftlige spørsmål. Men der står det også:

«Omlag 40 pst. av de fødende vil være friske kvinner som har gjennomgått et normalt svangerskap, en normal fødsel og har fått et friskt barn.»

Her fikk jeg ikke svar på hvor mange dager eller hvor lang tid man så for seg at de skulle bli liggende. Da er mitt spørsmål til helseministeren: Blir det et reelt valg for kvinnen hvis kapasiteten på sykehuset er bygget for liten i utgangspunktet?

Statsråd Bent Høie [13:39:37]: Kapasiteten på sykehusene må tilpasses det som er det forventede behovet når det gjelder fødsler framover, og de faglige retningslinjene. Når en kvinne skal reise hjem etter en vanlig, normal fødsel, og en gjerne også har født barn før og har tryggheten gjennom det, er det som sagt også i tråd med retningslinjene et spørsmål som skal avgjøres i dialog mellom kvinnen og fagfolkene på sykehusene, men der en også skal vektlegge hvilket tilbud som er i kommunen. Jeg var i mitt innlegg inne på hvilken tenkning som ligger bak planleggingen i Bergen omkring samarbeidet med kommunene og den modellen som de ønsker å bruke for denne typen fødende kvinner.

Tuva Moflag (A) [13:40:29]: Helseministeren er inne på at det er faglige retningslinjer som skal ligge til grunn, men jeg følte ikke at jeg fikk helt svar på hva han mener om at fagfolkene som deltok på høringen, sier at dette ikke er faglig begrunnet. Det er snakk om Jordmorforeningen, Legeforeningen osv. Støtter de da ikke disse faglige retningslinjene?

Statsråd Bent Høie [13:40:51]: Jeg opplever at de støtter de faglige retningslinjene. De er jo utarbeidet nettopp i samarbeid med dem. Jeg har også hatt møte med dem, og jeg var veldig klar på at hvis de mener de faglige retningslinjene som gjelder i dag, er feil eller bør oppdateres på enkelte områder, er det veldig naturlig og viktig at de tar det opp med Helsedirektoratet, som har ansvar for utviklingen av de faglige retningslinjene.

Så er det sånn, og det tror jeg representanten er vel kjent med, at på det enkelte sykehus er det heldigvis alltid en levende faglig debatt om hva som er riktig, hva som er riktig dimensjonering. Det er en debatt som jeg er glad for, som jeg ønsker velkommen, og som også er en forutsetning for at vi kontinuerlig utvikler tjenesten vår så oppleste faglige sannheter blir utfordret. Derfor betyr ikke det at en har faglige retningslinjer, at en ikke skal ha faglig debatt. Men den faglige debatten bør være faglig, ikke politisk.

Kjersti Toppe (Sp) [13:41:56]: Eg vil starta der førre replikant sleppte. Ingen er jo ueinige i dei faglege ret-

ningslinjene. Eg oppfattar at eit samla fagmiljø synest dei er veldig gode, og dei har fått stor oppslutning ute i tenestene. Kritikken går på at det vert umogleg for fagpersonane å følgja dei opp, på grunn av den situasjonen som er på sjukehusa no, bl.a. at liggjetida vert stadig kortare. Spesielt har det ført til kritikk at ein byggjer bygg som òg legg opp til at gjennomsnittleg liggjetid må ned, utan at kommunane er bedne om det på førehand.

Det samarbeidet som vart vist til i Bergen, var eit veldig bra samarbeid så lenge det var finansiert av helseføretaka. Det er ikkje slik det vert lagt opp til no. Så spørsmålet mitt er: Er det slik at helseministeren meiner at fagmiljøet – legar, helsesystrar og barnelegar – òg driv med skremselspropaganda, slik helseministeren skuldar oss for å gjera?

Statsråd Bent Høie [13:42:59]: Jeg mener absolutt ikke at en driver med skremselspropaganda når en har en god faglig diskusjon om både hva som er riktig dimensjonering, og hvordan tilbudet skal være. Det som jeg har reagert på, er noen av de bildene som er blitt brukt, f.eks. der en sammenligner tilbud til fødende kvinner i Norge med hvordan kyr blir behandlet. Det mener jeg er en type billedbruk der det ikke er samsvar mellom billedbruken og det som faktisk er situasjonen i Norge, og det bidrar heller ikke til noen god faglig eller politisk diskusjon.

Sykehusene kan ikke planlegge ut fra en idé om at de ikke er i stand til å samarbeide med kommunene. Når det gjelder Helse Bergen, har de omkringliggende kommunene en ordning der jordmødrene er ansatt i kommunen. Så er det en uenighet med Bergen kommune om dette, men selvfølgelig håper jeg at de kan bli enige om en god løsning. Vi styrker også jordmortjenestene i kommunen gjennom statlige tilskudd.

Kjersti Toppe (Sp) [13:44:03]: Eg trur kanskje helseministeren bør ta seg ein tur til Bergen og snakka med dei omkringliggjande kommunane. Eg får jamleg meldingar frå kommunelegar som fortel ei litt anna historie enn det statsråden her uttaler. Det synest eg han kan ta med seg.

Det er eit problem at kommunar har for få jordmødrer, og dei merkar det veldig godt dersom dei no vert pålagde enno kortare liggjetid. Kommunane må ta ansvar for spedbarn som berre er to døgn eller seks timar gamle. Ifølgje Jordmorforeningen manglar det mellom 600 og 700 årsverk berre for å oppfylla dagens retningslinjer. Det vil ta mange tiår viss ein skal koma opp i dette med den takten som har vore.

Kva vil statsråden gjera for å sørgja for 700 nye årsverk i kommunane innan kort tid?

Statsråd Bent Høie [13:45:05]: For det første er jeg helt enig med representanten i at det er behov for flere jordmødre i kommunene. Det er derfor jeg fra 1. januar i år har reversert det Senterpartiet gjorde da de satt i regjering, nemlig å fjerne kravet om at det skal være jordmor i kommunen. Det kravet er nå innført igjen og gjelder fra 1. januar i år.

Det andre er at vi som regjering – ikke minst i budsjettavtalene som er inngått med Kristelig Folkeparti og tidligere også med Venstre – har sørget for å styrke det statlige tilskuddet for å bygge ut jordmortjenesten i kommunene. Det betyr at det fra 2014 til 2017 ble over 120 flere årsverk for jordmødre. Jeg er sikker på at vi vil se denne utviklingen forsterke seg gjennom 2018, for i budsjettforliket i 2018 fikk Kristelig Folkeparti inn øremerkede penger til jordmorstillinger i kommunene, i tillegg til dem som regjeringen allerede hadde foreslått.

Jeg er helt enig i at vi må styrke tilbudet i kommunene. Det har vi gjort gjennom både å bruke loven, endre på det Senterpartiet gjorde i regjering, og å styrke dette gjennom bevilgninger.

Presidenten: Replikskordskiftet er dermed omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Karin Andersen (SV) [13:46:21]: Det er behov for å styrke jordmortjenesten i kommunene. Jeg kommer akkurat fra høring om kommuneproposisjonen for 2019, og det er nok ikke rom innenfor den økonomien til 600–700 nye årsverk for å sikre det som regjeringen nå sier.

Jeg har fulgt denne debatten med litt forundring. Jeg får stadig henvendelser fra Jordmorforeningen og fra mødre som opplever at det ikke er noe problem med det faglige innholdet som står i planer og retningslinjer, men med praktiseringen av det og muligheten til å praktisere det – både på sykehusene, på fødeavdelingene og når det gjelder hjelpen man skal få hjemme i sin egen kommune, etter at man er skrevet ut.

Som en av dem som har prøvd dette underer det er å føde, tenker jeg at det må være lov å legge seg ned på litt. Det kan være helt normalt, og ingen sykdom hos verken mor eller barn, men det kan som sagt være behov for å få legge seg ned på i litt mer enn fire timer, selv om alt er normalt.

Jeg føler at statsråden ikke tar tak i noe av det som har vært ankepunktet nå, nemlig at man tillater bygging av nye sykehus som er basert på forutsetningen om at man ikke skal få lov til å legge seg ned på i mer enn maks. fire timer, i hvert fall ifølge en slags gausskurve eller av antall fødende, og at det i det reelle valget i dialog mellom den fødende og helsepersonell ikke gis rom for de individuelle tilpasningene som kanskje må til. I de tilfellene der

det ikke skjer noe dramatisk, vet man nødvendigvis heller ikke alltid hva som skjer i kroppen. Det kan være at man har født både ett og to barn og får seg en overraskelse med nummer tre. Da er kanskje reaksjonene helt annerledes.

Jeg må si jeg er bekymret for det. Jeg ønsker ikke å skremme noen, men når fagmiljøene så tydelig sier til oss at de premissene som nå legges for noen av de nye fagavdelingene, ikke gir rom for denne individuelle vurderingen som ligger til grunn for de faglige retningslinjene, er det grunn til å være bekymret. Jeg mener at statsråden ikke svarer på disse spørsmålene i det hele tatt, og dermed heller ikke tar det ansvaret han har.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [13:49:24]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Nicholas Wilkinson, Karin Andersen og Arne Nævra om å rette opp mangler i rusbehandling (TSB) som anbudsrunder fra Helse Sør-Øst har ført til (Innst. 282 S (2017–2018), jf. Dokument 8:157 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Olaug V. Bollestad (KrF) [13:50:15] (komiteens leder og ordfører for saken): Forslagsstillerne bak representantforslaget ber regjeringen sørge for at de geografiske og faglige manglene som anbudsrunder innen feltet TSB i Helse Sør-Øst har ført til, blir rettet opp. Forslagsstillerne ber videre om at regjeringen instruerer Helse Sør-Øst om å gjennomføre tiltak for å rette opp manglene – om nødvendig med ekstra utlysning av anbud, og om nødvendig med forslag om bevilgningsøkninger. Statsrådets svar er at det ikke foreligger faglige eller geografiske mangler ved tilbudet i Helse Sør-Øst.

Her er det åpenbart ulike synspunkter på hva som er situasjonen, og hva vi som politikere skal akseptere av det som skjer. Uansett er det et faktum at anbudsrunder resulterer i at antallet TSB-plasser i regionen totalt sett reduseres. Det offentlige inngår ikke avtaler med Lo-

landsheimen og Bragernes, og Borgestadklinikkenes avrusningstilbud i Skien reduseres.

Fra Kristelig Folkepartis side ser vi i denne saken at det handler om at vi som samfunn og vi som ansvarlige politikere for behandlingstilbud ikke kan akseptere at gode og viktige omsorgs- og behandlingstilbud avvikles eller legges ned.

Kristelig Folkeparti fremmer i dag, sammen med Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV, et såkalt løst forslag, forslag nr. 5, der vi

«ber regjeringen sikre at det i Helse Sør-Øst åpnes for et tilleggsanbud på 10 avrusningsplasser snarest mulig, som kan erstatte de 10 plassene som er bygget ned i helseregionen. Fram til et slikt anbud er gjennomført bes regjeringen, innenfor regelverket for offentlige anskaffelser og om nødvendig gjennom tilskudd, sikre at Blå Kors Borgestadklinikken kan opprettholde dagens drift».

Årsaken til at vi trekker det som er komiteens tilråding i innstillingen, og erstatter dette med et nytt forslag i dag, er at komiteen har mottatt et brev fra statsråden av 16. mai. I den første delen i vedtaket er det spørsmål om penger. Kristelig Folkeparti mener at det er behov for ekstra midler her, og vi ser fram til at det blir konstruktive og gode forhandlinger i revidert budsjett for 2018. Den andre delen er mer utfordrende og finnes i en avtale mellom Helse Sør-Øst og Borgestad som utløper den 1. juli i år, som jeg mener burde vært midlertidig forlenget. Men hvis Helse Sør-Øst sier de ikke kan det, er det vanskelig å argumentere imot. For Kristelig Folkepartis del er det også dette som gjør at vi mener at det bør vurderes i RNB. Dette handler altså om å dekke kostnader fra 1. juli til ny avtale er på plass etter tilleggsanbudet.

Med dette tar jeg opp de forslagene Kristelig Folkeparti er alene om, og forslag nr. 5, som vi er sammen med Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV om.

Presidenten: Representanten Olaug V. Bollestad har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Tellef Inge Mørland (A) [13:53:25]: Denne saken handler om dem som ikke har de høyeste og sterkeste stemmene, men som desto mer trenger at samfunnet stiller opp for dem. Det har vært mye turbulens i etterkant rundt anbudet Helse Sør-Øst gjennomførte. Som samfunn må vi være villig til å prioritere et godt behandlingstilbud for dem som sliter med avhengighet, enten det gjelder rus, alkohol eller spilleavhengighet – både for den det gjelder sin del, og for pårørende og samfunnets del.

Når en har gjennomført et anbud, må selvsagt også det offentlige følge spillereglene som gjelder for nettopp offentlige anskaffelser, selv om utfallet ikke skulle bli helt som en hadde tenkt eller håpet. Men det er bekym-

ringsfullt når solide fagmiljø som gjennom tiår har opparbeidet seg høy kompetanse, smuldrer opp som følge av anbudsprosessene. Borgestadklinikken har en solid posisjon både hos brukere, i fagmiljø og i samfunnet for øvrig, en kompetanse som bør verdsettes.

Det som imidlertid ikke er styrt av lov om offentlige anskaffelser, er det valget Helse Sør-Øst, med statsrådets velsignelse har gjort, nemlig å redusere antall behandlingss plasser, eller som statsråden så fint har sagt det i et av sine brev: «Antall plasser reduseres noe».

I Agder har Lolandsheimen i en årrekke vært helt sentral for å hjelpe dem som sliter med avhengighet. Det kan være verdt å merke seg hva komitéflertallet bestående av en samlet opposisjon, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV og Kristelig Folkeparti, skriver i innstillingen:

«Flertallet er særlig bekymret for Agder-regionen, som vil bli stående som den store taperen i anbudet med 27 færre plasser.»

Vi bør ikke få store geografiske forskjeller i hva slags behandlingstilbud som gis. For meg er det vanskelig å se at dette fra regjeringens side er en satsing på dem som sliter med rusavhengighet. Både den gylne regel og rusreformen blir honnrord uten innhold om ikke vi som fellesskap velger å prioritere denne typen tiltak når det skal handles.

Når Arbeiderpartiet i inneværende år vil styrke sykehusene og helseforetakene med over 1 mrd. kr mer enn regjeringen, er det nettopp fordi en skal ha mulighet til å gi et bedre tilbud bl.a. til dem som sliter med rusavhengighet. Det er et svært tydelig signal når komiteens flertall ber regjeringen sikre at det i Helse Sør-Øst åpnes opp for et tilleggsanbud på ti avrusningsplasser snarest for å unngå at kapasiteten innen avrusning kuttes. Dette vil også gi Borgestadklinikken en ny sjanse – selvsagt innenfor regelverket om offentlige anskaffelser.

Forslaget er et signal om at flertallet tar rusomsorgen på alvor, og en tydelig beskjed til regjeringen om at vi skal hjelpe dem som trenger det mest, først, framfor nye skatteuttak til dem som har mest. Det signalet er jeg stolt over at Arbeiderpartiet er med på å stå bak.

Jeg tar opp forslag nr. 1, som Arbeiderpartiet er med på sammen med Senterpartiet og SV.

Presidenten: Representanten Tellef Inge Mørland har tatt opp det forslaget han refererte til.

Sveinung Stensland (H) [13:56:32]: Når vi kjøper helsetjenester, handler det primært om å sørge for at befolkningen får de tjenestene de har behov for. Det er de regionale helseforetakene som har sørge-for-ansvar, og det er de som skal vurdere dette og sørge for at tilbudet kommer på plass. RHF-ene baserer sine anskaffelser på vurderinger av både kvalitet og kostnad. De ønsker å

få mest mulig helse til alle for de midlene vi har til rådighet. Helsetjenesten må ha for øye effektiv bruk av de samlede tildelte ressursene, slik at befolkningen får et best mulig tilbud både kvalitativt og kapasitetsmessig.

Når det legges opp til konkurranse, får det nødvendigvis konsekvenser. Det oppfattes gjerne dramatisk for enkelte institusjoner. I det tilfellet vi diskuterer her, var det flere ideelle aktører som deltok i konkurransen, og én av dem vant. Det er krevende både politisk og for dem det angår som driver med dette, men hvis vi har for øye en best mulig helsetjeneste for flest mulig og å få mest mulig ut av ressursene, er dette en god måte å jobbe på. Vi ser også at nye ideelle aktører har kommet til der andre har tatt markedsandeler. I noen tilfeller fortrenger ideelle aktører rent kommersielle aktører, så dette bildet er sammensatt.

Flertallet ber i denne saken regjeringen sikre at det i Helse Sør-Øst snarest mulig blir åpnet for et tilleggsanbud for ti avrusningsplasser som kan erstatte de ti plassene som ifølge deres påstand blir bygd ned. En ber også om å kjøpe tilleggs plasser fram til dette er på plass, med den presiseringen at det er i tråd med dagens regelverk for offentlige innkjøp. Det er jo en betingelse for alt vi gjør, at vi følger regelverket, men det er nyttig at det blir presisert i et vedtak.

Som jeg har vært inne på, vil dette koste penger – i størrelsesorden 40 mill. kr. Det er noe moderert i det nye forslaget, men det er fortsatt problematisk, etter vår vurdering.

Jeg stiller meg også undrende til at vi på Stortinget skal være bedre i stand til å vurdere behovet for plasser enn foretaket som er satt til å forvalte helheten i helsetjenesten i regionen. Et vedtak om flere plasser utover anbudet innebærer faktisk en risiko for overkapasitet på dette området, noe som selvsagt vil gå ut over andre deler av tjenestetilbudet. Jeg frykter, hvis en her går inn i enkeltanbud og sier at her skal vi rette opp, her skal vi kjøpe flere plasser, griper vi inn i enkelttilfeller, som gjerne får utilsiktede konsekvenser for andre deler av helsetjenesten. Vi har en samlet pott som vi skal bruke på helse, og da må vi sørge for at den blir brukt mest mulig riktig.

Kjersti Toppe (Sp) [13:59:26]: Senterpartiet er bekymra fordi vi ser at det skjer ei sakte nedbygging av ideell sektor i Noreg. Trass i fagre politiske løfte gitt av alle stortingsparti om viktigeita og nødvendigeita av ein sterk og veksande ideell sektor, er det altså ei anna verkelegheit som er ute i praksis.

Ideell sektor driven utan profitt har vekse fram over år og har bygd ein stor kompetanse. Ofte har ideell sektor vore føregangsmodell for utvikling av det offentlege helsevesenet, og Senterpartiets mål er at ideell sektor

ikkje skal vera eit supplement, som mange seier, men ein integrert del av eit sterkt offentleg helsetilbod. Vi skil skarpt mellom private ideelle tilbydarar og private kommersielle tilbydarar.

I 2016 fremja Senterpartiet eit forslag for Stortinget om å be regjeringa

«innføre et mål om at 25 prosent av den samlede omsorgssektoren skal være organisert og drevet som ideell virksomhet innen 2030».

Det fekk vi ikkje fleirtal for, men vi fekk fleirtal for at Stortinget bad

«regjeringen fastslå et mål om vekst i andelen av den samlede helse- og omsorgssektoren som skal være organisert og drevet som ideell virksomhet, og på egnet måte legge fram for Stortinget en plan med kortsiktige og langsiktige tiltak for å oppnå dette».

I det forslaget som vi fremjar i dag, vert det reist kritikk mot anbudsrunder i Helse Sør-Aust når det gjeld rusbehandling, og det er det gode grunnar for. Talet på ordinære langtids plassar vert redusert frå 23 til 10, 10 utgreiingsplassar vert lagde ned og ikkje erstatta, talet på døgnplassar vert redusert frå 129 til 110, og talet på polikliniske konsultasjonar er redusert frå vel 8 000 til 5 000.

Helse Sør-Aust meiner at anskaffinga har bidrege til å styrkja tenestene. Eit fleirtal her les saka annleis, at både kvalitet og kapasitet i regionen sin avrusingskapasitet vert svekt som eit resultat av tilbudet. Når 20 avrusingsplassar på Blå Kors Borgestadklinikken vert erstatta av ti plassar i helseføretaket, er det ei halvering. Statsråden skriv at nedtrekk av behandlingsplassar kan forklarast med at avrusing i tilbudet frå Helse Sør-Aust er lagt inn som ein del av behandling. Det synest eg er spesielt.

Det finst i dag nasjonale faglege retningslinjer for nettopp denne typen teneste, og det finst ikkje noko i desse retningslinjene som tilseier at integrering av avrusing i eit heilskapleg behandlingssløp skal føra til mindre behov for behandlingsplassar. Difor inneber dette tilbudet i Helse Sør-Aust eit reelt tap av behandlingsskapasitet for menneske med alkoholavhengigheit og/eller medikamentproblem.

I regjeringsplattforma står det at dette behandlingstilbodet skal verta styrkt. No skjer det motsette. Vi fremjar forslag om det, som eg tar opp no, og ein del andre forslag. Eg synest det er dumt at ikkje Kristeleg Folkeparti er med oss på forslaget om at det skal verta fleire behandlingsplassar for alkoholavhengige.

Elles støttar vi fleirtalsforlaget.

Presidenten: Representanten Kjersti Toppe har tatt opp det forslaget som hun refererte til.

Sheida Sangtarash (SV) [14:02:48]: Etter en anbudsrunder innen feltet tverrfaglig spesialisert rusbehandling skal to unike institusjoner med svært lang fartstid

bli nedlagt. Det gjelder de to Blå Kors Borgestadklinikene i Drammen og Vennesla. Ca. 16–17 pst. av den voksne befolkningen vil i løpet av livet ha en ruslidelse, ca. 13 pst. en alkohollidelse og ca. 6 pst. en narkotikalidelse. De fleste rusavhengige i dette landet bruker alkohol, og mange av disse er eldre. Det gjennomførte tilbudet vil gi et redusert tilbud til alkohol- og medikamentavhengige og til spillavhengige, og det svekker også kjønnsdelt behandling.

Gode fagmiljøer, spisskompetanse og tverrfaglige team bygges ikke over natten. Det er kontinuitet og samarbeid over tid som skaper fagmiljøer med unike tilbud. Disse to institusjonene har gjennom henholdsvis 40 og 70 år opparbeidet erfaring, gode resultater og unike behandlingsmetoder innenfor feltet. Som resultat av nedleggelsen vil antall døgnplasser bli redusert i regionen. Det blir færre korttids plasser, færre ordinære langtids plasser, utredningstilbudet og den polikliniske kapasiteten blir redusert, og tjenesten blir flyttet lenger unna de menneskene som benytter seg av tilbudet.

Agder-regionen vil bli stående som den store taperen i tilbudet, med 27 færre plasser. I Buskerud trekkes DPS fram som et alternativ. Det er ikke reelt. Trykket er stort, og mange vil bli avvist. Mange av pasientene i Vestre Viken HF vil få avrusning, døgnbehandling og poliklinikk på tre ulike steder. Dette vil ikke gi pasientene bedre og mer sømløse overganger.

Pasientene til Borgestadklinikken i Skien og gravide og småbarnsforeldre er nå tenkt avruset på Sykehuset Telemark før de overflyttes til klinikk. Disse pasientgruppene ble tidligere avruset i Borgestadklinikken høyspesialiserte tilbud i nabobygningen på avdeling Borgestad med nærhet til behandlingsteamet som skulle følge dem videre. Det gjorde at pasientene på Bragernes hadde et sømløst forløp med avrusning, døgnnetter og poliklinikk i to nabobygninger i Drammen. Dette tilbudet blir nå borte.

Poliklinikken på Bragernes og poliklinikken i Skien har de siste årene hatt en økning i antall konsultasjoner med spillavhengige. Dette blir også et problem.

Dette er et verdispørsmål: Skal det være den kortsiktige kjøp-og-salg-tanken som styrer, eller skal menneskenes behov være i sentrum?

Statsråd Bent Høie [14:06:09]: Jeg viser til det justerte forslaget som er omdelt, og til saksordføreren/komitelederens innlegg, og jeg er glad for at noen av de forholdene som jeg påpekte i mitt brev, er tatt hensyn til. Det er likevel grunn til å understreke noen forhold som er krevende med det forslaget som ser ut til å få flertall, som jeg føler ansvar for å opplyse Stortinget om.

Jeg merker meg at en mener det er behov for større kapasitet til avrusning. Jeg vil minne om at jeg i foretaks-

møtet med Helse Sør-Øst stilte krav om at avrusningskapasiteten skulle opprettholdes i området. Jeg mener også at det er oppfylt. Dette oppfylles, som jeg også har understreket tidligere, ved at tenkningen som nå ligger i de faglige retningslinjene, er at vanlig avrusning er en integrert del av et behandlingsforløp i tverrfaglig spesialisert behandling. Hvis Stortinget nå ønsker at det skal etableres ti nye avrusningsplasser, er spørsmålet da om dette er plasser som er ordinære avrusningsplasser, som nå er en del av et behandlingsforløp i TSB. Da er det ikke klokt å etablere dette som selvstendige plasser, da bør det være tverrfaglige plasser, altså TSB-plasser.

De ti plassene som nå er etablert på Sykehuset Telemark, gjelder avrusning som krever høyspesialisert både somatisk og psykiatrisk kompetanse, der en må ha denne kompetansen til stede sammen. Hvis en da skal ha ti nye plasser, bør det selvfølgelig representere det som er dagens faglige tilnærming. Jeg vil også minne om at en nå jobber med pakkeforløp innenfor rusfeltet, der det nettopp ikke skal være ventetid, altså at avrusning og oppstart av tverrfaglig spesialisert behandling skal skje samme dag. Ved å dele dette opp oppstår det som Stortinget og jeg mange ganger har vært opptatt av er et problem, at folk kommer inn til avrusning, og så må de tilbake igjen og vente på videre oppfølging.

Dette har også en kostnadsside, og jeg er glad for at saksordføreren viser til at det eventuelt må håndteres i budsjettforhandlingene.

Når det gjelder del to av vedtaket, vil jeg minne om at det kan ligge åpenbare rettslige hindringer i veien for at regjeringen kan sikre en spesiell tilbyder en tilleggsavtale. Det er ifølge Helse Sør-Øst ikke juridisk grunnlag for å videreføre dagens avtale med Blå Kors Borgestadklinikken. Når vi skal følge opp tilrådingen i del to av vedtaket, kan det derfor være tale om en ulovlig direkteanskaffelse. Jeg er derfor glad for at flertallet i komiteen har lagt inn dette forbeholdet om at offentlige anskaffelser skal respekteres, og at lovverket skal legges til grunn for det.

Jeg vil også understreke at dette anbudet førte til at flere ideelle aktører vant fram og får drive sitt tilbud.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Tellef Inge Mørland (A) [14:09:29]: Jeg konstaterer at statsråden synes å være svært godt fornøyd med resultatet av anbudet for rusbehandling som Helse Sør-Øst har gjennomført. Hans egen parlamentariske nestleder, Svein Harberg, og to andre Høyre-representanter har imidlertid den 9. februar, sammen med resten av sørlandsbenken, sendt et brev til statsråden med kraftig kritikk av anbudet og med bekymring for tilbudet om avrusning og behandling i Helse Sør-Øst. I brevet sies det bl.a.:

«Gjennom dette blir tilbudet til rusmisbrukere i

vår region redusert, og det er vanskelig å forstå at denne beslutningen er i tråd med Stortingets signaler om styrking av rustilbudet, og om styrking av ideell sektor.»

Brevet er sendt av Høyre-representanten Harberg og avslutter bl.a. med at man karakteriserer Helse Sør-Østs beslutning som «svært uklok».

Mener statsråden at det i denne saken er hans egen parlamentariske nestleder som er svært uklok, eller skulle statsråden gjerne sett at en i forbindelse med anbudet hadde fått en annen løsning, som i større grad hadde styrket behandlingstilbudet på feltet?

Statsråd Bent Høie [14:10:31]: Jeg sier ikke at noen er uklok, men jeg tror det er lurt å lytte til ikke bare én aktør i denne saken.

Denne anskaffelsen har gitt mulighet for å etablere avtaler med ytterligere tre ideelle virksomheter, i tillegg til at Borgestadklinikken fortsatt har en meget stor og sentral rolle i tilbudet til denne pasientgruppen.

Måten en teller plasser på, kan fort føre til at en teller seg bort. Som jeg sa, skal avrusning nå – i tråd med de nye retningslinjene – være en integrert del av et behandlingsforløp i TSB. Det er nettopp for å unngå det som har vært mye kritisert tidligere – at man får tilbud om en avrusningsplass, men så det er ingen sammenheng i tilbudet, slik at man skrives ut igjen og må vente på å få komme inn i et TSB-tilbud i etterkant. Det vil ikke være mulig etter at de nye pakkeforløpene innføres, og det er viktig at nye anbud tar høyde for det, slik at dette er en integrert del av behandlingstilbudet.

Tellef Inge Mørland (A) [14:11:40]: Jeg takker for svaret. Statsråden innrømmer selv i brev til komiteen av 5. april at «antall plasser reduseres noe». For Agders del innebærer det at antall behandlingsplasser reduseres med 27, noe som gir dramatiske konsekvenser for Lolandsheimen, Borgestadklinikken avdeling i Vennessla. Også ved Bragernes i Drammen og ved Borgestadklinikken i Skien er konsekvensene svært store. Gjennom mange år har man bygd opp høyt kompetente fagmiljøer ved disse avdelingene, som nå brytes opp. Samtidig blir behandlingskapasiteten i Helse Sør-Østs område redusert.

Vil vi framover måtte forvente at statsråden sitter stille mens antall behandlingsplasser innen rus- og avhengighetsfeltet fortsetter å «reduseres noe», eller vil statsråden sørge for at den reduksjonen som har skjedd i forbindelse med dette anbudet til Helse Sør-Øst, blir unntaket og ikke regelen?

Statsråd Bent Høie [14:12:35]: Jeg synes det er ganske alvorlig at representanten på en så åpenbar måte skaper et feil inntrykk av mitt svar til Stortinget. Han le-

ser en halv setning, stopper bevisst ved et komma og fullfører ikke setningen. Setningen som står i svaret, er:

«Antall plasser reduseres noe, men plassene vil utnyttas bedre ved at det etableres helhetlige behandlingsforløp.»

Det er sitatet, og jeg vil be om at representanten slutter med å gjengi mine sitater på en feilaktig måte.

Det er nettopp det som ligger i det jeg har forklart i mitt innlegg i Stortinget.

Når det gjelder antall plasser innen tverrfaglig spesialisert behandling, ikke minst hos ideelle, vil jeg minne om at tverrfaglig spesialiserte ideelle rusplasser var vedtatt nedlagt – flere av dem var nedlagt – da jeg overtok ansvaret som helseminister. De er igjen åpnet og driver omfattende behandling, nettopp som følge av at en fikk et regjeringsskifte i 2013.

Tellef Inge Mørland (A) [14:13:40]: Det er nok ikke bare jeg som har en slik oppfatning. Jeg oppfatter brevet som en samlet sørlandsbenk har stilt seg bak, som et signal om at også Høyres representanter fra i hvert fall Agder oppfatter det problematisk at man har fått det utfallet man har fått i forbindelse med denne anbudskonkurransen.

Da er spørsmålet: Er det fortsatt slik at det er Høyres representanter fra Agder som ikke har forstått noe, eller kan det tenkes at situasjonen som har oppstått, også handler om hva slags økonomisk handlingsrom Helse Sør-Øst har hatt i forbindelse med kjøp av plasser, og at man ideelt sett skulle hatt sterkere økonomiske muskler, slik at man kunne ha kjøpt mer kapasitet på dette feltet?

Statsråd Bent Høie [14:14:25]: Helse Sør-Øst har fått bedre økonomi til å kjøpe plasser innenfor tverrfaglig spesialisert behandling som følge av at Høyre, Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet og Venstre nå styrer Norge. Jeg vil minne om at Phoenix Haga ble vedtatt nedlagt under Jonas Gahr Støre som helseminister. Finnmarkskollektivet fikk ikke videreført avtalen under Jonas Gahr Støre som helseminister. Dette er institusjoner som nå er oppe og går og behandler pasienter.

Dette anbudet innebærer en utvidelse av den økonomiske rammen på 20 mill. kr utover det som var rammen sist anbudet ble gjennomført, under en Arbeiderparti-styrt regjering. Det var også en utvidelse av det økonomiske grunnlaget.

Bakgrunnen for at Borgestadklinikken selv sa opp denne avtalen som de hadde gått inn på, var at de økonomiske betingelsene i den forrige avtalen var så dårlige at det ikke var mulig å leve med. Det er også en årsak til at Helse Sør-Øst økte de økonomiske rammene, og at institusjonen nå får bedre betalt for aktiviteten den har.

Olaug V. Bollestad (KrF) [14:15:40]: Statsråden sa at det er bygd ned ti avrusningsplasser ved Borgestadklinikken, og så er det bygd opp ti plasser på Sykehuset Telemark. Situasjonen på Sykehuset Telemark er at de må be leger fra Borgestad om å gå inn i vaktordninger for seg. Det offentlige betaler egentlig dobbel pris av Borgestadklinikken sine ti plasser, for å få det aktualisert.

Under en spørretime her i salen svarte statsråden på direkte spørsmål fra undertegnede om han synes det er greit at det offentlige har bygd opp tjenester som de ideelle faktisk kunne betjent. Statsråden svarte da nei. Hva synes statsråden da om det som gjøres i Telemark – man bygger ned plasser og ber dem som jobber der, om å gå vakter der plassene bygges opp – noe som egentlig ødelegger porteføljen til Borgestadklinikken totalt sett?

Statsråd Bent Høie [14:16:43]: Jeg står for det jeg sa om at det ikke er riktig at det offentlige bygger opp tilbud som ideelle kan betjene. Men det er ikke det som er tilfellet når det gjelder de ti plassene. Det var i forkant av dette anbudet avklart at på samme måte som i alle de andre helseregionene våre er det behov for høyspesialiserte avrusningsplasser med høy somatisk kompetanse for å avruse de sykeste pasientene. Det oppfattet jeg egentlig ikke var noe særlig omstridt før anbudet heller. At Sykehuset Telemark da, for å løse den oppgaven de har et ansvar for, inngår et samarbeid med Blå Kors for å benytte seg av deres kompetanse og betaler for det, synes jeg er positivt. Det viser også en vilje til nettopp å samarbeide med private ideelle for å løse offentlige helseoppgaver, for dette er et tilbud som man ikke kunne ha gitt med samme kvalitet på et sykehus som ikke har et somatisk tilbud i tillegg.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme. Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [14:17:52]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Solfrid Lerbrekk, Freddy André Øvstegård og Nicholas Wilkinson om fast ansatte vikarer for bedre velferd og tryggere jobber (Innst. 281 S (2017–2018), jf. Dokument 8:159 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til fem replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen,

og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Kjersti Toppe (Sp) [14:18:41] (ordfører for saka): I januar i år hadde Aftenposten eit oppslag om at norske sjukehus bruker 900 mill. kr kvart år på å leiga inn vikarar. Frå 2012 til 2017 brukte helseføretaka totalt 4,3 mrd. kr på innleige av legar, sjukepleiarar og anna helsepersonell.

Rekrutteringsvanskar for helsepersonell er ikkje eit nasjonalt problem, det er eit globalt problem. På verdsbasis manglar ein nesten 4,3 millionar helsearbeidarar, og i denne innstillinga peiker ein samla komité på at målet i Noreg må vera å oppnå eit mest mogleg berekraftig nasjonalt tenestetilbod med kvalifisert arbeidskraft og unngå uetisk rekruttering av arbeidskraft frå land som sjølve har kritisk mangel på helsepersonell. Det er ein prinsipielt viktig merknad.

I innstillinga om dette representantforslaget er det ein samla komité som i merknadene sine presiserer at vikarar berre skal kunna erstatta fast tilsette ved sjukdom etc., og ikkje vera ein fast måte å bemanna helse- og omsorgstenestene våre på. Ein samla komité viser òg til at låg grunnbemanning kan gi seg utslag i høgare sjukefråvær og auka behov for vikarar. Fleire heile faste stillingar i helse- og omsorgstenestene vil kunna motverka behovet for innleige. Ein samla komité skriv òg at det er svært viktig at helsetenesta reduserer bruken av ekstern innleige til eit absolutt minimum og har eigne planar for langsiktig rekrutteringsarbeid og utdanning av eigne medarbeidarar med riktig kompetanse. Ein samla komité viser òg til at stor vikarbruk i helse- og omsorgstenestene vil påverka kvaliteten og vera ein fare for pasientsikkerheita, og at bruk av bemanningsbyrå òg er dyrare enn å tilsetja eigne helsearbeidarar.

Arbeidarpartiet, Senterpartiet, SV og Kristeleg Folkeparti står bak fleirtalsinnstillinga, der ein i forslag til vedtak I ber regjeringa om å gjennomgå vikarbruken i helseføretaka for å sjå til at bruken ikkje er i strid med reglane i arbeidsmiljølova, og i forslag til vedtak II ber regjeringa sørgja for nedtrapping i bruken av ekstern innleige i helseføretaka parallelt med auka bruk av fast tilsette vikarar, også kjende som vikarpoolar. Så står Arbeidarpartiet, Senterpartiet og SV bak mindretalsforslag om å be regjeringa sørgja for at alle helseføretaka har ordningar med vikarpool, om å leggja til rette for at flest mogleg deltidstilsette får tilbod om fast vikarstilling for å gi dei heil stilling, om å ta eit initiativ overfor partane i arbeidslivet om eit samarbeid for oppretting av vikarpool med fast tilsette vikarar i kommunane, og om å fastsetje konkrete og målbare krav til ein høgare del heiltidsstillingar i helseføretaka.

Med det vil eg anbefala komiteen sine forslag til vedtak.

Tore Hagebakken (A) [14:21:57]: Først honnør til forslagsstillerne for å ha fremmet viktige forslag – i Arbeiderpartiets ånd, vil jeg legge til.

En samlet komité understreker at vikarer bare skal kunne erstatte fast ansatte ved sykdom etc., og ikke være en fast måte å bemanne helse- og omsorgstjenester på – bra. Komiteen påpeker også at stor vikarbruk kan påvirke kvaliteten og utgjøre en fare for pasientsikkerheten. Men regjeringspartiene hopper av når det kommer til konkrete forslag. De vil heller ikke være med på å si at heltidskultur bidrar til høyere kvalitet i tjenestene og lavere sykefravær.

En samlet komité sier videre at det er grunn til å tro at helseføretakene ikke har gjort nok for å unngå bruk av eksternt innleide helsearbeidere. Alle partier sier også at det er svært viktig at helsetjenesten reduserer bruken av ekstern innleie til et absolutt minimum – veldig bra. Og Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV og Kristelig Folkeparti sørger for flertall for forslaget om nettopp en slik nedtrapping, noe regjeringa må sørge for. Men da hopper regjeringspartiene av igjen. Er det fordi de ikke vil ha økt bruk av faste vikarer, også kjent som vikarpooler, som eksempelvis Haukeland universitetssjukehus har god erfaring med? Også Ahus vurderer et lignende bemanningssenter. Heldigvis er det flertall for forslaget.

Flertall er det også for å be regjeringa gjennomgå vikarbruken i helseføretakene for å se til at bruken ikke er i strid med arbeidsmiljølovens bestemmelser. Men det vil heller ikke Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre være med på. Arbeidsmiljøloven § 14-9 slår fast at arbeidstakerne skal ansettes fast. Her kommer en åpenbar forskjell i norsk politikk til syne. Hva slags signaler gir regjeringspartiene? Uansett forutsetter vi aktiv oppfølging fra regjeringa av det vi vedtar senere i dag.

Flere forslag i innstillingen burde ha fått flertall. Jeg kan ikke skjønne annet enn at Kristelig Folkeparti må være veldig nær ved å kunne støtte særlig forslaget om å be regjeringa ta initiativ overfor partene i arbeidslivet knyttet til etablering av vikarpooler i kommunene. Kristelig Folkeparti står sammen med oss i blomstrende omtale av viktigheten av å ha tilbud om fast ansatte vikarer i kommunene og viktigheten av samarbeid mellom særlig mindre kommuner. Men det er ikke for sent å slutte seg til ennå, så det var min lille oppfordring.

Uansett vedtar vi noe som er viktig her i dag, men egentlig er vi nær potensialet for å vedta enda mer som er viktig. Det var til representanten Bollestad i særdeleshet.

Presidenten: Skal representanten ta opp forslag?

Tore Hagebakken (A) [14:24:59]: Jeg hørte Toppe anbefale komiteens innstilling. Jeg vil i tillegg ta opp de forslagene der Arbeiderpartiet er medforlagsstiller – og det er alle mindretallsforslagene.

Presidenten: Da har representanten Tore Hagebakken tatt opp de forslagene han refererte til.

Erlend Larsen (H) [14:25:17]: Vi i Høyre er enige om at antallet reduserte stillinger må ned på et så lavt antall som overhodet mulig. Det er viktig for alle som ønsker å ha en full stilling å gå til. Det er enhver eiers og leders plikt å snu de steinene som skal til for å få flere ansatte opp i full stilling. Samtidig er helsevesenet en komplisert tjeneste hvor det er behov for ansatte til alle døgnets tider, og hvor bemanningsbehovet varierer gjennom døgnet. Det er ikke ønskelig å ha et stort antall ansatte i perioder hvor bemanningsbehovet er lavt, og overtallighet har også en kostnadsside som går på bekostning av andre behov i helsevesenet.

Innleie av helsepersonell bør være unntaket og ikke hovedregelen. Innleie vil ofte være fordyrende og mange ganger et resultat av for svak planlegging. I en sak som dette blir det galt å indikere at bemanningsbransjen opptrer ulovlig, eller at den driver med grov utnyttelse av mennesker. De aller fleste byråene opptrer på en god måte og løser hvert år et helt nødvendig og legitimt behov for arbeidskraft hos arbeidsgiverne. Bemanningsbyråene gir også et stort antall arbeidssøkere mulighet til å få arbeidstrening og erfaring, noe som gir dem nødvendig erfaring for å få fast arbeid senere. Dette har også en stor samfunnsmessig verdi som ikke skal undervurderes.

For å få til flere fulle stillinger må både arbeidsgivere i helsevesenet og de ansatte og deres organisasjoner være fleksible. Bruken av deltid for fast ansatte i sykehusene har gått ned med mer enn 20 pst. i alle helseregionene siden 2010. Andelen medarbeidere som har fått høyere stillingsprosent, har også økt, så veldig mye positivt har skjedd de siste årene.

Dette er en viktig sak for svært mange mennesker. Det er viktig at så mange som mulig får full stilling. Et av målene i Jeløya-plattformen er å arbeide for å etablere en heltidskultur i arbeidslivet. Å ha en jobb som gjør det mulig å forsørge seg selv, familien og bidra til fellesskapet, er viktig for oss alle.

«Regjeringens mål er et trygt og fleksibelt arbeidsmarked med lav arbeidsledighet og høy sysselsetting» står det også i Jeløya-plattformen. Hovedregelen skal være fast ansettelse. Samtidig er forslagene fra SV langt på vei ivaretatt ved etablerte krav. Dette er et område som krever et kontinuerlig forbedringsarbeid, et arbeid der alle partene må ta del og vise vilje til å få til gode løsninger.

Sheida Sangtarash (SV) [14:27:51]: Etter mange år med arbeidserfaring i helse- og omsorgssektoren er jeg overbevist om én ting: Kvaliteten i velferdstjenester og de ansattes arbeidsforhold er to sider av samme sak. Skal vi ha trygge tjenestetilbud med kontinuitet og trygghet for innbyggerne, er vi avhengig av å ha trygge ansatte. Derfor er det godt å stå her i dag og fremme SVs forslag og vite at regjeringen med pålegg fra Stortinget nå må gjennomgå vikarbruken i helseforetakene, sørge for nedtrapping i bruken av ekstern innleie og øke bruken av fast ansatte vikarer. Hovedregelen skal være hele og faste stillinger.

Samtidig vet vi at i arbeidslivet, særlig når det gjelder helsetjenester hvor de ansatte arbeider tett med mennesker, vil det alltid være en del sykdom, fravær og behov for vikarer. Klart det er behov for ekstraressurser av og til. Det tror jeg ingen, i hvert fall ikke de som selv har jobbet i helsetjenestene, vil nekte for. Problemet er når dette behovet misbrukes, når deltidsansatte ikke får større stillingsbrøk når det er et klart behov for det både hos den enkelte ansatte og på arbeidsplassen. Problemet er når en deltidsansatt havner nederst på ringelisten fordi hun en dag var syk og ikke kunne ta en vakt. Problemet er når vikarene utnyttes ulovlig og grovt, som bl.a. avsløringene om Orange Helse har vist oss. Problemet er når det betales unødvendig dyre mellomlegg til bemanningsbyråene. Store summer går til å leie inn folk i stedet for å bruke pengene på å sikre faste ansettelser og flere hele stillinger.

Men om bemanningsbyråene tas i bruk, viser det at det finnes et behov i arbeidslivet for å få tak i folk. Men dette er ikke et behov for bemanningsbyråer. Dette burde vært bedre politisk styrt. Behovet er helt konkret bedre offentlige systemer for å sikre kommunene og helsevesenet tilgang på vikarer og sikre flere faste hele stillinger. Haukeland universitetssjukehus, der deltidsansatte får anledning til en bedre stilling og å fylle på med en fast ansatt vikarstilling på toppen av deltidsstillingen, er et godt eksempel.

Det går an å sikre mer trygghet og større stillinger for den ansatte og mer kontinuitet og trygghet for tjenestebrukere, selv om det skulle være behov for vikar.

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Olaug V. Bollestad (KrF) [14:30:46] (komiteens leder): Kristelig Folkeparti er enig med forslagsstillerne i målet om faste stillinger i helse- og omsorgstjenesten, og at vikarbruken må ned. Lav grunnbemanning gir lite slingringsmonn ved sykdom og fravær, noe som gir økt vikarbruk. Derfor er Kristelig Folkeparti opptatt av god grunnbemanning i helse- og omsorgstjenesten, både i sykehusene og i kommunene.

Samtidig må Kristelig Folkeparti si at det er viktig ikke å kriminalisere en samlet bemanningsbransje. Mange byråer løser hvert eneste år et helt nødvendig og legitimt behov for arbeidskraft hos arbeidsgivere, enten det er kommune eller sykehus. Mange steder hadde ikke klart seg i sommerhalvåret, under ferieavvikling eller når aktivitetstopper nås, hvis det ikke hadde vært noen som kunne komme inn med kompetanse og kvalitet. Samtidig må det også sies at det ikke skal misbrukes, og det skal være ordnede forhold for dem som kommer inn.

Dette må vi ha med oss når vi samtidig vil være tydelige på at faste stillinger på det jevne er godt for alle. Det er godt for dem som skal planlegge helsetjenesten, det er godt for dem som skal planlegge sitt private liv, og det er utrolig godt for den som er syk, å vite at det er en jeg kjenner, som kommer. Derfor tror jeg dette er utrolig viktig for hele helsetjenesten.

Og vi må tilstrebe fortrinnsvis, så langt som mulig, å få heltidsstillinger i norsk helsevesen. Samtidig vil jeg også som KrF-er si at de som ønsker å gå i redusert stilling, skal få det, men de skal ha tilbud om fulle stillinger.

Jeg fikk en invitasjon fra Arbeiderpartiets Tore Hagebakken, og det var jo hyggelig. Kristelig Folkeparti er opptatt av at trepartssamarbeidet skal finne fram til gode vikarpooler, og det er faktisk veldig mange kommuner og sykehus som har gjort dette. Jeg var selv ordfører i en kommune hvor vi gjorde dette, med god effekt, og tenker at dette lever sitt liv ute i kommunene. Derfor er Kristelig Folkeparti med på å fremme komiteens tilråding.

Statsråd Bent Høie [14:33:37]: Jeg har gjennom flere år stilt krav til helseregionene om at sykehusene skal jobbe med en heltidskultur, og at flest mulig skal ansettes i hele, faste stillinger. Det gir bedre tjenester, og det sikrer kontinuitet i oppfølgingen av pasientene.

Arbeidet i sykehusene og i helseregionene har gitt resultater. Bruken av deltid for fast ansatte i sykehusene har gått ned med mer enn 20 pst. i alle helseregionene siden 2010, og reduksjonen har fortsatt hvert år siden da. Fra januar 2013 til mars 2018 varierte reduksjonen fra 3,5 pst. til 17,1 pst. mellom helseregionene. Samtidig har andelen medarbeidere som har fått høyere stillingsprosent, økt. Gjennomsnittlig stillingsprosent for fast ansatte ligger på om lag 90 pst. i alle helseregioner. Utviklingen går i riktig retning, men vi er ikke i mål. Faste, hele stillinger er viktig for å beholde og videreutvikle kvalifisert arbeidskraft, rekruttere kompetente medarbeidere, utvikle et godt arbeidsmiljø og redusere sykefraværet.

Det er et lederansvar å sikre en riktig og forsvarlig bemanning. Jeg mener helseforetakene må ha frihet til å

kunne organisere sine ressurser og tilpasse seg lokale variasjoner og behov. Det er bra at flere sykehus har etablert egne vikarpooler eller bemanningsenheter. Det er positivt. Medarbeidere i deltidsstillinger gis mulighet til å øke sin stillingsprosent, og den enkelte medarbeider gis mulighet til å bygge kompetanse. Slike løsninger har også bidratt til å gi nyutdannet helsepersonell faste, hele stillinger, og tiltaket kan også på sikt bedre rekrutteringen. Regjeringen har også fremmet et lovforslag som styrker nettopp rettsstillingen for deltidsansatte.

Bruk av ekstern innleie i spesialisthelsetjenesten er i all hovedsak svært lav. Innleie benyttes som en siste utvei for å dekke opp fravær og ved utfordringer knyttet til å rekruttere riktig kompetanse. Helseforetakene har utarbeidet grundige rutiner knyttet til inngåelse av rammeavtaler med bemanningsbyråer. Sykehusinnkjøp HF benyttes som felles avtaleforvalter og til oppfølging og revisjon av inngåtte rammeavtaler.

Når det gjelder forslaget om å ta initiativ til fast ansatte vikarer i kommunene, vil jeg minne om at jeg ikke har samme styringsmulighet overfor kommunene. Det er kommunene og partene i arbeidslivet som må komme fram til tiltak og virkemidler i den kommunale sektoren.

Jeg mener forslaget fra representantene er godt ivare tatt gjennom etablerte krav og rapporteringsrutiner. Systematisk arbeid over flere år i helseregionene med strategisk bemannings- og kompetanseplanlegging gir mindre bruk av ekstern innleie og øker andelen fast ansatte.

Presidenten: Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Karin Andersen (SV) [14:36:40]: Jeg opplever at det er stor enighet, både politisk og faglig, om at faste, hele stillinger er bra for kvaliteten. Spørsmålet er om rammebetingelsene er til stede, både i kommunehelsetjenesten og i spesialisthelsetjenesten, for å realisere det.

Det har vært mange runder med nedskjæringer også i sykehusene, under ulike regjeringer. Noe som da har vært veldig vanlig, er at det innføres streng ansettelseskontroll når budsjettet skal ned. Sjøl har jeg nå fått informasjon om at Sykehuset Innlandet må skjære ned ganske mye, og da er budet at streng ansettelseskontroll er svaret. Så blir det færre og færre fast ansatte, pasientene kommer likevel, og så må man leie inn vikarer, for det går ikke i hop. Man jobber seg på en måte inn i en slags kronisk for lav grunnbemanning.

Jeg skjønner at det er mange som jobber med dette, men jeg tror det er en «mismatch» et sted mellom de innsparingskravene og de økonomiske styringskravene som blir lagt, og det å jobbe fram både heltidskultur og faste stillinger og å bruke personalressursene mest mulig fornuftig. Det er ingen som har kriminalisert vikarby-

råene, men jeg tror vi alle sammen er enige om – og det var det jeg startet med, og statsråden nikket – at hele, faste stillinger er det som sikrer kvaliteten best. Da er det dumt å betale mye mer for en ansatt som bygger opp kompetanse og neste gang er et annet sted, i stedet for å tenke litt mer langsiktig – ansette folk fast, ha en noe større grunnbemanning, slik at man også kan ta disse svingningene litt mer sjøl og faktisk bygge opp kompetanse i egen virksomhet.

Begrepet «forsvarlig bemanning» ligger til grunn hele tiden, og man må forutsette at det gjøres. Men i praksis driver man fram økt vikarbruk ved at man kronisk både underbemanner og underfinansierer helsetjenesten.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [14:39:38]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Petter Eide og Nicholas Wilkinson om å stoppe omsorgssvikt og overgrep i eldreomsorgen (Innst. 283 S (2017–2018), jf. Dokument 8:146 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletida vert avgrensa til 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten foreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve høve til inntil fem replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Tuva Moflag (A) [14:40:47] (ordfører for saken): Forslagsstillerne tar her opp en svært alvorlig problemstilling. Bakgrunnen for forslaget er bl.a. at Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress i desember 2017 publiserte en undersøkelse som indikerer at rundt 65 000 eldre over 65 år er utsatt for vold i Norge. En samlet komité ser med bekymring på dette.

Til tross for at undersøkelser viser at vold mot eldre er utbredt, finnes det likevel svært begrenset forskning på overgrep i sykehjem. Det er derfor på høy tid at en multimedestudie om vold og overgrep mot eldre pasienter i norske sykehjem nå skal settes i gang, og komiteen ønsker å få informasjon om resultatene fra denne studien når de foreligger.

Komiteens flertall mener imidlertid at det i for liten grad rettes søkelys mot vold i nære relasjoner blant eldre mennesker, det være seg i institusjoner eller i hjemmene. Det er derfor viktig å foreta en omfangsundersøkelse

for i større grad å få kunnskap om omfanget av vold mot eldre, for så å iverksette treffsikre tiltak for å bekjempe dette.

Eldre er en like mangfoldig gruppe som alle andre. Eldre kan være friske, aktive, og de er gjerne ressurser i nærmiljøet. Eldre kan også være syke og pleietrengende. I et parforhold kan eldre være pasient og pårørende. I alle disse rollene kan situasjoner med vold oppstå, og i mange tilfeller kan eldre være svært sårbare. For noen kan sykdom føre til at man endrer personlighet, at man blir aggressiv og utagerende. Dette kan igjen føre til at pårørende blir utsatt for vold. På sykehjemmene kan det oppstå voldelige situasjoner som de ansatte må håndtere.

En samlet komité understreker at menneskerettighetene gjelder alle, uansett helse og livssituasjon, men vil særlig trekke fram at mennesker med en demensdiagnose har en særlig sårbarhet og risiko for rettighetskrænkelser, fordi sykdommen bl.a. rammer kommunikasjonsferdigheter og fører til avhengighet av andres hjelp. Komiteen deler Nasjonalforeningen for folkehelsen sitt syn på at systematisk brukermedvirkning er avgjørende for å ivareta menneskerettigheter i eldreomsorgen.

Komiteens flertall viser til at den langsiktige løsningen på brudd på menneskerettigheter i eldreomsorgen er høyere grunnbemanning. Flere fagfolk på jobb vil gi mer tid til omsorg og forsvarlig behandling av alle pasienter. Det vil også være lettere å oppdage omsorgssvikt og overgrep når man er nok ansatte på jobb, i både sykehjem og hjemmetjeneste.

Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV og Kristelig Folkeparti står bak komiteens innstilling: «Stortinget ber regjeringen vurdere konkrete tiltak for å forebygge overgrep i sykehjem gjennom god grunnbemanning, bedre ledelse og opplæring av ansatte i sykehjem.»

Med det vil jeg takke komiteen for samarbeidet.

Sylvi Listhaug (FrP) [14:43:50]: Det er veldig bra at Sosialistisk Venstreparti setter omsorgssvikt og overgrep i eldreomsorgen på dagsordenen. Det fokuseres veldig mye på vold og overgrep mot barn og unge, men eldre snakker vi altfor lite om. I min tid som byråd i Oslo fikk jeg kjennskap til mange rystende historier, om det som skjedde både i sykehjem, i hjemmetjeneste og også i hjem. Det er eldre som blir banket opp av ektefeller og barn, eldre som blir utsatt for overgrep fra slektninger, eldre som har barn som er rusmisbrukere, og som truer seg til og stjeler penger – eldre som rett og slett lever i et helvete.

Vern for eldre var et fantastisk tilbud som vi hadde i Oslo, og som er der fremdeles. Der har man nå også fått en nasjonal kontakttelefon, og det er veldig, veldig bra. Jeg synes det er bra at Forskningsrådet har fått tildelt

midler til studie om vold og overgrep mot eldre beboere i sykehjem, for vi trenger mer kunnskap om hva som foregår. Det er bra at det settes på dagsordenen i opplæringen av ansatte, for det er de som må se hva som foregår. Mye er nesten for utrolig til å være sant. Derfor er det viktig at man vet hva som kan skje, og kjenner tegnene på det som skjer.

Det er også bra at vi har fått på plass krav om politiattest for dem som ønsker å jobbe i kommunal helse- og omsorgstjeneste, fra 1. januar 2017. Det var en sak jeg gjentatte ganger sendte brev om til den rød-grønne regjeringen, fordi jeg så behovet for å få det på plass. Vi har eksempler på at ansatte i hjemmetjenesten svindlet og stjal fra beboere for deretter å søke seg jobb i andre kommuner, der de kunne fortsette denne praksisen. Derfor er det så bra at dette etter mange, mange år endelig er på plass. Det har skjedd en god del, men mye mer må gjøres. Jeg er helt trygg på at eldreministeren kommer til å prioritere dette området. Dette handler om tryggheten og verdigheten i livet til eldre mennesker, som fortjener det aller beste.

Karin Andersen (SV) [14:46:40]: Først vil jeg ta opp forslaget fra SV og Senterpartiet i innstillingen.

Forslaget vi behandler nå, har vært fremmet flere ganger før. Jeg må innrømme at første gang jeg fikk rapporten fra Kunnskapscenteret i hendene, ble jeg veldig sjokkert. Jeg visste at ting foregikk, men det omfanget som ble avdekt i rapporten om vold og også menneskerettighetsbrudd, er svært alvorlig. Derfor tar vi noen små steg, men jeg må si det er beklagelig at man fra flertallets side heller ikke denne gangen vil være med på å få en skikkelig kartlegging av situasjonen.

Flere av dem som har vært oppe og snakket før meg, sier at dette handler både om nok bemanning og om kvalitet i bemanningen. Det er selvsagt riktig. En ting er at færrest mulig bør være alene på jobb der en kan risikere selv å bli utsatt for vold, men også å utøve vold mot andre. Det vet vi er tilfelle i mange av disse jobbene, en er alene på jobb med et svært ansvar. Sykepleierforbundet hadde en undersøkelse nå i vinter som vi skal ha en interpellasjon om om noen dager. Den handler om at ansatte i omsorgstjenesten må bruke både beroligende medisiner og sovemedisiner fordi de er alene på jobb og ikke klarer å gjøre jobben sin. Dette handler også om at det må være nok kvalifiserte folk på jobb, at arbeidsmengden er slik at de faktisk er i stand til å utføre jobben sin på en forsvarlig måte.

Jeg har lest litt i Helsetilsynets tilsynsmelding for 2017 og sett hvordan de har ført tilsyn med f.eks. helse- og omsorgstjenestene i kommunene. Når det gjelder plikt til forsvarlighet, § 4-1, har de f.eks. vurdert 623 saker, og i hele 252 saker har det vært konstatert lovbrudd:

altså lovbrudd – ikke noe som er beklagelig, men lovbrudd. Det er de sakene som er undersøkt.

Alt dette trenger ikke å være vold eller den type ting, men det er ganske alvorlig. Det er behov for både kartlegging, informasjon, kunnskap og bedre bemanning slik at man i hvert fall sikrer at det er nok folk på jobb – at omsorgssvikten ikke skyldes for lite kapasitet og bemanning.

Presidenten: Representanten Karin Andersen har teke opp forslaget ho refererte til.

Olaug V. Bollestad (KrF) [14:50:01] (komiteens leder): Norge har altså fått sin første eldreminister, og det er bra. Men en egen eldreminister er ikke det samme som at vi får bukt med alle utfordringer innen eldreomsorgen. Vi må være villig til å se at vold og overgrep er et faktum, og bestemme oss for faktisk å prioritere tiltak mot dette. Kristelig Folkeparti har sammen med regjeringspartiene etablert en undersøkelseskomisjon for å undersøke hendelser og andre alvorlige forhold i helse- og omsorgstjenesten, herunder også omsorgssvikt og overgrep i eldreomsorgen.

Vold mot eldre skal ikke forekomme, og Kristelig Folkeparti støtter forslagsstillerne i at vold og overgrep mot eldre må bekjempes og ikke minst forebygges. Det må være en systematisk satsing, det må jobbes på tvers av tjenester, og en må jobbe mot det samme målet – ikke bare i eldreomsorgen. En må se på dette i kommunal-, i justis- og i familie- og kulturkomiteen. Dette må en fokusere på samlet.

Vi må heller ikke miste fokuset på vold i nære relasjoner blant eldre. Det må bekjempes både i hjemmet og i institusjonen. Da må vi komme inn med tiltak lenge før vi nesten tror at det finnes. Vold – enten det gjelder eldre, eller det gjelder unger – må vi tro finnes før vi klarer å se det.

Kjersti Toppe (Sp) [14:52:28]: Nasjonal institusjon for menneskerettar la i 2014 fram rapporten som det vert vist til i dette forslaget, Menneskerettigheter i norske sykehjem. Der vart det konkludert med at behandlinga i norske sjukeheimar neppe er i overensstemmelse med Noregs menneskerettslege plikter. Og rapporten viste til avdekking av grove tilfelle der omsorgssvikt og overgrep har ført til dødsfall, seksuell utnytting, grov tvang og neglisjering, og viste òg til mindre grove situasjonar som òg kan vera eit brot på menneskerettane, f.eks. ulovleg bruk av tvang, fastbinding og medisinering utan samtykkje for å gjera ein bebuar roleg, nedverdige behandling, som det å måtta gå med bleie i staden for å bli følgt til toalettet og å verta pålagt ei urimeleg lang sengetid om natta. Dette handlar òg om menneskerettar.

Som både forskning og tilsynsrapportar frå tidlegare viser og tilbakevendande saker i mediene indikerer, opplever bebuarar på sjukeheim manglande omsorg og mangel på nødvendig helsehjelp. Dette kan vi seia i denne saka utan å verta skulda for krisemaksimering, fordi vi har mange rapportar som det er uunngåeleg for Stortinget å ta på alvor.

Situasjonen bør ikkje overraska oss. I denne saka, som i fødselssaka, har vi eit av verdas beste helsetilbod til eldre, men samtidig må vi ta på alvor dei tilbakemeldingane som er komne. Dette er ei alvorleg sak. Eg har vore med og behandla alle dei tre forslaga frå SV, og eg er, som representanten frå SV, uroleg for at vi i Stortinget ikkje no kan få fleirtal for forslaga om å gjera ei kartlegging. Vi må ha kunnskap, vi må ta på alvor det som har kome fram i tidlegare rapportar, og vi må sjølve ta initiativ for å få ei kartlegging av denne situasjonen i norsk eldreomsorg.

Det er sjølvsagt bra at ein har fått fleirtal for eit forslag om å «vurdere konkrete tiltak» for å førebyggja overgrep i sjukeheim gjennom god grunnbemanning, betre leiing og opplæring av tilsette i sjukeheim. Vi er inne på dei tre viktigaste tinga – god grunnbemanning, betre leiing og opplæring av tilsette. Samtidig er ikkje dette forslaget formulert så veldig tydeleg ved at ein skal «vurdere konkrete tiltak». Eg håpar at vi har ei regjering som tar dette på alvor, at den nye eldreministeren ser på dette som ei av sine aller viktigaste oppgåver.

Statsråd Åse Michaelsen [14:55:45]: Jeg synes det har blitt sagt veldig mye bra fra ulike representanter her i dag. Også representanten Bollestadts tydeliggjøring av behovet for å jobbe bredt tverrdepartementalt, er viktig.

Som eldre- og folkehelseminister er jeg opptatt av at verdier som respekt og menneskeverd skal være grunnleggende i tjenestene til våre eldre. Dette var også et område jeg var opptatt av som stortingsrepresentant, vold i nære relasjoner og hvor viktig det er at vi alle tar ansvar for og bedrer situasjonen.

Kvaliteten på tjenestene blir aldri bedre enn det som skjer i møtet mellom helsearbeideren og pasienten. Den enkelte skal ha trygghet for at en får nødvendige og forsvarlige tjenester, men også for at hver enkelt blir sett som det mennesket en er. Det er et mål at etisk refleksjon skal være en naturlig del av det ordinære kvalitets- og fagutviklingsarbeidet i de kommunale helse- og omsorgstjenestene. Derfor har også regjeringen bevilget midler til systematisk satsing på etisk kompetanseheving blant ansatte i den kommunale helse- og omsorgstjenesten.

Lovens krav om at helse- og omsorgstjenestetilbudet til den enkelte skal være forsvarlig, gjelder både på sys-

temnivå og ikke minst også på individnivå. Dette må sitte i ryggraden hos alle dem som jobber i helse- og omsorgssektoren. Samtidig vil jeg understreke at vi allerede har etablert systemer som arbeider med dette. Statens helsetilsyn har ansvar for det overordnede faglige tilsynet med helse- og omsorgstjenesten. De vurderer om tjenestene er i samsvar med det regelverket som er gjeldende. De vurderer også om bemanning og kompetanse er i samsvar med forsvarlighetskravet.

Som jeg viser til i mitt brev til komiteen, arbeider regjeringen kontinuerlig med å sikre gode og forsvarlige tjenester til eldre pasienter og brukere. Kunnskap, kompetanse og ikke minst god ledelse er helt avgjørende for å sikre gode og forsvarlige helse- og omsorgstjenester. Regjeringen har derfor styrket tilskuddsordningen til grunn-, videre- og etterutdanning av ansatte i omsorgstjenesten. Samlet bevilgning er på i overkant 355 mill. kr i 2018. I 2016 var det nærmere 4 300 ansatte som benyttet disse ordningene og fullførte en grunn- eller videreutdanning. Og det var om lag 17 700 ansatte som gjennomførte kurs, intern opplæring eller annen type etterutdanning.

Regjeringen har også styrket kommuneøkonomien for å sette kommunene i bedre stand til å gi gode og verdige tjenester til eldre. Foreløpige tall fra Statistisk sentralbyrå viser at kommunene økte årsverksinnsatsen i omsorgstjenesten med i underkant av 5 000 årsverk til totalt 143 000 årsverk i 2017.

Nå ble dette mye tall, men jeg vil bare påpeke overfor Stortinget at dette er et område som er viktig, og jeg tror vi tverrpolitisk er enige om å løfte hele saksfeltet.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Tuva Moflag (A) [14:58:52]: Noe av det som forslagsstillerne her er opptatt av, er at man skal ha en god nok grunnbemanning i hjemmesykepleie, sykehjem osv. for å levere gode tjenester. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett som nå er lagt fram, setter regjeringen av 140 mill. kr ekstra til kommuner som er med i forsøk med statlig finansiering av eldreomsorgen, og begrunner dette bl.a. med økte demografikostnader. Hvordan ser eldreministeren for seg at andre kommuner, som ikke er med i forsøket, skal klare å møte disse utfordringene, bl.a. for å hindre vold og overgrep og sikre en god bemanning i sine omsorgstjenester?

Statsråd Åse Michaelsen [14:59:46]: Det som er viktig, er å se hva kommunene som ikke deltar i forsøket, får over rammen. Vi har hatt en økning nå på godt og vel 4 mrd. kr ut til kommunene fra Kommunaldepartementet. Jeg må stole på at kommunene der ute er seg sitt ansvar bevisst og velger rett når det gjelder å bruke pengene. Skulle vi nå fortsette i samme spor med hen-

syn til både hvordan vi jobber og prosentøkningen vi har i antall eldre, måtte en tredjedel av våre ungdommer som går på videregående skole, inn i pleie- og omsorgssektoren. Det sier seg selv at det vil vi ikke klare. Så vi er nødt til å tenke nytt. Vi er nødt til å gjøre arbeidsplassene mer attraktive, bygge kompetanse i etter- og videreutdanning og ikke minst styrke fagmiljøene.

Tuva Moflag (A) [15:00:41]: Takk skal du ha.

Det jeg lurer på, er om det er samsvar mellom den styrkingen som kommuner som er med i statlig finansiering av eldreomsorgen, får, sett opp mot det andre kommuner får – for alle kommuner har like stort behov for å styrke sine tjenester, og de fire milliardene som statsråden henviser til, handler om alle tjenester, mens de 140 millionene til seks kommuner er øremerket eldreomsorg. Hvor mye styrkes eldreomsorgen gjennom de frie inntektene til kommunene, slik at de gjøres i stand til å øke grunnbemanningen og ikke minst hindre vold og overgrep mot eldre?

Presidenten: Presidenten vil påpeke at all tale skal rettes til presidenten – også takk.

Statsråd Åse Michaelsen [15:01:30]: Forsøket med statlig finansiering er nettopp for å styrke kvaliteten ute i kommunene og gjør den mer lik. Vi har sett at det er altfor stor forskjell i pleie- og omsorgssektoren når det gjelder eldre ute i kommunene. Det er en av grunnene til at vi har satt i gang et forsøk. Den kapitalen vi nå tilfører forsøket, gis fordi vi har sett at i de seks kommunene som deltar, har man prøvd og feilet og testet ut, og det har vist seg at på noen områder går vi videre, på andre områder har vi lagt det bak oss. Derfor vil ikke jeg si at det behovet som de seks kommunene tester ut, er synonymt med det behovet som gjenspeiler seg ute i kommunene.

Så spør representanten om hvilket beløp som er aktuelt for de kommunene der ute som ikke deltar. Det er opp til hver enkelt kommune å se hvilket behov de har, og prioritere rett.

Tuva Moflag (A) [15:02:28]: Jeg føler at jeg ikke får helt svar på spørsmålet, for det virker som om disse seks kommunene får en styrking som de andre kommunene ikke nyter godt av. Blir det da en reell sammenligning mellom kommunene som er med i statlig finansiering, og øvrige kommuner? Eller er det slik at de settes i bedre stand til å løse oppgavene i eldreomsorgen på grunn av særskilte økte rammer, sammenlignet med alle andre kommuner som står utenfor forsøket? Det er det jeg ønsker svar på av statsråden.

Statsråd Åse Michaelsen [15:03:04]: Det vi ser av den første rapporten som har kommet fra forsøket, er at kommunene ser at de har bedre kunnskap om sine brukere, altså hvor skoen trykker. De setter inn tiltak mye mer målrettet – før har de kanskje ikke truffet helt. Og de som jobber i sektoren, sier selv at de har blitt mye mer bevisst på hvordan de nærmer seg det kvalitetsnivået som er satt. Kunnskapen er bedre, og også de som i utgangspunktet var skeptiske til hvordan dette ville bli, altså rådmenn og de som jobber i etatene, sier at dette har gitt dem en «eye-opening», for å bruke et slikt ord, på at det stedet de trodde de skulle sette inn innsatsen, var ikke der det gjaldt. Neste rapport kommer i august, og det blir litt spennende, for da har vi kommet litt lenger i å se hvor vi har landet, hvordan disse pengene har blitt brukt, og hva vi har fått ut av det. Så det gleder jeg meg til å kunne se på.

Karin Andersen (SV) [15:04:11]: Realiteten er at det har ikke kommet én krone til de andre kommunene i revidert budsjett, og i kommuneproposisjonen ligger det heller ingenting for å styrke eldreomsorgen, på tross av at demografien er slik i alle kommuner – i noen av kommunene mye verre. Så det er en klar sammenheng mellom hva kommunene faktisk har ressurser til, og den eldreomsorgen de klarer å gi, både ved antall ansatte og ved den kompetansen de klarer å bygge opp og beholde, og ikke minst rekruttere, noe statsråden også var inne på.

Statsråden snakker om møtet mellom helsearbeideren og pasienten. Men noen ganger hender det at det møtet ikke skjer engang, altså at eldre blir liggende uten at noen ser dem, og uten at de får omsorg. Hva har statsråden prioritert i revidert budsjett og i kommuneøkonomien til neste år for å møte dette behovet?

Statsråd Åse Michaelsen [15:05:16]: For det første forundrer det meg kanskje litt at representanten sier at de andre kommunene, som ikke deltar i forsøket, ikke har fått midler til pleie og omsorg. Det er jo nettopp det de har fått når vi har fått til den økningen som vi har. Eller kan jeg forstå det slik at representanten taler for en større grad av øremerking, slik at man vet at midlene kommer direkte?

Men så til spørsmålet: Det er gjort veldig mye. Senest i går la vi i samarbeid med Aldring og helse fram et program for de ansatte som jobber i pleie- og omsorgssektoren, til å kunne avdekke dementes behov for kommunikasjon ut – 80 pst. av dem som er på sykehjem i dag, er demente – og til å kunne avdekke ikke bare f.eks. smerte osv., men også hvis det skjer ting som ikke er bra. I tillegg har vi satt ned en undersøkelseskommissjon som ser på alvorlige hendelser og alvorlige forhold der ute. Vi har også et utvalg som ser på endringer og modernisering.

Karin Andersen (SV) [15:06:22]: De pengene som har kommet i revidert budsjett nå, har jo ikke kommet til alle kommunene. Det er direkte feil – det har de ikke gjort.

Statsråden nevnte i sitt innlegg Helsetilsynet som et av de organene staten har for å føre tilsyn med at det ikke foregår menneskerettighetsbrudd eller vold og overgrep innenfor omsorgen. Jeg har meldingen fra 2017 med meg, og jeg har et konkret spørsmål til statsråden: I hvilken grad har statsråden og regjeringen lagt funnene i tilsynsmeldingene til grunn for prioriteringene i kommuneøkonomien, slik at det er mulig å realisere og – for å si det sånn – fjerne årsaken til mange av de bruddene som vises i denne meldingen på veldig mange områder, også innenfor eldreomsorgen, der det påvises mangler som er både lovbrudd og til dels menneskerettighetsbrudd?

Statsråd Åse Michaelsen [15:07:24]: Først igjen til det representanten sier om midler: Representanten sa selv at dette var både budsjett og revidert nasjonalbudsjett, og revidert nasjonalbudsjett er jo bare en justering av det eksisterende budsjettet, der disse midlene er lagt inn. Men Omsorg 2020, hvor en har behov for tilstrekkelig og kompetent bemanning, den undersøkelseskommissjonen som jeg nevnte, at Forskningsrådet nå jobber med multimetodikk innenfor vold og overgrep, det samarbeidet som KS nå jobber med, og de midlene som er satt av for nettopp å rette opp en del av de påpekte problemene – alt dette er bare noe av det.

Men jeg skal gi SV honnør: Når en tredje eller fjerde gang fronter, ser en at vi år for år kommer et stykke videre med dette. Nå vil jeg se på neste runde, på evalueringen som blir gjort bl.a. i undersøkelseskommissjonen, som nå vil legge fram og se på de alvorlige hendelsene og forholdene, og ikke minst også på hva Forskningsrådet jobber med, sånn at vi i neste runde kan komme videre.

Presidenten: Då er replikkordskiftet omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har også ei taletid på inntil 3 minutt.

Karin Andersen (SV) [15:08:41]: Det er bra at det er stor enighet om målene, men det er en realitet at hvis man vil gjøre noe med dette, må man prioritere det også økonomisk. Jeg kommer akkurat fra en høring om kommuneøkonomien nå, og det er ingen tvil om at det er store mangler der – det trengs økt bemanning for at man skal være sikker på at man klarer å utføre bl.a. de omsorgsoppgavene som er innenfor eldreomsorgen. Det er et stort og økende behov, for vi vet at fordi befolkningen eldes, vil flere og flere bli demente. Det krever en ekstra innsats – det er bemanning, og det er ikke gratis.

Nå har vi telt opp hvor mange det er som ikke får sykehjemsplass, men som trenger det. Jeg vil gi ros til regjeringen for at de har telt opp. Men det kan også bli så alvorlig at det kan ende i menneskerettighetsbrudd hvis man trenger sykehjemsplass og ikke får det. Familien blir utslitt, alle blir utslitt, det kan være ganske forferdelige og hjerteskjærende situasjoner rundt det. Vi vet det nå, men vi har ikke sett spor av det i det regjeringen og statsråden har prioritert.

Og det er det som er problemet. Jeg snakker med hel-sepersonell daglig, og det de sier, er at det ikke er rom i deres arbeidshverdag for å holde det faglige nivået som er forutsatt. Det er problemet på veldig mange områder: Det lages fine planer. Alle er enige om målene, alle er enige om de faglige standardene, og alle lærer det, men i hverdagen går ikke dette i hop. Det er alvorlig.

Jeg mener at dette er et verdivalg i samfunnet. Skal vi bruke mer av samfunnets felles ressurser på å sikre folk når de er syke og gamle, eller skal vi bruke dem på de av oss som har mest, er friske og velberga og klarer det meste sjøl? Det valget er enkelt for SV – vi velger å bruke mer penger på dette fellesskapet, nettopp fordi vi vet at situasjonen er så alvorlig at det til og med foregår menneskerettighetsbrudd i norsk eldreomsorg. Det mener jeg ikke er verdig i et land som Norge, som har ressurser. Det er mulig å prioritere annerledes enn det regjeringen gjør.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [15:11:39]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Lov om fagskoleutdanning (fagskoleloven) (Innst. 289 L (2017–2018), jf. Prop. 47 L (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske frå utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 5 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve høve til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Jorodd Asphjell (A) [15:12:42]: (ordfører for saken): Først vil jeg takke komiteen for godt og konstruktivt samarbeid i forbindelse med den nye loven om fagskoleutdanning.

Vi har på en rekke områder skrevet oss sammen om en felles innstilling, og det er veldig viktig med tanke på

det videre arbeidet med å heve fagskolenes status i samfunnet. Samtidig vil jeg understreke at vi også har noen områder hvor vi er uenige.

Komiteen er enig i at den nye loven skal gjelde for fagskoleutdanning som er akkreditert av Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen, NOKUT. Komiteen slår også fast at fagskoleutdanning er en høyere yrkesfaglig utdanning som ligger på nivået over videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse, og som har et omfang tilsvarende minimum et halvt og maksimum tre studieår.

Den nye loven baserer seg på gjeldende lov av 6. juni 2003 nr. 56 om fagskoleutdanning og er en oppfølging av Stortingets innstilling til fagskolemeldingen, Fagfolk for framtiden, som ble behandlet her i Stortinget våren 2017. Komiteen registrerer at mange bestemmelser fra den gjeldende fagskoleloven videreføres, men at den nye loven gis en ny struktur og oppbygging, og at rekkefølgen på bestemmelsene endres. Komiteen registrerer også at det foreslås innholdsmessige endringer, hovedsakelig som følge av behov for nye regler for å følge opp tiltak som er foreslått i Meld. St. 9 for 2016–2017.

Komiteen støtter forslaget om å lovfeste bl.a. retten til et studentorgan og til fødselspermisjon for fagskolestudenter. Komiteen viser også til departementets forslag om at alle fagskoler skal ha rett til tilknytning til en studentsamskipnad, og mener dette er viktig for å gi studenter ved alle fagskolene tilbud om et bedre velferdstilbud.

Arbeiderpartiet vil understreke behovet for å styrke fagskolene i tiden framover, og at dette, kombinert med en satsing på yrkesfagutdanning, vil være viktig for å rekruttere nye fagarbeidere og sikre arbeidslivet tilgang på nok kompetanse i årene som kommer.

Fagskolene må både synliggjøre seg selv og bli synliggjort som en god, integrert del av et helhetlig utdanningssystem og som et fullverdig og likeverdig alternativ til universitets- og høyskoleutdanning.

Komiteen vil videre understreke at god høyere yrkesfaglig utdanning er helt sentralt for å sikre arbeidskraften vi trenger for å klare omstillingen som norsk økonomi og arbeidsliv står i, og at det er et sterkt behov for kompetansen fagskolene i dag tilbyr.

Arbeiderpartiet mener det er viktig med nye satsinger på fagskolene som kan styrke kunnskapen om yrkesfaglig høyere utdanning, samt at det fortsatt må finansieres utviklingstiltak for å sikre god kvalitet på utdanningstilbudene. Samfunns- og arbeidslivet må anerkjenne fagskolenes sentrale plass i utdanningssystemet som leverandør av viktig arbeids- og kunnskapsbasert utdanning av fagarbeidere i flere fag.

Fagskolene er et utdanningstilbud utviklet i tett samarbeid med partene i arbeidslivet, de er fleksible og tref-

fer svært godt det kompetansebehovet som et arbeidsliv i endring har. Fagskolene er også viktige for å sikre et godt og tilpasset tilbud til fagarbeidere som ønsker å spesialisere seg ytterligere gjennom videreutdanning, og for å skape flere utdanningsmuligheter og karriereveier i tillegg til fagbrev for disse yrkesgruppene.

Arbeiderpartiet mener at fagskolen er arbeidslivets utdanning, viktig for verdiskaping og velferd og en bidragsyter til produktivitet i Norge. Fagskolene spiller en viktig rolle i å tilby samfunnet korte og yrkesfaglige utdanninger, som er et godt bidrag til at befolkningen skal kunne lære hele livet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV og Kristelig Folkeparti, mener at fagskoleutdanningen skal gi solide høyere yrkesfaglige utdanninger basert på arbeidslivets behov og bygge på det formelle trepartssamarbeidet innen norsk fag- og yrkesopplæring. Jeg vil understreke at fagskolene er arbeidslivets utdanning, og at opposisjonen på den bakgrunnen også vil styrke partenes rolle i utviklingen av fagskolene.

Forslaget til ny fagskolelov tar et skritt i riktig retning ved å likestille fagskoleutdanningen med utdanning på universiteter og høyskoler ved bl.a. å gi fagskolestudentene flere like rettigheter. Ved å styrke styringen og organiseringen av fagskolene vil en få en enda bedre fagskoleutdanning i framtiden. Stortinget har hatt som mål at fagskoleutdanningen skal styrkes for å møte samfunnets behov for kandidater med korte og yrkesrettede utdanninger.

Helt avslutningsvis i det første innlegget mitt vil jeg på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV understreke viktigheten av at det må satses kraftig på nye studieplasser ved fagskolene i årene som kommer, for å dekke næringslivets og samfunnets behov for faglært arbeidskraft med god og relevant kompetanse.

Fagskolemeldingen har skapt en stor forventning om en kraftig økning av studieplasser, derfor er det viktig at regjeringen følger opp dette i kommende statsbudsjetter. Vi vil derfor vise til NHOs kompetansebarometer, som slår fast at det er fagarbeidere og fagskoleutdannede bedriftene og næringslivet har mest behov for i årene framover.

På denne bakgrunnen foreslår vi også at regjeringen må komme tilbake til Stortinget med en opptrappingsplan for antall studieplasser ved fagskolene, som tar høyde for å dekke næringslivets økende behov for fagarbeidere.

Da vil jeg ta opp Arbeiderpartiets forslag.

Presidenten: Representanten Jorodd Asphjell har teke opp dei forslaga han viste til.

Turid Kristensen (H) [15:18:05]: Dette er virkelig en gledens dag for alle fagskolestudenter, for fagskolene

våre og for alle oss som brenner for fagskoleutdanninger og yrkesfag. Den nye fagskoleloven, som vi behandler her i dag, innebærer et stort, viktig og veldig riktig løft for denne sektoren. Den innebærer en styrking av fagskoleutdanningene og vil uten tvil bidra til økt status for utdanningene og til å styrke studentenes rettigheter.

Loven slår fast at fagskoleutdanningene nå defineres som høyere yrkesfaglig utdanning. Dette vil gi fagskoleutdanningene større anerkjennelse og tydeliggjøre at utdanningene ved fagskolene og i universitets- og høyskolesystemet er parallelle, og at begge er på nivået over videregående skole. Betegnelsen «høyere yrkesfaglig utdanning» sender et viktig signal både til potensielle søkere og – ikke minst – til arbeidslivets aktører om den viktige kompetansen kandidatene fra fagskolene besitter. Men begrepet «høyere yrkesfaglig utdanning» er mer enn bare en betegnelse. Det satses mye på kvalitetsutvikling for utdanningene, og fagskolene skal være et reelt alternativ til universiteter og høyskoler. Gjennom den nye loven likestilles også fagskoleutdanning i stor grad med universiteter og høyskoler.

For å gjøre utdanningene mer likeverdige endrer vi bl.a. poengbetegnelsen fra fagskolepoeng til studiepoeng. Dette vil gjøre overgangen mellom fagskoler og universiteter og høyskoler langt enklere. Det er viktig at vi nå bygger ned hindringer som vanskeliggjør at studenter med en fagskoleutdanning kan bygge på sin utdanning ved et universitet eller en høyskole, eller at en universitets- eller høyskolestudent kan utvide sin kompetanse med en mer praktisk, yrkesrettet og spesialisert utdanning ved en fagskole. En slik mobilitet mellom fagskoler og universiteter og høyskoler vil styrke kompetansen til begge grupper studenter og sikre samfunnet vårt enda mer kompetente kandidater i framtiden.

Jeg er også veldig glad for at denne loven gir et historisk løft for fagskolestudentenes rettigheter og muligheter til medvirkning og medbestemmelse. Studentene sikres representasjon i fagskolenes styrer, og alle fagskoler skal nå legge til rette for at studentene kan opprette et studentorgan. Fagskolene får også rett til å knytte seg til en studentsamskipnad, noe som er viktig for å gi studenter ved fagskolene et bedre velferdstilbud. Fagskolestudentene får de samme rettighetene til foreldrepermisjon som studenter ved universiteter og høyskoler, og regjeringspartiene tok tidligere i år også til orde for at fagskolestudentene skal få rett til studentombud på lik linje med andre studenter.

En annen sak, som sektoren selv har vært opptatt av, er at det er viktig å innføre en gradsbetegnelse som er forståelig og gjenkjennelig. Derfor er det gledelig at fagskolesektoren, fagskolestudentene og partene i arbeids-

livet klarte å samle seg om en klar anbefaling om gradsbetegnelser for fagskoleutdanningene. Vi forventer at denne anbefalingen tillegges stor vekt i det videre arbeidet.

Det er ikke uten grunn at fagskoleutdanningene kalles arbeidslivets utdanning. Fagskoleutdanningene er utviklet i nært samarbeid med partene i arbeidslivet. Kravet om at fagskolenes styrer skal ha minst to medlemmer med bakgrunn fra relevant arbeidsliv, vil være med på å sikre at fagskoleutdanningene fortsetter å være arbeidslivets utdanning, godt tilpasset det behovet næringslivet og landet vårt har.

Jeg er veldig glad for at regjeringen satser så sterkt på yrkesfag og yrkesfagkompetanse, ikke minst gjennom Yrkesfagløftet og Yrkesfaglærerløftet. Fagskolemeldingen og oppfølgingen av denne la stor vekt på kvalitets sikring, utvikling av studietilbudene og kvalitetsutvikling, og vi har fått en utvidelse av tilbudet ved fagskolene på over 1 200 nye studieplasser gjennom en opptrapping over to år. Dette tilsvarer en økning på nesten 10 pst., noe som må kunne kalles en betydelig satsing. Den nye fagskoleloven er et nytt bidrag til styrkingen av og satsingen på fagskolene. Hva passer vel bedre enn det nå som vi er inne i yrkesfagenes år?

Jeg er sikker på at fagskolemeldingen og den nye fagskoleloven vil bidra til at enda flere får øynene opp for kvaliteten fagskolene gir, i utdanningssystemet.

Jeg vil avslutningsvis få lov til å benytte anledningen til å takke for alle de gode innspillene vi har fått i arbeidet med denne fagskoleloven. Det har vært et stort engasjement hos mange, ikke minst hos Organisasjon for Norske Fagskolestudenter, Nasjonalt fagskoleråd, Forum for fagskoler og partene i næringslivet. Alle innspillene vi har fått, har vært viktige bidrag til at vi har klart å legge fram et forslag til fagskolelov som har blitt så bra som det har blitt. Tusen takk til alle som har engasjert seg.

Roy Steffensen (FrP) [15:23:18] (komiteens leder): Stortinget behandler i dag en ny lov om fagskoler, der vi styrker studentenes rettigheter på en rekke områder. Det er stor enighet blant partiene, og mye godt er sagt av de to foregående talerne.

I arbeidet med loven har komiteen endret lovens navn fra «lov om fagskoleutdanning» til «lov om høyere yrkesfaglig utdanning». Det er et utradisjonelt grep av komiteen og Stortinget å gjøre det, men det var etter et særskilt ønske fra fagskolestudentene, som en markering av at vi med loven slår fast at fagskole er høyere yrkesfaglig utdanning, og at fagskole ligger på nivået over videregående opplæring.

Jeg vil, som foregående taler, rose fagskolestudentene, som har vært flinke til å ta opp problemstillinger

med partiene. De har utfordret oss, vært pragmatiske og kommet med løsninger. Jeg synes de har vært flinke til å jobbe med og presentere sine saker, og det vises igjen i stortingsmeldingen fra to år tilbake, men også i loven, ved at de får en rekke gjennomslag.

Lovforslaget betyr en styrking av rettighetene til studentene på flere områder, bl.a. rett til studentorgan. Det blir skjerpede krav til studiekvalitet, man får rett til medlemskap i en studentsamskipnad og rett til fødselspermisjon. Den nye loven legger også opp til at dagens fagskolepoeng erstattes med studiepoeng, og tidligere studenter kan i et begrenset tidsrom få mulighet til å få omgjort sine fagskolepoeng til studiepoeng.

Vi fortsetter med dette vår styrking av fagskolene, som skal gi økt kvalitet i utdanningen og bidra til økt status for studentene. For Fremskrittspartiet er det viktig med gode og velfungerende lover og reguleringer, og det er derfor vi lytter til fagskolesektorens ønsker. Vi har ikke minst merket oss bransjens syn på karaktersystem, og at man er samstemt i at ECTS er den beste standarden.

Vi mener alvor med vår satsing på yrkesfagene og fagarbeideren, og det har vært viktig for oss i Fremskrittspartiet i større grad å likestille fagskoleutdanning med universitets- og høyskoleutdanning. NHOs kompetansebarometer viser at seks av ti medlemsbedrifter mener at de vil ha behov for flere ansatte med fagutdanning. Fremskrittspartiet vil at flere skal velge yrkesfag, og fagskolene er svært viktige aktører, med tett kontakt med næringslivet og den praktiske virkeligheten og med et utdanningstilbud utviklet i tett samarbeid med partene i næringslivet.

Fagskolene er fleksible og treffer svært godt det kompetansebehovet som et arbeidsliv i endring har, og de er viktige for å sikre et godt og tilpasset tilbud til fagarbeidere som ønsker å spesialisere seg ytterligere gjennom videreutdanning, og for å skape flere utviklingsmuligheter og karriereveier. De spiller også en viktig rolle i å tilby samfunnet korte og yrkesfaglige utdanninger, som er et godt bidrag til at befolkningen skal kunne lære hele livet.

Flere må ta fagskoleutdanning. Vi må styrke fagskolene i tiden framover. Dette, kombinert med en satsing på yrkesfaglig utdanning, vil være viktig for å rekruttere nye fagarbeidere i årene som kommer.

Fagskolen er arbeidslivets utdanning. Den er viktig for verdiskaping og velferd og en viktig bidragsyter til produktiviteten i Norge. God høyere yrkesfaglig utdanning er helt sentralt for å sikre den arbeidskraften vi trenger for å klare omstillingen som norsk økonomi og arbeidsliv står i.

For oss i Fremskrittspartiet er det viktig at alle får en mulighet til å bli den beste versjonen av seg selv. Det gjør

man bl.a. ved å velge rett utdanning og komme seg ut i verdiskapende arbeid. Her har yrkesfag en nøkkelrolle. Vi kan ikke utdanne ungdom til arbeidsledighet. Fagskolene spiller en nøkkelrolle i dette arbeidet, og fagskolemeldingen og loven vi vedtar her i dag, bidrar til å styrke hele fagskolesektoren og legge forholdene til rette for verdiskapende utdanning.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [15:27:37]: Vi gleder oss over den nye fagskoleloven. Dette er et viktig grep og et signal for å anerkjenne fagskolene som høyere yrkesfaglig utdanning. Norge har et behov for flere fagarbeidere, og fagarbeidere fortjener en reell satsing på et yrkesløp med flere muligheter.

Dagens sak er en viktig oppfølging av fagskolemeldingen og innstillingen komiteen avgå i fjor. Jeg synes også komiteens innstilling til lovens tittel – at den nettopp er en presisering av at det gjelder høyere yrkesfaglig utdanning – er en viktig tydeliggjøring.

Det er gledelig med en satsing på fagskolestudentenes rettigheter. Tilknytning til studentorgan og studentsamskipnader, økt synliggjøring og likestilling med andre utdanningsinstitusjoner vil bidra til å gjøre fagskolene mer synlige, tilgjengelige og attraktive – som seg hør og bør. Jeg har også oppfattet at flere fagskoler allerede har en økning i antall søkere til høstens studiestart, noe som lover veldig godt. Fagskoler utdanner nettopp fagfolk for fremtiden.

Utfordringen ligger i at loven ikke går langt nok og heller ikke ivaretar alle innspill og utfordringer sektoren har løftet fram. Finansiering, struktur, organisering i kvalifikasjonsrammeverk, studiepoeng og realkompetansevurdering er blant brytningspunktene. I dagens innstilling er det særlig spørsmålet om hvilket system for studiepoeng som skal brukes, det er strid om. Flertallet mener det er nødvendig med en gjennomgang av kvalifikasjonsrammeverket før ECTS kan legges til grunn. Vi opplever at flertallet undergraver fagskoleutdanningene som høyere yrkesfaglig kompetanse og den vurderingen andre institusjoner gjør, dersom man skal ta videre studier andre steder. Internasjonaliseringen av fagmiljøet får heller ikke dra hjelp av regjeringen i denne saken. Det er grunn til å spørre om det er en omkamp i spørsmålet om å gi fagskolene studiepoeng. Det er skuffende at flertallet fra i fjor ikke fullfører med en innføring av ECTS nå.

Videre opplever vi at realkompetanse blir vurdert på en måte som vi frykter vil begrense mange unges muligheter til opptak ved fagskolene. Realkompetanse kjenner ingen alder. Fagmiljøene vet selv best hvilke studenter de kan ta opp, og hvilken kompetanse studentene har. Dette er en faglig vurdering vi mener fagskolene og fagfolkene selv må kunne foreta, uten innblanding fra

storting, departement eller direktorat. At departementet skal fastsette i forskrift hvilke kunstfaglige utdanninger som kan omfattes av unntaket, og hvor mange elever unntaksordningen skal gjelde for ved opptak til kunstutdanninger, undergraver nettopp den stedegne og faglige vurderingen skolene selv gjør.

Senterpartiet mener at fagskolenes plass i kvalifikasjonsrammeverket må ses på. Videre er det viktig at tilskudd til og fra fylkeskommunene i lik grad må legges til rette for både private og offentlige fagskoler. Kvaliteten i tilbudet er det som må avgjøre. For å få økt rekruttering til fagskolene bør en opptrappingsplan for studieplasser ved fagskolene på plass – og gjerne inn i regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning, som skal ses på til høsten. Økt ramme og økte muligheter for fylkeskommunene til å satse på fagskoleplasser må også til.

Senterpartiet er ambisiøse på vegne av våre fagarbeidere, fagmiljøer og fagskoler. De er etterspurt og avgjørende for at Norge skal være et godt land å bo i. Dette er et steg i rett retning. Senterpartiet vil fortsette å stå på for yrkesfag og fagskoler og for oppfølgingen av loven.

Med dette vil jeg ta opp det forslaget som Senterpartiet har sammen med Sosialistisk Venstreparti, og det forslaget som Senterpartiet har alene.

Presidenten: Representanten Marit Knutsdatter Strand har teke opp dei forslaga ho viste til.

Mona Fagerås (SV) [15:31:45]: Behovet for å styrke fagskolene er betydelig i årene framover. Dette må gjøres kombinert med en satsing på yrkesfagutdanningene. Denne satsingen må ses i sammenheng med rekrutteringen av nye fagarbeidere i årene som kommer.

Fagskolene skal være en godt integrert del av et helhetlig utdanningssystem og et fullverdig og likeverdig alternativ til universitets- og høgskoleutdanningene. Fagskoleutdanningene skal gi solide høyere yrkesfaglige utdanninger basert på arbeidslivets behov og skal bygge på det formelle trepartssamarbeidet innenfor norsk fag- og yrkesopplæring.

Jeg har lyst til å uttrykke at jeg er glad for at det er stor tverrpolitisk enighet om å styrke fagskolene som høyere yrkesfaglig utdanning og å ivareta og videreutvikle fagskolenes egenart. Jeg mener likevel at lovforslaget ikke går langt nok, og at flere av fagskolesektorens innspill ikke er ivare tatt.

For det første må en ambisiøs opptrappingsplan for studieplasser ved fagskolene på plass. Denne bør legges inn i regjeringens langtidsplan for høyere utdanning og forskning.

For det andre har det kommet tunge faglige innspill knyttet til spørsmålet om 21 års nedre aldersgrense for søkere til kunstfaglige fagskoleutdanninger. I dag har

høgskoler og universiteter unntak fra kravet om generell studiekompetanse ved opptak til enkelte utdanninger innenfor kunstfag. Ett eksempel er bachelorprogrammet i kunst ved Universitetet i Bergen. De kan ta inn søkere som fyller 19 år i opptaksåret, selv om de ikke har bestått videregående utdanning. Vi fremmer derfor, sammen med Arbeiderpartiet, et forslag om at søkere som oppfyller spesielle faglige krav som er bestemt av fagskolen, kan tas inn på grunnlag av realkompetanse hvis søkeren er 19 år eller eldre i opptaksåret.

For det tredje har Stortinget vedtatt at fagskoler kan bruke betegnelsen «høyere yrkesfaglig utdanning», og at utdanningsveien representerer et likeverdig, yrkesfaglig alternativ til universitets- og høgskoleutdanningene. SV mener at å styrke fagskolene som yrkesfaglig karrierevei på nivået over videregående opplæring i utdanningssystemet er helt sentralt for å øke yrkesfagernes attraktivitet og status. Jeg konstaterer at Høyre–Fremskrittsparti–Venstre-regjeringen har valgt at statsråden med ansvaret for bl.a. barnehager, grunn- og videregående opplæring skal ha ansvaret for fagskolene, og ikke statsråden med ansvaret for forskning og universitets- og høgskoleutdanningene. Dette henger ikke på greip.

For det fjerde ser komiteen ut til å være enig om at det er viktig å innføre en gradsbetegnelse for fagskoleutdanningen som er forståelig og gjenkjennelig. Likevel kommer ikke flertallet på Stortinget til å stemme for forslaget som går ut på at en skal få fagskolegrad ved 60 studiepoeng og høyere fagskolegrad ved 120 studiepoeng. SV støtter et samlet fagskolemiljø i at gradsbetegnelsen må inn i selve lovforslaget.

Videre har Stortinget hatt en intensjon om å legge til rette for internasjonalisering. Dette forutsetter at studiepoeng som er oppnådd i en fagskole og i høyere yrkesfaglig utdanning, må kunne konverteres til ECTS, European Credit Transfer and Accumulation System. Landene i Europa med et godt utviklet fagskolenivå benytter utelukkende ECTS for å konvertere sine studiepoeng internasjonalt. En naturlig konsekvens er derfor at studiepoeng som er oppnådd ved en fagskole, kan konverteres til ECTS på lik linje med studiepoeng som er oppnådd ved høyskoler og universiteter.

Til slutt: SV mener det er viktig å likestille alle fagskolestudenters rettigheter med det studenter på andre universiteter og høyskoler har, og mener det er særlig aktuelt å sikre alle studenter som ønsker det, muligheten til å benytte seg av studentsamskipnadens tilbud rundt omkring i landet.

Jeg tar herved opp SVs forslag.

Presidenten: Representanten Mona Fagerås har teke opp det forslaget ho refererte til.

Guri Melby (V) [15:37:04]: For å møte framtidens utfordringer og for å gi alle barn og unge mulighet til å realisere sitt potensial trenger vi et mangfold av både teoretiske og praktiske studieretninger, og vi trenger ulike utdanningsløp som gjør at alle kan få den opplæringen de trenger for å kvalifisere seg til et yrke.

Jeg er glad for at vi med denne proposisjonen får et løft for fagskolene – både for å anerkjenne den kompetansen de gir, og for å tydeliggjøre hvor viktige de er for å dekke vårt behov for arbeidskraft i årene som kommer. Vi snakker for mye om de teoritunge fagene og for lite om de praktiske fagene – det til tross for at innovasjon like gjerne skjer innenfor de praktiske fagene som ved skrivebordet.

Et viktig enighetspunkt fra Jeløya var at regjeringen skulle gjennomføre et kvalitetsløft i fagskolene og likestille fagskolestudenter med andre studenter. Dette lovforslaget gjør at fagskolene blir en høyere yrkesfaglig utdanning. Studentene får de samme rettighetene som studenter på universiteter og høyskoler, som rett til familiepermisjon og praktisk tilrettelegging. Fagskolene skal også ha rett til tilknytning til en studentsamskipnad, men ingen plikt – vi mener det må være opp til den enkelte skolen. Ordningen med studentombud vil også utvides til å gjelde fagskolene, men det gjøres i et eget løp og legges fram for Stortinget våren 2019.

Høyere status innebærer høyere opptakskrav. Fagskoleutdanning skal ikke være et alternativ til videregående opplæring, den skal være på et nivå over. Derfor er opptaksgrunnlaget svært viktig. Studentene må ha tilstrekkelig faglig bakgrunn for å kunne gjennomføre en høyere yrkesfaglig utdanning. Kravet er derfor fullført videregående opplæring eller tilsvarende realkompetanse. For opptak med grunnlag i realkompetanse skal aldersgrensen være 23 år. Unntak fra aldersgrensen kan gis for svært talentfulle søkere til kunstfaglige fagskoleutdanninger. Det er et snevert, men veldig viktig unntak.

Innføringen av et nasjonalt samordnet opptak innebærer også et løft for fagskolene. Ordningen blir best om både offentlige og private fagskoler deltar i den, men hensynet til små og spesialiserte fagskoleutdanninger, private sådanne, med korte kurs og løpende opptak gjennom året gjør at private fagskoler kan velge å stå utenfor det nasjonale opptaket, slik også høyskoler i universitets- og høyskolesektoren kan.

Endringen av poengene fra fagskolepoeng til studiepoeng er en viktig del av fagskoleløftet. Med dette grepet tydeliggjøres det at fagskoler er over nivået for videregående opplæring og på samme nivå som universitets- og høyskoleutdanning.

Videre er det viktig at det også for fagskolene legges til rette for internasjonalisering. I andre land brukes ECTS, European Credit Transfer and Accumulation Sys-

tem, for å konvertere studiepoengene internasjonalt, og det må ses nærmere på om også norske fagskoler kan omfattes av denne ordningen. Jeg imøteser derfor gjennomgangen av Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk og en redegjørelse for hvilke endringer fagskolene må gjøre i sine utdanninger og sin kvalitetssikring for å kunne omfattes av ECTS.

Gradsbetegnelse er viktig, og jeg skjønner hvorfor det har vært et engasjement i tilknytning til dette. Stortinget er imidlertid ikke riktig arena for fastsettelse av grader, verken i fagskolene eller i universitets- og høyskolesektoren. Her kreves det en større grad av fleksibilitet, og det er derfor mer naturlig at dette reguleres i forskrift.

Denne loven bidrar til at vi får en bedre fagskoleutdanning, at vi løfter statusen til fagskolene, at vi bedre dekker samfunnets behov for kandidater med korte, yrkesrettede utdanninger, og ikke minst at vi gir enda flere en god vei til et yrke.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [15:41:09]: Ny lov om fagskoleutdanning danner et godt rammeverk rundt et yrkesfaglig studietilbud på nivå over videregående opplæring. Fagskolene representerer et viktig tilbud som kombinerer solid fagarbeiderutdanning med praksis og teori. Fagskolene treffer et kompetansebehov som et arbeidsliv i stadig endring har, og skaper samtidig noen nye karriereveier og utviklingsmuligheter i tillegg til fagbrev for dem som ønsker å spesialisere seg videre.

Vi kan vel si at fagskolene er en godt skjult hemmelighet i vårt skolevesen, et tilbud som stadig flere heldigvis får øynene opp for, i et arbeids- og næringsliv som ser verdien av en kompetanse som på en helt spesiell måte klarer å kombinere praksis og teori.

Kristelig Folkeparti vil gjerne få gi honnør til regjeringen for at lovforslaget bidrar til å nærme seg en likestilling av fagskoleutdanningen med utdanning på høyskole- og universitetsnivå. Like rettigheter til studentene bidrar klart til å styrke fagskoleutdanningen. At man nå slår fast at fagskolene representerer en høyere faglig yrkesutdanning, er en konstatering av at fagskolene har tatt en viktig plass i vårt utdanningssystem som tidligere har stått tom.

For Kristelig Folkeparti er det i forbindelse med dette lovforslaget viktig å understreke at en i føringene for tildeling av tilskudd til og fra fylkeskommunene i lik grad må legge til rette for både private og offentlige fagskoler. Derfor viser Kristelig Folkeparti og regjeringspartiene til en flertallsmerknad til inneværende års budsjett om at midler som fylket mottar om tilskudd til de 14 frittstående fagskolene, skal overføres til de respektive skolene, og det er skolenes forretningsadresse som definerer fylket den enkelte skole tilhører. Det er viktig at også de frittstående skolene sikres en forutsigbar drift i samsvar

med regionale kompetansebehov, uavhengig av eierform, på en slik måte at mangfoldet i tilbudet er godt sikret i framtiden.

Med hensyn til styresammensetning er vi i Kristelig Folkeparti opptatt av at fagskolenes styre skal ha medlemmer med bakgrunn fra relevant arbeids- eller næringsliv, og ellers at ansatte og studenter – selvfølgelig – skal være representert med ett medlem hver, slik det er i høyskole- og universitetsstyrene, der styret til sammen har sju medlemmer. Imidlertid er vi enig med flertallet i komiteen i at det bør gjøres en vurdering av behovet for å utpeke like mange varamedlemmer. Foruten å ivareta studentene og de ansatte med personlige vararepresentanter bør det kunne lages en kortere varaliste, der en sikrer minst ett varamedlem med kompetanse fra arbeids- eller næringsliv.

Med hensyn til opptak bør det etter Kristelig Folkepartis syn være en fleksibilitet for fagskolene når det gjelder deltakelse i den nasjonale samordningen av opptak, slik som det også er for de private høyskolene. Jeg vil nok likevel tro at de fleste vil oppleve at det er en fordel å delta i den nasjonale samordningen, men det bør være mulig å velge en annen løsning hvis en føler seg tjent med det.

Aldersgrense for opptak har vært omfattet med en viss interesse. Etter Kristelig Folkepartis syn er det viktig at det i spesielle tilfeller kan gis opptak basert på realkompetansevurderinger for søkere helt ned til 19 år. Dette gjelder spesielt innenfor det kunstfaglige feltet.

Det spørsmålet vi i Kristelig Folkeparti har mottatt flest henvendelser om når det gjelder fagskoleloven, er ordningen med studiepoeng og i hvilken grad studiepoeng en har mottatt i en fagskole, skal kunne konverteres til ECTS. For å sikre tilstrekkelig mobilitet i utdannings-systemet er det viktig at det konverteringssystemet en velger, også kan kvalifisere til å omfattes av de europeiske reglene for ECTS. Fra Kristelig Folkepartis side har vi derfor klare forventninger om at de vurderingene som nå gjøres av Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk, nettopp ivaretar dette hensynet.

Innføring av gradsbetegnelser i fagskolene gir et viktig signal til arbeidsmarkedet om hvilken type utdanning en har tatt. På samme måte som gradsbenevnelser i universitets- og høyskolesektoren er fastsatt i forskrift, er det naturlig, slik Kristelig Folkeparti ser det, at det samme skjer med gradsbetegnelser innen fagskoleutdanning.

Til slutt: Et enstemmig storting vedtok at regjeringen skal komme tilbake til Stortinget med forslag om en lovfestet rett til studentombud for alle studenter ved universiteter og høyskoler. Det er viktig at vi får den ordningen på plass også for fagskolene. Et uavhengig ombud vil trykke studentenes rettigheter.

Statsråd Jan Tore Sanner [15:46:22]: Jeg vil starte med å takke komiteen for et godt arbeid og et godt resultat.

I dag bidrar storting og regjering til at fagskoleutdanningen tas enda et skritt videre. Vi løfter fagskolenes status. Regjeringen vil fortsette å legge til rette for etablering og videreføring av attraktive fagskoleutdanninger av god kvalitet og med faglig tyngde. Fagskoleutdanningen skal nå betegnes som høyere yrkesfaglig utdanning. Forslaget gir gode rammer for styring og ledelse av utdanningen, og fagskolestudentenes rettigheter styrkes.

Vårt mål er å styrke yrkesfagutdanningen generelt og fagskoleutdanningen spesielt. Vi trenger yrkesfagarbeidere og yrkesfaglige spesialister. Undersøkelser viser at det er et stort behov for fagfolk i Norge i tiden fremover. Bare Oslo-bedriftene alene har behov for 8 500 nye ansatte, og den gruppen det er størst behov for, er fagfolk.

Stortingsmeldingen Fagfolk for fremtiden inneholdt 48 tiltak. Oppfølgingen av disse tiltakene er nå godt i gang.

OsloMet – storbyuniversitetet, har fått i oppdrag å kartlegge kompetansen og kompetansebehovet hos fagskolelærerne. Resultatene vil legges frem i slutten av mai, og dette vil gi et godt grunnlag for å vurdere videre tiltak for å styrke fagskoleutdanningen.

Regjeringens satsing på yrkesfag har ført til en større oppmerksomhet rundt betydningen av yrkesfaglig utdanning. Det kan se ut som om satsingen har båret frukter. Søkertallet ved de offentlige fagskolene har i år gått opp med over 10 pst. Ved Fagskolen Innlandet er søkningen nesten doblet. Dette er søkertall vi ikke engang hadde våget å drømme om. Det er ekstra gledelig at dette skjer allerede før fagskoleutdanningen blir synliggjort som et likeverdig og reelt alternativ til universitets- og høyskoleutdanning.

Nå lovfester vi at fagskoleutdanningen kalles høyere yrkesfaglig utdanning. Fagskoleutdanning skal ligge på nivå over videregående opplæring. Hovedregelen om faglig grunnlag for å søke opptak er fullført videregående opplæring, slik det er ved opptak til universiteter og høyskoler. Vi har vært opptatt av å gjøre høyere yrkesfaglig utdanning likeverdig med øvrig høyere utdanning, men samtidig ivareta det gode særpreget som kjennetegner fagskolene, bl.a. ved at de er tett på arbeidslivet og raskt kan tilpasse seg endrede kompetansebehov i samfunnet.

Det er foreslått nye regler for styring og organisering av fagskolene. Alle styrer skal ha medlemmer fra både studenter, ansatte og lokalt arbeids- og næringsliv. Dette vil styrke styrene og skape rom for god dialog med dem som etterspør utdanningen. Det foreslås også at alle fagskoler skal ha en rektor.

I proposisjonen er det i tillegg foreslått nye faglige bestemmelser. Fagskolepoeng endres til studiepoeng, og det blir ny betegnelse for studiebelastning og læringsutbytte. Dette har stor støtte i sektoren og vil bidra til å øke studienes anerkjennelse. Videre foreslås det at departementet i særskilte tilfeller kan godkjenne treårig fagskoleutdanning.

Jeg vil understreke at regjeringen er opptatt av å legge til rette for internasjonalisering. Forskriften om utdanningsstøtte har blitt endret, slik at også fagskolestudenter kan få støtte til utvekslingsopphold i utlandet på lik linje med universitets- og høyskolestudenter.

Når det gjelder bruk av ECTS, er dette knyttet til kriteriene for kvalitetssikring og kvalifikasjonsrammeverket som gjelder for Bologna-samarbeidet. For å oppfylle kriteriene må kravene til akkreditering, kvalitetssikring og læringsutbytte for fagskoleutdanningene endres. Dette er noe vi vil se på ved gjennomgangen av Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk.

Jeg er glad for at Fagskolerådet har kommet frem til et enstemmig forslag om gradstittel. Jeg noterer også at måten vi vil fastsette gradstittel på, har skapt stort engasjement. Regjeringen mener at det å forskriftsfeste titlene skaper et mer fleksibelt system og gir like god gradstittel som lovfesting, og departementet vil følge dette opp raskt.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Jorodd Asphjell (A) [15:51:19]: Flere har tatt opp med Arbeiderpartiet i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett at regjeringen foreslår å redusere kap. 241 post 21 med 7,1 mill. kr. Denne posten brukes til å følge opp en rekke viktige tiltak fra fagskolemeldingen som Stortinget vedtok i fjor, bl.a. felles vitnemålportal, Samordna opptak, kompetansekartlegging, studiebarometer og midler til maritime fag. Dette er tiltak som Stortinget har sluttet seg til og bedt regjeringen følge opp. Da er mitt spørsmål til statsråden: Hvordan vil han forklare dette kuttet, og hvilke konsekvenser mener regjeringen det vil ha når dette blir gjennomført? Helt konkret: Kan det føre til at tiltak som i dag finansieres under denne posten, vil bli skjøvet ut i tid?

Statsråd Jan Tore Sanner [15:52:02]: Det er riktig at regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti gjennom budsjettet for 2018 har styrket fagskolene. Det er en viktig satsing, og det skal bidra til økt kvalitet. Så er det noen midler som ikke vil bli brukt i 2018, og derfor ønsker vi å omprioritere disse til andre tiltak innenfor fagskolesektoren. Med andre ord er det ingen penger som tas ut av fagskolesektoren, men det er drøye 7 mill. kr som flyttes innenfor sektoren. Det innebærer at midler

som ikke vil bli brukt, nå vil bli brukt til fagskoleutdanning.

Jorodd Asphjell (A) [15:52:42]: Statsråden var i sitt hovedinnlegg inne på en økning i antallet studiesøkninger til fagskolene, og det er veldig gledelig. Det har økt ganske kraftig fra 2014 til bl.a. 2018, hvor vi begynner å nærme oss 6 800. Dette vil også bidra til økte kostnader knyttet til bl.a. de områdene som er nevnt i mitt første spørsmål. Men spørsmålet er hvordan en da skal følge opp dette i tiden framover. Vi vet at i valgkampen 2017 ble det foreslått at en skulle finne løsninger med i overkant av 600 studieplasser. Hvorfor er statsråden så motvillig med hensyn til å gi flere muligheter til å ta fagskoleutdanning? Og hvorfor er det ikke ønskelig, bl.a. i forbindelse med saken, å få en nødvendig opptrappingsplan som sikrer dem som nå søker studieplass, en god finansiering og studieplass i framtida?

Statsråd Jan Tore Sanner [15:53:33]: Jeg kan ikke helt forstå hvordan representanten har oppdaget noen motvilje hos statsråden. Er det noe vi har bidratt til de siste fire–fem årene, er det nettopp å løfte yrkesfagene. Og jeg gleder meg over at veldig mye nå går i riktig retning innenfor yrkesfag, ved at det er flere som fullfører og flere som består, ved mindre frafall og flere lærlingsplasser, og ved at vi nå også styrker og løfter fagskolene.

Så er det ikke vanlig at man lager en plan for hvor mange utdanningsplasser det skal være fremover; det er noe som vurderes i hvert enkelt budsjett. Men vi satser på fagskolene, for de er en viktig del av vårt utdannings-system. De er tett på næringslivet, og når regjeringen nå skal gjennomføre en reform, Lære hele livet, en kompetansereform, mener jeg at fagskolene vil få en forsterket rolle i tiden fremover, fordi det ikke bare handler om å utdanne, men også om å etter- og videreutdanne.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [15:54:45]: Det er veldig viktig at studiepoeng blir innført. Men man kan spørre seg hva de studiepoengene som er innført, er verdt dersom det ikke er de samme som ved universiteter og høyskoler. Da blir det jo fortsatt noen egne fagskolepoeng, uten at man sikrer sømløse overganger til annen høyere utdanning. Kompetansen fra disse fagskolene blir fortsatt ikke verdsatt som de bør, i Senterpartiets øyne. Mener statsråden det fortsatt er en mindre aktet utdanning enn annen høyere utdanning? Eventuelt når vil fagskolene bli likestilt fullstendig med annen høyere utdanning? Eller er dette rett og slett en omkamp med hensyn til å gi fagskolene full anerkjennelse?

Statsråd Jan Tore Sanner [15:55:29]: Ordet «omkamp» stusser jeg litt ved. Jeg vil heller glede meg over

at regjeringen og opposisjonen i Stortinget nå samarbeider om å løfte fagskolene. Nå har vi fått mange byggeklosser på plass, og vi har høyere ambisjoner for fagskolene i årene som kommer. Jeg mener at de er likeverdige med universiteter og høyskoler, og fagskolene vil, som jeg har vært inne på, spille en svært viktig rolle i den kompetansereformen som vi skal gjennomføre med Lære hele livet. Men det er jo også slik at vi kan ikke vedta oss til alt. Det handler også noe om hvilke krav som stilles, og hvilke kvalifikasjoner som oppfylles. Det er grunnen til at vi i proposisjonen, og også regjeringens partiene i merknadene, peker fremover i det arbeidet som nå skal gjøres med gjennomgangen av Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk osv.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [15:56:35]: Takk for svaret. Regjeringen har tydelig oppfattet ønsket og behovet for at studenter skal få studiepoeng, men likevel foreslår de å få støtte i Stortinget for et annet system enn det som er for universiteter og høyskoler. Flertallet ønsker at gjennomgangen av kvalifikasjonsrammeverket for høyere utdanning skal bli lagt fram før man eventuelt skal ta i bruk ECTS. Da lurer jeg på når og hvor raskt denne vurderingen blir gjort, og hvilke tanker eventuelt statsråden har for fagskolenes plass i NKR.

Statsråd Jan Tore Sanner [15:57:15]: I ECTS?

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [15:57:18]: I kvalifikasjonsrammeverket.

Statsråd Jan Tore Sanner [15:57:19]: Vi vil snarlig sette i gang gjennomgangen av Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. Det er noe departementet jobber med i disse dager. Også vi er utålmodige, men vi er oppatt av at vi gjør tingene i riktig rekkefølge, og at vi får gode utredninger før vi fatter endelig vedtak.

Mona Fagerås (SV) [15:57:53]: Et flertall har vært inne på at dagens fagskolepoeng skal erstattes med studiepoeng. Imidlertid er det ikke avklart om studiepoengene skal kobles til ECTS. Departementet har tidligere signalisert at ECTS-koblingen ikke er aktuell, men at det er ECVET som skal legges til grunn. ECVET er lite brukt og brukes ved videregående opplæring.

Som jeg sa i mitt hovedinnlegg, benytter landene i Europa med godt utviklet fagskolenivå utelukkende ECTS for å konvertere sine studiepoeng internasjonalt. Har statsråden noen tanker om hvordan han vil legge til rette for internasjonalisering og konvertering av studiepoeng internasjonalt, og når ser ministeren for seg at dette kan være på plass?

Statsråd Jan Tore Sanner [15:58:52]: Jeg lyttet nøye til representantens innlegg, og hadde representanten lyttet like nøye til mitt, ville hun hørt at det spørsmålet svarte jeg på i innlegget, og jeg har også svart på det nå i replikkordvekslingen. Poenget er at ECTS er knyttet til kriteriene for kvalitetssikring og kvalifikasjonsrammeverket, og det er bakgrunnen for at vi vil ha en gjennomgang av det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket. Jeg har varslet at vi vil komme raskt i gang med det.

Presidenten: Replikkordskiftet er nå slutt.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Nina Sandberg (A) [15:59:44]: Fagskolene har lenge lidd under en litt utydelig plassering og svak status i utdanningssystemet. Dette har Arbeiderpartiet jobbet lenge for å rette opp i, og vi kommer til å fortsette innsatsen for å videreutvikle dette viktige utdanningslaget. Kunnskap og god organisering er en betingelse for det. Under Stoltenberg II-regjeringen fikk vi i gang både tilstandsrapport for fagskolene og kandidatundersøkelsene. Fagskoleutvalget ble nedsatt, Organisasjon for norske fagskolestudenter og Nasjonalt fagskoleråd ble etablert.

Den nye loven om høyere yrkesfaglig utdanning bidrar på viktige områder til styrking. Jeg vil særlig nevne studiepoeng, innplassering som høyere yrkesfaglig utdanning og tilknytning til studentsamskipnadene. Men fagskolene er ikke ferdigutviklet med dette. Samfunnets behov for folk med kompetanse fra fagskole er stort og vil bli større. Samtidig vet vi at frafallet i videregående er altfor stort. Derfor er det viktig at regjeringens partiene tar både ansvaret for å styrke og videreutvikle yrkesfaglig og høyere yrkesfaglig utdanning og for å bygge ut utdanningskapasiteten.

Statsråden sa at vi tar fagskolene et steg videre i dag. Det gjør vi, men vi må også passe på at regjeringen ikke tar dem et skritt tilbake.

For å ta det første først: I lys av at vi vedtar en lov om høyere yrkesfaglig utdanning, er det merkelig at regjeringen rett og slett bare viderefører den tvetydige og uklare plasseringen til fagskolene og legger dem under statsråden for barnehager, grunnopplæring og integrering. Dette medførte f.eks. at man nesten glemte fagskolestudentene da regjeringens partiene snudde og likevel gikk inn for studentombud i høyere utdanning.

Arbeidslivet trenger flere fagskoleutdannete. Arbeiderpartiet tar dette på alvor og foreslår satsing på nye studieplasser i en forpliktende opptrappingsplan. Regjeringen lar det være.

Arbeiderpartiet har stilt spørsmål til Finansdepartementet vedrørende kuttet i RNB som Asphjell var inne på, der en feilberegning av grunntilskuddet ble saldert

på den måten som skissert. Statsråden er nøye på at komitérepresentantene lytter til hans innlegg, og vi har nå – etter statsrådets innlegg – notert oss at han lover at fagskolene skal få beholde disse midlene. Arbeiderpartiet er opptatt av at viktige utviklingstiltak ikke blir satt på vent som følge av litt merkelige budsjettjusteringer. Man ber rett og slett regjeringen sørge for at fagskolestudentene reelt likebehandles.

Oppsummert har Arbeiderpartiet store ambisjoner for fagskolene framover både kvantitativt og kvalitativt. Vi kommer til å fortsette med å presse på for å gi fagskolestudentene den statusen som utdanningen fortjener.

Tone Wilhelmsen Trøen hadde her overtatt presidentplassen.

Marianne Synnes (H) [16:02:56]: Jeg er stolt av at denne regjeringen har gjort det til sin fanesak å løfte yrkesfag og fagskoleutdanning. Da blir det litt trist at opposisjonen leter med lys og lykte for å finne negative ting – når vi nå er i gang med tidenes fagskoleløft. Å øke antallet studieplasser synes å være opposisjonens kvikkfiks for det meste, det til tross for at det ved opptaket i 2017 var mange ledige restplasser ved fagskolene i landet. Realiteten er at beløpet som bevilges per studie-plass, langt fra dekker det det koster å drive undervisning. Det dekker ikke infrastruktur, ikke kvalitetshevende tiltak, ei heller gir det studentene bedre rettigheter.

I Høyre er vi opptatt av helheten. Målet med ny fagskolelov er å gi økt kvalitet i fagskoleutdanningen. Det vil bidra til økt status for fagskoleutdanningen og studentene. Vi er opptatt av styrking av fagskolene i bredden. En styrking av studentrettighetene er også en viktig del av dette arbeidet. Vi lovfester retten for studentene til å etablere egne studentorgan, gir studentene rett til representasjon i styrende organ, gir rett til å melde seg inn i studentsamskipnad og lovfester rett til fødselspermisjon.

Mange fagskoler har et stort behov for ny infrastruktur for å henge med i utviklingen og gi studentene relevant utdanning. Fagskoleutdanningen skal være godt egnet til å møte og sikre næringslivets behov for oppdatert og spesialisert kompetanse. Vi styrker fagskolene med over 70 mill. kr i 2018. Det tildeles 35 mill. kr i utviklingsmidler til fagskolene i år. Målet med disse midlene er å øke kvaliteten i fagskoleutdanningene og samsvaret mellom utdanningstilbudene og den kompetansen som arbeidslivet etterspør. Det tildeles også 638 nye studieplasser til fagskolene i 2018. De nye studie-plassene skal trappes opp over to år. Fra og med 2020 legges det til rette for i alt 1 276 nye studieplasser på fagskolene.

Når det gjelder titler på fagskolenes grader, støtter vi arbeidsgruppens vurderinger. Men fastsettelsen av gradstitler hører ikke hjemme i lovteksten. Gradsbenevnelser for universitets- og høyskolesektoren er fastsatt i forskrift, og dette er en ordning som er langt mer fleksibel enn å fastsette gradsbenevnelser i selve loven. Gradsbenevnelser for fagskolen bør derfor også fastsettes i forskrift og gjennomføres så snart som mulig.

Med vedtak til lov om høyere yrkesfaglig utdanning her i dag tar vi et langt skritt videre i å løfte fagskolesektoren, som er en så viktig leverandør av arbeidskraft til næringslivet.

Jorodd Asphjell (A) [16:06:10]: Jeg synes både posisjon og opposisjon har vært veldig balansert i denne debatten så langt. I mitt saksordførerinnlegg skrøt jeg av at komiteen har skrevet seg veldig godt sammen på de fleste områdene. Da bør det ikke være sånn at om en påpeker noen mangler, er man negativ. Det vi ønsker, er å bidra til å gjøre denne loven enda bedre. Det var i hvert fall mitt utgangspunkt i innledningen her.

Samtidig ser vi at finansieringen av økt satsing på fagskolene vil være viktig framover for å få flere til å søke studie-plassene og ønske seg innenfor disse områdene. Statsråden viser til at de ikke er motvillig med hensyn til å få en opptrappingsplan, men vi registrerer at regjeringspartiene stemmer imot vårt forslag om en opptrappingsplan, knyttet til det å skape en forutsigbarhet som både hele fagskolemiljøet etterspør, næringslivet etterspør og NHO etterspør. Det handler ikke om å være negativ, men om å se på hvordan vi skal skape forutsigbarhet for dette området.

Arbeiderpartiet og SV har merket seg at regjeringen definerer fagskoleutdanningen i loven som «høyere yrkesfaglig utdanning». Det synes vi er bra, og derfor synes vi det er viktig, som det også ble påpekt av Høyre, at vi nå har skrevet oss sammen og endret bl.a. tittelen på loven, etter innspill fra et samlet faglig miljø om at dette bør registreres på en bedre måte og få den statusen det bør ha.

Arbeiderpartiet mener også at det skal være en nasjonal, felles forskrift for opptak til fagskoler og et nasjonalt samordnet opptak der det ikke skal være frivillig å delta, men en plikt. Dette vil bidra til å gi fagskolene økt synlighet, høyere kvalitet på opptaket, bedre statistikk, kunnskap og mulighet for å analysere søknader og opptaksresultater. Dette vil være med på å heve statusen i tiden framover, slik flere etterspør.

Så tilbake til dette med felles aldersgrense for opptak: Komiteen har nå samlet seg om 23 år, men vi har også fått mange tilbakemeldinger knyttet til kunstfag og en nedre aldersgrense på 21 år. Blant annet SVs representant påpekte at innenfor universiteter og høyskoler er det lavere opptakskrav enn det vil være på fagskoler, og

det synes vi er urimelig. Derfor synes vi dette er noe som bør endres og ses på, slik at det er muligheter for dem som har relevant realkompetanse, til å søke seg til fagskolene innen det året de fyller 19 år.

Arbeiderpartiet har også merket seg at en del høringsinstanser mener at enkelte deler av fagskoleutdanningen bør kunne plasseres på nivå 6. Vi synes regjeringen bør komme tilbake til det og se på hvordan det kan oppfylles, for jeg tror det er viktig å se til at de som studerer på dette området, kan likestilles med andre. Vi har også merket oss det som gjelder ECTS-biten. Vi håper regjeringen kommer tilbake til dette for å se til at utdanningene kan likestilles i et stadig mer internasjonalt arbeidsmarked, og ikke minst for at utdanningene skal bli godkjent på tvers av landene i Europa.

Kent Gudmundsen (H) [16:09:29]: Dette er virkelig et utdanningsløp og et skoleslag som ligger mitt hjerte nært. Derfor er det ekstra gledelig at vi i dag kan konstatere at vi ytterligere vrir om skruen og får dette taktskiftet for yrkesrettet høyere utdanning. I så måte vil jeg kalle det for en gledens dag at vi nå oppdaterer dette lovverket og følger opp de mange gode vedtakene vi gjorde i stortingsmeldingen om fagskolene i forrige periode, som jeg var så heldig å få lov til å følge tett.

Dette er kanskje det viktigste løftet for yrkesopplæringen på svært mange år, for spisskompetanse blir jo viktigere i takt med at samfunnets framgang, endring og spesialisering øker. Spesielt i Norge, hvor vi har høy levestandard og ikke minst høye lønninger sammenlignet med våre handelspartnere og konkurrenter, må vi være helt fremst hvis vi skal stå i denne konkurransen, vinne kontrakter, og ikke minst skape verdier og sikre inntekter som skal bære velferdsstaten i tiden som kommer.

Vi leverer nå mange viktige endringer for det som kan kalles mesterens utdanningsløp, og vi bygger videre sånn at høyere yrkesrettet utdanning gjennom fagskolene skal få skinne og ta sin rettmessige og viktige plass i utdanningsløpet. Vi trenger nemlig flere mestere i tillegg til mastere, og vi trenger at de med tradisjonell, høyere akademisk utdanning både skal kunne og ville fylle på med praktisk høyere utdanning som fagskolene tilbyr. Vi trenger denne tverrfaglige og sammensatte kompetansen når vi i tiden framover skal sikre at vår konkurransekraft skal få flere bedrifter til å flagge hele eller deler av sin produksjon tilbake til Norge. Vi har allerede sett flere eksempler på det.

Overgangen mellom universiteter, høyskoler og fagskoler blir det viktig å tilrettelegge for framover, og vi er tydelige på ambisjonene på dette området. Samtidig må vi nok erkjenne at det er mye arbeid som vil gjenstå ute på den enkelte utdanningsinstitusjon. Der sikres utviklingen av et utdanningsløp som ivaretar behovene for

indre faglig sammenheng, og som dermed åpner for gode overganger mellom utdanningsinstitusjoner og ikke minst utdanningsløp.

Mangfoldet i fagskolesektoren spenner vidt hva gjelder både størrelse på de ulike skolene og deres fagområder. Satsingen regjeringen nå gjør på utviklingsmidler og kvalitet i fagskolene, blir helt sentral framover for å forme skoleslaget, som jeg egentlig vil kalle for en uslepen diamant. Jeg har derfor veldig store forventninger til de ulike skoleeierne bidrag til å løfte sammen med oss framover.

I dag løfter vi fagskolene gjennom lov og gir høyere yrkesrettet utdanning dens velfortjente plass i utdanningssystemet.

Aleksander Stokkebo (H) [16:12:32]: Norge trenger flere som jobber i kjeledress, ikke bare i dress. Ifølge SSB vil vi om 20 år trenge 100 000 flere fagarbeidere. Derfor er det veldig bra at flere nå velger yrkesfag, og at det skapes rekordmange læreplaner. Med Høyre i regjering satser vi på yrkesfagene, og nå står fagskolene for tur.

NHOs kompetansebarometer viser at halvparten av de spurte bedriftene har behov for ansatte med fagskoleutdanning. Derfor er jeg veldig glad for at regjeringen nå får gjennomslag for loven som vil gjøre fagskolene mer synlige, tilgjengelige og attraktive. Derfor er jeg også veldig glad for at vi styrker studentdemokratiene ved fagskolene, fordi det beste tilbudet utformes med studentene på laget. Vi gir fagskolestudentene stemmerett i styrene og fagskolene rett til å være en del av en studentsamskipnad, slik at studentene får tilgang til studentbolig og andre velferdsgoder. Vi lovfester fagskolen som høyere yrkesfaglig utdanning, som et likeverdig alternativ til universiteter og høyskoler, samtidig som vi øker med 638 studieplaner.

At fagskoleutdanningene er korte og praktiske, sikrer at vi får oppdatert og spesialisert kompetanse. Ikke minst er utdanningene fleksible, noe som gjør at de er godt egnet for de fleste, enten de jobber dagtid eller turnus. Jeg besøkte nylig en av ledestjernene blant fagskolene – Fagskolen Rogaland. Den er blant de mange som har fått midler fra regjeringen til bedre kvalitet, moderne utstyr og 64 nye studieplaner. I hele landet ser vi at fagskolene styrkes.

I dag er en litt historisk dag, for endelig får fagskolene det løftet de fortjener. Regjeringen og Kristelig Folkeparti gjennomfører tidenes satsing på yrkesfag. Det gjør vi fordi vi vet at vi i framtiden trenger flere som jobber i kjeledress, ikke bare i dress.

Martin Henriksen (A) [16:14:57]: Det er veldig positivt at det nå skjer endringer for fagskolene. Jeg mener også det er positivt at det er enighet om mye fra Stortingets og utdanningskomiteens side. Det er også positivt

for fagskolene selv. Som Organisasjon for Norske Fagskolestudenter sa til Khrono i går: At fagskolene nå skal betegnes som høyere yrkesfaglig utdanning, er en viktig anerkjennelse av fagskolene som utdanningsvei.

Det er vi glade for. Men Arbeiderpartiet mener at regjeringa ikke tar skrittet helt ut. Det er ikke, som representanten Synnes sa, å lete med lys og lykte etter negative punkt, men det er å ha ambisjoner om forbedring. Det er veldig bra at Stortinget nettopp har ambisjoner om forbedring, for Stortinget har forbedret det lovforlaget som kom fra Høyre–Fremskrittspartiet–Venstre-regjeringa på flere punkt, som lovtittelen, ETCS, osv. Stortinget har gjort loven bedre, og Arbeiderpartiet ønsker å fortsette den jobben.

En av de forbedringene Arbeiderpartiet ønsker, handler om at vi ikke trenger å vente for å vite at Norge trenger den kompetansen som fagskolene tilbyr. Industrien, teknologiyrkene og helsesektoren er blant dem som trenger flere fagarbeidere, derfor er det viktig med en videreutvikling og opptrapping av fagskoletilbudet. Arbeiderpartiet vil at en større del av utdanningsveksten i årene framover skal komme i fagskolene. Da er det viktig at fagskolene synliggjøres som en integrert del av utdanningssystemet, og som et likeverdig alternativ til universitets- og høyskoleutdanning. Men det er også nødvendig, mener vi, med en plan for opptrapping. Og vi synes det er en klar svakhet at selv om meldingen understreker behovet for flere fagarbeidere, foreslås det ikke konkrete planer eller tiltak for å øke utdanningskapasiteten i tråd med arbeidslivets og næringslivets behov.

Arbeiderpartiet har over flere år foreslått en opptrappingsplan mot 1 000 nye fagskoleplasser i våre alternative budsjetter og midler til etter- og videreutdanning av fagskolelærere. Det er bra at det i 2017 kom rundt 600 plasser fra regjeringa, men hvis jeg skal være litt spissformulert, vil jeg si at det skulle bare mangle etter at regjeringa ikke hadde foreslått en eneste ny fagskoleplass helt siden 2013.

Vi mener at det er behov for en fortsatt utvikling og utbygging av fagskolesektoren. Vi har tidligere fremmet forslag om en opptrappingsplan for studieplasser ved fagskolene. Det fikk da bare støtte av Senterpartiet og SV, som sto sammen med oss om de forslagene. I dag tar vi opp forslaget igjen og mener at det bidrar til større forutsigbarhet for fagskolene, for studentene og for det arbeidslivet som trenger og ønsker disse kandidatene.

Jorodd Asphjell (A) [16:18:11]: Jeg er selv fagarbeider. Jeg tok svennebrev i grafiske fag, men det er helt tilbake til 1979, så det begynner å bli noen år siden, og jeg tror nok jeg har gått ut på dato med hensyn til mitt eget fag. Men vi ser at næringslivet i dag etterspør langt flere

ungdommer som tar yrkesfaglig utdanning, gjennom videregående skole, og ikke minst – etter å ha tatt det – tar høyere fagutdanning gjennom fagskole og eventuelt høyskole og universitet.

Den nye fagskoleloven er et skritt på veien, men som Arbeiderpartiet har påpekt, er det, ut fra de innspillene vi har fått i høringsrundene, områder hvor det er utfordringer knyttet til de ønskene et samlet fagskolemiljø har. Derfor vil jeg be regjeringen følge opp – om det ikke blir flertall i dag – alle de innspillene som har kommet gjennom debatten og gjennom de forslagene som er.

Jeg tror det er et samlet storting som ønsker å fokusere på arbeidslivets behov for å ha godt utdannede fagfolk. Derfor må vi også bidra til å løfte det området på en god måte, så enda flere jenter og gutter ønsker seg inn i dette. Som sagt: Det er veldig mange som kan snakke i en katedral eller fra denne talerstolen, men det er etter hvert veldig få som kan bygge nye skoler, barnehager, osv. Derfor må vi ha et samlet politisk miljø som ønsker å løfte dette, som gjør at ungdom tar utdanning, men også tar høyere utdanning. Og når vi ser at NHOs kompetansebarometer etterlyser enda flere, vet vi at her vil det være arbeidsplasser i framtiden som sikrer fortsatt vekst i samfunnet vårt.

Turid Kristensen (H) [16:20:10]: Jeg synes, som mange andre her, at det er veldig bra at det er så stor tverrpolitisk enighet i denne saken. Jeg er enig med representanten Asphjell i at da behøver vi kanskje ikke å blåse opp de sakene vi ikke er helt enige om, for i all hovedsak er vi faktisk enige. Jeg undrer meg da over at enkelte nærmest forsøker å konstruere en uenighet, og det kan virke som om man gjerne vil tillegge andre representanter en mening man ikke har. Det ene jeg tenker på da, er opptakskravene. Jeg tror alle representantene som har vært på talerstolen her i dag, har presisert hvor viktig det er at dette blir definert som en høyere yrkesfaglig utdanning. Det betyr at det skal sidestilles med universitets- og høyskolesektoren, og da er det selvfølgelig nødvendig at vi har faglige opptakskrav i bunnen.

Det er heller ikke riktig, slik som det sies her, at det nå ikke skal være et unntak for kunstfaglige utdanninger – et smalt unntak, men som representanten Melbye var inne på, et viktig unntak. Det er ikke slik at det blir strengere opptakskrav til fagskolesektoren enn til universitets- og høyskolesektoren. Også der er det fastsatt i forskrift hvilke utdanninger som kan unntas fra den ordinære realkompetansealdersgrensen på 23 år. Dette er et av de eksemplene jeg tenker på.

Så synes jeg det er underlig at så mange representanter fra Arbeiderpartiet snakker om at man i dette lovforlaget ikke legger inn en opptrappingsplan. For det første er det et budsjettspørsmål og ikke et lovspørsmål.

For det andre er det nettopp dette det er lagt opp til i fagskolesatsingen allerede. Det kom 630 nye studieplasser på bordet i 2018, og det er vedtatt en opptrappingsplan fram til 2020 hvor dette skal mer enn dobles. Som det har vært påpekt, er det ikke normalt at man legger en opptrappingsplan for mange år framover, men man ser behovene an etter hvert som tiden går.

Jeg synes også det er underlig at den ene representanten for Arbeiderpartiet sier til Khrono, universitetenes nettsted, at nå er det helt nødvendig at vi prioriterer nye studieplasser til universitets- og høyskolesektoren, for der er det mange søkere som ikke får plass. Så sier en annen representant til FriFagbevegelse, som retter seg mer mot yrkesfag og fagskolesektoren, at nå har jammen meg universitets- og høyskolesektoren fått nok, så nå må vi prioritere fagskolesektoren. Jeg mener at det å prioritere alt er å prioritere ingenting. Vi tar ansvar og ser an behovene, og nå har vi prioritert fagskolesektoren høyt. Det er jeg veldig glad for.

Presidenten: Martin Henriksen har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Martin Henriksen (A) [16:23:13]: Jeg tenkte jeg like godt kunne ta en kort merknad, for det krever ikke et langt innlegg for å svare på representanten Kristensens innlegg.

Det jeg vil si, er at det ikke er noen motsetning mellom å satse på fagskoler, en opptrapping for fagskoleplasser, og det å satse på flere studieplasser. Vi vet at det er et stort behov både for flere fagskolekandidater og for mange kandidater innenfor ulike høyere utdanninger. Vi er veldig glad for at det i valgkampåret 2017 kom flere fagskoleplasser fra regjeringa, men de har vist veldig passivitet når det gjelder å øke antallet studieplasser innenfor høyere utdanning. De siste fem årene har det knapt kommet nye studieplasser. Heldigvis har budsjettforlikene ført til at man har fått flere studieplasser bl.a. innenfor IKT. Men det trengs en satsing på begge deler, og for oss er det viktig å få sagt at mer av veksten må komme innenfor fagskoler, for der er det et stort behov, og vi vet at det er det arbeidet som næringslivet etterspør i veldig stor grad.

Statsråd Jan Tore Sanner [16:24:27]: Jeg vil ganske kort kvittere ut det konstruktive innlegget til saksordføreren. Jeg er glad for det sterke engasjementet som er både for yrkesfagene og for den høyere yrkesfaglige utdanningen. Dette er et viktig engasjement. Dette er ikke siste gang vi debatterer disse spørsmålene.

Jeg tar med meg de innspillene som har kommet både i innstillingen og i denne debatten. Så kommer vi tilbake til budsjettet til høsten for å diskutere antall stu-

dieplasser. Det er ikke naturlig at vi i en lovproposisjon diskuterer antall studieplasser. Det er en diskusjon som kommer i budsjettet til høsten. Men dette er en god dag for yrkesfagene. Jeg hadde gleden av å åpne kompetansesenteret for yrkesfag ved OsloMet på Kjeller i går – et stort engasjement for det som nå skjer. Det vil bli forsket mer. Det vil være en enda tettere kontakt mot partene i arbeidslivet og arbeidslivsaktørene, og det betyr at det nå er mange krefter som trekker i samme retning for å løfte yrkesfagene for fremtiden.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [16:25:56]

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Endringer i opplæringslova, friskolelova og folkehøgskolelova (plikt til å tilby intensiv opplæring og plikt til fleirfagleg samarbeid m.m. (Innst. 290 L (2017–2018), jf. Prop. 52 L (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra utdannings- og forskningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 5 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Guri Melby (V) [16:26:54] (ordfører for saken): La meg først få takke komiteen for godt samarbeid i denne saken, først og fremst på vegne av min vararepresentant, ettersom jeg selv ikke kom inn i saken før på avgivelsesmøtet. Dette er iallfall en sak der komiteen i all hovedsak står samlet, så jeg regner med at det har vært et veldig godt samarbeid i forkant.

Deretter vil jeg gjøre oppmerksom på at det er en liten redaksjonell feil i merknadene i innstillingen, men det vil bli rettet opp i etterkant av denne behandlingen.

Proposisjonen som er til behandling, omhandler flere ganske ulike forslag, men konkretiseringen av den tidlige innsatsen overfor de yngste barna står mest sentralt, og jeg vil derfor bruke mest tid på den.

Regjeringen har med denne proposisjonen foreslått å innføre en plikt for skolen til raskt å gi intensiv opplæring til elever på 1.–4. trinn som står i fare for å bli hengende etter i lesing, skriving eller regning. Bakgrunnen for forslaget er å sikre at flere elever som trenger det, blir fanget opp tidlig og får den opplæringen de trenger.

Alle elever er ulike, og noen elever trenger en mer intensiv opplæring i lesing, skriving og regning i de første

skoleårene. Med lovfesting av plikten til å tilby intensiv opplæring vil skolens ansvar for raskt å sette i gang tiltak overfor elever som strever, bli tydeliggjort.

Komiteen har merket seg at Utdanningsforbundet frykter at en tar tak i symptomer heller enn årsaker til at elever sliter, men dette er en bekymring det ikke er grunnlag for. Det er sammensatte årsaker til at elever strever, og derfor legger også proposisjonen opp til å styrke den tverrfaglige oppfølgingen av elevene. Dette står imidlertid ikke i motsetning til en forsterket faglig innsats overfor elevene.

Proposisjonen har ikke til hensikt å legge opp til mer testing av elevene, slik noen også frykter, og heller ikke mer byråkrati, for her skal det ikke legges opp til en omfattende saksbehandling eller fattes enkeltvedtak, slik det skal ved spesialundervisning. Læreren er skolens viktigste ressurs også i dette arbeidet, og læreren er den som er best egnet til å avdekke hvilke elever som har behov for intensiv opplæring, slik at det raskt kan iverksettes tiltak.

En gledelig positiv effekt av dette forslaget kan være at behovet for spesialundervisning blir redusert gjennom at flere elever får den støtten de trenger, raskere og på et mye tidligere stadium. Nøkkelen til at vi lykkes bedre med tidlig innsats, ligger – som så veldig mye annet i skolen – hos lærerne. Det å sikre at alle elever har tilgang til gode og kvalifiserte lærere som ser deres behov og evner å tilpasse opplæringen til det, er derfor avgjørende. En viktig forutsetning for dette forslaget er derfor regjeringens sterke og brede satsing på videreutdanning og styrking av lærere. Det er også viktig at vi har nok lærere, slik at elever blir fanget opp og fulgt opp raskt og godt, og det er også noe regjeringen satser tungt på.

Komiteen har merket seg Utdanningsforbundets bekymring for at ressurser kan bli flyttet fra de eldste trinnene til de yngste. Det er derfor viktig å understreke at lovforslaget ikke innebærer at skoleeierne kan disponere ressursene i strid med annet regelverk. Dette er en forutsetning for lovforslaget.

En annen viktig endring som regjeringen foreslår med denne proposisjonen, er at skolen skal ha plikt til å samarbeide med relevante kommunale tjenester om vurdering og oppfølging av barn og unge med helsemessige, personlige, sosiale eller emosjonelle vansker. Sammensatte problemer må møtes med sammensatte tiltak. For å si det enkelt: Barn som har det bra, har veldig mye bedre forutsetninger for å lære.

Mange steder fungerer samarbeidet godt allerede i dag, mens det andre steder er behov for å styrke samarbeidet. Denne samarbeidsplikten skal gjelde både i konkrete saker for enkeltelever og på systemnivå.

Jeg er glad for at en samlet komité slutter seg til dette forslaget.

2018 er yrkesfagenes år, og det neste lovforslaget handler om yrkesfag. Vi trenger flere fagutdannede i årene som kommer, og det er derfor viktig med tiltak som gjør det mer attraktivt for flere med fagutdanning. Det er en bred enighet om nødvendigheten av å legge til rette for at flere tar fagbrev. Regjeringens forslag har til hensikt å motivere flere voksne til å ta fagbrev, ved at de kan beholde lønnet arbeid og få opplæring i arbeidstiden. Det er i dag for krevende å ta fagbrev samtidig som man står i jobb, og regjeringen vil i dette forslaget gjøre noe med akkurat dette.

Til slutt: Vi i Venstre er veldig tilfredse med at komiteen stiller seg bak forslaget i denne proposisjonen om å endre folkehøgskoleloven slik at det blir anledning til å etablere folkehøgskole på Svalbard.

Dette lovforslaget har sitt opphav i et representantforslag fra Venstre fra forrige periode, som også fikk en enstemmig tilslutning i Stortinget, og jeg er veldig glad for at det i tråd med intensjonene i Svalbardmeldingen nå er lagt til rette for etablering av nye kompetansearbeidsplasser på Svalbard.

Helt til slutt: I proposisjonen varsler regjeringen at en vil følge opp Jeløya-erklæringen når det gjelder lovfesting av retten til leirskoleopphold, og komiteen er positiv til at et forslag om lovfesting sendes på høring med sikte på ikrafttredelse høsten 2019. Dette er et veldig viktig gjennomslag for Venstre.

Torstein Tvedt Solberg (A) [16:32:03]: For Arbeiderpartiet er det avgjørende at alle elever får den hjelpen de trenger for å oppleve mestring og god læring fra første skoleår, framfor at de først får hjelp etter flere år med enten lærevesker eller nederlag. Tidlig innsats er viktig, for det kan bidra til

- bedre mestring, læring og trivsel i skolen for elevene
- at flere gjennomfører videregående opplæring
- at skolen lykkes bedre med å gi alle elever gode muligheter videre i livet

Derfor er jeg glad for at regjeringa nå omsider foreslår systematisk bruk av tidlig innsats i norsk skole i form av intensivopplæring. Arbeiderpartiet har foreslått dette – med vår lese-, skrive- og regneargati – hele seks ganger de siste årene, men har blitt nedstemt av Fremskrittsparti–Høyre-regjeringa hver gang.

Forslagene vi i dag har til behandling, er bra. Ingen er imot dem; vi er enstemmig her i dag. Men da lovforslaget kom, ble jeg litt skuffet. Når regjeringa har tatt seg så god tid til å komme med noe vedrørende tidlig innsats, synes jeg dette er lite ambisiøst. Når vi vet det vi vet om utfordringene i skolen, når vi vet det vi vet om behovet for mer tidlig innsats, og med alle de festtaler vi har hørt

fra denne regjeringa om temaet, var vi mange som hadde forventet mer nå. Jeg må si meg enig med Utdanningsforbundet, som i sin høringsuttalelse trekker fram at framlegget er lite forpliktende. De manglende ambisjonene i denne saken mener jeg står som et tydelig bevis på at Fremskrittspartiet og Høyre har manglende ambisjoner på dette området.

Den nye lovtteksten om plikt til intensivopplæring er som sagt bra. Men også i dagens opplæringslov presiserer en at kommunene skal gi elevene tidlig innsats. I dagens § 1-3 om tilpasset opplæring og tidlig innsats står det allerede bl.a. at opplæringen skal tilpasses evnene og forutsetningene til den enkelte elev, og at kommunene skal sørge for at den tilpassede opplæringen i norsk, samisk og matematikk har særlig høy lærertetthet og rettes spesielt mot elever med svake ferdigheter i lesing og regning.

Det er altså fint med en presisering i loven, men som regjeringa selv skriver i lovforslaget, vil ikke en lovendring i seg selv automatisk føre til det ønskede resultatet. Derfor mener jeg det er lite ambisiøst at regjeringa ikke sier noe om hva de vil gjøre videre for å oppnå ønskede resultater. Jeg regner med at statsråden nok en gang vil si at han overlater dette til kommunene. Jeg mener han heller burde ta ansvar for å gjøre flere verktøy og ressurser for tidlig innsats tilgjengelige for skolene og kommunene. Når regjeringa har brukt nesten fem år på dette arbeidet, hadde jeg håpet de nå stilte med mer enn en endring av detaljene i loven.

Uansett hvor mye vi i opposisjonen mener forslaget burde vært mer ambisiøst, er det statsråden som legger lista med sitt forslag. Og som nevnt: De justeringene vi i dag vedtar, er vi ikke imot. Det er også positivt at Stortinget i dag får på plass en plikt til mer flerfaglig samarbeid, at vi gjennomfører Stortingets vedtak om fagbrev på jobb i lovs form, og at en legger til rette for en folkehøgskole på Svalbard og gir signaler om lovfestet rett til leirskoleopphold.

Vedtakene er som sagt bra, men vi skulle ønske at det var så mye mer.

Jeg tar herved opp vårt forslag til saken.

Presidenten: Representanten Torstein Tvedt Solberg har dermed tatt opp det forslaget han refererte til.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [16:35:43]: Et av de viktigste grepene Kristelig Folkeparti, Venstre og Høyre gjennomførte i Kunnskapsløftet, var innføring av grunnleggende ferdigheter. Det er de verktøyene alle elever har behov for hvis de skal mestre andre fag i skolen og få muligheter resten av livet.

Nå ser vi at vi i større grad har en kultur for læring på skolene. Vi ser at norsk skole går i riktig retning. PIRLS 2016 viste at norske fjerde- og femteklassinger leser mye

bedre enn før, særlig barn med minoritetsbakgrunn. De yngste barna gjør det også bedre i regning og naturfag. Samtidig vet vi at det fremdeles er for mange elever som må vente lenge før de får tilpasset oppfølging. De risikerer å falle fra tidlig i skoleløpet og slutte å rekke opp hånden. Derfor er forslaget om aktivitetsplikt på skolene et viktig skritt. Alle elever skal få intensiv oppfølging dersom de risikerer å falle fra tidlig i lesing, skriving og regning.

I motsetning til hva representanten Fagerås skriver i innstillingen, skal det ikke innføres flere nasjonale kartleggingsprøver eller permanent nivådeling. Det er skolen og lærerne som selv bestemmer hvordan den intensive oppfølgingen skal organiseres og gjennomføres. Den skal være kortvarig, lite byråkratisk og målrettet for de elevene som trenger litt ekstra oppfølging før de kan følge ordinær undervisning. Forskning viser f.eks. at smågruppeundervisning i kortere perioder for elever med svake faglige ferdigheter kan ha veldig stor positiv effekt.

Men så er jeg ganske forvirret, som vanlig, over hva Arbeiderpartiet nå mener i diskusjonen om tidlig innsats. Arbeiderpartiet gikk til valg på en lese-, skrive- og regnearanti for de yngste elevene. Jonas Gahr Stør sa til Aftenposten 14. september 2016:

«Elever som henger etter med å lese, skrive og regne når de er ferdig med 2. klasse, skal ha rett til spesielloppfølging.»

Det var en garanti. I dag foreslår Arbeiderpartiet og Senterpartiet at plikten til intensiv oppfølging skal gjelde i alle fag og på alle trinn – ikke særlig lesing, skriving og regning, fordi det vil virke «styrende på bekostning av de andre fagene», som det står i merknadene. Jeg er enig i at alle fag er viktige og at ingen elever skal henge etter i noen fag, men i dag er prinsippet om tidlig innsats regulert i loven for 1.–4. klasse fordi det er her grunnlaget for den videre læringen er i alle fag. Grunnleggende ferdigheter skal være fagovergripende. Skal vi utjevne sosiale forskjeller i skolen, må vi faktisk være villig til å prioritere det aller viktigste tidlig i skoleløpet. Det er ingen garanti dersom man garanterer alt. Når man prioriterer alt, prioriterer man egentlig ingenting. Og jeg kan ikke forstå annet enn at Arbeiderpartiet nå tar et veldig tydelig skritt til venstre og forlater fokuseringen på tidlig innsats og en lese-, skrive- og regnearanti. Det er stikk i strid med det vi vet er viktig for å utjevne sosiale forskjeller, og det som har ført til bedre resultater i lesing og regning de siste årene.

Det er sant at lovendring i seg selv ikke vil føre til bedre tidlig innsats, for i motsetning til representanten Tvedt Solberg har jeg ikke så stor tro på stortingspolitikerne og lovens fortrefelighet. Jeg mener at loven er forpliktende, men at oppfølgingen skjer ute i skolene og

kommunene. Derfor må denne plikten ses i sammenheng med stortingsflertallets satsing på lærerspesialistordningen, etter- og videreutdanning og forslag om 1,4 mrd. kr i 2018 til flere kvalifiserte lærere. Forslaget må også ses i sammenheng med det vi også skal vedta i dag, nemlig at skolene skal ha en plikt til å samarbeide med kommunale tjenester når elevene sliter med andre vansker – helsemessige, personlige eller emosjonelle. Målet er at man skal fjerne enhver vente-og-se-holdning i skolen. Vi skal bygge et lag rundt eleven.

I dag skal vi også behandle og vedta regjeringens forslag om fagbrev på jobb. I årene framover kommer vi til å mangle mange titalls tusen fagarbeidere. Samtidig vil etterspørselen etter ufaglærte falle. Da er det helt avgjørende at vi gir mennesker flere veier inn i yrkeslivet for å bli fagarbeidere. Jeg er veldig glad for at partene i arbeidslivet ønsker denne ordningen velkommen, og at engasjementet har vært så stort for å styrke mulighetene folk har til å få faglig kompetanse og faglig trygghet. Å ta fagbrev er bra for den enkelte, og det er bra for samfunnet.

Roy Steffensen (FrP) [16:40:12] (komiteens leder): Som saksordføreren var inne på, er dette en proposisjon som handler om litt forskjellig. Jeg vil starte med å snakke om forslaget som går ut på å innføre en plikt for skolen til raskt å gi egnet intensiv opplæring til elever på 1.–4. trinn som står i fare for å bli hengende etter i lesing, skriving og regning. Forslaget er en tydeliggjøring av skolens plikt til tidlig innsats på 1.–4. trinn, og vi vet at det er økonomisk og menneskelig lønnsomt å gi ekstra hjelp til lesing og skriving til elever som sliter de første årene på barneskolen, framfor å vente til tenåringsalderen. Tidlig innsats kan fange opp dette, og penger brukt på tidlig innsats er en investering vi kan få tilbake om 20 år i form av reduserte dagpenger, arbeidsmarkedstiltak og arbeidsledighetstrygd.

Den viktigste enkeltårsaken til frafall i skolen er svake faglige ferdigheter i grunnskolen, og det er der grunnlaget for læring og utvikling legges. Forskning på dette området viser at tidlig innsats i leseopplæring kan bidra til at 80 pst. av elevene med lese- og skrivevansker kommer inn i god utvikling hvis innsatsen settes inn i 1. eller 2. klasse. Venter vi til 3. klasse, synker andelen til 50 pst., og med tiltak i 5. klasse eller senere, er det kun 10–15 pst. sjans for at elevene vil oppnå en normal leseferdighet.

Intensiv opplæring er en del av den ordinære tilpassede opplæringen som skolen plikter å gi alle elever, men kjennetegnes av kortvarig innsats fra skolen, enten det gjelder lesing, skriving eller regning, for elever som har behov for det. Det viktigste først er et godt motto, og vi i Fremskrittspartiet er glade for denne prioriteringen. Det aller viktigste i skolene er at elevene lærer seg basis-

fagene lesing, skriving og regning. Det er de som må prioriteres. Mestrer man ikke basis, kommer man ingen vei.

Fremskrittspartiet vil også understreke at det er skolen som bestemmer innhold og organisering av den intensive opplæringen innenfor lovens rammer. Det er viktig at lærerne får det nødvendige handlingsrommet de trenger for å gi en undervisning tilpasset utviklingen til hver enkelt elev.

Vi i Fremskrittspartiet har stor tillit til den enkelte skoleleder og lærer og mener følgelig at de må ha størst mulig frihet til å utforme skolehverdagen og undervisningen sånn som de mener er best. Da er det litt overraskende å høre representanten Tvedt Solberg, som snakker om at han er skuffet over at vi overlater dette ansvaret til kommunene, og etterlyser at storting og statsråd må gripe mer aktivt inn i tidlig innsats-problematikken – dette samtidig som vi parallelt jobber med en tillitsreform som handler nettopp om å flytte makt og avgjørelser ned til hver enkelt skoleleder og lærer.

Når det gjelder å ta fagbrev på jobb, er det for meg svært viktig å få til en politikk som gjør at flest mulig blir selvhjulpne, aktive medborgere. Jeg er tilhenger av fleksible løsninger som tilrettelegger for at vanlige arbeidere, gjerne frafallselever fra videregående som har vært i arbeidslivet i mange år, får en mulighet til å få dokumentert den kompetansen de tross alt har opparbeidet seg. Jeg er derfor glad for ordningen med fagbrev på jobb som en alternativ vei til fag- og svennebrev. Forslaget bygger på forsøk og vil gjøre det mulig å gå opp til fag- eller svenneprøven på grunnlag av allsidig praksis, realkompetansevurdering og opplæring i ordinært arbeid. Målet er å motivere flere voksne til å ta fagbrev med at de kan beholde lønnet arbeid og få opplæring i arbeidstiden, men at dette gjøres fleksibelt og tilpasses også livssituasjonen til personer som er i etableringsfasen, med lån og barn.

Norge blir i økende grad et kompetansesamfunn. Raske og økende omstillinger i arbeidslivet fører til at mange arbeidstakere trenger ny kunnskap og kompetanse. Vi må derfor legge til rette for livslang læring både for dem som står utenfor arbeidsmarkedet, og for dem som er i arbeidsmarkedet. Både bedrifter og offentlige virksomheter er avhengig av en kompetent arbeidsstokk for å kunne møte morgendagens utfordringer. Da må vi ha en helhetlig satsing innenfor både basisopplæring, fagopplæring og høyere utdanning. Dette er regjeringen godt i gang med, og vi i Fremskrittspartiet skal sørge for ytterligere satsing på dette feltet.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [16:44:43]: I denne saken gjør vi flere viktige endringer. Flerfaglig samarbeid, fagbrev på jobb, fagskolelov på Svalbard og lovfes-

ting av leirskole er gode saker, som flere har nevnt. Som det går fram av debatten og innstillingen, er det stor grad av enighet i komiteen om de ulike forslagene. Men det er ett unntak – forslaget om lovfestet plikt til å tilby intensiv opplæring. Her fortjener debatten nyanser.

Det er ingen politisk uenighet om betydningen av tidlig innsats. Gevinsten ved å avdekke læringsutfordringer tidlig, før de får for store konsekvenser og skaper større utfordringer utover i læringsløpet, er stor. Senterpartiet mener alle elever i hele landet må få kvalitativ god opplæring innenfor rammene av fellesskolen.

Regjeringen varslet dette forslaget i stortingsmeldingen om lærelyst. Da ble tiltaket presentert av statsministeren og daværende statsråd nærmest som et nytt og revolusjonerende forslag. Men plikten til å iverksette tiltak er slett ikke ny. Kommunene har allerede i dag plikt til å yte tidlig innsats. Det ble understreket i en forskrift som ble innført av den rød-grønne regjeringen. At regjeringen nå vil lovfeste intensiv opplæring er greit, men i praksis er det ingen forskjell. Lovforslaget er derfor strengt tatt overflødig. Samtidig vet vi at det er elever som – av ulike årsaker – ikke får den oppfølgingen de trenger når de trenger den. Derfor er det ikke en lovfesting av intensivopplæringen som sådan Senterpartiet er imot. Det Senterpartiet er imot, er innretningen av plikten til oppfølging som ligger i forslaget, som vi mener er en innsnevring av skolens forpliktelse og elevens rett til tidlig innsats.

Tidlig innsats bør ikke være begrenset til de første årstrinnene. Plikt til intensiv opplæring må derfor gjelde tidlig etter at en elev opplever utfordringer – uavhengig av hvilket årstrinn eleven går på.

Selv om oppfølgingen de første fire årene på skolen er spesielt viktig for å etablere et solid fundament for videre læring, mener Senterpartiet det må være behovet som skal styre – ikke elevens alder. Når representanten fra Høyre sier at dette er en prioriteringssak, spør jeg: Er løpet kjørt dersom en elev faller fra og strever faglig også etter 4. trinn?

Som det framgår av merknad og forslag, reagerer Senterpartiet på at plikten er begrenset til kun tre disipliner: lesing, skriving og regning. Ved å begrense plikten til å gjelde kun kjerneelementene i basisfagene norsk og matematikk mener Senterpartiet at forslaget vil virke ytterligere styrende på bekostning av de øvrige fagene og med det stå i motsetning til skolens helhetlige kompetanse- og samfunnsoppdrag. I motsetning til Høyre mener Senterpartiet det er kultur for læring også utenom basisfagene.

Hva med dem som sliter i engelsk? Hva med dem som strever og har blitt hengende etter i naturfag? Motivasjon og mestring i andre fag har også en verdi. Vi er naturligvis enig i at lesing, skriving og regning er viktige

basisferdigheter som danner grunnlag for læring i andre fag enn matte og norsk. Men samtidig føyer dette forslaget seg inn i rekken av tiltak som bidrar til å snevre inn kunnskapssynet og skolens helhetlige mandat. Dette er slikt som gir ytterligere mat til målings- og kontrolltyranniet.

Elever er ulike, og de lærer og utvikler seg i ulikt tempo. Selv om Senterpartiet støtter en lovfesting – om enn med en annen innretning – vil Senterpartiet sterkt advare mot at det som er naturlig variasjon i modning, blir gjort til noe unormalt, og at en innfører standardiserte tiltak for å oppfylle handlingsplikten som følger av lovkravet.

Som i alt annet er det også her bedre å forebygge enn å reparere med intensivtiltak. Senterpartiet mener det viktigste for elevene er å bli møtt med tillit av faglig kompetente lærere med tid til å følge opp den enkelte elev og med faglig frihet til å innrette undervisningen i tråd med sin profesjonelle vurdering og sitt engasjement i yrket.

Forslaget som Senterpartiet og Arbeiderpartiet har i innstillingen, er allerede tatt opp, og jeg håper Stortinget vil vurdere det en ekstra gang.

Mona Fagerås (SV) [16:49:35]: Ved tre anledninger har jeg hatt den fantastiske og store oppgaven å ta imot nye førsteklasinger. Ingen kommer på skolen og er mer lærevillig enn førsteklasingene. Ingen kommer på skolen og er mer proppfull av entusiasme, og ingen digger læreren sin mer enn førsteklasingene. Det er herlig å være førsteklasselærer.

Men jeg må samtidig si at en større oppgave med mer ansvar er det få i samfunnet vårt som påtar seg. Hvordan klare å bevare denne iveren og motivasjonen lengst mulig? Hvordan klare å sørge for at de minste barna i skolen kan lære i sitt eget tempo, og at alle får opplæring tilpasset sitt nivå, sin alder og utvikling i en klasse på kanskje 24 elever?

I dag er det stor enighet om at alle elever skal få den hjelpen de trenger for å oppleve mestring og god læring fra første skoleår av, framfor at de først får hjelp etter noen år med nederlag og lærevansker, og at tidlig innsats skal bidra til bedre mestring, læring, trivsel og ikke minst til at flere gjennomfører videregående opplæring, og dermed til at skolen lykkes bedre med å gi alle elever gode muligheter videre i livet.

Men når regjeringen nå fremmer et forslag om å innføre en plikt til intensiv opplæring for elever som står i fare for bli hengende etter i lesing, skriving eller regning, blir den gode, gamle læreren i meg skeptisk. Jeg er oppriktig bekymret for at regjeringens forslag om plikt til intensivopplæring fører til overdreven bruk av testing og måling, økt prestasjonspress og til at flere elever blir eks-

kludert – altså det motsatte av det som regjeringen ønsker å få fram. I et system der skolen skal kunne dokumentere at en slik plikt blir innfridd, vil dette også kunne føre til ytterligere byråkratisering som stjeler tid som lærerne kunne brukt på elevene. Jeg må også si at jeg stoler lite på representanten Tybring-Gjedde fra mål- og testpartiet Høyre som sier at dette skal skje uten byråkrati.

Jeg vil framheve viktigheten av å hegne om en inkluderende fellesskole som gir alle barn muligheter til å lære, lykkes og trives. Gjeldende lovverk sikrer barn rettigheter og gir skolen et ansvar dersom eleven av ulike grunner har lærevansker, eller på annet vis ikke får utbytte av den ordinære undervisningen. Skolen er dessuten forpliktet til tidlig innsats. Stortinget har med dette gitt skolene et stort oppdrag, og det er sikkert ikke vanskelig å forstå hvor krevende dette kan være når en lærer skal evne å se og følge opp hver enkelt elev i en stor elevgruppe. Den nasjonale normen for økt lærertetthet, som sikrer maksimalt 15 elever per lærer på 1.–4. trinn og maksimalt 20 elever på 5.–10. trinn på hver skole, har vært en viktig sak for SV lenge, og som nå Stortinget endelig har vedtatt.

Forskning viser at når det gjelder sosial, emosjonell og kognitiv utvikling, kan det i en førsteklasse være et spenn på hele to år mellom barna. Det utgjør en forskjell i modenhet fra fem år til seks år når vi regner med at elevenes fysiske alder kan skille et helt år ut fra om de er født i januar eller i desember. En slik variasjon gir åpenbart pedagogiske utfordringer og viser dessuten at rigide lovkrav og standardiserte vurderingssystemer kan bidra til en altfor snever forståelse av et barns normale utvikling.

SV mener regjeringen undergraver målet om en inkluderende fellesskole med sitt lovforslag, og det vitner om lav forståelse for de utfordringene skolene har. I stedet burde regjeringen styrket skolens økonomiske og faglige handlingsrom. Lærerne trenger støtte for sitt krevende oppdrag, og skolene må gis bedre rammevilkår, slik at barn kan få god og tilrettelagt undervisning, fortrinnsvis innenfor rammen av det ordinære læringsfellesskapet.

Hans Fredrik Grøvan (KrF) [16:54:49]: Tidlig innsats er viktig for å sikre at vi gir alle barn et godt møte med skolen, og at alle barn opplever at de blir sett og får mulighet til å mestre skolegangen. Det finnes dessverre for mange tilfeller hvor vi i ettertid ser at mange utfordringer kunne vært unngått hvis hjelpen hadde kommet tidligere. Jeg er derfor glad for at vi over de siste årene har sett et sterkt økende engasjement i skolepolitikken for å legge til rette for tidlig innsats, og at anerkjennelsen av at det er bedre å gi god hjelp tidlig enn å måtte

sette inn omfattende tiltak sent i skoleløpet, har økt betraktelig.

Dette er også bakgrunnen for at Kristelig Folkeparti over mange år har kjempet for å få flere lærere til de yngste elevene. Læreren er skolens viktigste ressurs. Flere lærere bidrar til å sikre at alle elever blir sett, møtt på en god måte og får muligheten til å få tilpasset opplæring etter sine behov. Lærernormen som nå innføres, er derfor svært viktig for nettopp å sikre tidlig innsats.

Kristelig Folkeparti støtter regjeringens forslag i Prop. 52 L, men det har vært viktig for oss i arbeidet med denne saken å sikre at forslaget ikke fører til ensidig fokusering på ferdigheter i lesing, skriving og regning og økt behov for kartlegging og testing av de yngste elevene. Skolen skal se hele eleven, og alle elever skal møte lærere og en skole som oppmuntrer dem, og som gir dem trygghet og selvtillit. Som Utdanningsforbundet peker på i sitt høringssvar, er det ofte sammensatte årsaker til at elever strever på skolen. Derfor er det viktig at skolen fortsatt ser hele eleven, og ikke ensidig fokuserer på ferdigheter i de nevnte fagene.

Plikten til å sette inn intensiv opplæring skal gjelde for 1. til 4. trinn. Dette er viktig for tidlig innsats, men som også komiteen vektlegger, er alle barn forskjellige og lærer i ulikt tempo, i tillegg til at barn lærer på ulike måter. Det er få som etterspør mer stillesitting for og krav til de yngste – i stedet opplever vi at det i større grad etterspørres fra foreldre og fra lærere at skolen tilpasses mer til barns måte å lære på. Det at barn lærer i ulikt tempo, må ikke føre til at noen barn stemples på en negativ måte. Da må det heller legges bedre til rette for de yngste barna i skolen, slik at de kan lære i sitt tempo og få opplæring som er tilpasset deres alder og utviklingsstadium.

Som en samlet komité understreker, er det viktig at lovfesting av plikt ikke skal gå ut over muligheten til å tilpasse opplæringen, og at skolen og lærernes handlingsrom til å vurdere hvordan den intensive opplæringen skal organiseres og gjennomføres, fortsatt skal være stort. Jeg vil i tillegg understreke at for Kristelig Folkeparti er det en forutsetning at dette ikke bidrar til økt testing og økte krav til de yngste elevene.

I proposisjonen foreslår regjeringen også flere andre lovendringer, som Kristelig Folkeparti også støtter. Jeg synes det er spesielt gledelig at folkehøgskoleloven også skal gjelde for Svalbard, og at det vil komme et forslag fra regjeringen om lovfesting av leirskoleopphold.

Statsråd Jan Tore Sanner [16:58:39]: I dag tar Stortinget nye skritt på veien mot en skole med muligheter for alle, en skole hvor sosial bakgrunn ikke skal skape hindringer for om man lykkes eller ei. Vi bidrar gjennom vedtak i dag og andre vedtak som er gjort denne

våren, ved at vi bygger et sterkere lag rundt barna i barnehagen og de yngste elevene i skolen.

La meg bare nevne syv av de tiltakene som nå kommer på plass: For det første får vi nå flere trygge voksne rundt barna i barnehagen gjennom en minimumsbemanningsnorm og en pedagognorm. Vi lovfester en plikt til samarbeid mellom barnehage og skole, fordi vi vet at overgangen er utfordrende. Vi innfører en plikt for skolen til å samarbeide med relevante kommunale tjenester, f.eks. helsetjenestene, for å kunne gi bedre hjelp og støtte til barn som sliter. Vi gjennomfører, i samarbeid med Kristelig Folkeparti, en lærernorm, som gjør at det blir flere lærere i mange skoler. Vi styrker lærernes kompetanse, særlig på begynneropplæringen. Vi bidrar til at det blir flere lærerspesialister, særlig med kompetanse på de yngste barna. Og vi innfører en lovfestet plikt, slik at de barna som blir hengende etter i lesing, skriving og regning, får intensivopplæring. Dette er syv konkrete, viktige tiltak, som innebærer at vi bygger et sterkere lag, og at vi fanger opp barn som blir hengende etter.

Min bekymring er alle de barna som har gått gjennom skolen uten å ha lært å lese, regne og skrive skikkelig. Vi vet at fanges man ikke opp tidlig nok, får mange problemer senere i skolegangen eller senere i livet. Det har vært et problem i Skole-Norge at elever som har hatt utfordringer, har fått hjelp altfor sent.

La meg også understreke at intensivopplæringen vil være en del av den ordinære tilpassede opplæringen i skolen og denplikten man har til å gi alle elever tilpasset opplæring. Målet er at elevene raskt skal settes i stand til å følge alminnelig progresjon i undervisningen. Dette rokker ikke ved retten til spesialundervisning. Men det er selvsagt et klart mål i det vi nå gjør, at behovet for spesialundervisning kan bli mindre når vi bygger et sterkere og bedre lag rundt elevene.

Hvordan denne intensive opplæringen organiseres og gjennomføres, må skolen og lærerne vurdere i lys av behovet til elevene og andre tiltak i opplæringen. Med andre ord: Dette overlates ikke til kommunene, men det overlates til det profesjonelle skjønnet og handlingsrommet som skolen og læreren skal ha. Man kan kanskje si at her følger vi opp noe av det som har vært intensjonen i tillitsreformforslaget, som noen partier har fremmet i Stortinget.

La meg også understreke at i implementeringen av loven vil jeg være opptatt av at elevenes behov skal ivaretas best mulig, tilpasset deres alder og modenhetsnivå på grunnlag av skolens og lærerens profesjonelle skjønn, og at det ikke oppstår uheldige former for byråkratisering som kan føre til feil fokus eller misbruk av lærerens tid og krefter.

Jeg er også svært glad for at vi i dag får på plass en modell for fagbrev på jobb. Jeg har reist mye rundt i landet denne våren og besøkt bedrifter og introduksjonsprogram. Jeg har snakket med dem som jobber med fagopplæringen. Det forslaget vi nå får på plass, blir svært godt mottatt. Det kan bidra til at flere av dem som i dag står uten formell kompetanse, kan få formell kompetanse og fagbrev med lønn. Dette har jeg tro på vil gi gode resultater.

Jeg er også glad for at folkehøgskoleloven nå får en egen hjemmel for etablering av folkehøgskole på Svalbard. Dette er noe som har vært etterspurt og ønsket. Det kan bidra til at vi styrker Svalbard-samfunnet ved at vi nå får muligheten til å bygge mer kunnskap og kompetanse og trekke flere ungdommer til Svalbard.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Torstein Tvedt Solberg (A) [17:03:59]: Jeg merket meg at statsråden snakket veldig positivt om vårt forslag til tillitsreform. Det håper jeg betyr at regjeringspartiene stiller seg bak den og stemmer for mange av forslagene i den sammenheng. Jeg merket meg også at han var veldig fornøyd med egen innsats – han hadde en fin og lang liste – og det må være lov.

Jeg vil spørre om den lovendringen vi har til behandling, spesielt fordi jeg merket meg at statsråden i innlegget var veldig opptatt av profesjonen, lærernes egne vurderinger av dette. I den behandlingen Stortinget har hatt, har vi også spurt profesjonen og fått tilbakemelding fra Utdanningsforbundet, som representerer lærerne ute på skolene. I deres høringsuttalelse trekker man spesielt fram at det framlegget som har kommet fra statsråden, er for lite forpliktende til å sikre de endringene som trengs i skolen. Så når statsråden er så opptatt av å lytte til profesjonen, hva er hans kommentar til høringsuttalelsen til Utdanningsforbundet i forbindelse med den konkrete lovendringen vi har til behandling?

Statsråd Jan Tore Sanner [17:04:55]: Jeg har uttrykt at jeg mener det er viktig at man gir lærerprofesjonen og skolene et handlingsrom. Jeg mener det er viktig. Særlig nå når vi får en femårig masterutdanning og styrker kompetansekravene til lærerne, må vi ha tillit til det profesjonelle handlingsrommet de skal ha for hvordan dette skal iverksettes.

Jeg er uenig i at dette er for lite forpliktende – snarere tvert imot. Bakgrunnen for at vi nå innfører denne lovfestedeplikten til intensivopplæring, er at dagens regulering er for lite forpliktende, og at dagens regulering har vært knyttet til den satsingen som har vært på flere lærere i skolen. Når vi nå får lærernormen på plass, kan vi ta

et skritt videre, nemlig at vi gir en prioritet til lesing, skriving og regning. Med all respekt trodde jeg det også var Arbeiderpartiets intensjon. Iallfall var det det i forrige periode, da man snakket om en lese-, skrive- og regnegaranti. Da bør nettopp dette være avgjørende å få på plass.

Torstein Tvedt Solberg (A) [17:06:01]: Jeg registrerer at statsråden er uenig i det som lærerne og Utdanningsforbundet sier. Jeg synes fortsatt det er et viktig poeng de trekker fram, at dette framlegget, den lille lovendringen som jeg snakket om i innlegget mitt, er for lite forpliktende.

Jeg vil fortsatt utfordre statsråden på litt av det samme: Ser han ikke noen som helst mulighet for å gjøre noe med nettopp det som lærerprofesjonen selv trekker fram, nemlig å gjøre dette lille lovforslaget litt mer forpliktende, slik at man kan se den nødvendige endringen i skolen?

Statsråd Jan Tore Sanner [17:06:39]: Dette vil føre til en endring i skolen. Det som blir viktig nå, er selve implementeringen av denne plikten, og jeg redegjorde i mitt innlegg for hvordan vi vil følge dette opp. Det skal ikke bidra til en byråkratisering, men det skal bidra til at når læreren ser elever som blir hengende etter i lesing, skriving og regning, kan de få intensivopplæring. Med flere lærere i skolen blir det et økt rom for å få det til. Men jeg kan love representanten at vi kommer til å følge dette nøye, for dette er svært viktig. Hvis vi skal lykkes med å løse mange av samfunnsutfordringene vi har, må vi sørge for at barn blir fanget opp tidligere, blir løftet opp og får intensivopplæring, slik at vi unngår at de blir gående gjennom skoleløpet, slik altfor mange har gjort, uten grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og regning.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [17:07:43]: Læring er en kompleks prosess som ikke nødvendigvis følger en rett linje. Selv om en elev har klart seg bra de første fire årene på skolen, garanterer det ikke at eleven vil oppleve å mestre utfordringene senere i skoleløpet.

Regjeringens forslag begrenser plikten til å tilby intensivopplæring til 1.–4. trinn. Hull i kunnskap avhenger av flere elementer enn fag og alder. Da vil jeg spørre statsråden: Hvorfor mener statsråden at elever på 5.–10. trinn som av ulike årsaker blir hengende etter i ett eller flere fag, men som kan ha mulighet til å hente seg inn igjen ved å få tilbud om intensivopplæring noen uker, ikke skal få muligheten til det?

Statsråd Jan Tore Sanner [17:08:30]: Det mener jeg ligger allerede i dagens lov, for alle har rett til en tilpasset opplæring.

Det vi har valgt å gjøre i denne saken, er å ta tak i det helt grunnleggende – å lese, skrive og regne – fordi vi vet at det er en forutsetning for veldig mange andre fag. Jeg er ikke uenig i at mye annet er viktig, og vi skal ta tak i det i tur og orden, ikke minst gjennom den viktige fagfornyelsen vi nå holder på med. Men det vi har valgt å gjøre her, er å ta tak i det helt grunnleggende, nemlig å lese, skrive og regne. Som jeg var inne på i mitt innlegg, ved at vi nå har fått på plass en lovfestet plikt for gjensidig samarbeid mellom barnehage og skole og mellom skole og andre kommunale institusjoner, mener jeg at vi nå får viktige brikker på plass, og så skal vi jobbe med de andre spørsmålene bl.a. gjennom fagfornyelsen.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [17:09:35]: Jeg takker for svaret. Hvis vi da legger regjeringens inngang til saken til grunn, at dette er en spissing, det er prosessering, og det øker lærernes handlingsrom til å ta tak i intensivopplæring, hvordan vil statsråden sørge for at de yngste barna får den intensivopplæringen de nå skal få krav på, og hvilke verktøy må lærerne ha for å kunne dekke behovet for intensivopplæringen? Må det f.eks. flere kartleggingsprøver til? Hvilke tiltak vil vi kunne få på bordet?

Statsråd Jan Tore Sanner [17:10:02]: Vi har vært veldig tydelige på at dette ikke skaper noe behov for flere tester eller flere prøver. Det har vi avklart.

Jeg har stor tro på at lærere med kompetanse, både faglig og pedagogisk kompetanse, også ser elever som blir hengende etter i lesing, skriving og regning. Dette er helt grunnleggende ferdigheter. Ved at vi over de tre siste årene har bygget opp og fått flere lærere i skolen – det er økt lærertetthet, og nå kommer lærernormen på plass – blir det et større rom for skolen og for læreren til å gi de elevene som blir hengende etter, en intensivopplæring. Så vil det være slik at hvis ikke det er tilstrekkelig, vil spesialpedagogisk hjelp kunne være nødvendig. Men i første omgang mener vi at en intensivopplæring, enten i små grupper eller én-til-én, er et rom som lærerne skal ha, og som vi forventer blir brukt.

Mona Fagerås (SV) [17:11:14]: Evalueringen av Kunnskapsløftet viste en tydelig økning i bruken av ulike former for organisert nivåddifferensiering. Basert på eksisterende forskning om nivåddifferensiering er det lite som tyder på at bedre muligheter for å organisere elever i grupper etter faglig nivå vil ha positiv effekt på elevenes læringsutbytte eller ha andre positive effekter av betydning. Organisert differensiering etter faglig nivå har negativ eller liten positiv effekt for elever med lave og middels prestasjoner, mens elever med høye prestasjoner kan ha en fordel, men effektene er imidlertid ikke spesielt store.

Det er andre pedagogiske virkemidler som har langt større effekt på elevenes læringsutbytte enn å etablere nivåbaserte elevgrupper. Ved å gi skolene en plikt til intensivopplæring vil ikke dette også legitimere og stimulere til ytterligere nivådifferensiering i norsk skole?

Statsråd Jan Tore Sanner [17:12:17]: Det er ikke noe i denne proposisjonen vi har lagt frem, som skulle tilsi at det skulle bli økt bruk av permanent nivådifferensiering over lang tid. Her snakker vi om en intensivopplæring som kan være små grupper, eller som kan være én-til-én.

Så er det slik, som det står i proposisjonen, at forskning finner store effekter av smågruppeundervisning for elever med svake faglige ferdigheter, men at det forutsetter at det ikke er permanent nivådifferensiering vi snakker om. Vi tar ikke til orde for noen permanent nivådifferensiering, men jeg er bekymret for de elevene som ikke fanges opp, de elevene som har gått igjennom grunnskolen uten å kunne lese, skrive og regne, fordi vi vet at det øker faren for utfordringer i andre fag og videre utdanning og arbeidslivet senere. Vi ønsker å fange opp elevene, men det ligger ikke noe til grunn her som skal innebære flere tester eller standardisering eller nivådifferensiering.

Mona Fagerås (SV) [17:13:39]: Jeg tør ikke å spørre om noe som noen andre har spurt om, for da kan jeg jo bli beskyldt for ikke å følge med i timen – jeg hadde kanskje trengt litt intensivopplæring. Men jeg har lyst til å spørre ministeren konkret om det med nivådifferensiert undervisning og om det at det ikke skal bli mer byråkratisering. Jeg er veldig redd for at dette skal føre til mer byråkratisering, og jeg vil utfordre ham litt på hvordan man konkret skal løse dette på skolenivå for ikke å få mer byråkratisering.

Statsråd Jan Tore Sanner [17:14:15]: Vi kan alle ha behov for litt intensivopplæring innimellom, og jeg kan bekrefte at som statsråd har man ofte behov for det, og det er svært nyttig å få intensivopplæring.

Jeg er glad for at mange retter fokus mot uheldig byråkratisering i skolen. Derfor varslet jeg tydelig i mitt innlegg at vi kommer til å følge nøye med, men også bidra med veiledning i implementeringen, slik at dette ikke bidrar til byråkratisering og feil fokus. Dette handler om barna, det handler om elevene, og det handler om å fange opp dem som blir hengende etter.

Presidenten: Replikordskiftet er over.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Turid Kristensen (H) [17:15:29]: Det har vært sagt mye bra her om intensivopplæring og plikt til samar-

beid, og jeg er veldig glad for det som blir vedtatt her i dag. Men jeg har behov for å rette litt mer oppmerksomhet mot en annen del av dette lovforslaget, nemlig Fagbrev på jobb, for dette er virkelig en kremdag på jobben for oss som ivrer for en styrking av yrkesfagutdanningene. Vi har nettopp behandlet forslaget til ny fagskolelov, en viktig styrking av fagskolesektoren, og nå handler det altså om Fagbrev på jobb.

Noe av bakgrunnen for denne regjeringens sterke satsing på yrkesfag er nettopp det store behovet vi har for fagarbeidere, kompetente fagarbeidere, i årene framover. Vi trenger at flere velger å fullføre en yrkesfaglig utdanning, men vi trenger også at flere ufaglærte ute i bedriftene får mulighet til å kvalifisere seg til å ta fagbrev. Det er nettopp det vi nå skal gjøre: Vi skal sørge for at det blir mulig ved å gjøre ordningen med Fagbrev på jobb til en permanent ordning.

Det prøveprosjektet som har vært gjennomført, har gitt veldig gode resultater. Fagbrev på jobb sørger for at teori og praksis tas i ett, og ordningen har blitt beskrevet som en gulloppskrift av deltakerne selv. Å ha et fagbrev er ikke bare et bevis på faglig kompetanse; det gir også større trygghet på jobb. Å ta fagbrev er bra for den enkelte, og det er definitivt veldig bra for oss som samfunn.

Mange har gitt uttrykk for at de har trengt en liten dytt fra arbeidsgiver for å kunne få tatt et fagbrev, og nå får flere arbeidsgivere mulighet til nettopp å gi de ansatte den hjelpen de trenger for å komme i gang.

Jeg leste her om dagen om en bedrift som heter Fenner Mandals, hvor hele 40 arbeidstakere nå skal ta fagbrev på jobb samtidig. Det er smått imponerende. Dette er noe de har blitt enige om med de tillitsvalgte og bedriftsledelsen. Som de tillitsvalgte sier: Én ting er at dette vil gi de ansatte en lønnsøkning, men vel så viktig er det det gjør med stoltheten for yrket og trivselen på jobben. Bedriften ser også store fordeler og mener det er bra at de kan gjøre det for de ansatte, og at det faktisk også øker deres egen konkurransevne.

Jeg håper virkelig at mange andre bedrifter lar seg inspirere av denne bedriften – og de bedriftene som har vært omfattet av prøveordningen – til å satse på sine ansatte og til å øke sin konkurransevne. Deltakerne beskriver altså dette som en gulloppskrift, og det tror jeg de har helt rett i. Fagkompetanse i seg selv er gull verdt for samfunnet vårt i årene framover, og jeg gleder meg stort over at vi er så godt i gang med et yrkesfagløft. Dette er så bra – dette er en fantastisk dag på jobben.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [17:18:28]: I denne saken har Arbeiderpartiet og Senterpartiet fremmet et felles forslag, og jeg må si at å høre representanten Knutsdatter Strand forsvare det forslaget var ganske interessant. Det burde være ganske oppsiktsvekkende for

dem som stemte på Arbeiderpartiet, og Arbeiderpartiets skolepolitikk, ved valget i fjor, for dette er en snuoperasjon av de sjeldne. Ifølge Marit Knutsdatter Strand ønsker ikke forslagsstillerne lenger å ha ekstra fokus eller trykk på oppfølgingen de første årene, ei heller på lesing, skriving og regning. Det skal ikke lenger være en særlig tidlig innsats i 1.–4. klasse; det skal være en generell innsats på alt. Det skal ikke lenger være en særlig lese-, skrive- og regnegaranti; det skal være en garanti som gjelder absolutt alle andre fag også. Det er å være lite forpliktende.

La meg bare understreke to ting. Det ene: Motivasjon og trivsel er viktig innenfor alle fag, og det har en verdi. Men når det gjelder det å lese, skrive og regne, er jo ikke det fag i skolen. Det er gjennomgripende ferdigheter som man trenger i alle fag – også i gym, musikk og naturfag. Det andre: Behov skal selvsagt være styrende. Vi gir aldri opp en eneste elev, uansett hvor langt i skoleløpet den eleven har kommet, men forskning viser altså at ekstra innsats på 1. trinn kan forebygge senere leseproblemer, at lesing, skriving og regning er grunnleggende ferdigheter i andre fag – verktøy man trenger – og at det har større effekt på barna dersom de får hjelp tidlig.

Jeg trodde at Arbeiderpartiet var for dette, for rett før sommeren, i innstillingen til Lærelyst-meldingen, skriver Arbeiderpartiet om sin lese-, skrive- og regnegaranti:

«En slik ordning innebærer en kartlegging av alle elevers lese- og regneferdigheter på 1. og 2. årstrinn, der elever som er under et definert minstenivå i lesing og regning får et tilrettelagt tilbud om intensivopplæring og annen oppfølging som trengs for at de mestrer disse ferdighetene.»

Det er altså et år siden. Nå er det en total snuoperasjon, hvor Arbeiderpartiet har tatt en sprint mot SV – og til venstre. Det er oppsiktsvekkende, det er interessant, og det burde egentlig være mulig for representantene fra Arbeiderpartiet her i dag å forklare hvorfor de har gjort et slikt skifte, og hvorvidt de mener det fører til en bedre skole og bedre tilpasset undervisning for de yngste barna, som vi vet trenger å lære å lese, skrive og regne.

Martin Henriksen (A) [17:21:04]: Jeg vil begynne med å si at jeg er veldig glad for at vi i dag slår fast at folkehøgskoleloven skal gjelde også på Svalbard. Jeg vil tro at det sikrer en enda bedre mottakelse når utdannings- og forskningskomiteen skal dit i august.

Det er en utfordring at læringsutfordringer som oppstår tidlig, kan få utvikle og forsterke seg over tid. Manglende leseferdigheter, problemer med skriving og å ikke klare matematikken – når disse utfordringene ikke tas tak i, men følger eleven oppover i klassetrinnene, i barneskolen og helt inn i ungdomsskolen, blir det til slutt umulig å ta igjen resten av klassen. Det er en stor del

av forklaringen på det høye frafallet i videregående skole. Når én av fire ikke fullfører på normert tid, er det rett og slett uakseptabelt.

Alle er enige om målsettingen om å løfte disse elevene, enten det er i 2. klasse eller i 6. klasse. Men Arbeiderpartiet mener at utfordringen må møtes med flere tiltak – en forsterket tidlig innsats, utover det som regjeringa har foreslått.

Jeg føler ikke at det er min oppgave å ta ansvaret for representanten Mathilde Tybring-Gjeddes forvirring. Hun refererte til et sitat fra Jonas Gahr Støre – et veldig godt sitat – og det som Arbeiderpartiet skrev om sin lese-, skrive- og regnegaranti i fjor, og forklarte det egentlig veldig godt. – Takk for det! Jeg tror nok denne forvirringen også er årsaken til en litt overdreven retorikk i denne saken. Forslaget i den saken vi behandler i dag, dreier seg om at skolene skal følge opp elever i flere fag og oppover i opplæringsløpet. Arbeiderpartiet vil ha en egen innsats for elever på de laveste klassetrinnene. Det er derfor vi over flere år har foreslått flere lærere, særlig på 1.–4. trinn – partiet Høyre har vært sterkt uenig i det. Det er derfor vi foreslår en lese-, skrive- og regnegaranti på de laveste trinnene, for å gi alle elever som er under kritisk grense, en skikkelig oppfølging raskt. Det går an å ha to tanker i hodet samtidig.

Jeg er ganske sikker på at dersom regjeringa hadde vært for dette og Arbeiderpartiet hadde vært imot, hadde Høyre sagt at de har høyere ambisjoner. I denne saken er det akkurat det som er tilfellet: Arbeiderpartiet er mer utålmodig og har høyere ambisjoner enn regjeringa for de elevene som trenger en ekstra innsats. Vi vil gjøre mer enn en minimal endring av loven, som Utdanningsforbundet sier er lite forpliktende.

Vi vil ha en mer praktisk og skapende skole, som gjør at den passer bedre for alle elever, og som tar mer hensyn til hvordan barn lærer og trives i de første skoleårene. Vi vil ha en lese-, skrive- og regnegaranti, flere lærere på de laveste klassetrinnene, og ikke minst vil vi gi lærerne kompetanse, tid og tillit. Tid til å følge opp elevene sørger vi for ved å få flere lærere, men også ved å ta ryddejobben med å avbyråkratisere hverdagen deres.

Presidenten: Presidenten vil påpeke at det å beskylde en medrepresentant for å være forvirret ikke kan anses å være innenfor god parlamentarisk språkbruk.

Martin Henriksen (A) [17:24:15]: Det var hennes ord.

Presidenten: Neste taler er Marit Knutsdatter Strand.

Marit Knutsdatter Strand (Sp) [17:24:27]: Senterpartiet er positiv til særlig å ivareta de yngste elevene i skolen. Jeg vil trekke fram et forslag vi nylig fikk gjen-

nomslag for, om evaluering av seksårsreformen, som Kristelig Folkeparti og Senterpartiet opprinnelig fremmet. Vi ønsker å se på hvordan de yngste elevene blir møtt når de begynner i skolen, og hvordan de første fire årene på skolen er.

Kritikken som rettes mot Senterpartiet i dag, er urettferdig og gjør én fjær til ti høns. Intensiv opplæring opplever vi kommer oppå tilpasset opplæring og oppå spesialundervisning. Som statsråden selv sier, er tilpasset opplæring allerede i dag ment å ivareta ulike elever i ulike fag med ulike utfordringer. Fra mitt ståsted og i den lærerutdanningen jeg har med meg i bagasjen, er grunnleggende ferdigheter allerede i dag ekstremt viktig, på tvers av fag og trinn. Da blir dette tiltaket «smør på flesk», og det er ikke behov for det. Det er grunnlaget for kritikken fra Senterpartiet, og det er grunnen til at vi mener at det skal gjelde på tvers av fag og trinn. Dersom behovet er slik som regjeringspartiene sier, bør det ikke begrenses til 1.–4. klasse. Det kan da være andre element man bør se på. Senterpartiet er veldig spent på og ivrig etter å se utfallet av den eksterne evalueringen av tiltakene som kom i forbindelse med seksårsreformen.

Presidenten: Representanten Mathilde Tybring-Gjedde har hatt ordet to ganger tidligere i debatten og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Mathilde Tybring-Gjedde (H) [17:26:11]: Jeg ble beskyldt for å være forvirret, og det er jeg, så det skal jeg være ærlig på. For å ta tre ting:

Regjeringen vil innføre en plikt til særskilt oppfølging av elever som sliter med lesing, skriving og regning. Arbeiderpartiet gikk til valg på en lese-, skrive- og regnegaranti, der man skulle kartlegge alle elevers lese- og regneferdigheter på 1. og 2. trinn. De som ligger under en kritisk grense, skal få intensiv opplæring for å mestre disse ferdighetene. I dag skriver Arbeiderpartiet i sine merknader i innstillingen:

«Ved å begrenseplikten til å gjelde kun basisfagene mener disse medlemmer at forslaget vil virke ytterligere styrende på bekostning av de andre fagene, og med det stå i motsetning til skolens helhetlige kompetanseoppdrag.»

Så foreslår de å fjerne «lese», «skrive» og «regne» og «1.–4.» i lovteksten.

Jeg er forvirret, og det burde også Arbeiderpartiets medlemmer og velgere være.

Martin Henriksen (A) [17:27:23]: Jeg innser at min kamp for å løse opp i representanten Mathilde Tybring-Gjeddes forvirring antakeligvis er fåfengt. Når hun bruker en retorikk om at det er et skifte og en snuoperasjon, er det et kjent retorisk grep fra Høyre. Er det et skifte? Nei. Og jeg mener at denne typen retorikk

nettopp viser at det er et behov for en egen lese-, skrive- og regnegaranti, som Arbeiderpartiet foreslår.

En lese-, skrive- og regnegaranti er en særskilt og forsterket innsats på de laveste klassetrinnene for de elevene som er under en kritisk grense når det kommer til lesing, skriving og regning. Hvis man får det til å stå i motsetning til å sørge for at man også skal hjelpe elever som er i 5., 6. og 7. klasse med å nå målene i fagene, knekke lesekoden og få hull på matteboblen, har man lave ambisjoner på vegne av de elevene.

Dette er ikke en snuoperasjon. Det er en fortsettelse av den innsatsen som også den rød-grønne regjeringa hadde. Jeg mener at det finnes en relativt usjarmerende konkurranse i skolepolitikken, der man har en slags konkurranse om hvem som skal ha æren for ulike resultater i PISA-undersøkelsene. Jeg husker godt at da det var nedgang i resultatene i enkelte PISA-undersøkelser, mente Høyre-representanter at det var den rød-grønne regjeringas skyld. Hvis det var oppgang i resultatene, var det Kristin Clemets og Kunnskapsløftets ære. Den retorikken fortsetter i dag.

Jeg vil bare minne om at begrepet «tidlig innsats» først ble innført under den rød-grønne regjeringa, med Kristin Halvorsen som kunnskapsminister. Det har altså tatt denne regjeringa over fire år å komme med konkrete tiltak.

Jeg har også lyst å minne om – for det første – at æren for resultatene i skolen først og fremst ligger hos lærerne. For det andre: Også da den rød-grønne regjeringa gikk av, pekte pilene i riktig retning. Hva hadde man gjort under den rød-grønne regjeringa? Man innførte bl.a. flere undervisningstimer i matte, norsk og engelsk. Man innførte en ny og spesialisert lærerutdanning. Man innførte krav om minimum 100 dagers veiledet praksis for lærerstudenter, som regjeringa nå ikke greier å øke, selv om de utvider lærerutdanningen med et helt år. Man gjorde om systemet med nasjonale prøver til mer oppfølging av den enkelte. Man økte kommunenes inntekter med 60 mrd. kr, som bl.a. førte til 4 500 flere lærerårsverk. Og da den rød-grønne regjeringa gikk av, viste internasjonale undersøkelser som PISA og TIMSS tydelig forbedringer av elevenes læringsresultater. Ingen andre land kunne vise til en så sterk framgang i matte som norske 4.-klassinger. På 5. trinn var vi best i Norden i matematikk. Resultatene i lesing ble forbedret.

Vi blir alle glade når resultatene i fagene forbedres, men vi skal heller ikke overdrive disse endringene eller si at det er en voldsom forskjell på resultatene nå sammenliknet med resultatene for 10 eller 18 år siden. For Arbeiderpartiet er det klart at læringsresultatene fortsatt ikke er gode nok. Vi ønsker oss forbedringer, gjennom læringstrykk, tidlig innsats, lese-, skrive- og regnegaranti, en mer praktisk skole, som gjør at flere elever

finner seg til rette der, og sterkere fokus på trivsel, elevens selvbilde, selvtilitt og velvære.

Helt til slutt: Når det gjelder tillit og tillitsreform, håper jeg de signalene vi får her, fører til at regjeringspartiene kan være positive. Når lærerne ønsker seg sterkere lovformuleringer og flere tiltak, viser vi da tillit til lærerne ved ikke å gi dem det de vil ha? Nei.

Kent Gudmundsen (H) [17:30:57]: Det er ingen tvil om at det var mange motsetningsforhold i Arbeiderpartiets siste innlegg. Man kan ikke gå opp på talerstolen her og si at det er ganske problematisk at noen begynner å ta æren for ulike tiltak, for så i innlegget begynne å ta æren for at deres politikk nettopp viser framgang på internasjonale resultater.

Det som er kjernen her, og som Arbeiderpartiets representant ikke svarer på, er det behovet vi har i dag for å avklare hva som er Arbeiderpartiets politikk når det gjelder å ha særskilt innsats inn mot lesing, skriving og regning. Ingen kan komme her og si at en særskilt innsats ikke er akkurat det samme som Jonas Gahr Støre og også representanten Henriksen gikk ut i valgkampen og lovte, nemlig lese-, skrive- og regnegarantien, hvorpå man i denne saken nettopp fjerner henvisningen til lesing, skriving og regning i lovteksten. Da har man rett og slett avlyst sine egne valgkamplofter om at man skal ha et særskilt fokus på det. Det er da det hele blir ganske merkelig og forvirrende for flere av oss – at man skal ha denne garantien, men samtidig satse på alle fag. Det går ikke i hop – man kan ikke ha en særskilt innsats på alt, det er ikke noe særskilt ved det. Det er faktisk å følge dagens opplæringslov, som sier at man skal ha en tilpasset undervisning, og man skal følge opp elever som har utfordringer i enkelte fag. Det ligger i dagens lov.

Det vi gjør her i dag, er å prioritere, fordi det er nødvendig, fordi vi vet at elever har behov for en særskilt oppfølging – nettopp disse ferdighetene skal de bygge videre på i grunnopplæringen sin. Det mener jeg dagens stortingsflertall heldigvis slår fast, og jeg ser fram til å kunne følge resultatene av dette videre.

Når det for øvrig kommer til denne lese-, skrive- og regnegarantien og henvisningen til tillitsreformen, synes jeg det er et lite paradoks all den tid innholdet i denne lese-, skrive- og regnegarantien faktisk er flere obligatoriske kartleggingsprøver og mer rapportering i kommunene, samtidig som man mener at man skal redusere byråkratiet i skolen og ha færre prøver. Det er et motsetningsforhold også på dette området i Arbeiderpartiets retorikk og politikk i denne salen i forhold til hva man leverer av representantforslag. Her tror jeg representanten Henriksen og hans partifeller i utdannings- og forskningskomiteen bør avklare: Hva er politikken på dette feltet? Hva er lovnadene? Har man tenkt å følge

opp det man sa i valgkampen? Eller er det dagens innstilling og dermed venstredreiningen som gjelder?

Torstein Tvedt Solberg (A) [17:33:52]: I debatten begynner det å tegne seg et bilde av at uansett hvor mye Arbeiderpartiets representanter svarer, så blir ikke Høyres representanter fornøyde. Jeg må si at det kanskje ikke overrasker meg så veldig. Det er ganske ofte i denne sal at Høyres representanter verken forstår eller liker Arbeiderpartiets politikk, men det får være opp til Høyres representanter å stå for det.

Som det veldig tydelig har kommet fram, er Arbeiderpartiet i denne saken opptatt av å ha to tanker i hodet samtidig. Vi er mer utålmodige enn regjeringspartiene er, vi vil mer. Jeg synes det er avslørende at Høyre i retorikken og denne debatten gjør dette til en debatt om enten–eller – at en ikke kan få til mer eller ha større ambisjoner enn det denne regjeringen selv legger opp til.

I denne debatten merker jeg meg at Høyres representanter, spesielt, ikke svarer på noen av de utfordringene vi har gitt dem, som kommer fra f.eks. lærerne og profesjonen, på hvordan regjeringens forslag som er til debatt i denne sal i dag, kunne blitt gjort bedre og blitt gjort mer forpliktende. Man er mer opptatt av å skape forvirring om et veldig tydelig og godt forslag fra Arbeiderpartiet enn selv å svare for sine egne ambisjoner. Dette synes jeg er en merkelig måte å diskutere på som ikke norsk skole fortjener, som ikke denne saken fortjener når det er regjeringspartiene som sitter med ansvar både for saken som er fremmet, og for gjennomføringen av den.

Derfor vil jeg igjen minne om det som Utdanningsforbundet, profesjonen som Høyre er så opptatt av at en skal ha tillit til, har sagt i sin høringsuttalelse, som nettopp er at dette framlegget er for lite forpliktende, det må gjøres mer, det må gis flere verktøy for at en skal få de resultatene som denne saken krever. Jeg skulle ønske at Høyres representanter, de med ansvaret her, kunne svart på nettopp den utfordringen, istedenfor å være opptatt av en forvirring som kun finnes hos Høyres representanter.

Presidenten: Representanten Martin Henriksen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Martin Henriksen (A) [17:35:55]: Det er for så vidt ikke noen bakdel eller noe minus for oss at Høyres representanter er forvirret og innrømmer det selv. Jeg må si at når regjeringa sier at de med dette prioriterer, er det et lite ambisiøst forslag til minimal lovendring.

Men jeg tok ordet for å kommentere noe representanten Gudmundsen sa, at vårt forslag om en lese-, skrive- og regnegaranti – som vi har fremmet seks ganger i Stortinget, og som regjeringspartiene har stemt imot

hver eneste gang – vil føre til flere obligatoriske kartleggingsprøver med rapportering. Hvor i all verden har representanten Gudmundsen det fra – når det har vært svart på flere ganger av Arbeiderpartiet? Det er rett og slett en uredelig framstilling.

Det vi sier – og har sagt flere ganger – er at vi skal bruke dagens kartleggingsprøver i lese-, skrive- og regnegarantien, og at vårt poeng i dette tilfellet og med tillitsreformene, som vi har fremmet, er å bruke kunnskapen vi har om skolen, bedre.

At regjeringa føler seg presset fordi andre partier ønsker en mer offensiv innsats, tar jeg som et godt tegn.

Kent Gudmundsen (H) [17:37:11]: Jeg konstaterer at vi ikke får svar her i dag på om det å fjerne en henvisning til intensiv opplæring innenfor lesing, skriving og regning dermed er en generalisering av hva Arbeiderpartiet egentlig mener.

Til det siste som representanten tok opp, vil jeg egentlig bare vise til hva Arbeiderpartiet selv skriver. Her står det at Arbeiderpartiets representanter – om tidlig innsats i skolen, Dokument 8:99 S for 2014–2015 – foreslo å innføre en lese-, skrive- og regnegaranti i skolen etter 2. trinn. Og så kommer det: En slik ordning innebærer en kartlegging av «alle elevers lese- og regneferdigheter i 1. og 2. årstrinn», der elever som er «under et definert minstenivå i lesing og regning får et tilrettelagt tilbud om intensivopplæring og annen oppfølging».

Jeg vil minne om at i dagens kvalitetsvurderingssystem er det slik at noen av de prøvene som Arbeiderpartiet her viser til, er frivillig, ikke obligatorisk. Ergo fører det til flere obligatoriske kartleggingsprøver i norsk skole. Det mener jeg er å gå motsatt vei av det man retorisk framfører her fra talerstolen – og det er klart man blir litt forvirret når det er to ulike budskap i en og samme sak.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [17:38:40]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Espen Stoknes, Else-May Botten og Espen Barth Eide om likebehandling av kjøretøy for avfallsbasert biogass med kjøretøy for elektrisitet og hydrogen (Innst. 287 S (2017–2018), jf. Dokument 8:153 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden blir begrenset til 3 minutter til hver partigruppe og 5 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det – innenfor den fordelte taletid – blir gitt anledning til seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen,

og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Lene Westgaard-Halle (H) [17:39:42] (ordfører for saken): Biogass er en svært viktig del av klimaløsningen. Derfor har det vært gledelig å se engasjementet for dette både i komiteen på tvers av partigrensene, i regjeringen og hos de mange aktørene som har kontaktet oss mens vi har jobbet med denne saken.

Biogass og produkter som biogjødsel har mange fordeler. Bruk av biogass til erstatning for fossile brensler bidrar til å kutte klimagassutslippene i sektorene hvor gassen brukes. Biogass i transportsektoren til erstatning for diesel og bensin vil også redusere støy og lokal luftforurensning. Og produksjon av biogass basert på husdyrgjødsel bidrar til å redusere utslippene fra jordbrukssektoren. Det setter jo en bonde som meg ekstra stor pris på!

Jeg kommer fra biogassfylket Vestfold, hvor engasjementet for nettopp satsing på biogass er enormt. Vi har bygget Greve biogassfabrikk, eller Den Magiske Fabrikken, som vi kaller den lokalt. Vi kjører mange av bussene våre på biogass. Kommunene våre er sterkt involvert i fabrikkene og bruker i stor grad biogassbiler, vi har fyllestasjon på plass og flere under bygging, og landbruket bidrar med husdyravfall. Og til dere som bor mellom Drammen og Kragerø: Takk! Matavfallet deres driver bussene våre i Vestfold. Visste dere f.eks. at en skolebuss kan gjøre seks meter på en eneste epleskrott?

Men det er ikke bare i Vestfold det skjer. Biokraft er i ferd med å starte opp på Skogn i Trøndelag, hvor avfall fra skog og fisk er hovedingrediensene. Som mange av oss som jobber med klima, pleier å si når ting går bra: Det skjer.

Men, selv om vi er godt i gang i Norge, er fortsatt transport en av de største kildene til klimagassutslipp. Elbilene alene kan ikke løse dette, det må flere grønne elementer til. Biogassen er en spesielt viktig del av løsningen for varetransporten.

Vi politikere kan være stolte av den tunge satsingen på biogass. Det er jo en grunn til at Vestfold – og andre fylker – lykkes, men det er bare starten.

For enda mer gledelig er det å se at næringslivet virkelig er på ballen. Vår rolle som politikere er ikke å subsidiere grønne løsninger inn i evigheten, men å skape et marked for dem. At f.eks. Tine nå har valgt å kjøre på kullkraft, som de kaller det, altså biogass, er enormt viktig for utviklingen av en komplett verdikjede for biogassen.

Det sies at man ikke kan gjøre gull av gråstein, men med biogassen kan man i alle fall gjøre gull av kumøkk!

Runar Sjøstad (A) [17:42:17]: Biogass fra avfall gir høy verdiskaping både nå og i framtiden. Biogass er sirkulær

bioøkonomi som sørger for økt verdiskaping, reduksjon i klimagassutslipp og god utnyttelse av ressursene. Biogass bør derfor sidestilles med elektrisitet og hydrogen i satsingen på et grønt skifte, særlig innenfor transportsektoren. Det er derfor viktig at drivstoffhierarkiet plasserer biogass på samme nivå som elektrisitet og hydrogen og likebehandler det med hensyn til fordeler og incentiver, for dermed å skape større marked for biogass og sikre en utvikling av norsk biogassindustri.

Når det gjelder de løse forslagene som kommer fra Miljøpartiet De Grønne, ønsker jeg bare å opplyse om at Arbeiderpartiet kommer til å støtte det første av forslagene.

Med dette tar jeg også opp de forslagene som Arbeiderpartiet sammen med Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne står for under Forslag fra mindretallet.

Presidenten: Representanten Runar Sjøstad har tatt opp de forslagene han refererte til.

Terje Halleland (FrP) [17:43:48]: Jeg vil også begynne med å takke forslagsstillerne for å løfte opp problemstillingen. Vi vet at skal vi opprettholde vår mobilitet samtidig som vi skal redusere utslipp, vil det ikke være én løsning på dette, men flere. Biogass både er og vil være én av disse løsningene.

Jeg tror det er viktig med systemer som legger til rette for en mer teknologinøytral utvikling, som ser på hele livsløpet til kjøretøyet angående utslipp, inkludert produksjon og gjenvinning. Det er verdt å ta med seg i diskusjonen den revolusjonen som i dag foregår innen utslipp fra kjøretøy, med både nullutslipps- og lavutslippskjøretøy, men også den enorme utslippsreduksjonen fra fossile biler som vi ser. Derfor deler jeg intensjonen til forslagsstillerne – at en i større grad bør likestille alternativer med elbil.

Jeg mener i utgangspunktet at forslaget fra mindretallet i saken på mange måter er bra, men jeg ser også utfordringene når det gjelder oppfølging og kontroll. Derfor er det viktig at regjeringen fortsetter å tilrettelegge for en videre utvikling av produksjon og bruk av biogass med andre tiltak, som bedre støtteordninger gjennom både Enova og Innovasjon Norge. Det offentlige kan også på mange måter bidra til en trygghet i markedet for produsenter gjennom å sikre at offentlige innkjøpere stiller krav til bruk av biogass ved anbud, i f.eks. kollektivtilbud eller båttruter og ferjer. Der har en sørget for å få på plass en forskrift om energi- og miljøkrav, og en vil nå foreta en evaluering av hvordan dette har fungert.

Biogass er et fantastisk produkt, skapt av organisk materiale, avfall eller husdyrgjødsel, og bygger opp under prinsippene for sirkulærøkonomi. Jeg er nok mindre redd enn flertallet – og mindretallet, for den del – i denne saken når det gjelder naturgass som en del av og ved bruk av biogass som drivstoff. Vi må få opp markedet for

biogassen og gi produsentene trygghet og forutsigbarhet i sin produksjon. Da vil bruk av naturgass ha en positiv effekt på klimaet og være en nødvendig bro over til et lavutslippssamfunn.

Til slutt vil jeg bare påpeke viktigheten av komiteens tilråding om en klargjøring rundt drivstoffhierarkiet, slik at biogassens klimanytte og fortrefelighet kommer godt fram og framstilles på en riktig måte.

Sandra Borch (Sp) [17:46:57]: Senterpartiet vil også takke forslagsstillerne for dette forslaget. Det er viktige tiltak og virkemidler som kan styrke og øke biogassproduksjonen i Norge.

Våtorganisk avfall er et viktig råstoff i produksjonen av biogass. Produksjon basert på husdyrgjødsel er et kostnadseffektivt og viktig bidrag til å redusere klimagassutslippene, samtidig som det gir en god utnyttelse av både matavfall og husdyrgjødsel. Senterpartiet mener det er behov for å stimulere til målet om at 30 pst. av husdyrgjødselen og matavfallet går til biogassproduksjon, og at det legges til rette for at biogassanleggene skal kunne ta inn husdyrgjødsel i sin produksjon.

En offensiv politikk knyttet til produksjon av biogass fordrer at man i andre enden er villig til å ta i bruk konkrete virkemidler for å etablere og utvikle et marked for bruk av biogass i Norge. Dette representantforslaget inneholder slike virkemidler. Avfall Norge, som bransjeorganisasjon for avfalls- og gjenvinningsbransjen, har levert innspill til komiteens behandling av forslaget. De støtter det og skriver at dette kan være med på å skape den plattformen bransjen trenger for å utvikle et biogassmarked i Norge.

Etterspørselen etter biogass holder ikke samme takt som dagens produksjon. Det er i dag mye ledig kapasitet i markedet. Samtidig er potensialet for økt produksjon stort. Fortsatt er det vanskelig å omsette biogjødsel, og mange produsenter av biogjødsel opplever fortsatt at produktet gir et negativt resultat. Det manglende markedet viser tydelig at eksisterende virkemidler ikke er tilstrekkelige.

Fortsatt er det også dyrere å investere i kjøretøy som kan gå på biogass. Nasjonal transportplan har en målsetting om at alle nye personbiler og lette varebiler skal være nullutslippskjøretøy i 2025. Senterpartiet har programfestet at all offentlig transport skal være fossilfri innen 2025, at vi skal ha en storstilt satsing på bioenergi og avansert biodrivstoff i transportsektoren framover, og at det skal satses kraftig på biogass som energibærer i transportsammenheng. Slike konkrete målsettinger fordrer at man samler seg om konkrete virkemidler. Derfor støtter Senterpartiet de forslagene vi er med på i saken, og jeg vil også varsle om at vi kommer til å stemme for de løse forslagene nr. 3 og nr. 4 som er lagt fram.

Lars Haltbrekken (SV) [17:49:49]: Satsing på biogass er avgjørende for å kunne kutte utslippene av klimagasser. I Trøndelag, på tomte der det for 18 år siden skulle bygges et forurensende gasskraftverk, bygges det nå et biogassanlegg. I år ferdigstiller Biokraft verdens største produksjonsanlegg for flytende biogassdrivstoff på Skogn i Trøndelag. Det miljøvennlige og klimanøytrale drivstoffet skal benyttes til å erstatte fossilt drivstoff i busser og tungtransport i Norge, og det vil gi et vesentlig bidrag til å kutte klimagassutslipp i norsk transportsektor. Anlegget vil produsere nok biogass til at vi kan gå fra diesel til biogass på Nordlandsbanen og øke miljøvennligheten av jernbanen enda mer.

Saken vi har til behandling i dag, dreier seg om å likebehandle kjøretøy som bruker biogass, med kjøretøy som bruker strøm. De skal få redusert engangsvgift, billigere passeringer i bomringer og billigere parkering. Problemet er at kjøretøy som kan gå på biogass, også kan bruke fossil energi. Vi har ingen gode muligheter for å sikre at de som kjøper en bil som kan gå på biogass, ikke vil bruke fossil energi som drivstoff, eller at det ikke er blandet fossilt drivstoff i biogassen som selges i dag. Sjansen er stor for at vi ender opp med å gi en støtte som er tiltenkt miljøvennlige kjøretøy med utslippsfritt drivstoff, til kjøretøy som i praksis bruker fossilt drivstoff. Det er ikke veien å gå. Det vil gå ut over satsingen på el-biler og hydrogenbiler. SV vil i alle fall ikke bidra til et system der man ender opp med å belønne dem som bruker fossil energi. Vi skjønner at intensjonene bak forslagene er gode, men faren er stor for at ønsket om å gjøre noe godt resulterer i at man faktisk gjør noe helt feil.

Det viktigste vi kan gjøre nå, er å få på plass veibruksavgiften for all fossil gass. Det vil også bidra til en kraftig økning i bruken av biogass.

Solveig Schytz (V) [17:52:31]: Biogass er et kunderegg. Det løser flere miljøproblem samtidig: Klimagassutslippene reduseres, det bidrar til å redusere utslipp av lokal luftforurensing, det kan redusere støyplager fra tunge kjøretøy, avfall blir til en ressurs istedenfor å være et problem, og produksjon av biogass gir oss nye, grønne arbeidsplasser i hele landet – og biogass er sirkulær økonomi.

Det er et betydelig potensial for biogassproduksjon i årene som kommer, og det er utrolig viktig å legge til rette for økt produksjon og bruk av biogass i Norge. Mange sentrale virkemidler er allerede på plass, men vi trenger enda flere dersom biogass skal bli mer konkurransedyktig. Biogass må være en del av det pågående og langsiktige arbeidet med å omstille Norge til et lavutslippssamfunn. På kort sikt vil biogass i hovedsak være aktuelt i deler av transportsektoren, særlig for tungtransport, for busser og for anleggsmaskiner, men biogass kan også brukes til mye mer.

Vi må sikte mot de langsiktige mulighetene, med produksjon av hydrogen fra biogass, og at biogass kan bidra til å erstatte fossile råstoff i produksjon av plast.

Det er behov for å klargjøre biogassens plassering i drivstoffhierarkiet. Avfallsbasert biogass er å anse som et avansert biodrivstoff og er et godt alternativ, særlig for tyngre kjøretøy der det ikke eksisterer nullutslippskjøretøy.

Den teknologiske utviklingen går veldig fort. Derfor er jeg veldig glad for at forskriften for energi- og miljøkrav ved anskaffelse av kjøretøy til veitransport skal vurderes på nytt i løpet av 2018. Vi trenger også en avgiftspolitik som fremmer produksjon, markedsutvikling og bruk av biogass som drivstoff.

Økt produksjon av biogass er viktig for å kutte utslipp i transportsektoren, men også for økt verdiskaping, ikke minst innenfor landbruk og havbruk. Klimanytten ved norsk biogassproduksjon kan overstige 100 pst. dersom den utnyttes riktig, og det må vi sørge for at den gjør.

Stortinget har satt som mål at 30 pst. av husdyrgjødselen i Norge skal benyttes til biogassproduksjon innen 2020, men foreløpig er det bare Vestfold som har nådd det målet. Vestfold og Østfold ligger lengst framme når det gjelder biogassbusser, og her har andre fylker mye å lære. Jeg vil legge til: Look to Vestfold! Her har man lykkes med dette gjennom et målrettet arbeid over veldig lang tid, og ikke minst et svært godt samarbeid mellom fylkeskommunen og alle kommunene i fylket.

Venstre mener at vi må gjøre biogassen enda mer konkurransedyktig, både på pris og på miljøkriterier. Derfor er det svært viktig å få klargjort hvordan klimanytten til biogass framstilles i drivstoffhierarkiet.

Tore Storehaug (KrF) [17:55:35]: Eg skal prøve å vere litt kort og ikkje gjenta, for det er mange gode poeng som har kome fram i debatten så langt, og eg trur det blir ganske synleg for alle at her er det mange felles intensjonar.

Bilparken er i endring. Han blir grønare og grønare, og det skjer kanskje til og med raskare enn vi hadde trudd for berre nokre år sidan. Difor ligg det mange forslag på bordet. Kristeleg Folkeparti har valt å støtte eitt av dei tre forslaga i innstillinga, nemleg at Stortinget ber regjeringa klargjere drivstoffhierarkiet sånn at klimanytta til biogassbilar blir framstilt på ein riktig måte. Det er òg kome inn ei presisering om at ein skal kome tilbake til Stortinget på eigna måte.

Det er noko eg har forventingar til fordi eg trur denne klargjeringa kan vere med og rydde opp. Det er jo sånn at når ein skal lage eit transportsystem som skal vere grønare og meir framtidsretta, er biogass ein viktig del av det, og dette er ei puslespelbrikke som må på plass når vi skal gå mot lågutslippssamfunnet. Det ville ha

vore eit nyttig tiltak, og då er det bra at vi har klart å samle oss om det.

Per Espen Stoknes (MDG) [17:56:53]: Ingen er imot eplekake med krem. Alle er for blide barn og liker friskt vann. Slik er det med biogass også: Alle er for – for det er jo latterlig å hogge ned regnskog når vi like gjerne kan kjøre på avfallet vi har i bakgården vår.

Biogass er det glemte biodrivstoffalternativet. Som nevnt her: Vi kan bruke matavfall, kumøkk, landbruksavfall, fiskeavfall, fiskeslam fra oppdrett – til og med kloakkslam. Alt dette mumser disse milliarder, ja trillioner av metanogene bakterier gladelig i seg i kjempesvære biogasstanker. Ut og opp kommer en utrivelig gass. Vi mennesker liker den ikke, men bilmotorer, traktorer, ferger og lastebilmotorer stortrives med rensset biogass på tanken. I stedet for vil altså regjeringen importere flytende biodrivstoff til motorene våre. Med det følger palmeolje og regnskogødeleggelse med på lasset. Vi kunne like gjerne, ja ofte mye heller, kjørt på fossilt, diesel og bensin, enn på biodrivstoff med palmeolje.

Bensinstasjonkjeden Circle K sier at nå styrer politikerne oss rett inn i palmeoljen. De ønsker ikke å bruke palmeolje, men frykter at de ikke har noe valg når regjeringens krav om biodrivstoff øker til 20 pst. i 2020. I stedet for kunne vi altså kjørt på mer biogass i tillegg til el og hydrogen.

Biogass rapporteres ikke engang som biodrivstoff i Norge siden det er unntatt omsetningskravet for biodrivstoff. Så problemet er ikke bioteknologien, råvarene eller motorene – alt dette har vi – det som holder biogass tilbake, er et type høna eller egget-problem. Investorene nøler med å investere i nye biogassanlegg, for de må være sikre på at noen kjøper biogassen, og de som lurar på å skaffe seg en flåte med biogasslastebiler eller -busser eller -ferger, nøler, fordi de ikke kan være sikre på at biogassleveransene kommer til en forutsigbar pris og et forutsigbart volum. Her burde det vært et blomstrende, nei, et boblende marked.

Vi står overfor et klart eksempel på det økonomene kaller markedssvikt. Den største barrieren i dette markedet ligger på etterspørselssiden. Derfor har vi fremmet forslag om å stimulere biogassetterspørsel ved å likebehandle biogass med el og hydrogen. Den suksessen vi har hatt med el, kan vi også få på biogass. Men her har en stått stille. Også Riksrevisjonen har påpekt dette. Myndighetene har fått kritikk for altfor dårlig innsats på veksten innenfor bioenergi – biogass spesielt. Riksrevisjonen minner om at Stortinget allerede i 2008 sluttet seg til regjeringens mål om å øke årsforbruket av bioenergi til det dobbelte innen 2020, men fastslo at veksten i bruk av bioenergi er betydelig mindre enn forventet. Dette har Stortinget anledning til å rette opp i dag,

med hensyn til biogassbiten. Derfor tar jeg opp våre forslag i denne saken.

Presidenten: Representanten Per Espen Stoknes har tatt opp de forslagene han refererte til.

Statsråd Ola Elvestuen [18:00:02]: Regjeringen vil redusere klimagassutslippene i Norge med 40 pst. fram mot 2030 sammen med EU. Store deler av utslippskuttene må tas i transportsektoren. I regjeringsplattformen har vi derfor et mål om å halvere utslippene fra transportsektoren innen 2030, og det er behov for mange ulike tiltak for å få det til.

Biogass har en rekke fordeler for både klima og miljø og vil være én av løsningene for å redusere utslipp. Derfor deler jeg intensjonene bak representantforslaget. For transportsektoren er det først og fremst for tyngre kjøretøy, og også etter hvert innenfor skipsfart, at biogass er mest aktuelt.

Jeg vil innledningsvis si litt om regjeringens virkemidler for biogass og det som skjer på området. De fire borgerlige partiene har gjennom flere år jobbet bredt med både støtteordninger, avgifter, forskning og utvikling. Det er vedtatt betydelige bevilgninger til investering i og produksjon av biogass og anskaffelser av biogasskjøretøy gjennom ordninger som forvaltes av Enova. Det er også gitt støtte til kollektivselskaper, noe som bl.a. har ført til at busser i Trondheim i dag går på biogass. Vi har innført en pilotordning for biogass der formålet er å teste ut nye substratkombinasjoner. Fra 1. januar 2016 er det innført veibruksavgift på LPG, altså propan. Det er også besluttet å innføre veibruksavgift på naturgass når vi får på plass en ordning for veibruksavgiftsfritak for naturgass som supplement til biogass.

Husdyrgjødsel er en verdifull råvare i produksjonen av biogass, og støtten til transport av husdyrgjødsel til biogassanlegg ble også i årets jordbruksoppgjør økt. Det finnes i dag 40 produksjonsanlegg for biogass i Norge. Ett av dem er Greve Biogass i Tønsberg, som også ble nevnt tidligere, og jeg besøkte dem i forrige uke. Greve Biogass har fått betydelig støtte fra Enova, senest 114 mill. kr i januar 2018 i forbindelse med utvidelsen av en tredje produksjonslinje. Dette vil doble produksjonskapasiteten og erstatte over 20 millioner liter fossil diesel.

I nabokommunen Horten fikk jeg samme dag gleden av å åpne en fyllestasjon for biogass. Denne var finansiert av bl.a. klimasatsmidler fra Miljødirektoratet. Det er også vist til Biokrafts prosjekt på Skogn, som også er kommet i stand via satsingen som er ført gjennom flere år.

Det er mange slike eksempler som viser at satsing på biogass virker, men vi skal gjøre mer. Det er bl.a. viktig å sikre at flere får tilgang til biogass, for at dette skal være

et reelt alternativ. Det er allerede varslet i Nasjonal transportplan og i klimastrategimeldingen at det skal utarbeides en nasjonal plan for infrastruktur for alternative drivstoff. Dette inkluderer også biogass. Satsingen på biogass ble ytterligere styrket da Stortinget behandlet klimastrategimeldingen. I innstillingen til meldingen framgår det at regjeringen skal vurdere å lage en handlingsplan for å bygge ut biogass i Norge, samarbeide med biogassbransjen om en bransjenorm for biogass, og gjennomgå virkemidlene for kombinert oppvarming og strømforsyning i landbruket, f.eks. biogass i kombinasjon med solceller.

I representantforslaget bes regjeringen om å utrede og legge fram forslag som innebærer at biogasskjøretøy likebehandles med el- og hydrogenbiler i form av fritak fra engangsavgift og fordeler ved bomringer og parkering. Slike ordninger vil det være krevende å få på plass og føre kontroll med. Leveransene av biogass er ikke alltid like stabile, og i en overgangsfase vil vi derfor måtte bruke noe naturgass som supplement. Dermed er det ikke gitt at et gasskjøretøy nødvendigvis alltid kjører på biogass, selv om sjåføren har intensjon om dette.

Biogass er et klimavennlig og godt alternativt drivstoff i offentlige anskaffelser, særlig for tyngre kjøretøy. Biogass har andre egenskaper enn elektrisitet og hydrogen, men kan som klimatiltak på mange områder likestilles med disse. Derfor ble det satt et mål i Nasjonal transportplan om at alle nye bybusser i 2025 skal være nullutslippskjøretøy eller benytte biogass. For dette segmentet vil offentlige anskaffelser være viktig. Jeg viser ellers til at vi i Nasjonal transportplan legger til grunn en differensiert tilnærming til drivstoff.

Jeg vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte med en klargjøring av biogassens plassering i drivstoffhierarkiet. Dette vil være nyttig for både offentlige og private innkjøpere som ønsker å unngå fossilt drivstoff.

Magne Rommetveit hadde her teke over presidentplassen.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Lars Haltbrekken (SV) [18:05:30]: Jeg har et spørsmål til statsråden: Hvorfor vil ikke regjeringen i påvente av avklaringene fra ESA om disse overgangsordningene innføre en veibruksavgift på all fossil gass, hvor man da gir fritak for en slik avgift for noen typer bruk av fossil gass?

Statsråd Ola Elvestuen [18:05:53]: Dette har vært en prosess som har pågått lenge. Dette vedtaket er vel fra budsjettet for 2016. Problemet er at man har en usikker tilgang på biogass, dermed trenger man en reservekapasitet. Da er det å få inn en enighet om den reservekapasiteten og få dette notifisert i ESA som har vært pro-

blemet. Dette er en pågående prosess, som jeg håper at vi kan slutføre så fort som mulig slik at vi får innført en veibruksavgift på naturgass, men samtidig sikrer tilgangen og har avgiftsfritaket på biogass. Dette har vært komplisert – en lang prosess som vi ønsker å slutføre så fort som mulig.

Lars Haltbrekken (SV) [18:06:44]: Jeg skjønner at prosesser med ESA kan være tidkrevende, men mens man venter på avklaringene fra ESA, kunne ikke regjeringen da ha innført en generell veibruksavgift på all naturgass?

Statsråd Ola Elvestuen [18:07:02]: Problemstillingen er at det ikke nødvendigvis hjelper biogassen, for det vi trenger å få til, er at biogass er konkurransedyktig med naturgass. For å ha stabilitet for biogass, trenger man å kunne ha den backup-en som gjør at man også får avgiftsfritak for den naturgassen som trenger å være en del av løsningen. Det vi har gjort i mellomtiden, og som jeg mener har vært vellykket, er å få opp etterspørselen med andre virkemidler. Det er det det handler om. Det er mange som ønsker å investere i biogass, men det gjelder å få opp etterspørselen. Det får vi gjennom å støtte særlig kollektivselskapene for å ta i bruk biogass. Trondheim er et godt eksempel når det gjelder betydningen for Biokrafts prosjekt på Skogn.

Lars Haltbrekken (SV) [18:07:56]: I debatten har vi hørt at tilbudet av biogass i dag er større enn etterspørselen. Da ville det vært i biogassens favør at naturgass, eller fossil gass, ble dyrere. Det ville ha gjort at folk hadde valgt biogass framfor naturgass. Det jeg etterlyser, er handling fra regjeringen mens vi venter på avklaringene fra ESA.

Statsråd Ola Elvestuen [18:08:38]: Jeg mener vi har handlet i alle disse årene, og viljen til å handle har jeg vært med på som stortingsrepresentant fra 2016, altså å prøve å få på plass det rette konkurranseforholdet, sånn at man når man støtter biogass, ikke egentlig kan åpne døren også for bruk av naturgass. Det er ikke noe annet svar på det. Vi jobber aktivt opp mot ESA for å finne fram til en løsning og svare på spørsmålene de har, for å få dette på plass. I mellomtiden handler det om å styrke støtteordningene, også for produksjon, men særlig for å ta biogass mer i bruk. Det vil være inn mot tungtransport, busselskaper og også etter hvert ferger og skipsfart.

Per Espen Stoknes (MDG) [18:09:48]: Det har blitt nevnt at politikere ikke skal plukke ut enkeltteknologier og dytte dem. Vi skal ha mer teknologinøytrale virkemidler. Det er en av grunnene til at vi fremmet et løst forslag her i dag om en «klimaklasse» som kunne gjelde

for lastebiler, som alle fikk fritak fra bompenger. Markedsstudier viser at f.eks. ASKO sier at biogasslastebiler ville være lønnsomme hvis de fikk bompengefritak. Men de vurderer også andre bioteknologier og bioenergiformer, sånn som bioetanol. Derfor formulerte vi følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre fritak fra bompenger for en «klimaklasse» som inkluderer biogasslastebiler og andre alternative drivlinjer for lastebiler i en oppbyggingsfase (på minimum fem år).»

Mitt spørsmål til statsråden: Er dette noe som statsråden kan få utredet eller sett nærmere på i nærmeste framtid?

Statsråd Ola Elvestuen [18:10:51]: Nå har vi fritakene for nullutslippskjøretøy, som virker veldig bra. Det som er problemet med biogassen foreløpig, er at så lenge en ikke har et tydelig konkurranseforhold der biogass er billigere enn eller konkurransedyktig med naturgass, er det fare for at selv om en har teknologien for bruk av biogass, er det likevel naturgass som tas i bruk. Dette er også fordi en fortsatt må ha reserveløsninger i og med at en ikke nødvendigvis har en stabil tilgang på biogass. Da vil det ikke være den samme nullutslippseffekten av dette. Jeg mener dette er noe som må avven-tes til vi har en forsikring om at det faktisk er biogass som blir tatt i bruk, og så må en heller følge denne utviklingen framover for å vurdere framtidige endringer.

Per Espen Stoknes (MDG) [18:11:47]: Jeg tror vi deler troen på at dette kan markedet ordne hvis det får klare og stabile rammevilkår. Mitt oppfølgingsspørsmål til statsråden blir om det vil være umulig eller vanskelig å tenke seg at man i en utfasingsperiode på la oss si fem år tillater bruk av naturgass i en overgangsfase, og så sier man at dette skal være null fra og med 5–7 år. Da ville vi fått ivaretatt problemet med biogassens variasjoner i en innkjøringsfase og fått tid til å bygge opp en solid tilbudsside som ville matche en forutsigbar etterspørsel.

Statsråd Ola Elvestuen [18:12:26]: Det viktigste er å få på plass en veibruksavgift for naturgass. Da vil dette være konkurransedyktig, som en tidligere spørsmålsstiller var inne på. Det viktigste er å komme videre i den prosessen. I mellomtiden må vi å legge forholdene til rette for at flere gjør som i Vestfold og Østfold, at en tar i bruk biogass innenfor bussektoren, og at en tar det i bruk også på andre områder fram til vi har dette på plass.

Per Espen Stoknes (MDG) [18:13:00]: Første spørsmålsstiller tok på mange måter mitt hovedspørsmål, så

da vil jeg bare drille litt dypere i det. Du unngikk spørsmålet om hvorfor regjeringen ikke vil gå inn for en veibruksavgift i påvente av at ESA ferdigbehandler saken. Det som fortsatt er uklart for meg, er: Vil regjeringen vente og vente, eller vil man ta initiativ? Og hvis man ikke tar initiativ: Hva er grunnen til at man velger å fortsette med å vente på at ESA skal ferdigbehandle dette, før man faser inn veibruksavgiften?

Statsråd Ola Elvestuen [18:13:33]: Vi har et aktivt forhold til ESA. Det er ikke sånn at en sitter og venter. Dette handler om å svare på de spørsmålene som kommer, for å få til en avklaring. Så vil det også være med dette fritaket som med andre avgifter at en vil ha en notifiseringsperiode. Det ligger i det avtaleverket vi har. Jeg mener vi nå trenger å slutføre dette. Det er ingen tvil om at det har vært en sterk satsing på biogass som virker, i Norge de siste årene. Vi har fått opp etterspørselen, men nå er det en fase hvor mange ønsker å investere, og vi vil få mer produksjon. Det er bra. Vi har nok av steder hvor vi kan ta den i bruk. Men akkurat denne endringen har vært vanskelig å få til, og jeg må legge trykk på for at vi klarer det så raskt som mulig.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Per Espen Stoknes (MDG) [18:14:43]: Rabatt for biogass i bomringen har vært diskutert i mange år, men det er ennå ikke blitt innført. En viktig grunn til denne bekymringen om en rabattordning for biogass vil virke, er at den også kan fremme bruk av naturgass, som representanten Haltbrekken var inne på. Denne bekymringen mener Miljøpartiet De Grønne er ubegrunnet hvis man kan innføre en tydelig modell. Poenget er at en prioritering av biogass sammen med elektrisitet og hydrogen gjennom bedre incentiver for GA-registrerte biogasskjøretøy med særlig vekt på reduserte bomtakster vil ha en svært positiv effekt på først bruk og så produksjon av biogass, med tilhørende positive effekter på miljø og klima.

Ifølge ASKO ville biogasskjøretøy være lønnsomme i drift i dag dersom de var fritatt for bompenger. Biogassmarkedet er i stor grad etterspørselsdrevet nå, det er der barrierene ligger. Økt lønnsomhet for sluttbruker vil være en katalysator for økt produksjon av biogass og følgelig også økt produksjon av biogjødsel. Hvis det er vilje til å stimulere etterspørselen, finnes det mange modeller man kunne bruke, hvor man kunne bruke fossil gass som en overgangsordning. For eksempel kunne man da se for seg at alle registrerte kjøretøy med GA-skilt gis rabatt i bomring. De tildeles i dag av Statens vegvesen til

rene gasskjøretøy og til gasskjøretøy som også har en liten nødtank for alternative drivstoff.

Hvis man åpner for inntil 50 pst. andel naturgass over året solgt på denne måten, med en klar nedtrapping til 0 pst. i 2025, vil det gi en veldig klar modell for dem som tilbyr gass som et drivstoff til transport. Så kunne skattemyndighetene ha i oppgave å kontrollere at drivstoffleverandørene forholder seg til dette lovverket. Det ville da være unødvendig med noe dobbeltarbeid i form av at innkrevere av bompenger også skulle kontrollere. Dette ville være en enkel modell og gi en raskt økt etterspørsel etter biogass, og det ville løse det omtalte høna og egget-problemet som i dag hindrer framveksten av biogass.

Lars Haltbrekken (SV) [18:17:06]: SV kommer til å støtte de tre første løse forslagene fra Miljøpartiet De Grønne i dag. Men jeg vil utfordre representanten Stoknes fra Miljøpartiet De Grønne til å endre det siste forslaget, slik at det er en forutsetning for fritak i bomringen for biogasslastebiler at en veibruksavgift på fossil gass innføres først. Hvis den forutsetningen ikke tas med, risikerer vi med dette forslaget å premiere biler som kjører på fossil gass, og det var neppe hensikten.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [18:17:57]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sandra Borch, Heidi Greni, Kari Anne Bøkestad Andreassen og Geir Adelsten Iversen om endring av forskrift for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag (Innst. 286 S (2017–2018), jf. Dokument 8:155 S (2017–2018))

Presidenten: Etter ønske frå energi- og miljøkomiteen vil presidenten føreslå at taletida vert avgrensa til 3 minutt til kvar partigruppe og 5 minutt til medlemmer av regjeringa.

Vidare vil presidenten føreslå at det – innanfor den fordelte taletida – vert gjeve høve til seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemmer av regjeringa, og at dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

Gisle Meininger Saudland (FrP) [18:19:09] (ordfører for saken): La meg først takke komiteen for både tålmodig arbeid og godt samarbeid.

Vi behandler i dag Representantforslag 155 S om endring av forskrift for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag. Bakgrunn for saken er at kommunestyrene i dag kan gi tillatelse til bruk av snø-

scooter for «eier av hytte for transport av bagasje og utstyr mellom bilveg og hytte som ligger minst 2,5 km fra brøytet bilveg når det i området ikke er mulighet for leiekjøring».

Representantforslaget vil fjerne vilkåret i forskriften om at det må være 2,5 km mellom den brøytete bilvegen og hytta for at kommunen skal kunne gi tillatelse til bruk av snøscooter for transport av bagasje og utstyr osv.

Det kan per i dag også utvises skjønn i kommunene, f.eks. kan det være at luftlinjen fra brøytet bilvei til hytte er mindre enn 2,5 km, men at den faktiske kjørelengden som følge av topografi, innsjøer, elver og fjell er større. Det er viktig at det anvendes skjønn, slik at regelverket ikke oppfattes som rigid. Det er et syn jeg forstår også deles av Klima- og miljødepartementet.

Noen kommuner har hatt en praksis som ifølge Klima- og miljødepartementet strekker skjønnsrommet som det gis åpning for i forskriften, lenger enn loven gir hjemmel for. Om det er det, eller om det er en endret praksis hos fylkesmennene som gjør at det nå strammes inn, er uvisst, men det rapporteres i hvert fall om en strengere praksis hos noen av fylkesmennene.

Derfor har en samlet komité sagt følgende:

«Komiteen viser videre til at selv om utgangspunktet for vurderingen er at avstanden måles i luftlinje, er topografiske forhold noe som skal vurderes i den enkelte sak, dette av hensyn til at fastsettelsen av avstandskravet på 2,5 km mellom hytte og brøytet bilvei ikke skal bli urimelig.»

I tillegg går et flertall i komiteen enda et skritt lenger og presiserer i merknadsform følgende:

«Dette flertallet mener det må være den aktuelle stien eller traseen som hytteeier reelt sett kan bruke, og ikke en teoretisk luftlinje, som må være det viktigste grunnlaget når kommunen skal vurdere om eier har rimelig mulighet til å transportere nødvendig bagasje og utstyr på egen hånd uten motoriserte kjøretøy. Dette flertallet legger til grunn at fylkesmennene praktiserer en slik forståelse av § 5c i forskriften i sin oppfølging av kommunenes praksis.»

Etter min mening betyr dette også at om fylkesmennene ikke følger opp stortingsflertallets vilje, er det skjellig grunn til at saken løftes på nytt.

Til slutt vil jeg si at vi har kommet et lite skritt i riktig retning. Når det er sagt, er det klart at Fremskrittspartiets primærholdning er at dette kan og bør liberaliseres, og jeg hadde gjerne sett at vi hadde kommet enda lenger i denne saken. Men vi har i hvert fall kommet et skritt i riktig retning.

Åsmund Aukrust (A) [18:22:11]: Noe av det aller fineste med Norge er vår urørte, stille natur. Den skal vi ta vare på. Arbeiderpartiet er tilhenger av at det fortsatt

skal være ulovlig med motorferdsel i utmark, og at det regelverket som regulerer unntakene, skal være strengt. Derfor er ikke Arbeiderpartiet i dag – og har aldri vært det – tilhenger av på noen måte å ha noe frislipp. Det er dårlig for naturen, og det er dårlig for mulighetene til friluftsliv for oss alle.

I dag diskuterer vi en liten del av en forskrift. Det er ingen stor sak, men det er viktig for dem det gjelder. Det er en 2,5 km-grense for bruk av egen scooter til egen hytte. Grensen gir deg ingen rettighet til å bruke scooteren din, men det er en mulighet for å søke kommunen.

Det som er bra og riktig å ha i én del av landet, kan være feil andre steder i landet, både fordi geografien kan være helt annerledes – terrenget kan gjøre at noe som er 2,5 km i luftlinje, kan være veldig mye lenger i virkeligheten – og fordi det å leie transport mange steder kan være både vanskelig eller til og med umulig. Derfor er det mange kommuner i Norge, ikke minst i nord, som nå rapporterer at det som har vært praksis i mange år, og som har gitt få konflikter i årevis, nå blir stoppet av fylkesmennene. Derfor er det det som er den nye praksisen, ikke at kommuner som har funnet en god og balansert måte å gjøre dette på, ikke får fortsette å gjøre det.

I Arbeiderpartiet var vi usikre på om det var riktig å fjerne denne regelen helt, eller om det var riktig av Stortinget å behandle en liten del av en forskrift. Derfor var ikke vi klare for å gå inn for forslaget slik det forelå i utgangspunktet. Vi skulle ønske at regjeringen hadde kommet saken i møte, og at man hadde løst opp det som var bakgrunnen for dagens debatt. Vi hørte også saksordfører si det selv, at han også skulle ønske at Fremskrittspartiet hadde fått det til. Dessverre har ikke Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre klart å få det til. Derfor har Arbeiderpartiet i dag, sammen med Senterpartiet, fremmet et forslag hvor vi ber om en prøveordning hvor kommunene selv kan fatte avgjørelse om kjøring til hytte basert på de lokale forholdene. Om forslaget vi har sammen med Senterpartiet, faller, vil Arbeiderpartiet subsidiært stemme for Kristelig Folkepartis forslag.

Liv Kari Eskeland (H) [18:24:47]: Me er fantastisk heldige i dette landet. Me har unik natur som me ønsker å bruka, og alle aspekt som gjeld bevaring, bruk og tilrettelegging, vert vektlagde og vegne når me går inn og skal gjera tiltak i urørt natur.

Men nettopp tilrettelegging for at me skal kunna ta i bruk naturområda våre på ein klok og god måte, var inngangen til at Høgre–Framstegsparti-regjeringa i førre periode tok tak i saka om motorferdsel i utmark og fekk på plass ei korrigering i forskrifta for motorkjøretøy i utmark og på islagde vassdrag, som legg betre til rette for at kommunane sjølve etter søknad no kan gje løyve til bruk av motorkjøretøy til transport av materiell og ut-

styr på visse villkår. Forskrifta vart på denne måten mjuka noko opp, og lokale forhold skulle leggast til grunn når enkeltsøknader for bruk av motorkjøretøy vart vurderte.

Endringane som vart gjorde, vart helsa velkomne og byggjer opp under prinsippet om at avgjerder skal takast nær der folk bur.

Dette Dokument 8-framlegget frå Senterpartiet peikar likevel på noko som er urovekkjande og ikkje heilt i tråd med det som var Stortingets intensjon då me gjorde vedtak i førre periode. Ein opplever ulik praksis hjå forvaltninga og fylkesmenn i dei forskjellige fylka, og avslag vert gjorde på basis av at avstanden målt i luftlinje ikkje er lang nok. «Lang nok» viser her til grensa på 2,5 km som er sett frå brøyta bilveg til hytte.

Regjeringspartia meiner at forskrifta ikkje er moden for revidering, men ser at det på basis av gjeldande praksis somme stader er nødvendig at Stortinget tydeleggjer intensjonen sin med vedtaket som vart gjort i førre periode, dette fordi det viser at forskrifta kan tolkast på ulike måtar.

For oss er det viktig å understreka at det er urimeleg at det er luftlinja som vert lagd til grunn, og at Stortingets intensjon er at det er den aktuelle stien eller traseen for å ta seg fram som skal vera grunnlaget for å måla avstanden mellom brøyta bilveg og hytte.

I merknadene våre tydeleggjer me nettopp dette prinsippet, og det er den forståinga fylkesmenn skal leggja til grunn når ein følgjer opp § 5 bokstav c av forskrifta overfor kommunane.

Basert på denne presiseringa håpar me at forskrifta slik ho ligg føre, vil tena føremålet på ein hensiktsmessig måte, og me vil difor i denne omgangen ikkje røysta for framlegget slik det ligg føre, eller for tilleggsframlegget som ligg føre som laust framlegg i salen her i dag.

Slik det er, vil me likevel følgja utviklinga nøye, for det er viktig at me legg til rette for å ta i bruk heile landet og syter for at lokal medbestemming og demokrati vert utøvd på ein god måte nær der folk bur, til det beste for dei som veit korleis dei lokale forholda er.

Sandra Borch (Sp) [18:28:06]: Siden lov om motorferdsel kom i 1978 har kommunene over tid etablert en praksis basert på lokal kunnskap og lokale vurderinger som man mener er innenfor regelverket. Dette har fylkesmannens kontor akseptert i over 40 år, men nå skal altså praksis innskjerpes over natten ved neste fornying av scooterløyve, etter at Fylkesmannen har varslet en innskjerping av reglene.

Dette vil berøre tusenvis av hytteeiere i landet, som ikke vil få fornyet sin scooterløyve for nyttekjøring til egen hytte. For landet som helhet er ikke denne saken av stor verdi å fokusere på. Hadde det derimot vært en sak

vedrørende innstramming av båtbruk i skjærgården, vil le det nok skapt et stort folkeopprør. Men for Nord-Norge og andre deler av Distrikts-Norge påvirker denne saken livskvaliteten til et stort antall mennesker. Norsk topografi og tradisjon for spredt hyttebygging gjør at denne innskjerpelsen betyr en inngripen i livskvalitet og redusert folkehelse ved at etablerte familiehytter og tilhørende friluftaktiviteter blir gjort utilgjengelige.

Venstre er tydelig på at de ikke liker forslaget. Min bekymring er at dette er en lett sak for regjeringspartiene å ofre overfor Venstre. Både Høyre og Fremskrittspartiet har i mediebildet, og ikke minst i valgkampen, vært tydelige på at de ønsker en justering av regelverket på dette området. Nå er saken plutselig ikke moden nok.

En av de største bidragsyterne til å få folk opp av sofaen og ut i naturen er faktisk hytta. Vi pakker med oss barn, fiskeutstyr, ski og mye god mat og kommer oss ut på hytta, som skal være basen for all denne livsgleden og naturgleden.

Hovedmålet med forskriftsendringen fra Senterpartiet er å få til en lokal forvaltning i kommunene på dette området, da det er kommunene som har førstehåndskjennskap til den totale miljøbelastningen i de ulike lokalområder. Det er også i tråd med regjeringens signaler om mer lokal råderett til kommunene, og ikke minst er det i tråd med regjeringens intensjon om at kommunene skal få flere oppgaver.

Det er ikke snakk om et frislepp for scooterkjøring. Det er snakk om nyttekjøring til egen hytte. Samfunnet har endret seg over tid. Det må også regelverket. Det er derfor skuffende at partier som Fremskrittspartiet og Høyre i dag stemmer mot forslagene fra Senterpartiet om lokalt selvstyre, og ekstra skuffende er det at partiene ikke engang kan være med på en prøveordning. Det ser heller ikke ut til at de kan være med på en presisering av regelverket, slik Kristelig Folkeparti foreslår.

Jeg fremmer med dette Senterpartiets forslag i saken. Om våre forslag faller, vil vi subsidiært stemme for Kristelig Folkepartis forslag.

Presidenten: Representanten Sandra Borch har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Lars Haltbrekken (SV) [18:31:25]: Det norske folk er et folk på tur. Vi søker stillheten, roen og de fantastiske naturopplevelsene. Debatten rundt liberaliseringen av motorferdselloven for noen år siden viste nettopp dette. Det var en enorm folkelig motstand mot de endringene som var foreslått, allikevel ble de gjort. I dag diskuterer vi nye forslag som skal gjøre det enklere å bruke motoriserte kjøretøyer i naturen. Jeg tror klima- og miljøministeren har helt rett når han sier at dette vil føre til en vesentlig økning i motorisert ferdsel i norsk

natur. Det foreslås altså å tillate mer av det folk vil ha mindre av.

I en undersøkelse fra TNS Gallup, Natur- og miljøbarometeret 2017, ble folk spurt om i hvilken grad de var enig i påstanden: «Det bør bli lettere å få tillatelse til å bruke snøscooter i norsk utmark.» Sju av ti var uenig i at det burde bli lettere å få tillatelse til å kjøre snøscooter i norsk utmark. Det var flere enn tidligere. Jeg er derfor glad for at stortingsflertallet i dag ikke åpner for en ytterligere liberalisering av motorferdselloven.

Tore Storehaug (KrF) [18:33:17]: La meg få starte med å takke saksordføreren og resten av komiteen for god behandling av denne saka.

Fleirtalet slår fast at ein ønskjer ein restriktiv motorferdslepolitikk i utmark, og det har vi vist til i ei rekkje saker som har vore behandla tidlegare i denne salen. Vi vil likevel, som Kristeleg Folkeparti peiker på, at ramme- for denne restriktive politikken ikkje må bli så firkan- ta at det gjev heilt urimelege utslag, som i sin tur faktisk vil vere med på å undergrave den folkelege forståinga som er for at vi skal ha ein restriktiv politikk.

Scooterløyper er eit saksfelt som får opp pulsen i mange kommunestyresalar. Det er viktig at vi som lov- gjevamar gjev kommunane føringar her. Så er det viktig at vi presiserer at det er rom for å bruke folkevett. Vi sy- nest at dette representantforslaget frå Senterpartiet har noko for seg, men at det opnar opp for meir enn det kan- skje er grunn for. Så Kristeleg Folkeparti har lagt opp til ei løysing der vi held fast på 2,5 km-kravet, men presise- rer i forskrifta at kommunane, når dei gjev løyve, skal kunne sjå på topografi og naturleg og forsvarleg traséval, ikkje berre ei luftlinje.

Det er blitt framheva at dette handlingsrommet alle- reie ligg i forskrifta. Det kan godt hende at det gjer det, men praksisen som vi høyrer om, viser at det blir ei rek- kje urimelege utslag ved ein for rigid praksis. Kristeleg Folkeparti meiner at her kan Stortinget like gjerne presi- sere dette. Eg opplever at stortingsfleirtalet deler inten- sjonen, men ikkje ønskjer å gjere det.

Eg tek opp det forslaget som Kristeleg Folkeparti står bak, og skal ikkje halde på mykje lenger. Dette er trass alt ei forskriftsak, som strengt tatt er regjeringa sitt bord. Vi burde alle saman bidra til at dei unntaksvis vil diskutere dei sakene i denne salen.

Presidenten: Representanten Tore Storehaug har teke opp det forslaget han refererte til.

Per Espen Stoknes (MDG) [18:35:26]: Åtte av ti nordmenn vil ha bedre kontroll med snøscooterkjøring i naturen, viser en holdningsundersøkelse om dette temaet. For et par år siden ga likevel denne blå-blå regjeringen tillatelse til fornøyelseskjøring med snøscoo-

ter i skog og fjell, til tross for rådene fra en samlet miljø- og friluftsbewegelse.

Nå ønsker Senterpartiet dessverre å gire opp snøscooterkjøret ytterligere. Forslaget fra representanten Borch betyr at det blir enda enklere, ved at kommunene lett skal kunne gi tillatelse til at folk skal kunne kjøre til hytta med snøscooter. Det er i praksis enda en oppmyking av regelverket, med mer snøscooterkjøring alle steder hvor det fins hytter, noe som nå er tilnærmet overalt mange steder.

Det er god grunn til at folk flest ønsker seg bedre kontroll med snøscootere, fordi ukontrollert fornøyleskjøring i naturen er til plage for mange som søker gode naturopplevelser i skog og mark. Skiløpere føler seg fort utrygge, barnefamilier og eldre begynner å unngå områder der de må dele plass med kjøretøy i høy fart, det blir mer støy, flere skader, mer ulykker, og kjøringen påvirker også selvfølgelig naturen og dyrelivet.

Om lag 25 pst. av de snøscooterne vi har i Norge, kjører allerede der det ikke er lov, viser nye undersøkelser.

I Norge er det stadig flere som heldigvis oppsøker naturen med et ønske om å oppleve stillhet og ro, kanskje ikke så rart med vår stadig mer hektiske hverdag. Folk kommer også langveisfra for å nyte denne vakre naturen vår. Det bidrar til verdifulle distriktsarbeidsplasser.

Naturkjærlighet er en god norsk verdi, men ved å øke antallet snøscootere dramatisk – bare på to år har det steget fra 60 000 til 85 000 – blir det stadig vanskeligere å finne og nyte denne stillheten, vanskeligere å finne snø som ikke allerede er kjørt opp av snøscootere.

MDG ønsker primært å reversere regjeringens lovendring. Vi vil ta tilbake den stille naturen til folket, og her har vi folket på vår side. I Senterpartiet burde man også lytte til folket, istedenfor å jobbe for det motsatte.

Statsråd Ola Elvestuen [18:38:08]: I Norge har vi – selv om det til tider har vært kontroversielt, jeg har også selv vært med på de debattene – et godt regelverk for motorferdsel i utmark. Motorferdselloven ble vedtatt i 1977 fordi den motoriserte ferdsele i utmarka mange steder var blitt så omfattende at man så at den medførte for stor belastning på både vilt, vegetasjon og allmenn trivsel.

Ut fra et samfunnsmessig helhetssyn fant man det nødvendig å regulere motorferdselen. For å bevare natur, miljø, friluftsliv og allmenn trivsel søker regelverket å begrense ferdsele til formål og behov som har en allment akseptert nytteverdi. Transportbehovet til avsesliggende hytter er et slikt allment akseptert nytteformål i forskriften om bruk av motorkjøretøy i utmark og på islagte vassdrag. Etter den aktuelle bestemmelsen kan hytteeiere få tillatelse til å frakte utstyr med snøscooter når hytta ligger mer enn 2,5 km fra brøytet bil-

vei. Forslagsstillerne ber om at avstandskravet på 2,5 km mellom hytte og brøytet bilvei fjernes, slik at alle hytter kan søke om slik transporttillatelse.

I Norge har vi nesten 460 000 hytter. Jeg vet ikke akkurat hvor mange av disse som ligger mindre enn 2,5 km fra brøytet bilvei, men det er potensielt mange hytteeiere som med dette forslaget ville fått mulighet til å bruke egen snøscooter til hytta. Siden mange hytteområder ligger i de mest attraktive friluftsområdene, er det spesielt friluftslivet som kunne blitt rammet av denne økningen i motorferdsel i norsk natur. Mange av traseene som vil være aktuelle for snøscootertransport, kjøres opp til langrennsløyper om vinteren. Det er også særlig barnefamilier som bruker hyttenærområdene, og som vil bli berørt av økt snøscooterkjøring. Den økte motorferdselen som vil kunne følge av dette forslaget, mener jeg er i strid med motorferdsellovens formål.

Å åpne opp for at alle hytteeiere kan gis tillatelse til å kjøre med egen snøscooter, ville også kunne forrykke balansen i dagens motorferdselsregelverk mellom hensynet til natur og friluftsliv og hensynet til reelle nyttekjøringsbehov. Transportbehovet for hytter som ligger nærmere enn 2,5 km fra brøytet bilvei, er ivarettatt i dagens regelverk. Bagasje og utstyr kan transporteres med innleid hjelp, såkalt leiekjøring. Dette bidrar til å begrense kjøringen samtidig som det gir lokale næringsinntekter.

Forslagsstillerne er opptatt av at det må utvises skjønn når avstanden mellom hytte og brøytet bilvei skal fastsettes. Det er jeg helt enig i. Dette framkommer også av veiledningen fra mitt departement og Miljødirektoratet. Selv om målingen av avstanden mellom hytte og brøytet bilvei tar utgangspunkt i den korteste veien mellom hytta og veien, skal det brukes skjønn. Hvis terrenget er for bratt, eller man må gå rundt innsjøer eller fjell, er det den reelle traseen eller stien man må ta seg fram på, som danner grunnlaget for målingen av avstanden. Men selv om det er rom for skjønn når avstanden mellom brøytet bilvei og hytte skal måles, kan ikke kommunene gi tillatelse eller la være å vurdere avstanden der den reelle avstanden man må gå, faktisk er mindre enn 2,5 km.

På bakgrunn av flertallsmerknaden i saken vil jeg nå utarbeide et brev til fylkesmennene, som tydeliggjør hvordan avstandskravet kan praktiseres. I brevet vil jeg presisere at det avgjørende for om tillatelse kan gis, er om den reelle avstanden mellom hytte og brøytet bilvei er over 2,5 km, dvs. den korteste, men likevel praktisk aktuelle avstanden mellom hytta og bilveien.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Cecilie Myrseth (A) [18:42:30]: Det er langt dette landet, og utfordringene – og geografien – er gjerne gan-

ske ulike. Vi behandler f.eks. strandsonen i Oslo annerledes enn vi behandler lignende spørsmål ved kysten i Finnmark.

Det man ber om i denne saken, er en prøveordning for å lytte til de mange som har meldt inn om problemer. At det at noen skal få fortsette å få lov til å kjøre til hytta si, ødelegger for barnefamilier og for skiglede, må jeg, med all respekt å melde, si at det er nok mange av hyttefolket, spesielt kanskje i indre Troms og det området som jeg kommer fra, som ikke vil kjenne seg igjen i. Men spørsmålet mitt blir om ministeren overhodet anerkjenner det problemet som ligger. Og utover å gjøre noen presiseringer, kommer han til å ta tak i problemene på en ordentlig måte?

Statsråd Ola Elvestuen [18:43:20]: Jeg vil følge opp intensjonen i den flertallsmerknaden som er i saken, at en må få fram at det er den reelle avstanden – altså ikke bare luftlinjen – som er det man skal og kan vurdere, slik at den fleksibiliteten som er i regelverket, også kan benyttes.

Cecilie Myrseth (A) [18:43:40]: Et annet spørsmål er om ministeren virkelig mener at man ødelegger både for skigleden og for barnefamiliene ved at man, f.eks. i Nord-Norge, får lov til å kjøre til hytta si. Mener ministeren virkelig at man med det ødelegger for skigleden?

Statsråd Ola Elvestuen [18:44:06]: Nå tror jeg det varierer veldig rundt i landet hvor man har disse hyttekonsentrasjonene. Men det som man gjennom forslaget forslår, at man fjerner 2,5 km-grensen, åpner for at det mange steder – gjennom prosesser i kommunene – potensielt kunne blitt mer scooterkjøring, og det er helt opplagt at det ville føre til mer i nærområdene, som vil være forstyrrende.

Så er det forskjeller rundt omkring i landet inn til den enkelte hytta, selv om avstandsreguleringen er den samme, og det jeg ville få fram, er nettopp at man kan benytte den fleksibiliteten som ligger i regelverket.

Cecilie Myrseth (A) [18:44:48]: Et siste spørsmål er om ministeren kunne ha sett for seg at man med en prøveordning kunne fått svar på en del av disse utfordringene. Da kunne man jo sett på om det f.eks. kunne være forskjellige måter å løse problemet på, på ulike steder i landet. Så kanskje en prøveordning kunne ha vært en vei å gå?

Statsråd Ola Elvestuen [18:45:09]: Dette er en forskrift, og det er den muligheten og den fleksibiliteten som er i forskriften, som vi bør utnytte. Man har jo mulighet for leiekjøring, det har man muligheten til. Så har man også avstanden på 2,5 km, som vil være den sam-

me uansett hvor man er i landet, og fleksibiliteten i hvordan man måler den avstanden, vil også kunne være den samme.

Sandra Borch (Sp) [18:45:58]: Jeg merker meg at statsråden sier at Senterpartiet vil gi alle hytteeiere tillatelse til å kjøre scooter til hytta si. Nei, det stemmer ikke. Vi vil gi denne oppgaven til kommunene. Vi har tro på at de lokale folkevalgte kan ta denne avgjørelsen.

Jeg merker meg også at statsråden sier at skjønnt fortsett skal brukes. Hva betyr da den innskjerpingen mange fylkesmenn har varslet? Folk som har kjørt scooter til hytta si i over 20 år, frykter nå for dispensasjonen sin. Kan statsråden garantere at de får fornyet sine løyver når de søker?

Jeg merker meg også at regjeringen har sagt at man ønsker mer lokalt selvstyre. De har sagt at flere oppgaver skal overføres til kommunene. Har ikke statsråden tillit til at kommunene selv skal kunne avgjøre hvor det skal gis løyve, uten at det foreligger en kilometersgrense?

Statsråd Ola Elvestuen [18:46:58]: Jeg sa ikke at Senterpartiet vil gi tillatelse til alle hytteeiere. Jeg sa at vi har mange hytter som ligger innenfor grensen på 2,5 km, og potensielt vil det kunne øke transporten og bruken av scootere mye. Det mener jeg at det er hold for å si.

Ellers er det nettopp det at man har denne fleksibiliteten, og det er den jeg vil sende brev om for å tydeliggjøre. Men jeg kan ikke nå stå og si at jeg kan gi en garanti for hver enkelt sak rundt om i landet.

Heidi Greni (Sp) [18:47:47]: Når jeg hører statsråden snakke om omfanget av dette, må jeg minne om at det kun gjelder de hyttene som ligger mellom 0 km og 2,5 km fra vei – og ikke har brøytet vei. Det er et fåtall hytter i Norge dette gjelder. Men la nå det ligge.

Når jeg hører statsråden og de andre representantene fra regjeringspartiene, høres det ut som om den innskjerpingen som fylkesmennene gikk ut med tidligere i år, er noe de har funnet på selv. For meg er det veldig påfallende at fylkesmannen i fylke etter fylke da sender en innskjerping til kommunene om at den praksisen kommunene har hatt i tiår bakover, ikke lenger vil bli akseptert, at de skal ta utgangspunkt i luftlinje, og at det skjønnet de utøver, ikke vil bli akseptert. Kan statsråden bekrefte at fylkesmennene har funnet på dette på egen kjøll – i alle fylkene samtidig – eller kan statsråden bekrefte at dette er en innskjerping det er kommet signal om fra regjeringen?

Statsråd Ola Elvestuen [18:48:50]: Det er i tilfelle gitt signaler før meg.

Det jeg nå vil gjøre, er å utarbeide et brev som nett-opp tydeliggjør den fleksibiliteten som er innenfor regelverket. Men at det har gått ut brev fra departementet i 2017, er riktig.

Tore Storehaug (KrF) [18:49:29]: Eg lytta med interesse til innlegget frå statsråden og beit meg merke i eit ord som han brukte. Han omtalte eit brev som han skulle sende til fylkesmennene, og sa at det skulle brukast ordet «kan» og ikkje ordet «skal» om den praksisen som det her låg til rette for. Høyrde eg feil, eller var det eit bevisst ordval? Kva låg i så fall i det?

Statsråd Ola Elvestuen [18:49:55]: Det vil nødvendigvis være et «kan». Dette vil være en skjønnsmessig vurdering. Man har en regel om 2,5 km, men man kan foreta en skjønnsmessig vurdering når man reelt sett har kortere vei. Det som er kommunenes rolle når det gjelder tillatelse, vil fortsatt være gjeldende. Jeg mener fortsatt at det er «kan» som er den riktige ordbruken.

Presidenten: Replikskiftet er omme.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Geir Adelsten Iversen (Sp) [18:50:45]: Lytt til folket, sa Miljøpartiet De Grønne til Senterpartiet. Jeg kan love Miljøpartiet De Grønne at vi lytter til folket. Vi lytter til folk i nord, som kanskje ikke har så mange muligheter til andre driftsmidler for å komme seg ut eller å få frakten en dør eller hva det måtte være, til hytta, der det ikke er mange scooterdroser, osv., rundt omkring.

Jeg er utrolig skuffet over at Høyre og Fremskrittspartiet ikke vil støtte forslag om å gi økt kommunalt ansvar og råderett i denne saken. For mange kommuner er dette et viktig signal å sende ut til folk der det har vært problematisk å få dispensasjon for å kjøre varer og utstyr til hytta. I mange kommuner er det ikke så mye vegetasjon, men derimot mye fjell og bakker. Når folk blir litt eldre, er det utrolig fint å komme seg på hyttetur og kanskje ha med seg det utstyret man trenger. Med det forslaget som Senterpartiet har lagt fram, ville man kunne få med seg det utstyret man trengte for å kunne være på hytta, på en god måte.

Forskriften § 5 vedrørende tillatelse til frakt av nødvendig utstyr og bagasje til egen hytte er utdatert med hensyn til dagens samfunnskrav og bruksmønster. Regelen slik den er nå, virker mot sin hensikt, som var å stimulere til forbedret folkehelse og økt friluftsglede. Folk vil komme seg på tur og ikke bli sittende hjemme. Med det som skjer nå, frykter jeg at mange flere kvier seg for å dra på tur – man får ikke med seg det man trenger, og da er det lettere å sitte hjemme.

Jeg skulle ønske at dette fikk et bedre utfall enn det nå ser ut til å gjøre. Jeg skulle ønske at alle i hvert fall kunne stemme for Kristelig Folkepartis forslag. Da hadde vi kommet litt nærmere.

Heidi Greni (Sp) [18:53:35]: Kommunene har helt fra motorferdselloven kom, hatt mulighet til å gi tillatelse til å bruke snøscooter til å kjøre bagasje og utstyr til hytta hvis det er 2,5 km eller mer fra brøytet vei. I alle år har kommunene utvist skjønn når det gjelder dette. 2,5 km er i luftlinje. Det kan bety at gangavstanden er det dobbelte. Det kan være bratte fjell, det kan være innsjøer, osv. Dagens regjering har gjennom Fylkesmannen skjerpet inn håndhevingen av disse bestemmelsene. Det var 2,5 km i luftlinje som skulle være gjeldende. Muligheten til å vurdere lokale forhold er blitt sterkt begrenset.

Som sagt kan 2,5 km i luftlinje være noe helt annet enn avstanden til hytta. Det sier lite eller ingenting om hvor langt det er å bære bagasjen, eller hvor langt en må kjøre for å komme til hytta. Det kan være snøforhold som gjør at traseen må legges et helt annet sted, det kan være grunneiere som nekter snøscooterferdsel over, osv. Den traseen som rent faktisk er mulig å benytte, kan være både fire og fem kilometer lang, selv om luftlinjen er på to og en halv.

De som i flere tiår har hatt tillatelse til å kjøre til egen hytte, har nå mistet den tillatelsen og fått en vesentlig mindre mulighet til å bruke hytta si. Dette er mistillit til lokale vurderinger, og hyttene vil bli mindre brukt, med redusert verdiskaping i distriktskommunene på grunn av det. Alternativt vil leiekjøring bli benyttet. Min erfaring er at de som benytter leiekjøring til f.eks. å kjøre påskeprovianten, har en leiekjører for å kjøre opp, som så kjører tilbake, og de må ha leiekjører for å hente når påsken er over. Ergo genererer det dobbelt så mye scooterkjøring som om man har en scooter selv, som står på hytta. Den er også viktig å ha i beredskapsøyemed.

Regjeringen har snakket om nye oppgaver til kommunene. Regjeringspartiene har snakket om mindre overprøving av lokale vedtak, noe som var mantraet fra både Høyre og Fremskrittspartiet i valgkampen. Her er det virkelig et stort sprik mellom ord og handling. Vi mener vettet er jevnt fordelt, og at lokalkunnskapen sitter i kommunene. Derfor er det best at kommunene vurderer dette.

Jeg må si jeg er utrolig skuffet over den manglende tilliten til lokaldemokratiet som flertallet her i salen utviser. At Venstre er imot, overrasker meg ikke, men at Høyre og Fremskrittspartiet, som i valgkampen gikk sterkt ut med mer lokal styring, stemmer imot, må jeg si overrasker meg. Ja, når Fremskrittspartiet til og med står bak en ordre om innskrenking av kommunenes mulighet til

å utøve skjønn og fratar hytteeiere muligheten til å fornye den dispensasjonen de har hatt i mange år, må jeg si jeg er både overrasket og veldig, veldig skuffet.

Cecilie Myrseth (A) [18:56:52]: Denne saken handler verken om frislipp eller om liberalisering av scooterkjøring. Den handler om å lytte når det varsles om noe som oppleves som et stort problem for mange i hverdagen. Det handler om at folk skal ha mulighet til å komme seg på hytta, ikke om noe generelt. Det er faktisk slik at mange er avhengige av å bruke scooter for å komme seg til hytta. Det er også slik at landsdelene våre kan være ganske ulike. Noen steder, som her, er det mye folk og kanskje ikke så mye natur å ta av. I landsdelen jeg kommer fra, er det ikke så mye folk, men det er veldig mye natur. Det er viktig at vi holder oss til realitetene.

Når lover og regler praktiseres strengere enn hva som er intensjonen, som igjen skaper problemer, er det heldigvis noen som sier fra. Lokalpolitikere, ordførere, regionråd, fylkeskommuner og enkeltpersoner sier at dette finner de seg ikke i. Og de ber Stortinget om å rydde opp. De opplever at kommunenes muligheter til å gjøre skjønnsmessige vurderinger for bruk av snøscooter for transport av bagasje og utstyr til hytta er begrenset. De viser også til at innskjerpingen står i sterk kontrast til regjeringens og Stortingets ønske om å minske byråkrati og styrke lokalt selvstyre.

Det må være noe merkelig for dem dette gjelder, å høre ministeren stå her og si at å innføre en prøveordning for at folk skal kunne kjøre til hytta si – en prøveordning – kan ødelegge både for barnefamilier og for skigleden. Ja, man kan til og med benytte seg av såkalt scootertaxi. I den delen av landet jeg kommer fra, har man i hvert fall aldri hørt om noen scootertaxi og at man kan benytte seg av det for å komme seg på hytta.

Troms og Finnmark Høyre har på lik linje med Arbeiderpartiet og Senterpartiet i Troms gjort tydelige vedtak om at man ønsker å fjerne disse utfordringene som har oppstått. Stortingsrepresentant Gudmundsen fra Høyre kommenterte også freidig i mars at han ønsket en av forslagsstillerne, Sandra Borch, velkommen etter da de kom med forslag om dette. Da vil jeg si til alle i både Høyre og Fremskrittspartiet at de er velkommen med på laget.

Fremskrittspartiet skal visstnok også være for en liberalisering av norsk scooterpolitikk. Representanten Amundsen, med flere, har til og med tidligere vært med på å levere inn forslag om at kommunene selv må få bestemme i scooterpolitikken. I denne saken handler det ikke engang om liberalisering, men man tar ikke hverdagsproblemene til folk flest på alvor.

Dette er virkelig dagen da vi kan gratulere partiet Venstre med å ha klart å overstyre Høyre og Fremskrittspartiet i en av deres kjernesaker. Det kunne vært interessant å vite hvilken sak man måtte selge seg for, for å få dette flertallet.

Jeg håper at flere representanter i salen kan bruke fornuften og stemme sammen med Arbeiderpartiet og Senterpartiet i denne saken. Dette handler om å løse problemene for folk i hverdagen. Ja, det er faktisk det denne saken handler om.

Sandra Borch (Sp) [19:00:10]: Jeg merker meg at det er få fra regjeringspartiene som tør å ta ordet i denne saken. Det er spesielt at Høyre og Fremskrittspartiet, som har ivret for å endre denne forskriften i lang tid, ser ut til å stemme imot. At Venstre får vingeklippe Høyre og Fremskrittspartiet i denne saken, er først og fremst trist for en rekke hytteeiere.

Det undrer meg at man skal kunne kjøre fritt med vannscooter over hele landet, mens man ikke skal få kjøre scooter til hytta si – for det er realiteten. Den innskjerpingen som Fylkesmannen har varslet, vil gjøre at en rekke hytteeiere ikke kan kjøre til hytta si om vinteren. Dette er en trist dag fordi regjeringen i dag anerkjenner at regelverket skal tolkes strengt etter et kilometerkrav. Det er en seier for Venstre. Det undrer meg at det å nekte familier å kjøre til hytta si er viktigere for Venstre enn større saker som eksempelvis investeringer i Forsvaret.

Forslaget fra Senterpartiet er ikke et frislipp, det er et forslag som tvert imot vil få flere ut i friluftsliv, f.eks. familier med små unger og eldre som ikke har mulighet til å gå til hytta si.

Det har vært et stort engasjement fra mange i denne saken. Det har kommet mange uttalelser fra fylkeskommuner, kommuner, ordførere og regionråd i alle partifarger med oppfordring om å fjerne 2,5-kilometersregelen og overføre denne oppgaven til kommunene. Det er for meg underlig at vi her nede i denne salen i hovedstaden skal sitte og bestemme over folk og kommuner på denne måten. Vurderingen av om det skal tildeles løyve, burde være kommunenes oppgave. Det er de som kjenner miljøet, geografien, været og topografien best. Det kalles lokalt selvstyre. Dette må jo være en av de enkleste oppgavene å legge til kommunene. Om ikke kommunene skal kunne få dette som en av de nye oppgavene, som regjeringen har lansert, er jeg veldig spent på hva slags oppgaver regjeringen har tiltro til at lokale folkevalgte skal kunne løse.

Det er også et beredskapsmoment i denne saken, for mange hytteeiere i dag har ikke dekning på hytta si. Det er en velkjent utfordring, særlig i Nord-Norge. Da er det også en trygghet om noe akutt skulle skje, at man har en

scooter til fort å kunne komme seg til dekning eller ned fra hytta. De som har vært i Nord-Norge, vet at vinteren kan være tøff værmessig, ikke minst når det gjelder snømengden, og uten dekning på hytta kan en ikke ringe etter en scootertaxi. Jeg har uttrykt dette tidligere i dag, men jeg er skuffet over at Fremskrittspartiet og Høyre lar seg instruere av et parti på 4,4 pst., for realiteten er at det faktisk er flertall for denne saken i salen.

Tone Wilhelmsen Trøen hadde her overtatt presidentplassen.

Runar Sjøstad (A) [19:03:22]: Jeg skulle ønske at vi hadde brukt tiden på en annen sak enn en forskrift, at vi kunne vist det samme engasjementet i større og viktigere saker. Men når vi nå er her og jeg må ta denne saken – som burde vært en bagatell – fra Stortingets talerstol, er det fordi en forskrift, en bagatell, får lite innvirkning på folks liv, men er kjempeviktig for de få den angår.

Alle her har antydnet at man egentlig er enig i hvordan det skal være, men uenig i hvordan det skal gjøres. Hvis jeg forsto statsråden riktig, skulle han sende et nytt brev fordi Helgesen muligens har sendt et brev med et annet innhold. Helgesen ønsket en innskjerping, men sittende minister ønsker ikke samme innskjerping, og så ønsker man å presisere det.

Grunnen til at dette har blitt en sak, er nettopp at man ikke praktiserer det sånn som alle her antyder at man ønsker det skal praktiseres. Hvem er da bedre enn kommunene til å vurdere dette? Det er ingen liberalisering, det er ikke noe frislipp, det er egentlig en diskusjon om det holder med et brev fra statsråden for å få ting som vi ønsker det, eller om vi må vedta en prøveordning.

Jeg mener at når saken har nådd Stortinget og Stortingets talerstol, burde vi kunne støtte det forslaget som foreligger, og få den virkningen som alle har antydnet fra talerstolen at man ønsker. Da sparer ministeren tid på å sende et brev eller en mail, og det er ingen tvil ute hos fylkesmennene om hva som er gjeldende politikk.

Så igjen: Det at man i dag praktiserer en regel så strengt, er håpløst. Man måler altså på meteren fra nærmeste brøytete vei. Nærmeste brøytete vei i distriktene er ofte en vei med en fartsgrense på 80 km/t. Det er ulovlig å parkere, og egnede parkeringsplasser og snuplasser er gjerne ikke vinterbrøytet, så allerede i luftlinje er vi langt over, men man måler på en måte som gjør at veldig mange blir forhindret fra å kunne søke og få vurdert sitt behov.

Heidi Greni (Sp) [19:06:01]: For den som bor i et område der snøscooter er et framkomstmiddel, er denne

debatten litt rar. Det har vært sagt mye rart som egentlig ikke hører vanlig praksis til.

For det første sa saksordføreren at dette var et skritt i riktig retning fordi Fremskrittspartiet ville liberalisere. I beste fall er dette en gjeninnføring av det som har vært praksis fram til 2017 – det er i alle fall ikke noe skritt i en mer liberaliserende retning.

Det er noen som påstår at dette har med frislipp å gjøre. Det er vel ingen som ønsker frislipp av scooterkjøring. Det er snakk om at kommunene selv skal få vurdere hva som er avstanden til en hytte man selv eier, og det er kun snakk om transport av bagasje og utstyr. En får ikke kjøre uten kjelke. Blir en tatt uten kjelke, mister en rett og slett scooterløyvet sitt.

Så kalles det «fornøyleskjøring» – at Senterpartiet vil ha mer «fornøyleskjøring». Hvis man betrakter det som «fornøyleskjøring» å ha muligheten til å få med seg bagasjen til hytta i påsken, er det det. Men jeg tror de fleste som har hytte ved kysten, også synes det er veldig praktisk at de slipper å bære bagasjen de siste to-tre kilometerne inn til hytta.

Skal dette bli et problem overalt der det er hytter? Nei, det gjelder ikke hytter som ligger mer enn 2,5 km unna brøytet vei. Det gjelder ikke hytter som ligger inn til brøytet vei. Det gjelder kun noen få hytter, som ligger mellom 0 og 2,5 km unna brøytet vei, der kommunen har mulighet til å utøve skjønn – om det skal gis tillatelse eller ikke.

Det er mye snakk om å lytte til folket og om at de som er imot scooter, har folket på sin side. I min kommune har en rekreasjonsløype vært diskutert. Den ble vedtatt mot én stemme i kommunestyret. Da tror jeg kanskje at det er de som ønsket rekreasjonsløypa, som har folket på sin side.

Det blir sagt at skiløpere ville bli fryktelig utrygge hvis vi hadde gått inn for dette og at en i stedet for å kjøre selv kan benytte leiekjørere. Da lurer jeg virkelig på om leiescooteren bråker mindre, om den er mye tryggere, og om den forstyrrer skiløperne mindre, særlig når en tenker på at man gjerne må kjøre to turer i stedet for én.

Høyre og Fremskrittspartiet er enig i intensjonen i dette forslaget, sier de, men det er ikke godt nok utredet til at de kan sette i gang. Vårt løse forslag går ut på at vi ber regjeringen innføre en prøveordning, en prøveordning som regjeringen selv kan legge premissene for. Da lurer jeg på hva som må utredes.

Liv Kari Eskeland (H) [19:09:22]: Eg vert litt overraska over ordbruken frå Senterpartiet, for her snakkar me ikkje om å stramma inn. Me snakkar om å presisera det som står i § 5 c i forskrifta, at kommunane etter ein skriftleg søknad kan tillata bruk av snøscooter til transport av bagasje og utstyr. Dette har vorte oppfatta som

ei innstramming. No skal ministeren presisera at det ikkje er noka innstramming på gang. La det få verka, og så skal me følgja med i fortsetjinga, slik som me sa i vårt hovudinnlegg, og kommunane skal framleis, med den nærleiken til innbyggjarane dei har, kunna gje dei dispensasjonane som forskrifta legg til rette for.

Gisle Meininger Saudland (FrP) [19:10:47]: Det kom en del påstander her tidligere som jeg tenkte ikke kunne stå uimotsagt.

Det ble påstått av representanten Greni at jeg i mitt innlegg hadde hevdet at dette var noe som fylkesmennene hadde funnet på selv. Men det var egentlig det motsatte jeg sa i mitt innlegg. Jeg sa, og nå siterer jeg min egen tale: «Om det er det, eller om det er en endret praksis hos fylkesmennene som gjør at det nå strammes inn, er uvisst.» Representanten Greni visste det tydeligvis heller ikke, for det var nettopp det hun tok opp i sin replikk til statsråden – hva som var bakgrunnen for at regelverket har blitt endret.

Det påstås videre at det er Fremskrittspartiet som har kommandert fylkesmennene. Men det er ingen Fremskrittsparti-representanter som har sendt brev til fylkesmennene – som vi for øvrig heller ikke kjenner innholdet i, men som statsråden redegjorde noe for i replikkordvekslingen.

Jeg vil også minne om at det skal komme en evaluering. Nettopp i den evalueringen kan vi komme tilbake til hva som kan endres, og hva man kan gjøre for å få en bedre ordning.

Helt til slutt vil jeg minne om at jeg synes det er litt rart at man kritiserer Fremskrittspartiet for ikke å gjøre nok, samtidig som det er andre representanter, bl.a. fra Miljøpartiet De Grønne, som sier at det var Fremskrittspartiet som liberaliserte dette regelverket i forrige periode. Man kritiserer altså Fremskrittspartiet for ikke å ha gjort nok, når det er det partiet som har gjort mest for å liberalisere regelverket for snøscooterkjøring – mens man selv var i akkurat samme situasjon da man satt i regjering med SV og Arbeiderpartiet og ikke gjorde noen ting.

Presidenten: Representanten Sandra Borch har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Sandra Borch (Sp) [19:13:07]: Jeg merker meg hva saksordføreren her sier. Det som er realiteten, er at Fremskrittspartiet og Miljøpartiet De Grønne er helt enige i denne saken.

Det er mye som overrasker meg, men at jeg skulle få være vitne til at Høyre og Fremskrittspartiet stemmer ned en sak som handler om lokalt selvstyre og scooter, hadde jeg ikke trodd. Og jeg er veldig overrasket over at

man ikke kan være med på Kristelig Folkepartis forslag, som nettopp presiserer det alle er enige om i merknadene.

Storingsrepresentant Kent Gudmundsen sa i media da jeg fremmet dette forslaget: Velkommen etter! Jeg blir litt usikker på hva jeg skal hilse tilbake med nå, men velkommen hjem til Troms! (Munterhet i salen.)

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet i sak nr. 11.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget er da klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten har Morten Wold satt frem forslag på vegne av presidentskapet om å sende saken tilbake til presidentskapet, jf. Stortingets forretningsorden § 41.

Votering:

Presidentskapets forslag ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten har det Liv Signe Navarsete satt frem ett forslag på vegne av Senterpartiet. Forslaget ble under debatten gjort om til oversendelsesforslag og lyder nå:

«Det rettast ei oppmoding til regjeringa om å leggje fram ei sak for Stortinget om eventuell deltaking i EU sitt forsvarsfond og andre forsvarspolitiske område som ikkje er ein del av EØS-avtalen.»

Presidenten foreslår at forslaget oversendes regjeringen uten realitetsvotering. – Det anses vedtatt.

Votering i sak nr. 3

Presidenten: Under debatten er det satt frem to forslag. Det er forslagene nr. 1 og 2, fra Olaug V. Bollestad på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede mulighetene for å styrke norsk produksjonskapasitet og kvalitet med sikte på å ha større reelle muligheter til å bruke tvangslisensiering av legemidler gjennom TRIPS-avtalen for slik å sikre staten en sterkere posisjon i forhandlinger om dyre medisiner, som igjen vil kunne sikre flere medisinene de trenger.»

Forslag nr. 2:

«Stortinget ber regjeringen utrede mulighetene

for parallellimport av legemiddelet Spinraza for å sikre at alle pasientene i Norge som trenger medisinen, får medisinen.»

Det voterer alternativt mellom disse forslagene og komiteens innstilling.

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Dokument 8:138 S (2017–2018) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen, Gina Barstad, Mona Fagerås og Nicholas Wilkinson om å bruke TRIPS-avtalen for tvangslisensiering av Spinraza, slik at de SMA-syke får medisinen de trenger – vedtas ikke.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslagene fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 70 mot 23 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 19.24.23)

V o t e r i n g i s a k n r. 4

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt ti forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Tuva Moflag på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 3–8, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 9, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 10, Sheida Sangtarash på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det voterer først over forslag nr. 10, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gi jordmødre henvinningsrett til gynekolog.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g s t a v l e n e viste at det var avgitt 88 stemmer mot og 9 stemmer for forslaget fra Sosialistisk Venstreparti.

(Voteringsutskrift kl. 19.25.16)

Morten Ørsal Johansen (FrP) (fra salen): President! Jeg skulle stemt imot.

Tore Hagebakken (A) (fra salen): Min stemme ble ikke registrert.

Presidenten: Da tar vi voteringen på nytt.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 91 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.25.54)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 9, fra Senterpartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen stoppe ytterligere reduksjon av gjennomsnittlig liggetid for barselkvinner ved norske sykehus.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet og Kristelig Folkeparti ble med 81 mot 17 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.26.13)

Presidenten: Det voterer over forslagene nr. 3–8, fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at føde-/barselavdelinger må inngå klare avtaler med det kommunale hjelpeapparatet om oppfølging, hjemmebesøk m.m., før utskrivning av mor og barn, og tilby lengre barselopphold på sykehus om dette ikke er på plass.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til en opptrappingsplan for økt kapasitet i den kommunale jordmortjenesten.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere utdanningskapasiteten i jordmorutdanningen og behovet for økning i studieplasser og flere utdanningssteder.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre et grunnleggende prinsipp for fødselsomsorgen om at familier må sikres et nært og tilgjengelig fødetilbud uavhengig av bosted, og sikre at helseforetakene styrer etter dette.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en full gjennomgang av bemanningssituasjonen ved landets fødesteder for å sikre at bemanningen er god nok til at hver kvinne faktisk har tilgang til én-til-én-omsorg fra jordmor under den aktive delen av fødselen.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at alle kvinner som har behov for, og ønsker, hjelp med etablering av amming etter fødsel, skal få det gjennom å være på barselavdeling, sykehus hotell eller andre tilbud knyttet til sykehusene til dette er på plass, inkludert tilstrekkelig barseloppfølging i tråd med gjeldende retningslinjer.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti ble med 75 mot 23 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.26.33)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1 og 2, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for, og kreve, ansettelsesforhold i hele stillinger for nyutdannede jordmødre for å sikre at kompetansen og kvaliteten på jordmortjenesten opprettholdes.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme sak om å rammefinansiere fødselsomsorgen, slik at kvalitet blir premiert og at en sikrer forsvarlig bemanning som et akutttilbud.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 51 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.26.53)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen sørge for at helseforetakene implementerer Nasjonal faglig retningslinje for barselomsorgen fra 2014 i sine tjenester. Utreise fra føde-/barselavdeling skal alltid tilpasses kvinnen og den nyfødte sine behov, og utreisevurderingen skal alltid gjøres sammen med kvinnen.

II

Stortinget ber regjeringen styrke den kommunale jordmortjenesten og vurdere ny finansiering, slik at det blir mer attraktivt for kommuner å tilsette jordmødre.

III

Stortinget ber regjeringen vurdere å opprette ytterligere en jordmorutdanning, i for eksempel Stavanger, for å møte framtidens behov for jordmødre, både på sykehus og i kommunehelsetjenesten.

IV

Stortinget ber regjeringen sikre en trygg og fremtidsrettet fødselsomsorg ved å sikre dagens fødeinstitusjoner.

V

Stortinget ber regjeringen gjennomføre en kartlegging som gir en nasjonal oversikt over hvorvidt følgetjenesten for gravide er tilstrekkelig utviklet og fungerende.

VI

Stortinget ber regjeringen sikre at kort liggetid på sykehus skal være kvinnens eget ønske, ikke økonomisk betinget. Nye sykehus skal dimensjoneres etter faglige behov.

VII

Stortinget ber regjeringen sørge for at det gjøres en ny vurdering av behovet for å innføre et screening-tiltak for å avdekke depresjon blant gravide kvinner / barselkvinner.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 52 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 19.27.15)

Votering i sak nr. 5

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt fem forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Tellef Inge Mørland på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 2, fra Kjersti Toppe på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslagene nr. 3 og 4, fra Olaug V. Bollestad på vegne av Kristelig Folkeparti

- forslag nr. 5, fra Olaug V. Bollestad på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti

Det votes over forslagene nr. 3 og 4, fra Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å sikre at det inn-gås avtale om kjøp av plasser ved de to avdelingene i Borgestadklinikken, Drammen og Loland, for å sikre økt antall behandlingsplasser for pasienter med alkohol- og medikamentavhengighet, og for å sikre tilbud til spillavhengige, kjønnsseparert behandling og øvrige behandlingsopplegg som de to avdelingene har stått for.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen instruere Helse Sør-Øst om å videreføre avtalen med de to avdelingene i Borgestadklinikken, Drammen og Loland.»

Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Kristelig Folkeparti ble med 92 mot 6 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.28.00)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at de geografiske og faglige manglene som anbudsutsettelsen innen rusomsorgen i Helse Sør-Øst har ført til, blir rettet opp, om nødvendig gjennom en ny anbuds-runde. Dette gjelder spesielt mangler innen feltet alkoholmisbruk, spillavhengighet og kjønnsseparert behandling som de to Borgestadklinikkene som nå må nedlegges, har stått for.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 78 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.28.18)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen etablere flere behandlingsplasser og bedre ettervern for alkoholmisbrukere, og informere Stortinget på egnet vis.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 51 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.28.37)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti. Forslaget er fremsatt til erstatning for innstillingens tilråding. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at det i Helse Sør-Øst åpnes for et tilleggsanbud på 10 avrusningsplasser snarest mulig, som kan erstatte de 10 plassene som er bygget ned i helseregionen. Fram til et slikt anbud er gjennomført bes regjeringen, innenfor regelverket for offentlige anskaffelser og om nødvendig gjennom tilskudd, sikre at Blå Kors Borgestadklinikken kan opprettholde dagens drift.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti ble bifalt med 52 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 19.29.04)

Presidenten: Forslaget erstatter innstillingens tilråding, som da bortfaller.

V o t e r i n g i s a k n r. 6

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt fire forslag. Det er forslagene nr. 1–4, fra Tore Hagebakken på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Det votes over forslag nr. 4, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fastsette konkrete og målbare krav til høyere andel heltidsstillinger i helsetforetakene.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 52 mot 46 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.29.38)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1–3, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at alle helseforetak har ordninger med egen vikarpool/bemanningsenheter med fast ansatte vikarer.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at flest mulig deltidsansatte får tilbud om fast vikarstilling for å gi dem hel stilling, dersom de ikke kan få fast, hel stilling på andre måter.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ overfor partene i arbeidslivet for å få på plass et samarbeid for opprettelse av vikarpool med fast ansatte vikarer i kommunene, eventuelt som et samarbeid mellom nærliggende kommuner.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 51 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.29.57)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

I

Stortinget ber regjeringen gjennomgå vikarbruken i helseforetakene for å se til at bruken ikke er i strid med arbeidsmiljølovens bestemmelser.

II

Stortinget ber regjeringen sørge for nedtrapping i bruken av ekstern innleie i helseforetakene parallelt med økt bruk av fast ansatte vikarer, også kjent som vikarpooler.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 51 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 19.30.18)

V o t e r i n g i s a k n r . 7

Presidenten: Under debatten har Karin Andersen satt frem ett forslag på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen snarest mulig igangsette en kartlegging av menneskerettighetssituasjonen på norske sykehjem og i hjemmetjenesten, der også beboere og brukere selv, og deres pårørende, er kilder. Regjeringen bes rapportere til Stortinget på egnet måte.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 79 mot 18 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.30.45)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen vurdere konkrete tiltak for å forebygge overgrep i sykehjem gjennom god grunnbemanning, bedre ledelse og opplæring av ansatte i sykehjem.

Presidenten: Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 52 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 19.31.10)

V o t e r i n g i s a k n r . 8

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt sju forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Jorodd Asphjell på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 3, fra Jorodd Asphjell på vegne av Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 4, fra Jorodd Asphjell på vegne av Arbeiderpartiet
- forslag nr. 5, fra Marit Knutsdatter Strand på vegne av Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti
- forslag nr. 6, fra Marit Knutsdatter Strand på vegne av Senterpartiet
- forslag nr. 7, fra Mona Fagerås på vegne av Sosialistisk Venstreparti

Det votes over forslag nr. 7, fra Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjering en utrede en akkrediterings- og opprykksordning til faghøgskoler og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Sosialistisk Venstreparti ble med 91 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.31.58)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 5, fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en kartlegging av fagskolenes kunnskapsgrunnlag og å utrede en plassering av høyere yrkesfaglig utdanning på nivå 6 i kvalifikasjonsrammeverket.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 81 mot 17 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.32.15)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 4, fra Arbeiderpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede hva som skal til for en eventuell ny innplassering av fagskoleutdanning i nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Sosialistisk Venstreparti har varslet subsidiær støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet ble med 59 mot 37 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.32.34)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med en opptrappingsplan for antall studieplasser ved fagskolene, som tar høyde for å dekke næringslivets økende behov for fagarbeidere.»

Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble med 51 mot 47 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.32.53)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 6, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Lov om fagskoleutdanning § 16 andre ledd skal lyde:

Søkere kan tas opp på grunnlag av tilsvarende realkompetanse. Til kunstfaglige fagskoleutdanninger kan søkere som fyller spesielle faglige krav bestemt av fagskolen, tas opp på grunnlag av realkompetanse og opptaksprøve. Departementet fastsetter i forskrift hvilke kunstfaglige utdanninger som kan omfattes av kravet om opptaksprøve.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Senterpartiet ble med 87 mot 11 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.33.09)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om høyere yrkesfaglig utdanning (fagskoleloven)

I

Lov om høyere yrkesfaglig utdanning

Kapittel 1 Formål og virkeområde

§ 1 Formål

Lovens formål er å legge til rette for fagskoleutdanning av høy kvalitet og for at fagskolestudentene får gode utdanningsvilkår.

§ 2 Lovens virkeområde

Loven gjelder for akkreditert fagskoleutdanning og fagskolevirksomhet i riket. Loven gjelder for Svalbard og Jan Mayen for så vidt ikke annet fastsettes av Kongen. Kongen kan gi forskrift om fagskoleutdanning av hensyn til de stedlige forhold. Kongen kan bestemme at loven skal gjelde helt eller delvis for fagskoleutdanning utenfor Norge.

§ 3 Fylkeskommunalt ansvar for fagskoleutdanning

Fylkeskommunen skal sørge for at det tilbys akkreditert fagskoleutdanning i samsvar med behovet for kompetanse lokalt, regionalt og nasjonalt.

Kapittel 2 Akkreditering og godkjenning av fagskoleutdanning

§ 4 Definisjon og kvalitetssikring av fagskoleutdanning

Fagskoleutdanning er høyere yrkesfaglig utdanning og ligger på nivå over videregående opplæring. Fagsko-

leutdanning gir kompetanse som kan tas i bruk i arbeidslivet uten ytterligere opplæringstiltak.

Fagskoleutdanning skal ha et innhold og omfang som tilsvarer et halvt år til to års utdanning på fulltid. Departementet kan, etter søknad fra styret for fagskolen, vedta at det kan gis fagskoleutdanning som i innhold og omfang tilsvarer tre års utdanning på fulltid. Departementet kan gi forskrift om krav til innhold og omfang for treårige fagskoleutdanninger.

Fagskoler skal ha tilfredsstillende interne systemer for kvalitetssikring. Studentevalueringer skal inngå i disse systemene. Departementet gir forskrift om krav til kvalitetssikringssystemer og kvalitetsarbeid.

§ 5 Akkreditering av fagskoleutdanning

Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) fører tilsyn med kvaliteten i høyere yrkesfaglig utdanning og akkrediterer fagskoleutdanning, jf. lov 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler kapittel 2.

Akkreditering er en faglig vurdering av om en fagskole eller en fagskoleutdanning oppfyller vilkår gitt av departementet og NOKUT. Akkreditering er et vilkår for å kunne tilby fagskoleutdanning. Akkreditert fagskoleutdanning skal være i samsvar med Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk.

Fagskoler kan på bestemte vilkår få akkreditering for fagområde. Fagskoler som får akkreditering for fagområde, har fullmakt til selv å opprette og legge ned fagskoleutdanninger innenfor disse fagområdene.

Hvis en fagskoleutdanning ikke lenger oppfyller vilkårene for akkreditering, eller en fagskole ikke lenger oppfyller vilkårene for fagområdeakkreditering, kan NOKUT trekke den tilbake. Dersom akkrediteringen trekkes tilbake, har fagskolens styre ansvaret for å sikre at de berørte studentene får gjennomført påbegynt utdanning på en tilfredsstillende måte.

Departementet kan gi forskrift om

- a) vilkår for akkreditering av fagskoleutdanning
- b) vilkår for akkreditering av fagområde
- c) saksbehandlingsregler for NOKUTs akkrediteringsarbeid.

§ 6 Beskyttelse av betegnelse fagskoleutdanning og fagskole

Betegnelse fagskoleutdanning og fagskole kan bare brukes om utdanninger og skoler som har akkreditering etter § 5. Bare utdanninger og skoler som har akkreditering etter § 5 kan markedsføres på en måte som gir inntrykk av at de har en slik akkreditering.

Departementet kan ved enkeltvedtak forby bruk av betegnelse eller navn som uriktig gir inntrykk av at en virksomhet har akkreditering for å gi fagskoleutdan-

ning, eller som kan forveksles med en betegnelse som nevnt i første ledd.

Departementet kan etter søknad tillate bruk av etablerte sammensatte betegnelser selv om de kan forveksles med betegnelse fagskole eller fagskoleutdanning.

Departementet kan ilegge overtredelsesgebyr til virksomheter som forsettlig eller uaktsomt

- a) bruker betegnelsen fagskole eller fagskoleutdanning uten at det foreligger nødvendig akkreditering
- b) markedsfører en skole eller utdanning på en måte som gir et uriktig inntrykk av at det foreligger en akkreditering som fagskole eller fagskoleutdanning
- c) bryter et forbud som nevnt i annet ledd mot bruk av betegnelser eller navn.

Departementet kan gi forskrift om overtredelsesgebyr. Et endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 7 Generell godkjenning av utenlandsk fagskoleutdanning

NOKUT avgjør etter søknad fra enkeltpersoner om utdanning fra en utenlandsk fagskole eller en annen yrkesfaglig utdanning fra utlandet på tilsvarende nivå, skal gis en generell godkjenning slik at den ut fra nivå og omfang godkjennes som sidestilt med akkreditert fagskoleutdanning. Klageinstansen kan ikke overprøve NOKUTs vurdering av den avlagte utdanningens nivå og omfang. Departementet kan gi forskrift om saksbehandling og klageadgang i saker om godkjenning av utenlandsk fagskoleutdanning.

§ 8 Godskriving og fritak

Fagskoler skal godskrive beståtte emner fra andre akkrediterte fagskoleutdanninger som oppfyller de faglige kravene for emnene det søkes om godkjenning for, dersom de aktuelle fagskoleutdanningene ligger innenfor det samme fagområdet eller nært beslektede fagområder. Det skal ikke gis dobbel uttelling for det samme faginnholdet. Departementet kan gi forskrift om godskriving av emner fra andre fagskoleutdanninger.

Fagskoler kan etter en faglig vurdering også gi fritak for emner på grunnlag av annen dokumentert relevant utdanning og kompetanse. Det kan gis et slikt fritak på grunnlag av dokumentert realkompetanse. Departementet kan gi forskrift om vurderingen av fritak.

Et vedtak om godskriving av eller fritak for emner kan påklages. Klagen behandles i samsvar med § 20.

Kapittel 3 Organiseringen av fagskoler

§ 9 Styrets ansvar

Alle fagskoler skal ha et eget styre. Offentlige fagskoler og fagskoler organisert som studieforbund skal ha et styre som øverste ansvarlige styringsorgan.

Styret selv skal fatte vedtak om at det etter styrets skjønn er forsvarlig å ta opp nye studenter. Vedtaket skal fattes før studiestart.

Styret skal for øvrig

- a) sørge for at studentene får den utdanningen som fagskolen har akkreditering for
- b) sørge for at alle vilkår for eventuelle offentlige tilskudd er oppfylt
- c) sørge for at opplysninger som blir gitt til NOKUT, studenter og dem som søker utdanning er korrekte og fullstendige
- d) sørge for at det blir gitt nødvendig informasjon og veiledning til søkere til og studenter ved fagskolen, blant annet om skolepenger, studietilbud, søknadsfrister og opptakskrav
- e) fastsette krav til lærerkompetanse, instruktørkompetanse og ledelse ved fagskolen
- f) sørge for at virksomheten drives i samsvar med gjeldende lover og regler, og etablere og sørge for gjennomføring av systematiske kontrolltiltak (internkontroll) for å sikre dette. Departementet kan gi forskrift om krav til internkontroll etter første punktum.

Styret kan delegere sin avgjørelsesmyndighet til andre ved fagskolen hvis det ikke følger av denne loven at styret selv skal fatte vedtak.

§ 10 Styrets sammensetning

Styret skal ha minst sju medlemmer. Minst to medlemmer skal ha bakgrunn fra relevant arbeids- eller næringsliv. Minst ett medlem skal være valgt av og blant de ansatte, og minst ett medlem skal være valgt av og blant studentene. Hvis styret har mer enn ti medlemmer, skal minst to medlemmer være valgt av og blant studentene og minst to av og blant de ansatte. Det skal velges personlig varamedlem for medlemmene valgt av de ansatte og studentene. Det skal være minst ett varamedlem for medlemmene fra arbeids- eller næringsliv, og minst ett varamedlem for de øvrige medlemmene. Eier utpeker selv, eller fastsetter hvem som skal utpeke, styrets leder.

Ved valg av styremedlemmer gjelder likestillings- og diskrimineringsloven § 28 innen den enkelte valgkrets.

Styremedlemmene og varamedlemmene velges for inntil fire år. Styremedlemmer og varamedlemmer som velges av og blant studentene, velges for ett år. Styremedlemmer og varamedlemmer kan gjenvelges.

§ 11 Vedtaksførhet og gjennomføring av styremøter

Styret kan fatte vedtak når mer enn halvparten av medlemmene eller tilsvarende mange varamedlemmer er til stede og avgir stemme.

Vedtaket fattes med et alminnelig flertall av de avgitte stemmene hvis ikke noe annet er fastsatt i denne loven.

Hvis det er like mange stemmer for og imot et forslag, har møtelederen dobbeltstemme.

Styremøtene ledes av styrelederen. Hvis styrelederen ikke er til stede, utpeker styret en møteleder.

§ 12 Rektor

En fagskole skal ha en rektor. Styret selv skal ansette rektoren. Rektor skal ha nødvendig fag- og lederkompetanse. Studentene og de ansatte skal bli hørt før en rektor ansettes. Departementet kan gi forskrift om kravene til rektors kompetanse og ansettelsesprosessen ved ansettelse av rektor.

Hvis avgjørelsen av en sak ikke kan vente til styret kan komme sammen i møte, avgjør rektor saken. Styret kan også gi rektor fullmakt til å avgjøre saker som ikke bør utsettes til neste styremøte.

§ 13 Organisering

Private fagskoler skal organiseres som stiftelser etter stiftelsesloven, eller aksjeselskap etter aksjeloven.

Fagskoler som per 1. januar 2017 var organisert i et studieforbund etter lov om voksenopplæring, kan videreføres som studieforbund.

Fagskoler skal være registrert i Enhetsregisteret.

§ 14 Studentorgan og studentrepresentasjon

Studentene ved en fagskole kan opprette studentorgan som skal ivareta deres interesser og fremme deres synspunkter. Studenter ved den enkelte avdeling ved en fagskole kan opprette studentorganer på tilsvarende måte.

Styret skal legge forholdene til rette slik at studentorganene kan drive sitt arbeid på en tilfredsstillende måte.

Studentorganene skal høres i alle saker som angår studentene.

Studenter skal være representert i alle kollegiale organer som tildeles beslutningsmyndighet ved en fagskole.

Kapittel 4 Fagskolens virksomhet

§ 15 Læringsmiljø

Styret har det overordnede ansvaret for studentenes læringsmiljø. Styret skal, i samarbeid med studentorganene, legge forholdene til rette for et godt og inkluderende læringsmiljø.

Hvis fagskolen er tilknyttet en studentsamskipnad, skal styret i samarbeid med studentsamskipnaden legge til rette for et godt og inkluderende læringsmiljø og arbeide for å bedre studentvelferden på lærestedet.

Styret har ansvaret for at læringsmiljøet og det fysiske og psykiske arbeidsmiljøet er fullt forsvarlig med hensyn til studentenes helse, sikkerhet og velferd. I ut-

formingen av det fysiske arbeidsmiljøet skal styret, så langt det er mulig og rimelig, sørge for

- a) at lokaler, adkomstveier, trapper, mv. er dimensjonert og innredet for den virksomheten som drives
- b) at lokalene har gode lys- og lydforhold og forsvarlig inneklima og luftkvalitet
- c) at lokalene blir vedlikeholdt og er rene og ryddige
- d) at lokalene er innredet slik at studentene unngår uheldige fysiske belastninger
- e) at virksomheten er planlagt slik at skader og ulykker forebygges
- f) at tekniske innretninger og utstyr er sikret og blir vedlikeholdt, slik at studentene unngår skader og ulykker
- g) at lokaler, adkomstveier, sanitæranlegg og tekniske innretninger er utformet på en slik måte at personer med nedsatt funksjonsevne kan studere ved fagskolen
- h) at læringsmiljøet er innrettet for studenter av ulike kjønn
- i) at læringsmiljøet er utformet etter prinsippet om universell utforming.

Departementet kan gi forskrift om kravene til læringsmiljøet.

Fagskolen skal, så langt det er rimelig, legge studie-situasjonen til rette for studenter med særskilte behov. Tilretteleggingen skal ikke føre til en reduksjon av de faglige kravene som stilles i den enkelte utdanningen.

Arbeidstilsynet fører tilsyn med at kravene i tredje ledd er oppfylt. Arbeidsmiljøloven kapittel 18 gjelder så langt det passer. Departementet kan gi forskrift om tilsyn med læringsmiljøet.

§ 16 Opptak

Opptaksgrunnlaget til fagskoleutdanning er fullført og bestått videregående opplæring.

Søkere som er 23 år eller eldre i opptaksåret, kan tas opp på grunnlag av tilsvarende realkompetanse. Til kunstfaglige fagskoleutdanninger kan søkere som fyller spesielle faglige krav bestemt av fagskolen, tas opp på grunnlag av realkompetanse og opptaksprøve hvis søkerne er 19 år eller eldre i opptaksåret. Departementet fastsetter i forskrift hvilke kunstfaglige utdanninger som kan omfattes av unntaket fra krav om 23 år for opptak på grunnlag av realkompetanse og kan også fastsette nærmere faglige krav, herunder fastsette en øvre grense for hvor mange som kan tas opp gjennom bruk av unntaksordningen over en bestemt periode.

Departementet kan gi forskrift om nasjonal samordning av opptaket og nasjonale opptaksregler, blant annet om opptaksgrunnlag, rangering av søkerne og klagebehandling.

Styret selv skal gi utfyllende forskrift om opptak til den enkelte fagskolen, med krav til formell utdanning eller tilsvarende realkompetanse.

§ 17 Innholdet i utdanningen

Styret skal fastsette en plan for innholdet i utdanningen og bestemme hvordan planen skal gjennomføres. Det skal blant annet fastsettes bestemmelser om obligatoriske kurs, praksisstudier, vurderingsformer og lignende.

Studiepoeng er en betegnelse på læringsutbytte og normert studietid. Et fullt studieår er normert til 60 studiepoeng.

Departementet kan gi forskrift om

- a) nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk
- b) et felles vurderingsuttrykk ved eksamen, prøve, bedømmelse av oppgave eller annen vurdering.

§ 18 Grader

Departementet kan i forskrift bestemme hvilke grader en fagskole kan gi.

§ 19 Vitnemål

Fagskolen skal utstede vitnemål for fullført fagskoleutdanning. NOKUT kan gi forskrift om krav til vitnemålets utforming og innhold. En student som ikke har fullført fagskoleutdanning, kan be om en karakterutskrift som viser beståtte emner og prøver og andre vurderinger studenten har fått.

Ved overgangen fra betegnelsen fagskolepoeng til studiepoeng skal fagskolene skrive ut nye vitnemål til de tidligere studentene som ønsker det. Fagskolen kan kreve at disse dekker utgiftene til utstedelse av det nye vitnemålet.

§ 20 Klageorganer

En fagskole skal opprette en lokal klagenemnd som skal behandle klager over enkeltvedtak. Styret kan bestemme at klagenemnda også skal behandle andre klagesaker fra studentene og saker etter §§ 23 til 27. Myndigheten til å treffe vedtak etter §§ 23 til 27 kan ikke delegeres til andre organer ved fagskolen.

Den lokale klagenemnda skal ha fem medlemmer med personlige varamedlemmer. Lederen og dennes varamedlem skal oppfylle lovens krav til lagdommere og skal ikke være ansatt ved fagskolen. To av medlemmene i klagenemnda skal være studenter.

Klagenemnda er vedtaksfør når lederen eller varamedlemmet for lederen og minst to andre medlemmer eller varamedlemmer er til stede.

Den lokale klagenemndas vedtak i saker som gjelder klage på fagskolens enkeltvedtak, kan ikke påklages.

Departementet kan gi forskrift om et nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning som skal behandle klager på enkeltvedtak på bestemte områder og om saksbehandlingen i klagesaker.

Kapittel 5 Studentenes rettigheter og plikter

§ 21 Avsluttende vurdering, eksamen og sensur

Styret skal sørge for at studentenes kunnskap, ferdigheter og generelle kompetanse blir prøvd og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. Vurderingen skal sikre det faglige nivået ved den aktuelle utdanningen. Det skal være en ekstern evaluering av vurderingen eller vurderingsordningene.

Styret oppnevner sensor ved eksamener, prøver, bedømmelser av oppgaver eller annet arbeid når resultatet inngår i vitnemålet eller innregnes i karakter for utdanningen.

Sensuren skal være klar innen tre uker etter at en eksamen, prøve eller oppgave eller et annet arbeid er gjennomført, hvis ikke særlige grunner gjør det nødvendig å bruke mer tid. Hvis sensuren ikke kan gis innen tre uker, skal studenten varsles om det og samtidig få vite når sensuren kan ventes. Styret selv kan gjøre unntak for enkeltksamener og fastsette en lengre frist når det ikke er mulig å skaffe det antallet kvalifiserte sensorer som er nødvendig for å gjennomføre sensuren på tre uker.

Ved ny sensur etter §§ 22 og 23 benyttes én eller flere sensorer. Minst én sensor skal være ekstern. Karakteren kan endres både til gunst og ugunst for klageren. Hvis en karakter er fastsatt på grunnlag av både skriftlig og muntlig prøve og karakteren endres etter ny sensur av den skriftlige delen av eksamenen, skal det holdes ny muntlig prøve for å få fastsatt endelig karakter.

Styret selv gir forskrift om gjennomføring av eksamener, prøver og annet arbeid. Dette omfatter vilkår for å gå opp til en eksamen eller prøve på nytt, adgangen til en ny praksisperiode og oppmelding. Styret kan delegerer til en avdeling ved fagskolen å gi utfyllende forskrift om forhold som er særegne for den enkelte eksamen.

§ 22 Rett til begrunnelse og klage på karakterfastsetting

En student har rett til å få en begrunnelse for karakterfastsettingen. Hvis karakteren er gitt for en muntlig eksamen eller en bedømmelse av praktiske ferdigheter, må studenten kreve en slik begrunnelse umiddelbart etter at karakteren er formidlet. Hvis karakteren kunngjøres elektronisk, og studenten kan kreve begrunnelsen elektronisk, må studenten kreve begrunnelse innen én uke etter at karakteren blir kunngjort. Hvis karakteren kunngjøres på en annen måte, må studenten kreve begrunnelse innen én uke etter at studenten fikk kjennskap til karakteren, men likevel ikke senere enn tre uker etter at karakteren ble kunngjort.

Begrunnelsen skal gis innen to uker etter at studenten har bedt om den. Dersom begrunnelsen ikke kan gis innen to uker, skal studenten varsles om det og samtidig få vite når begrunnelsen kan ventes. I begrunnelsen skal det gjøres rede for de generelle prinsippene som er lagt til grunn for bedømmelsen og for bedømmelsen av studentens prestasjon. Begrunnelsen kan gis muntlig eller skriftlig.

Hvis det er gitt skriftlige retningslinjer for bedømmelsen, skal studentene ha tilgang til dem etter at karakteren er fastsatt.

En student kan klage skriftlig over karakteren innen tre uker etter at eksamensresultatet er kunngjort. Det skal da gjennomføres en ny sensur. Ved den nye sensuren skal sensorene ikke få kjennskap til den opprinnelige karakteren, sensors begrunnelse for karakteren eller studentens begrunnelse for klagen. Hvis studenten har bedt om begrunnelse for eller klaget over formelle feil, løper klagefristen fra studenten har fått begrunnelsen, eller til klagen på formelle feil er endelig avgjort. Hvis det brukes en løpende vurdering med karakter, kan fagskolen bestemme om studenten skal kunne klage etter hver enkelt vurdering, eller først når resultatet er kunngjort.

En student kan ikke klage på en bedømmelse av en muntlig prestasjon, en vurdering av praksisstudier eller lignende som etter sin art ikke lar seg etterprøve.

En student kan ikke klage på karakterfastsettingen etter en ny sensur.

§ 23 Klage på formelle feil ved eksamen

En student som har vært oppe til en eksamen, en prøve eller et annet arbeid som bedømmes med karakterer, kan klage på formelle feil innen tre uker etter at studenten er blitt eller burde være kjent med feilen. Klagen skal rettes til fagskolen. Styret er klageinstans.

Et sensurvedtak skal oppheves hvis det er begått feil som kan ha hatt betydning for studentens prestasjon eller bedømmelsen av prestasjonen. Hvis feilen kan rettes opp gjennom en ny sensur, skal dette gjennomføres. Hvis feilen ikke kan rettes opp gjennom en ny sensur, skal det holdes en ny eksamen, prøve eller lignende med nye sensorer. En student kan klage etter § 22 på karakterfastsettingen ved sensuren.

Hvis en student har krevd begrunnelse for eller klaget over karakterfastsettingen, løper klagefristen fra studenten har fått begrunnelsen, eller til klagen på karakterfastsettingen er endelig avgjort.

Fagskolen eller klageinstansen kan bestemme at det skal foretas en ny sensur eller holdes en ny eksamen, prøve eller lignende hvis det er begått formelle feil som kan ha hatt innvirkning på én eller flere studenters prestasjoner eller bedømmelsen av disse.

§ 24 Annullering av eksamen eller prøve

Hvis en student har brukt et falskt vitnemål eller andre falske dokumenter eller har opptrådt uredelig på annen måte og dermed fått adgang til å avlegge en eksamen, en prøve eller et annet arbeid som bedømmes med karakterer, kan styret annullere resultatet. Styret kan også annullere godkjenningen av emner hvis en student på tilsvarende urettmessig grunnlag har fått rett til å studere.

Styret kan annullere resultatet av en eksamen, prøve eller lignende eller godkjenningen av et emne dersom en student forsettlig eller grovt uaktsomt har fusket, eller forsettlig har forsøkt å fuske, i forbindelse med eksamenen, prøven eller lignende eller under gjennomføringen av emnet.

Hvis en student har fått fritak eller godskriving etter § 8 ved å benytte et falskt vitnemål eller andre falske dokumenter, eller ved å opptre uredelig på annen måte, kan styret annullere fritaket eller godskrivningen.

En student kan klage på et vedtak om annullering. Departementet eller nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning er klageinstans, jf. § 20 femte ledd.

Adgangen til å annullere foreldes ikke.

Når styret har fattet et vedtak om annullering, skal studenten levere eventuelle vitnemål eller karakterutskrifter tilbake til fagskolen. Et endelig vedtak om annullering etter første eller annet ledd er et særlig tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelsesloven kapittel 13.

§ 25 Bortvisning og utestenging

Hvis en student, til tross for en skriftlig advarsel fra fagskolen, gjentatte ganger opptrer på en måte som virker grovt forstyrrende på medstudenters arbeid eller virksomheten ved fagskolen ellers, kan styret fatte vedtak om at studenten skal bortvises i inntil ett år. Rektoren ved skolen kan fatte vedtak om bortvisning dersom vilkårene i § 12 annet ledd er til stede. Et slikt vedtak gjelder inntil styret kan fatte et endelig vedtak i saken. Bortvisningen innebærer ikke at studenten fratras retten til å gå opp til eksamen.

Hvis en student, til tross for en skriftlig advarsel fra fagskolen, ikke retter seg etter et vedtak om bortvisning, kan styret vedta å utestenge studenten fra utdanningen i inntil ett år. Utestenging fra studiet innebærer at studenten fratras retten til å gå opp til eksamen.

Hvis en student har skapt fare for liv eller helse, eller har opptrådt grovt usømmelig overfor noen som studenten har møtt i forbindelse med undervisning eller praksisstudier, kan styret vedta at studenten skal utestenges fra fagskoleutdanning med klinisk undervisning og praksisstudier i inntil tre år. Tilsvarende gjelder hvis en student har brutt lovfestet taushetsplikt.

Hvis en student har benyttet et falskt vitnemål, andre falske dokumenter eller på annen måte har opptrådt uredelig, jf. § 24 første og tredje ledd, eller har fusket eller forsøkt å fuske, jf. § 24 annet ledd, kan styret vedta at studenten skal utestenges fra all utdanning ved fagskolen i inntil ett år. Tilsvarende gjelder for en student som forsettlig har medvirket til fusk.

Et vedtak om å bortvise eller utestenge en student skal fattes med minst to tredels flertall. Studenten har rett til å uttale seg før det fattes vedtak i en sak om bortvisning eller utestenging og kan klage på vedtaket. Departementet eller nasjonalt klageorgan for fagskoleutdanning er klageinstans, jf. § 20 femte ledd.

§ 26 Vurdering av skikkethet

Departementet kan gi forskrift om at fagskolene skal vurdere om de enkelte studentene i bestemte utdanninger er skikket for yrket. Studentenes skikkethet skal vurderes gjennom hele utdanningen.

Et vitnemål for fullført og bestått utdanning innebærer at kandidaten er vurdert som skikket for yrket.

Styret kan vedta at en student ikke er skikket for yrket. Blir det fattet et slikt vedtak, kan styret også vedta at studenten skal utestenges fra utdanningen i inntil fem år.

Et vedtak om at en student ikke er skikket for et yrke og et vedtak om å utestenge en student fra en fagskoleutdanning fordi studenten ikke er skikket for yrket skal fattes med minst to tredels flertall. En student har rett til å uttale seg før det fattes vedtak i en sak om skikkethet eller utestenging. Studenten kan klage på vedtaket. Departementet eller det nasjonale klageorganet for fagskoleutdanning er klageinstans, jf. § 20 femte ledd.

Departementet kan gi forskrift om vurderingskriterier og saksbehandlingen i saker om skikkethet og klage på vedtak om vurdering av skikkethet.

§ 27 Krav om politiattest

I utdanninger der studenter kan komme i kontakt med mindreårige som del av klinisk undervisning eller praksisstudier, kan fagskolen bestemme at studentene skal legge frem politiattest som omtalt i politiregisterloven § 39 første ledd. Fagskolen kan kreve politiattest ved opptak eller underveis i slike utdanninger.

Hvis det er gitt særlige regler om politiattest for bestemte typer arbeid, gjelder disse reglene tilsvarende for studenter som deltar i praksisstudier eller klinisk undervisning.

En student som er dømt eller har vedtatt et forelegg for et straffbart forhold som omtalt i politiregisterloven § 39 første ledd eller i regler om krav til politiattester som nevnt i annet ledd, kan utestenges fra praksisstudier eller klinisk undervisning. Studenten kan bare ute-

stenges hvis deltakelse i praksisstudier eller klinisk undervisning må regnes som uforsvarlig på grunn av den kontakten studenten da får med mennesker.

En student som er siktet eller tiltalt for et straffbart forhold som omtalt i politiregisterloven § 39 første ledd eller i regler om krav til politiattester som nevnt i annet ledd, kan utestenges fra praksisstudier eller klinisk undervisning inntil en rettskraftig dom foreligger, eller til saken er henlagt. Studenten kan bare utestenges hvis deltakelse i praksisstudier eller klinisk undervisning må regnes som uforsvarlig på grunn av den kontakten studenten da får med mennesker.

Styret avgjør om en student skal utestenges fra klinisk undervisning eller praksisstudier. Vedtaket skal fattes på grunnlag av uttalelse fra fagskolen. Et vedtak om å utestenge en student etter denne paragrafen skal fattes med minst to tredels flertall.

En student kan klage på et vedtak om utestenging etter denne bestemmelsen. Departementet eller det nasjonale klageorganet for fagskoleutdanning er klageinstans, jf. § 20 femte ledd.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandlingen i saker om utestenging på grunn av straffbare forhold.

§ 28 Rett til permisjon i forbindelse med fødsel og omsorg for barn

En student som får barn under studiene, har rett til permisjon fra studiene under svangerskapet og til omsorg for barn. I permisjonsperioden har studenten fortsatt status som student ved fagskolen og har rett til å gjenoppta utdanningen på samme nivå som før permisjonen. En gravid student har rett til utsatt eksamen hvis eksamensdatoen er i perioden mellom tre uker før fastsatt termin dato og seks uker etter fødsel. En student som blir far har rett til utsatt eksamen hvis eksamensdatoen er innenfor to uker etter fødselen. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om rett til utsatt eksamen på grunn av fødsel. Bestemmelsene i arbeidsmiljøloven §§ 12-1 til 12-5 og § 12-7 gjelder så langt de passer.

Fagskolen skal legge til rette for at studenter som er i permisjon etter første ledd, kan gjenoppta utdanningen så raskt som mulig etter endt permisjon.

Retten til permisjon og til utsatt eksamen gjelder tilsvarende ved adopsjon.

Kapittel 6 Økonomi og tilsyn

§ 29 Offentlig tilskudd og egenbetaling

Fagskoler kan søke om offentlig tilskudd fra fylkeskommunen.

Fagskoler kan kreve egenbetaling fra studenter bare når det ikke ved tildeling av offentlige tilskudd er forutsatt at utdanningen skal være gratis. Departementet kan

gi forskrift om fagskolens adgang til å kreve egenbetaling fra studenter.

Alle private fagskoler skal benytte offentlig tilskudd og egenbetaling fra studentene til den akkrediterte utdanningen og innenfor lovens formål.

Private fagskoler som mottar offentlig tilskudd, skal la tilskudd og egenbetaling komme studentene til gode. Private fagskoler som mottar offentlig tilskudd, kan ikke foreta utdelinger.

Private fagskoler som ikke mottar offentlig tilskudd, kan ikke foreta utdelinger som medfører at egenkapitalen blir lavere enn 20 prosent av eiendelene.

Departementet kan gi forskrift om disponering av offentlig tilskudd og egenbetaling, herunder ved avvikling.

§ 30 Avtaler med nærstående

Private fagskoler kan ikke gjennomføre avtaler med nærstående eller overføre midler til nærstående på andre vilkår enn det som ville ha vært fastsatt mellom uavhengige parter.

Fagskolen skal kunne dokumentere at det ikke er gjennomført avtaler i strid med første ledd.

Hvis departementet ber om det, skal nærstående til private fagskoler gi departementet innsyn i dokumentasjon om avtaler som nevnt i første ledd.

Departementet kan gi forskrift om avtaler med nærstående, herunder hvem som regnes som nærstående, og krav om dokumentasjon.

§ 31 Tilsyn

Departementet fører tilsyn med private fagskoler.

Private fagskoler plikter å bistå under tilsynet. De skal gi opplysninger som kan ha betydning for oppfyllelse av krav gitt i eller i medhold av denne loven. Tilsynsmyndigheten kan kreve at fagskolen dokumenterer og redegjør for slike opplysninger, for eksempel ved å utlevere eller sammenstille regnskapsmateriale med bilag, korrespondanse og styreprotokoller. Tilsynsmyndigheten skal få adgang til de lokalene fagskolen disponerer.

Tilsynsmyndigheten kan kreve at revisor og regnskapsfører utleverer opplysninger etter andre ledd uten hinder av lovbestemt eller avtalt taushetsplikt.

Departementet kan gi forskrift om fagskolens plikt til å bistå under tilsynet, blant annet om hvordan opplysninger skal gis, og om adgang til fagskolens lokaler.

§ 32 Rapportering

Private fagskoler skal rapportere regnskapsinformasjon og sammenstilte data om studietilbud, studenter og personale til departementet.

Private fagskoler må gi særskilt melding til departementet ved fusjon, fisjon, salg, omdanning eller avvikling av virksomheten. De skal melde fra før slike endringer gjennomføres.

Departementet kan gi forskrift om private fagskolars rapporteringsplikt og meldeplikt, hva rapporter og meldinger skal inneholde og formkrav.

§ 33 Regnskap og revisjon

Private fagskoler er regnskapspliktige etter regnskapsloven § 1-2 og i samsvar med kravet til organisasjonsform etter § 13. Regnskapslovens unntak for små foretak i § 3-1 andre ledd, jf. § 1-6, gjelder ikke for private fagskoler.

Private fagskoler skal ha et økonomisk skille mellom de akkrediterte delene av virksomheten og de ikke-akkrediterte delene av virksomheten. Regnskapene skal kunne dokumentere at fagskolen opprettholder et slikt skille mellom delene av virksomheten.

Regnskapene for private fagskoler skal revideres av statsautorisert eller registrert revisor, jf. revisorloven § 3-1.

Departementet kan gi forskrift om krav til regnskapet, dokumentasjon og revisjon.

§ 34 Pålegg om retting

Hvis departementet avdekker brudd på bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven eller i grunnlaget for tilskuddet, kan departementet pålegge fagskolen å rette dette innen en gitt frist.

§ 35 Krav om tilbakebetaling av tilskudd

Hvis offentlig tilskudd disponeres i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven eller i grunnlaget for tilskuddet, kan departementet kreve tilskuddet tilbakebetalt. Vedtak om tilbakebetaling av offentlig tilskudd er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 36 Tvangsmulkt

For å sikre at pålegg som er gitt etter § 34 blir fulgt, kan departementet bestemme at den pålegget retter seg mot, skal betale en tvangsmulkt til staten. Tvangsmulkten fastsettes som løpende dagsmulkt fra utløpet av fristen som er satt i pålegget, og inntil forholdet er rettet.

Departementet kan gi forskrift om tvangsmulkt, blant annet om utstedelse, størrelse, forfall, klage og lemping.

§ 37 Overtredelsesgebyr

Hvis en privat fagskole overtrer bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven, kan departementet ilegge fagskolen et overtredelsesgebyr. Et foretak kan ileg-

ges overtredelsesgebyr selv om ingen enkeltperson har utvist skyld.

Størrelsen på overtredelsesgebyret fastsettes i hvert enkelt tilfelle. Et endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan gi forskrift om overtredelsesgebyr, blant annet om utstedelse, størrelse av et fastsatt gebyr, forfall, klage over et vedtak om overtredelsesgebyr og lemping.

§ 38 Tilbaketrekking av akkreditering

Hvis en privat fagskole ikke retter alvorlige forhold som er i strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne loven innen fristen etter § 34, kan departementet trekke akkreditering av fagområdet eller fagskoleutdanningen tilbake.

Departementet kan gi forskrift om saksbehandling ved tilbaketrekking av akkreditering etter første ledd.

Kapittel 7 Diverse bestemmelser

§ 39 Forholdet til forvaltningsloven

Når fagskolene behandler saker etter loven her, gjelder bestemmelsene i forvaltningsloven om habilitet i §§ 6 til 10 og om taushetsplikt i §§ 13 til 13 e.

Hvis ikke noe annet er bestemt, gjelder forvaltningsloven kapittel III til VI og VIII for avgjørelser om opptak, avsluttende vurdering, annullering av eksamen, bortvisning, utestenging, skikkethetsvurdering, godskrivning, og fritak etter loven her.

Departementet kan gi forskrift om at forvaltningsloven kapittel VI ikke skal gjelde for vedtak fra NOKUT om akkreditering av fagskoleutdanning.

§ 40 Forsøk

Departementet kan vedta at det kan gjøres unntak fra loven og forskriftene til loven i forbindelse med tidsavgrensede organisatoriske eller pedagogiske forsøk.

§ 41 Nasjonal vitnemåls- og karakterportal

Nasjonal vitnemåls- og karakterportal skal sikre sannferdig informasjon om vitnemål og karakterer og forhindre bruk av forfalskede vitnemål og karakterutskrifter. Staten ved departementet eier portalen.

En persons fødselsnummer, D-nummer og informasjon som kan identifisere de utdanningsinstitusjonene som i databasene sine har opplysninger om personens utdanningsresultater, innhentes automatisk til portalen, uavhengig av om portalen er tatt i bruk av den informasjonen gjelder. Vitnemål og karakterer skal kun innhentes fra utdanningsinstitusjonen når portalen er tatt i bruk av den informasjonen gjelder. Den personen som informasjonen gjelder for, bestemmer hvem som

skal få tilgang til informasjonen i portalen, hvilken informasjon de skal få tilgang til, og for hvilket tidsrom.

Forvaltningsorganet som er ansvarlig for Vitnemåls-portalen, er også behandlingsansvarlig for personopplysningene i portalen. Departementet kan gi forskrift om portalen, blant annet om hvilke opplysninger som skal registreres, og hvordan opplysningene skal behandles.

§ 42 Rapportering til database for statistikk om fagskoleutdanning

Personopplysninger som nevnt i annet og tredje ledd kan behandles i en database for statistikk om fagskoleutdanning for å legge til rette for å utarbeide statistikk og gjennomføre utredninger og forskning, og for departementets forvaltning og ansvar for fagskoleutdanning.

For studenter ved fagskoler kan følgende personopplysninger behandles:

- a) fødselsnummer
- b) midlertidig fødselsnummer
- c) navn
- d) statsborgerskap
- e) opplysninger knyttet til utdanningen som studieprogresjon og karakterer.

For ansatte ved fagskoler kan følgende personopplysninger behandles:

- a) fødselsnummer
- b) ID-type og ID-nummer
- c) navn
- d) statsborgerskap
- e) opplysninger knyttet til stillingsforhold og finansiering av stillingen.

Departementet kan pålegge fagskoler å rapportere personopplysninger som nevnt i annet og tredje ledd til databasen for statistikk om fagskoleutdanning. Innhentingen av opplysningene kan skje elektronisk.

Personopplysningene i databasen kan utleveres og sammenstilles til forskning og utredning i samsvar med formålet i første ledd. Opplysningene kan også utleveres til andre departementer og statlige organer som etter personopplysningsloven har adgang til å behandle slike opplysninger.

Departementet er behandlingsansvarlig for databasen. Departementet kan gi forskrift om behandlingen av opplysninger i databasen.

Kapittel 8 Ikrafttredelse og overgangsregler

§ 43 Ikrafttredelse- og overgangsregler

Loven trer i kraft fra det tidspunktet Kongen bestemmer.

Fra samme tidspunkt oppheves lov 20. juni 2003 nr. 56 om fagskoleutdanning.

Forskrifter gitt med hjemmel i lov 20. juni 2003 nr. 56 om fagskoleutdanning skal gjelde frem til 31. desember 2019 eller til forskriften blir opphevet.

Retten til å få skrevet ut et nytt vitnemål for dem som har vitnemål som oppgir fagskolepoeng, oppheves 31. desember 2020.

§ 44 Endringer i andre lover

Fra det tidspunktet loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i lov 14. desember 2007 nr. 116 om studentsamskipnader:

§ 1 første ledd skal lyde:

Denne lov gjelder for studentsamskipnader, studenter og institusjoner som omfattes av universitets- og høyskoleloven, og fagskoler som er tilknyttet en studentsamskipnad og studenter ved disse fagskolene.

§ 2 tredje ledd skal lyde:

Departementet beslutter om studentsamskipnader skal opprettes, legges ned, *deles* eller slås sammen. Sammenslåing av studentsamskipnader kan gjennomføres ved at en eller flere studentsamskipnader overdrar sine eiendeler, rettigheter og forpliktelser som helhet til en annen studentsamskipnad med kontinuitet i rettighets- og forpliktelsesposisjoner. Aksjeloven §§ 13-13 til 13-16 gjelder tilsvarende så langt de passer for slik sammenslåing. *Delinger av studentsamskipnader kan gjennomføres ved at studentsamskipnaden delvis overdrar sine eiendeler, rettigheter og forpliktelser til en eksisterende eller ny studentsamskipnad med kontinuitet i rettighets- og forpliktelsesposisjoner. Aksjeloven §§ 14-7 og 14-8 gjelder tilsvarende så langt de passer for slik deling.*

§ 3 tredje ledd skal lyde:

Med student forstås i denne lov personer med studierett ved universitet, høyskole eller fagskole, som betaler semesteravgift. Studentgrupper som departementet i forskrift etter studentsamskipnadsloven § 10 kan gi fritak fra krav om betaling av semesteravgift, regnes også som studenter.

Overskriften i § 4 skal lyde:

Universiteter, høyskoler og fagskolars tilknytning til studentsamskipnad

§ 4 nytt annet ledd skal lyde:

Fagskoler som omfattes av fagskoleloven, har rett til å være tilknyttet en studentsamskipnad. Departementet avgjør hvilken studentsamskipnad den enkelte fagskole skal være tilknyttet.

Presidenten: Det voterer alternativt mellom komiteens innstilling til § 16 andre ledd og § 18 og forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti og forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Fagskoleloven § 18 skal lyde:

For fullført fagskoleutdanning normert til ett år (60 studiepoeng) eller mer gis graden fagskolegrad. For fullført fagskoleutdanning normert til to år (120 studiepoeng) eller mer gis graden høyere fagskolegrad. Departementet kan gi forskrift med utfyllende bestemmer om grader.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Lov om fagskoleutdanning § 16 andre ledd skal lyde:

Søkere som er 23 år eller eldre i opptaksåret, kan tas opp på grunnlag av tilsvarende realkompetanse. Til kunstfaglige fagskoleutdanninger kan søkere som fyller spesielle faglige krav bestemt av fagskolen, tas opp på grunnlag av realkompetanse og opptaksprøve hvis søkerne er 19 år eller eldre i opptaksåret. Departementet fastsetter i forskrift hvilke kunstfaglige utdanninger som kan omfattes av unntaket fra krav om 23 år for opptak på grunnlag av realkompetanse.» Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet støtte til forslagene.

Senterpartiet har varslet at de nå subsidiært støtter forslag nr. 3.

Det betyr at det er Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti som står bak innstillingen.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling til § 16 andre ledd og § 18 og forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti og forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ble innstillingen bifalt med 51 mot 47 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 19.33.58)

Presidenten: Det voterer over komiteens innstilling til samtlige gjenstående paragrafer.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voterer over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

V o t e r i n g i s a k n r . 9

Presidenten: Under debatten har Torstein Tvedt Solberg satt frem ett forslag på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Opplæringslova § 1-4 og friskolelova § 3-4 b skal lyde:

Skolen skal sørge for at elever som står i fare for å bli hengende etter i fag, raskt får eigna intensiv opplæring slik at forventet progresjon blir nådd. Om omsynet til eleven sitt beste talar for det, kan den intensive opplæringa i ein kort periode givast som ei-neundervisning.»

Miljøpartiet De Grønne har varslet støtte til forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 57 mot 40 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.35.25)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende vedtak til

l o v

om endringar i opplæringslova, friskolelova og folkehøyskoleloven (plikt til å tilby intensiv opplæring og plikt til fleirfagleg samarbeid m.m.)

I

I lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa blir det gjort følgjande endringar:

§ 1-3 skal lyde:

§ 1-3. *Tilpassa opplæring*

Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven, lærlingen, praksisbrevkandidaten og lærekandidaten.

§ 1-4 skal lyde:

§ 1-4. *Tidleg innsats på 1. til 4. trinn*

På 1. til 4. årstrinn skal skolen sørge for at elever som står i fare for å bli hengende etter i lesing, skriving eller rekning, raskt får eigna intensiv opplæring slik at forventet progresjon blir nådd. Om omsynet til eleven sitt beste talar for det, kan den intensive opplæringa i ein kort periode givast som eineundervisning.

Noverande § 1-4 og § 1-5 blir § 1-5 og § 1-6.

§ 2-1 tredje ledd skal lyde:

Grunnskoleopplæringa skal til vanleg ta til det kalenderåret barnet fyller 6 år. Dersom det etter sakkunnig vurdering er tvil om barnet er komme tilstrekkeleg langt i utviklinga si til å starte i skolen, har barnet rett til å utsetje skolestarten eitt år dersom foreldra krev det. Etter sakkunnig vurdering og med skriftleg samtykke frå foreldra kan kommunen i særlege tilfelle vedta å utsetje skolestarten eitt år. Dersom foreldra søker om det eller samtykkjer, kan kommunen etter *sakkunnig* vurdering la eit barn ta til på skolen eitt år før når det innan 1. april har fylt 5 år.

§ 2-3 a sjette ledd skal lyde:

Elevar som har fylt 15 år, gir sjølv skriftleg melding som nemnt i *andre* ledd.

§ 3-6 første ledd skal lyde:

Fylkeskommunen skal ha ei oppfølgingsteneste for ungdom som har rett til opplæring etter § 3-1, og som ikkje er i opplæring eller i arbeid. Tenesta gjeld til og med det året dei fyller 21 år. Tenesta omfattar også ungdom som har tapt opplæringsretten etter § 4-6.

§ 4-1 skal lyde:

§ 4-1. *Kven som er lærling, praksisbrevkandidat, lære-kandidat og kandidat for fagbrev på jobb*

Lærling er etter denne lova den som har skrive ein lærekontrakt med sikte på fagprøve eller sveineprøve i fag som har læretid etter forskrifter gitt med heimel i § 3-4. Praksisbrevkandidat er etter denne lova den som har skrive ein opplæringskontrakt med sikte på praksisbrevprøve. Lærekandidat er etter denne lova den som har skrive ein opplæringskontrakt med sikte på ei mindre omfattande prøve enn fag- eller sveineprøve. *Kandidat for fagbrev på jobb er etter denne lova den som har skrive ein kontrakt om opplæring på grunnlag av allsidig praksis og realkompetanse med sikte på fag- eller sveineprøve.*

Når lærlingar, praksisbrevkandidatar og lære-kandidatar får opplæring i skole, gjeld reglane for elevar.

Departementet fastset forskrift med krav til praksis for kandidatar for fagbrev på jobb.

§ 4-2 skal lyde:

§ 4-2. *Særlege rettar og plikter for lærlingen, praksisbrevkandidaten, lære-kandidaten og kandidaten for fagbrev på jobb*

Lærlingen, praksisbrevkandidaten, lære-kandidaten og kandidaten for fagbrev på jobb har rett til opplæring i samsvar med lærekontrakten, opplæringskontrakten og kontrakten om fagbrev på jobb.

Lærlingen, praksisbrevkandidaten, lære-kandidaten og kandidaten for fagbrev på jobb er arbeidstakarar i den

bedrifta dei har teikna arbeidsavtale med og er plasserte i, med dei rettane og pliktene som følgjer av lover og tariffavtalar. Der lærlingar, praksisbrevkandidater og lære-kandidater har teikna både arbeidsavtale og lærekontrakt eller opplæringskontrakt med same part, kan arbeidsavtalen likevel ikkje hevast utan at kontrakten kan hevast etter § 4-5 tredje leddet og § 4-6 siste leddet.

Når læretida for lærlingar, praksisbrevkandidatar og lære-kandidatar etter kontrakten er over, eller når kontrakten blir heva etter § 4-6, fell også arbeidsavtalen bort. Dersom lærlingen, praksisbrevkandidaten eller lære-kandidaten skal halde fram i bedrifta, må ein ny arbeidsavtale inngåast.

Lærlingar, praksisbrevkandidatar og lære-kandidatar skal ha same tilgang på pedagogisk-psykologisk teneste som elevar i vidaregåande skole.

Lærekandidatar som ikkje har eller ikkje kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har rett til spesialundervisning etter kapittel 5. For slik opplæring gjeld § 5-1, bortsett frå andre leddet siste setning, §§ 5-3, 5-4, 5-5 og 5-6 tilsvarande.

§ 4-3 første ledd skal lyde:

Bedrifter som tek på seg opplæring av ein eller fleire lærlingar, praksisbrevkandidatar, lære-kandidatar eller kandidatar for fagbrev på jobb, må vere godkjende av fylkeskommunen. Som lærebedrift kan godkjennast private og offentlege verksemdar og organ for samarbeid mellom bedrifter som i fellesskap tek på seg opplæringsansvar (opplæringskontor eller opplæringsring). Lærebedrifta må vere fagleg vurdert av yrkesopplæringsnemnda før fylkeskommunen kan godkjenne bedrifta. Fylkeskommunen skal leggje avgjerande vekt på den faglege vurderinga frå yrkesopplæringsnemnda før endeleg vedtak blir gjort.

§ 4-4 skal lyde:

§ 4-4. *Rettane og pliktene til lærebedrifta m.m.*

Lærebedrifta pliktar å leggje til rette produksjonen og opplæringa slik at lærlingen, praksisbrevkandidaten, lære-kandidaten og kandidaten for fagbrev på jobb kan nå måla i den fastsette læreplanen. Dersom lære-kandidaten har krav på spesialundervisning etter kapittel 5, skal det utarbeidast individuell opplæringsplan, jf. § 5-5 første leddet. Lærebedrifta skal utvikle ein intern plan for opplæringa, for å sikre at lærlingen, praksisbrevkandidaten, lære-kandidaten eller kandidaten for fagbrev på jobb får ei opplæring som tilfredsstillar krava i læreplanen, eventuelt den individuelle opplæringsplanen. I fall delar av opplæringa skal givast av andre enn lærebedrifta, skal lærebedrifta leggje til rette for dette.

Lærebedrifta skal skape eit godt arbeids- og læremiljø. Arbeids- og opplæringstida til lærlingen, praksis-

brevkandidaten, lærekandidaten og kandidaten for fagbrev på jobb skal til saman ikkje vere lengre enn den arbeidstida som gjeld for andre arbeidstakarar i faget.

Lærebedrifta melder lærlingen og kandidaten for fagbrev på jobb til den fagprøva eller sveineprøva som blir halde nærmast den tida da læretida eller kontraktstida er ute. Lærebedrifta melder praksisbrevkandidaten til den praksisbrevprøva som blir halde nærmast den tida da læretida er ute. Lærebedrifta melder lærekandidaten til kompetanseprøva. Lærebedrifta stiller nødvendig arbeidsplass, materiale, reiskapar og assistenthjelp til rådvelde under prøva. Lærebedrifta får eigedomsretten til produktet. Dersom fagprøva, sveineprøva, praksisbrevprøva eller kompetanseprøva blir teken på ein skole og skolen dekkjer materialutgiftene, får skolen eigedomsretten til produktet av prøva.

Dersom lærebedrifta stansar eller utviklar seg på ein slik måte at ho ikkje lenger finn det mogleg å gi lærlingen, praksisbrevkandidaten, lærekandidaten eller kandidaten for fagbrev på jobb tilfredsstillande opplæring, skal ho melde frå til fylkeskommunen.

Lærebedrifter får tilskot til opplæringa frå fylkeskommunen etter forskrifter gitt av departementet.

§ 4-5 første ledd skal lyde:

Det skal opprettast skriftleg lærekontrakt mellom lærebedrifta og lærlingen når læreforholdet tek til. Det skal opprettast skriftleg opplæringskontrakt mellom lærebedrifta og praksisbrevkandidaten eller lærekandidaten når læreforholdet tek til. *Det skal opprettast skriftleg kontrakt om fagbrev på jobb mellom lærebedrifta og kandidaten for fagbrev på jobb når læreforholdet tek til.* Det skal gå fram av kontrakten kven som har ansvaret for dei ulike delane av opplæringa etter den fastsette læreplanen.

§ 4-5 andre ledd skal lyde:

For å bli gyldig må kontrakten godkjennast av fylkeskommunen. *Lærekontrakten og opplæringskontrakten får verknad frå den tida arbeidsforholdet tek til.* Kontrakten skal vise til den eller dei arbeidsavtalane som lærlingen, praksisbrevkandidaten, lærekandidaten eller kandidaten for fagbrev på jobb har. Departementet kan gi nærmare forskrifter om innhaldet i og forma på kontrakten.

§ 4-6 andre ledd skal lyde:

Lærekontrakten, opplæringskontrakten eller kontrakten om fagbrev på jobb kan hevast av partane dersom dei er samde om det og etter at lærebedrifta har orientert fylkeskommunen skriftleg om det. *Kontrakten om fagbrev på jobb fell bort dersom arbeidskontrakten fell bort.*

§ 4-6 tredje ledd skal lyde:

Etter samtykke frå fylkeskommunen kan kontrakten hevast av både lærebedrifta og av lærlingen, praksisbrevkandidaten, lærekandidaten eller kandidaten for fagbrev på jobb dersom

- den andre parten gjer seg skyldig i vesentlege brott på pliktene sine i arbeidsforholdet
- ein av partane* viser seg ute av stand til å halde fram i læreforholdet, eller
- lærlingen, praksisbrevkandidaten, lærekandidaten eller kandidaten for fagbrev på jobb skriftleg seier frå at det er ei urimeleg ulempe for han eller ho å halde fram ut kontrakttida

§ 4-6 femte ledd skal lyde:

Før det blir gjort vedtak om heving etter krav frå lærebedrifta, skal lærlingen, praksisbrevkandidaten, lærekandidaten eller kandidaten for fagbrev på jobb kunne forklare seg munnleg for den som skal gjere vedtaket.

§ 4-7 skal lyde:

§ 4-7. *Internkontroll i den enkelte lærebedrifta*

Lærebedrifta skal ha intern kvalitetssikring, slik at lærlingen, praksisbrevkandidaten, lærekandidaten eller kandidaten for fagbrev på jobb får opplæring i samsvar med lova her og forskrifta til denne. Ein eller fleire representantar for arbeidstakarane skal saman med den eller dei faglege leiarane jamleg sjå til at lærebedrifta følger pliktene etter opplæringslova med forskrift.

Lærebedrifta skal årleg rapportere til fylkeskommunen om opplæringa av lærlingar, praksisbrevkandidatar, lærekandidatar og kandidatar for fagbrev på jobb. Departementet kan gi nærmare forskrifter om rapporteringsplikta til lærebedrifta.

§ 4A-9 første ledd skal lyde:

Når *ein deltakar* vedvarande har vist ei framferd som i alvorleg grad går ut over orden og arbeidsro på skolen, eller når *ein deltakar* alvorleg forsømmer pliktene sine, kan kommunen eller fylkeskommunen vise *deltakaren* bort frå resten av det kurset *deltakaren* er teken inn på. I samband med eit vedtak om bortvising for resten av kurset kan fylkeskommunen også vedta at *deltakaren* skal misse retten til vidaregåande opplæring etter § 4A-3.

§ 4A-11 skal lyde:

§ 4A-11. *Forsøk*

§ 1-5 gjeld tilsvarende for opplæring etter dette kapitlet.

§ 4A-13 andre ledd skal lyde:

Vaksne som ikkje har eller kan få tilfredsstillande utbytte av det ordinære opplæringstilbodet, har rett til spesialundervisning etter reglane i § 4A-2. Dette inkluderer nødvendig opplæring i å bruke alternativ og supplerande kommunikasjon.

§ 13-4 første ledd skal lyde:

Kommunen er ansvarleg for skyss av grunnskoleelevar og vaksne som har rett til skyss på grunn av særleg farleg eller vanskeleg skoleveg. Kommunen skal oppfylle retten til reisefølgje og tilsyn for grunnskoleelevar og vaksne. Elles er fylkeskommunen ansvarleg for skyss, reisefølgje og tilsyn etter reglane i kapittel 7. Kommunane betaler refusjon etter persontakst for grunnskoleelevar og vaksne som blir skyssa av fylkeskommunen.

Ny § 15-8 skal lyde:

§ 15-8. *Samarbeid med kommunale tenester*

Skolen skal samarbeide med relevante kommunale tenester om vurdering og oppfølging av barn og unge med helsemessige, personlege, sosiale eller emosjonelle vanskar.

Når det er nødvendig og forholdsmessig for å vareta ansvaret etter første ledd, kan dei samarbeidande tenestene behandle personopplysningar, inkludert særlege kategoriar av personopplysningar og opplysningar om straffbare forhold.

II

I lov 6. desember 2002 nr. 72 om folkehøyskoler blir følgjande endring gjort:

Ny § 1 a skal lyde:

§ 1 a *Lovens anvendelse for Svalbard*

Loven gjelder for Svalbard.

III

I lov 4. juli 2003 nr. 84 om frittstående skolar blir desse endringane gjorde:

§ 2-3 andre ledd skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om krav til læreplanen, vurdering av elevar, klage på vurdering, eksamen og dokumentasjon. Departementet gir forskrift om aktivitetar i grunnskolen som ikkje er opplæring i fag. Departementet kan også gi forskrift om fritak frå opplæring i sidemålet for *elevar som får særleg språkopplæring*, om godskriving av tidlegare gjennomgått vidaregåande opplæring eller praksis, og om fritak for den praktiske delen av kompetansemåla i faget kroppøving i den vidaregåande skolen.

§ 3-4a skal lyde:

§ 3-4a. *Tilpassa opplæring*

Opplæringa skal tilpassast evnene og føresetnadene hjå den enkelte eleven.

Ny § 3-4b skal lyde:

§ 3-4b. *Tidleg innsats på 1. til 4. trinn*

På 1. til 4. årstrinn skal skolen sørge for at elevar som står i fare for å bli hengande etter i lesing, skriving eller rekning, raskt får eigna intensiv opplæring slik at forventa progresjon blir nådd. Om omsynet til eleven sitt beste talar for det, kan den intensive opplæringa i ein kort periode givast som eineundervisning.

Ny § 3-6 b skal lyde:

§ 3-6 b. *Samarbeid med kommunale tenester*

Skolen skal samarbeide med relevante kommunale tenester om vurdering og oppfølging av barn og unge med helsemessige, personlege, sosiale eller emosjonelle vanskar.

Når det er nødvendig og forholdsmessig for å vareta ansvaret etter første ledd, kan dei samarbeidande tenestene behandle personopplysningar, inkludert særlege kategoriar av personopplysningar og opplysningar om straffbare forhold.

IV

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset.

Presidenten: Det voteres over komiteens innstilling til opplæringslova § 1-4 og friskolelova § 3-4 b.

Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Miljøpartiet De Grønne og Rødt har varslet at de vil stemme imot.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble bifalt med 51 mot 45 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 19.36.00)

Presidenten: Det voteres over komiteens innstilling til resten av romertallene og samtlige gjenstående paragrafer.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

V o t e r i n g :

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 10

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt seks forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Runar Sjøstad på vegne av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne
- forslagene nr. 3–6, fra Per Espen Stoknes på vegne av Miljøpartiet De Grønne

Det votes over forslag nr. 6, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre fritak fra bompenger for en 'klimaklasse' som inkluderer biogasslastebiler og andre alternative drivlinjer for lastebiler i en oppbyggingsfase (på minimum fem år).»

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 97 stemmer mot 1 stemme ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 19.36.52)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innføre veibruksavgift på fossil gass i statsbudsjettet for 2019, i påvente av avklaringen fra ESA om overgangsordning.»

Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 91 mot 7 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 19.37.07)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 4, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen prioritere etablering av en nasjonal infrastruktur for flytende biogass (LBG) i strategien for infrastruktur for alternative drivstoff som er under utarbeidelse i Samferdselsdepartementet. Strategien skal sikre at det innen 2020 er etablert en nasjonal infrastruktur for LBG rettet spesielt mot tungtransporten, i et omfang som minimum tilsvarer det infrastrukturbehovet som er utredet og spilt inn av transportnæringen.»

Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 81 mot 17 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 19.37.23)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 3, fra Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen komme med anbefalinger for hvordan det kan sikres at offentlige anskaffelser fremmer både biogass og nullutslippsteknologier.»

Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Miljøpartiet De Grønne ble med 51 mot 45 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 19.37.43)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at myndighetene gjennom sine offentlige anskaffelser sidestiller biogass med elektrisitets- og hydrogenalternativene knyttet til miljø- og klimahensyn.»

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne ble med 55 mot 41 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 19.38.19)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede – og i forbindelse med statsbudsjettet 2019 – legge fram forslag om en ordning for at kjøretøy utstyrt med motor som utnytter biogass som drivstoff (GA-skilte), likebehandles med kjøretøy som bruker elektrisitet (EL-skilte) eller hydrogen (HY-skilte), i form av redusert engangsavgift, fordeler ved bomringer og lokale parkeringsbestemmelser.»

Rødt har varslet støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Miljøpartiet De Grønne ble med 56 mot 41 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 19.38.38)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget ber regjeringen klargjøre drivstoffhierarkiet, slik at biogassbilers klimanytte fremstilles på riktig måte. Stortinget ber regjeringen på egnet måte komme tilbake til Stortinget med denne klargjøringen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 11

Presidenten: Under debatten er det satt frem i alt tre forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Sandra Borch på vegne av Senterpartiet
- forslag nr. 2, fra Tore Storehaug på vegne av Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 3, fra Sandra Borch på vegne av Arbeiderpartiet og Senterpartiet

Det votes over forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen iverksette en forsøksordning med lokal forvaltning av tillatelser til snøscooterkjøring til egen hytte innen utgangen av 2018.»

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ble med 54 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.39.30)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 1, fra Senterpartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre forskrift 15. mai 1988 nr. 356 for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag slik:

§ 5c skal lyde:

eier av hytte for transport av bagasje og utstyr mellom bilveg og hytte når hytta ikke ligger tilknyttet brøytet bilveg. Tillatelse gis av kommunene etter vurdering av topografi og faktisk kjørelengde.»

Votering:

Forslaget fra Senterpartiet ble med 84 mot 12 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 19.39.44)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:155 S (2017–2018) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sandra Borch, Heidi Greni, Kari Anne Bøkestad Andreassen og Geir Adelsten Iversen om endring av forskrift for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vassdrag – vedtas ikke.

Presidenten: Det votes alternativt mellom innstillingen og forslag nr. 2, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre forskrift av 15. mai 1988 nr. 356 for bruk av motorkjøretøyer i utmark og på islagte vann slik:

§ 5c skal lyde:

eier av hytte for transport av bagasje og utstyr mellom bilveg og hytte som ligger minst 2,5 km fra brøytet bilveg når det i området ikke er mulighet for leiekjøring etter bokstav a. Kommunestyret kan likevel avvike fra dette avstandskravet når topografiske forhold og/eller reell avstand langs egnet trasé i terrenget tilsier det.»

Arbeiderpartiet og Senterpartiet har varslet subsidiær støtte til forslaget.

Voteringstavlene viste at ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Kristelig Folkeparti ble det avgitt 49 stemmer for innstillingen og 48 stemmer for forslaget.

(Voteringsutskrift kl. 19.40.38)

Tellef Inge Mørland (A) (fra salen): Jeg stemte feil.

Presidenten: Siden det er flere som har stemt feil, tar vi voteringen på nytt.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 51 mot 46 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 19.41.12)

Sak nr. 12 [19:41:22]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er sakene på dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

